

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mój region w Europie

Analiza wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013

Raport końcowy

Zamawiający

Urząd Marszałkowski Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
Pl. Teatralny 2
87-100 Toruń

Wykonawca

 Agrotec
POLSKA Sp. z o.o.
doradztwo ekspertyzy ewaluacji szkolenia

Czerwiec 2013

Badanie ewaluacyjne

Analiza wsparcia przedsiębiorczości w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 - Raport końcowy

Termin realizacji badania

luty - czerwiec 2013 r.

Zamawiający

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Pl. Teatralny 2
87-100 Toruń

Wykonawca

Agrotec Polska Sp. z o.o.
ul. Dzika 19/23 lok. 55
00-172 Warszawa

Zespół ewaluacyjny

Agnieszka Rudolf - Kierownik Zespołu
Justyna Ratajczak
Marta Cichowicz-Major
Cezary Przybył
Jarosław Chojecki
Michał Marciniak
Paweł Pijanowski
Sebastian Pałka
Paweł Huras
Dorota Smolarczyk

Projekt jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Streszczenie	7
Summary	16
1 Wprowadzenie.....	25
2 Opis zastosowanej metodologii badania	27
WYNIKI BADANIA	31
3 Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P (obszar badawczy 1)	31
3.1 Analiza skuteczności wg rodzajów projektów	33
3.2 Analiza skuteczności wg typów inwestycji/działania.....	38
3.3 Analiza skuteczności wg wskaźników	41
3.4 Analiza skuteczności wg wartości dofinansowania inwestycji	48
3.5 Analiza skuteczności wg charakterystyki beneficjenta	52
3.6 Analiza wskaźników efektywności kosztowej	55
4 Opis i ocena działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości (obszar badawczy 2)	61
4.1 Diagnoza sytuacji w działaniach objętych ewaluacją	61
4.1.1 Informacje o liczbie oraz datach prowadzonych naborów	61
4.1.2 Informacje o alokacji przeznaczanej na poszczególne działania	65
4.2 Ocena efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P.....	77
4.3 Ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów	82
4.3.1 Ocena wsparcia e-usług.....	82
4.3.2 Kryteria wyboru projektów w RPO WK-P	86
4.3.3 Uwarunkowania konkursowe RPO WK-P.....	95
4.4 Ocena form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P	98
4.5 Ocena procesu wdrażania projektów	111
4.6 Ocena działań szkoleniowych podejmowanych przez IZ	116
5 Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu (obszar badawczy 3)	124
5.1 Ocena efektu brutto inwestycji.....	124
5.2 Ocena efektu netto inwestycji	132
5.3 Ocena innowacji wprowadzonych w ramach RPO WK-P	140
5.4 Wpływ wsparcia przedsiębiorstw w ramach RPO WK-P 2007-2013 na realizację celów aktualizowanej RSI WK-P 2020 i Strategii Rozwoju RPO WK-P	143
5.5 Komplementarność inwestycji RPO WK-P z innymi typami wsparcia	147
6 Ocena potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych wspierających przedsiębiorstwa (obszar badawczy 4).....	151
6.1 Ocena bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorców.....	151
6.2 Kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych	164

6.3	Działania IOB w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw	169
7	Ocena potencjału innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw (obszar badawczy 5) ...	172
7.1	Ocena wpływu zrealizowanych interwencji na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw	172
7.2	Ocena potencjału rozwoju współpracy B+RT w regionie.....	186
8	Ocena potencjału podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa (obszar badawczy 6).....	192
8.1	Potencjał podejścia zintegrowanego.....	192
8.2	Uwarunkowania dla zastosowania podejścia zintegrowanego w województwie kujawsko-pomorskim	194
9	Wnioski i rekomendacje.....	199
10	Załączniki	203
10.1	Literatura.....	203
10.2	Tabela pytań i odpowiedzi	207
10.3	Narzędzia badawcze	227
10.3.1	Kwestionariusz do badania CATI z beneficjentami i grupą kontrfaktyczną	227
10.3.2	Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami Instytucji Otoczenia Biznesu	243
10.3.3	Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami ośrodków B+R	247
10.3.4	Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami funduszy pożyczkowych i poręczeniowych	249
10.3.5	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami IZ RPO WK-P	250

Wykaz skrótów

AIP	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości
B+R	Badania i rozwój
B+R+I	Badania, rozwój i innowacje
B+RT	Badania i rozwój w komunikacji z technologią
B2B	Nazwa relacji występujących pomiędzy firmami (ang. <i>business to business</i>)
BPPT	Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych - Główny Urząd Statystyczny
CATI	Wywiad kwestionariuszowy realizowany telefonicznie (ang. <i>Computer Assisted Telephone Interview</i>)
CAWI	Wywiad kwestionariuszowy realizowany przez Internet (ang. <i>Computer Assisted Web Interview</i>)
CTT	Centra Transferu Technologii
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EPC	Ekwiwalent pełnego czasu pracy
EUROSTAT	Europejski Urząd Statystyczny (ang. <i>European Statistical Office</i>)
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IPH	Izba Przemysłowo – Handlowa
IIF	Instrumenty Inżynierii Finansowej
IZ	Instytucja Zarządzająca
JBR	Jednostka Badawczo-Rozwojowa
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KM	Komitet Monitorujący
KPKE	Kujawsko-Pomorski Klub Eksportera
KSI	Krajowy System Informatyczny
KSU	Krajowy System Usług
MMŚP	Mikro, Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
OZE	Odnawialne źródła energii
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

PK	Punkty konsultacyjne
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
PO IiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PPP	Partnerstwo Publiczno-Prywatne
PSM	Statystyczna technika (agn. <i>Propensity Score Matching</i>)
RKLS	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (ang. <i>community led local development</i>)
RPO WK-P	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2007-2013
RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury 2007-2013
RPO WM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013
RPO WSL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2007-2013
RSI WK-P	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego
SIMIK	System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności
SSE	Specjalna Strefa Ekonomiczna
SWOT	Silne strony, Słabe strony, Szanse, Zagrożenia (ang. <i>Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats</i>)
SZOP	Szczegółowy Opis Priorytetów
TARR	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UM	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
UoD	Umowa o dofinansowanie
WoD	Wniosek o dofinansowanie
ZIT	Zintegrowane inwestycje terytorialne
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Streszczenie

Wprowadzenie

Celem badania ewaluacyjnego *Analiza wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013* było określenie skuteczności i efektywności zaangażowania środków RPO WK-P na dofinansowanie projektów w ramach osi priorytetowych i poszczególnych działań Programu, skierowanych na bezpośrednie i pośrednie wsparcie przedsiębiorczości w regionie.

Badanie objęło 6 obszarów tematycznych:

- Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P (obszar badawczy 1)
- Opis i ocena działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości (obszar badawczy 2)
- Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu (obszar badawczy 3)
- Ocena potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych wspierających przedsiębiorstwa (obszar badawczy 4)
- Ocena potencjału innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw (obszar badawczy 5)
- Ocena potencjału podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa (obszar badawczy 6)

Przedmiotem badania były projekty realizowane w ramach następujących działań RPO WK-P:

Działanie 4.3 Rozwój komercyjnych e-usług,

Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu,

Działanie 5.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw,

 Poddziałanie 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw,

 Poddziałanie 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw,

Działanie 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska,

Działanie 5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii,

Działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów,

Działanie 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje,

Działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych,

Działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców).

Realizacja badania trwała w okresie luty-maj 2013 roku. Dane ujęte w raporcie obejmują okres od początku realizacji Programu do dnia 1 marca 2013 roku.

Opis zastosowanej metodologii badania

Założenia metodologiczne zostały w pełni zrealizowane. Zastosowano następujące metody i podejścia badawcze:

- Analiza dokumentów i danych zastanych,
- Analiza wniosków o dofinansowanie projektów (analizą objęto 89,8% wniosków podlegających analizie w niniejszym badaniu),
- Wywiad kwestionariuszowy realizowany telefonicznie (CATI) w odniesieniu do dwóch grup respondentów:
 - Beneficjentów wybranych działań RPO WK-P (tzw. CATI 1) – zrealizowane zostały 244 wywiady, co stanowi reprezentatywną próbę dla populacji beneficjentów badanych działań RPO WK-P,

- Przedsiębiorców, którzy nie korzystali ze środków RPO WK-P - grupa kontrfaktyczna (tzw. CATI 2) – zrealizowano 194 wywiady
- Propensity score matching - realizacja badania CATI na kontrfaktycznej grupie przedsiębiorców nie - beneficjentów polegała na zastosowaniu metody najbliższego sąsiada tj. dobór jednostek do grupy kontrfaktycznej porównywalnej wobec grupy beneficjentów RPO WK-P. Metoda posłużyła do pomiaru efektu netto skuteczności interwencji realizowanych przez przedsiębiorców w ramach RPO WK-P oraz do określenia pozytywnych i negatywnych efektów interwencji (jałowej straty, dodatkowości, zachęty, substytucji, itp.).
- Wywiad kwestionariuszowy realizowany przez Internet (CAWI) w odniesieniu do pełnej populacji wnioskodawców działań RPO WK-P objętych niniejszym badaniem, którzy nie otrzymali dofinansowania z RPO WK-P.
- Wywiady pogłębione z następującymi grupami rozmówców:
 - Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPO WK-P (10 wywiadów),
 - Przedstawiciele IOB (21 wywiadów),
 - Przedstawiciele ośrodków B+R (4 wywiady),
 - Przedstawiciele funduszy poręczeniowych i pożyczkowych (5 wywiadów).
- Modelowanie ekonometryczne - modele regresji liniowej (wielokrotnej) należące do rodziny metod eksploracji danych,
- Panel ekspertów.

WYNIKI BADANIA

1. Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P

Celem strategicznym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w lata 2007-2013 jest poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno - gospodarczej i przestrzennej jego obszaru. Cel ten jest realizowany przez trzy cele szczegółowe m.in. przez zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu, którego elementem jest pośrednie i bezpośrednie wspieranie przedsiębiorczości. Działania te realizowane są w ramach czterech Osi priorytetowych RPO WK-P: *Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, Wsparcie rozwoju turystyki, Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy.*

Bezpośrednią formą wsparcia w ramach RPO WK-P jest bezzwrotne dofinansowanie projektów dla przedsiębiorców, a pośrednią formą np. wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu czy uzbrojenie terenów pod inwestycje. W ramach RPO WK-P bezpośrednio wsparcie¹ uzyskały projekty w ramach działań 4.3, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 6.2 i 7.1, natomiast pośrednie realizowane jest w ramach działań 5.1 i 5.6.

Do 1 marca 2013 roku w ramach RPO WK-P podpisano 874 umowy na realizację projektów bezpośrednio i pośrednio wspierających przedsiębiorstwa o łącznej wartości dofinansowania ponad 931,5 mln PLN (przy wartości ogólnej projektów ponad 1,77 mld PLN). Najwięcej z nich zostało zawartych w działaniu 5.2 i 5.5 (razem stanowią ponad 83% wszystkich zawartych umów w ramach analizowanych działań), najmniej w działaniach 5.4, 7.1 i 5.6.

Projekty o największej ogólnej wartości realizowane są w ramach działań 5.2, 6.2, 5.1 (łącznie wartość projektów realizowanych w ramach tych działań stanowi ponad 78% wartości wszystkich analizowanych projektów). Najwyższa średnia wartość projektu występuje w działaniu 5.4 (ponad 39 mln PLN) oraz w działaniach 5.6 (prawie 19 mln PLN) i 5.1 (ponad 13 mln PLN). Największe dofinansowanie ogółem trafiło do projektów realizowanych w ramach działania 5.2 (prawie 38%

¹ W ramach działań 5.5 i 6.2 projekty były realizowane głównie przez przedsiębiorców, ale też m.in. JST.

zakontraktowanego dofinansowania w ogóle), 5.1 (prawie 19%) oraz 6.2 (ponad 17%). Najwyższe średnie dofinansowanie projektu występuje w ramach umów podpisanych w działaniu 5.4 (ponad 27 mln PLN) oraz 5.1 (ponad 12,5 mln PLN). Ponad połowa (54,2%) dofinansowania została wykorzystana przez beneficjentów realizujących projekty w podregionie bydgosko-toruńskim², 28,1% środków trafiło do podregionu włocławskiego, a 17,7% do podregionu grudziądzkiego.

W zdecydowanej większości zawartych umów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości dominującym rodzajem projektu były dostawy (71,8% wszystkich projektów). Poza tym beneficjenci w ramach projektów realizowali usługi (36,4%) i roboty budowlane (27,3%). Dominujący rodzaj projektu (dostawy) ma przełożenie na strukturę typów inwestycji/ działań realizowanych/ zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach wsparcia z RPO WK-P. Ponad 60% beneficjentów - przedsiębiorców dokonało bowiem zakupu maszyn i urządzeń.

Jednym z najważniejszych wskaźników odnoszących się do wsparcia przedsiębiorczości, a jednocześnie jednym z trzech podstawowych wskaźników służących monitorowaniu realizacji celu strategicznego RPO WK-P jest "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)". Zgodnie z danymi monitoringowymi zawierającymi wskaźniki na etapie podpisanych umów o dofinansowanie realizacja wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" wynosiła 256 etatów, natomiast wskaźnika rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" wynosiła 1557 etatów. Wartość przedmiotowego wskaźnika produktu dla projektów zakończonych i rozliczonych (złożony wniosek o płatność końcową) wynosiła 79,11 etatu, natomiast wskaźnika rezultatu 898,87 etatu. Oznacza to, że do 1 marca 2013 roku poprzez działania wspierające przedsiębiorstwa w ramach RPO WK-P powstało realnie niemal 980 pełnych etatów pracy³.

Ponad 85% projektów pośrednio i bezpośrednio wspierających przedsiębiorców w ramach RPO WK-P jest realizowanych przez przedsiębiorców. Niemal 10% to projekty, w których beneficjentami są JST, a 2,1% stanowią projekty realizowane przez IOB. Dominującymi formami prawnymi wśród przedsiębiorców są: osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - mikroprzedsiębiorstwo (36,9% wszystkich przedsiębiorców - beneficjentów) i osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - małe przedsiębiorstwo (13,6%). Wśród beneficjentów - przedsiębiorców RPO WK-P dominują podmioty zatrudniające na stałe do 9 pracowników oraz od 10 do 49 pracowników.

2. Opis i ocena dotychczasowego wdrażania RPO i działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości

Kryteria wyboru projektów stanowią kluczowy instrument selekcji projektów na każdym z etapów oceny. Stosowane w RPO WK-P kryteria wyboru projektów i warunki konkursowe zapewniają przyjęcie do realizacji inwestycji gwarantujących trwałość, skuteczność i efektywność podjętych zamierzeń.

Projekty wdrażane w ramach RPO WK-P są realizowane efektywnie. Najbardziej efektywne kosztowo w celu wygenerowania jednostkowej wartości wskaźnika „liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów” jest wspieranie projektów w ramach poddziałania 5.2.1 (88 697 PLN na utworzenie 1 nowego etatu). W drugiej kolejności najbardziej efektywne okazały się projekty z poddziałania 5.2.2 (146 689 PLN na utworzenie 1 nowego etatu).

Działania, w których nie było dużego zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie to:

- Działanie 4.3 *Rozwój komercyjnych e-usług* (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała 14% dostępnej alokacji),
- Działanie 5.3 *Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska* (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała zaledwie 6% dostępnej alokacji).

² Do przeliczania wartości dofinansowania w przypadku, gdy projekt realizowany był na terenie kilku podregionów/ powiatów stosowany był algorytm wykorzystywany w raportach KSI SIMIK przez MRR. Na jego podstawie kwota dofinansowania jest dzielona po równo na tyle podregionów/ powiatów w ilu jest realizowany dany projekt.

³ Należy pamiętać, że monitoringowi podlegają tylko powstałe miejsca pracy, które są ściśle związane z projektem realizowanym przez beneficjenta. Rzeczywista liczba nowopowstałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które uzyskały dofinansowanie w ramach RPO WK-P może być większa, ponieważ efekt ten nie zawsze musi być wynikiem projektu.

Działania, w których zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie było wyjątkowo duże to:

- Poddziałanie 5.2.1 *Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw* (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich trzech naborach o odpowiednio: 260%, 1271% i 367%).
- Poddziałanie 5.2.2 *Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw* (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich czterech naborach o odpowiednio: 865%, 32% i 1667% i 653%).

W ramach badania zanalizowano zainteresowanie przedsiębiorców aplikowaniem o dofinansowanie w ramach planowanego naboru na *Rozwój komercyjnych e-usług* (konkurs 94/IV/4.3/2013 w ramach działania 4.3 RPO WK-P). Ankietowani beneficjenci (CATI) planują złożyć 51 wniosków, z czego 27 na ogólną kwotę 9 mln 650 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 357 tys., mediana: 200 tys.). Ankietowani wnioskodawcy (CAWI) planują złożyć 11 wniosków, z czego 3 na ogólną kwotę 600 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 200 tys., mediana: 100 tys.). Powyższe dane pozwalają przypuszczać, iż zaplanowana alokacja na konkurs w wysokości 4 198 800 PLN powinna zostać rozdysponowana.

Wparcie dla firm jest udzielane dostępne w ramach dziesięciu działań/poddziałów RPO WK-P. Przeznaczono na nie w RPO WK-P kwotę niemal 370 mln euro, co stanowi około 37% całości środków EFRR przeznaczonych na Program. Alokacja na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw w RPO WK-P wynosiła blisko 280 mln euro. Natomiast 92 mln euro przeznaczone zostało w RPO WK-P na pośrednie formy wsparcia przedsiębiorców w ramach działania 5.1 *Rozwój instytucji otoczenia biznesu* oraz działania 5.6. *Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje*. Średnia alokacja RPO w ramach wsparcia bezpośredniego wynosi ponad 1400 euro na jednego przedsiębiorcę z regionu. Wysokość alokacji przypadająca na firmy w województwie kujawsko – pomorskim należy do jednych z wyższych w kraju.

Wyniki badania potwierdzają istotny wpływ projektów realizowanych dzięki bezzwrotnej pomocy w ramach RPO WK-P na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw beneficjentów Programu. Można uznać bezzwrotną pomoc oferowaną w ramach RPO WK-P za skuteczne narzędzie wsparcia przedsiębiorców. Rekomendujemy ukierunkowanie wsparcia przedsiębiorców na kluczowe sektory o randze ponadregionalnej gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego i ich konkurencyjność. Dla uzyskania efektu funkcjonalnej dywersyfikacji gospodarki wiejskiej zasadne będzie wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw działających w branży pozarolniczej. Zaleca się nadanie priorytetu dla pozostałych sektorów smart specialization oraz dla usług – uwzględniających znacznie większe zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze, kulturalne kierowane do ludności starszej.

W ocenie większości ankietowanych jest za wcześnie by oceniać efekt realizowanych projektów finansowanych ze środków RPO WK-P. Pośród tych efektów, na które ankietowani zwrócili szczególną uwagę, był jednak wzrost atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze, którego dotyczył projekt oraz lepsze poznanie instytucji otoczenia biznesu w swoim regionie. W małym stopniu w ocenie ankietowanych realizowane projekty skutkowały nawiązaniem współpracy między sobą, jak również wzmocnienie się pozycji przedsiębiorstw na rynku. Należy zatem pozytywnie ocenić efekty korzystania ze środków unijnych i powoli rodzącej się współpracy firm i przedsiębiorstw z IOB.

Obszarem, w którym Samorząd Województwa powinien rozważyć dokonanie interwencji jest przygotowanie terenów pod inwestycje. Słabe przygotowanie dla lokalizacji inwestycji w regionie (planistyczne i infrastrukturalne) jest także wskazane w analizie SWOT regionu w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020. W ramach badania ustalono, że w pierwszych latach wdrożenia RPO WK-P, Program nie przewidywał możliwości realizacji w ramach działania 5.6 inwestycji w infrastrukturę ciepłowniczą i teleinformatyczną. Po renegocjacji z KE w 2011 r. dopuszczono finansowanie pełnego uzbrojenia terenów również w podane sieci. Proponuje się zatem uwzględnienie tego problemu w programowaniu RPO na lata 2014-2020.

Pozytywnie należy ocenić działania IZ służące ograniczeniu kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców. Badani przedsiębiorcy w większości ocenili, że nie mieli problemu z dotarciem do informacji na temat RPO W-KP (63%). Nie rozwiązano jednak problemu systemowego udzielania informacji o stanie sprawy i poziomie oceny wniosków aplikacyjnych, co mogło wpłynąć na podniesienie kosztów organizacyjnych zarządzania Programem. Wzorem rozwiązań przyjętych w województwie śląskim, rekomendujemy wprowadzenie funkcjonalności

w systemie zapewniającym przekazanie wnioskodawcy informacji o aktualnym etapie rozpatrywania wniosku pomocowego ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za ten etap.

Od momentu rozpoczęcia wdrażania RPO WK-P przeszkolone zostały 1933 osoby. Dobór tematyki szkoleń był bardzo szeroki i kompletny tj. dotyczył: ogólnych informacji o działaniach, w których przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie, uszczegółowionych informacji dotyczących przygotowania WoD dla różnych działań oraz wdrażania, rozliczania i kontroli realizacji projektów dla przedsiębiorców, którzy otrzymali dofinansowanie.

Beneficjenci RPO bardzo wysoko ocenili jakość i użyteczność szkoleń dotyczących zarówno przygotowania dokumentacji aplikacyjnej jak i poprawnej realizacji i rozliczania projektu.

3. Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu

Wpływ RPO WK-P na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw jest istotny. W wyniku interwencji Programu nastąpił wzrost liczby miejsc pracy brutto w wysokości 2710 (średnio 4,3 miejsca pracy u jednego beneficjenta – obliczono na podstawie deklaracji przedsiębiorców objętych badaniem ilościowym dla całej populacji przedsiębiorców-beneficjentów). Beneficjenci RPO WK-P deklarują wzrost przychodów netto w okresie od rozpoczęcia realizacji interwencji RPO WK-P do końca 2012 roku, wzrost produktywności pracy (z wyjątkiem beneficjentów z podregionu grudziądzkiego) oraz spadek kosztu jednostkowego sprzedawanych produktów/usług. Odnotowują też średnio 4,8% wzrost eksportu wskutek realizacji inwestycji RPO WK-P 2007-2013. Co dziesiąty beneficjent wzmocnił swoją konkurencyjność poprzez rozpoczęcie sprzedaży eksportowej. Współfinansowanie inwestycji w ramach RPO WK-P uwolniło środki własne na nowe inwestycje.

Efekt netto interwencji RPO WK-P jest również wysoki i zgodny z tendencjami efektu brutto. Zauważono jedynie efekt substytucji w przypadku zatrudnienia (przepływ pracowników z redukowanych miejsc pracy w grupie przedsiębiorstw kontrolnych). Efekt netto zatrudnienia w wyniku interwencji RPO WK-P 2007-2013 wynosi więc przyrost 811 miejsc pracy dla nowozatrudnionych (obliczono na podstawie deklaracji przedsiębiorców-beneficjentów). Interwencje RPO WK-P spełniły efekt zachęty (jedynie 8% beneficjentów deklaruje, że zrealizowałoby inwestycję bez uzyskania wsparcia). Częściowy efekt jałowej straty wynosi 13,5%. Można zanotować efekty dodatkowości – wzrost inwestycji, wygenerowanych dzięki uwolnieniu środków własnych, po uzyskaniu dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013. Dodatkowo wygenerowane inwestycje zostały sfinansowane głównie ze środków własnych a nie z instrumentów zwrotnych. Można oszacować, iż jedna złotówka dofinansowania wygenerowała dodatkowe 18 groszy na inwestycje w środki trwałe ze środków prywatnych poza interwencją realizowaną w ramach RPO WK-P. Przyrost miejsc pracy netto w wysokości 811 nowych miejsc pracy wygenerował średnio 31 629 000 PLN dochodu na koniec 2012 roku. Efektom tym towarzyszył wzrost liczby klientów i dostawców, co wskazuje na animacyjną rolę beneficjentów RPO WK-P na regionalnym rynku.

Realizacja interwencji RPO WK-P nie różnicuje częstości korzystania z TIK w grupie beneficjentów i w grupie przedsiębiorstw lustrzanych. Mniej więcej taki sam odsetek (69% beneficjentów i 66% przedsiębiorców z grupy kontrolnej) deklaruje korzystanie z informatycznych systemów zarządzania. Beneficjenci RPO WK-P częściej niż przedsiębiorstwa z grupy kontrolnej sprzedają jednak swoje produkty przez Internet (53% versus 32%). Ta zależność wskazuje na większy potencjał internacjonalizacji działań biznesowych przez beneficjentów RPO WK-P w porównaniu z lustrzanymi przedsiębiorstwami z grupy kontrfaktycznej.

Wartość inwestycji zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach RPO WK-P wyniosła w okresie objętym ewaluacją 4% PKB regionu z referencyjnego 2005 roku. Wartość współfinansowania przekroczyła 2% PKB 2005. Biorąc pod uwagę średnioroczny przyrost PKB w latach 2008-2012 o wysokości 2%, wkład brutto inwestycji RPO WK-P w roczny przyrost PKB można oszacować na poziomie nieprzekraczającym 0,01%. Biorąc jednak pod uwagę zdiagnozowany w trakcie badania efekt dźwigni oraz efekty mnożnikowe dofinansowanego przetwórstwa przemysłowego, należy przyjąć, iż w perspektywie n+2 udział inwestycji RPO WK-P w PKB regionu będzie większy. Biorąc

pod uwagę blisko dwukrotny przyrost nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw regionu⁴ w latach 2005-2011, można oszacować, iż udział nakładów inwestycyjnych uruchomionych w ramach RPO WK-P stanowił w tym okresie ogółem 17%.

Interwencje realizowane w ramach RPO WK-P wpłynęły także pozytywnie na liczbę nowych miejsc pracy. Co prawda liczba przewidywanych nowych etatów EPC (1557) stanowi znikomy odsetek przyrostu liczby miejsc pracy w regionie w okresie objętym ewaluacją, niemniej jednak analizy przeprowadzone w ramach procedury PSM wskazują na łączne zwiększenie zatrudnienia w wyniku interwencji o 811 nowych miejsc pracy co stanowi 2% udziału RPO WK-P w wytworzeniu nowych miejsc pracy brutto w okresie 2007-2011 (porównanie z danymi GUS w latach 2005-2011). Wyniki badania wskazują na większą rolę inwestycji RPO WK-P jako bodźca rozwojowego niż stabilizatora sytuacji przedsiębiorstwa w okresie spowolnienia gospodarczego. Można także przyjąć, iż inwestycje realizowane w ramach Programu wpłynęły pozytywnie na dynamikę produkcji sprzedanej przemysłu, a wzrost miejsc pracy miał udział w przyroście indeksu sprzedaży detalicznej w okresie objętym ewaluacją. Wpływ realizowanych projektów na wzrost indeksu produkcji budowlano-montażowej w okresie realizacji programu jest znikomy – ze względu na przeznaczenie zaledwie 2% inwestycji na prace budowlano-montażowe oraz znikomy (5,6%) udział przedsiębiorstw z branży budowlanej w strukturze dofinansowania.

Przedsiębiorstwa dofinansowane w ramach RPO WK-P reprezentowały głównie tradycyjne branże regionu (sektor rolno-spożywczy, usługi), co odzwierciedlało branżową strukturę przedsiębiorstw w regionie. Zaledwie 21% dofinansowania zostało skierowanych do branż inteligentnej specjalizacji regionu, określonych w aktualizowanej RSI WK-P (Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania, Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna, Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa, Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych, Przetwarzanie informacji, multimedia programowanie, usługi TIK).

Beneficjenci deklarują przeważnie wprowadzenie innowacji produktowych (ulepszenie, wprowadzenie nowego produktu). Znacznie rzadziej wprowadzili innowację procesową (wprowadzenie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania produktu i/lub jego dystrybucji) i organizacyjną (zastosowanie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod organizacji np. struktury organizacyjnej lub sposobu organizacji relacji z dostawcami, podwykonawcami). Innowacja marketingowa towarzyszyła zaledwie co czwartemu projektowi RPO WK-P w sektorze przedsiębiorstw. W badanych przedsiębiorstwach dominują jednak innowacje imitacyjne, zapełniające lukę technologiczną w stosunku do lepiej rozwiniętych regionów Polski. Nie podnoszą one przy tym konkurencyjności regionu, zmniejszając jedynie dystans technologiczny.

4. Ocena potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych wspierających przedsiębiorstwa

Stworzony system nie zapewnił – jak dotąd – wystarczających narzędzi, które pozwoliłyby beneficjentom tworzyć projekty komplementarne wobec ich własnych działań, jak i na szerszym poziomie wobec działań w jego otoczeniu. Wyniki badania wskazują również, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z innymi firmami.

Ważny problem w przedmiocie wzajemnych kontaktach przedsiębiorców to brak zainteresowania współpracą (82% respondentów) czy niedostrzeganie korzyści wynikających z takiego działania. W dalszej kolejności przyczyny braku współpracy z innymi przedsiębiorcami upatrywano w braku odpowiednich partnerów do współpracy i braku komunikacji między przedsiębiorcami (7%). Pośród przyczyn braku współpracy wskazywano również obawę przed ujawnieniem tajemnicy firmy i problemy w zorganizowaniu współpracy (2%). Rekomendujemy podniesienie efektywności wykorzystywania środków strukturalnych na działalność innowacyjną, tworzenie zasobów i baz danych najlepszych praktyk pokazujących przykłady realizacji projektów przedsiębiorstwa z wykorzystaniem środków wspólnotowych. Funkcjonowanie takiej bazy danych umożliwiłoby przedsiębiorcom realizację projektów komplementarnych.

⁴ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011 roku, GUS

Ankietowane IOB wskazują na różnorodne działania mające na celu zwiększenie aktywności oferty na rzecz przedsiębiorstw. Najważniejsze z nich to budowa portfolio usług, tworzenie systemu informacji o usługach, kontynuacja szkoleń dla przedsiębiorców. Wskazuje się również na plany budowy infrastruktury liniowej związanej z poprawą warunków logistycznych na terenie parku przemysłowo – technologicznego. Proponuje się dodatkowo organizację forum IOB (np. sieci ośrodków doradczo – informacyjnych w zakresie innowacji), forum kojarzenia partnerów w transferze wiedzy i innowacji oraz opracowanie strategii rozwoju instytucji otoczenia biznesu w regionie kujawsko-pomorskim.

W ocenie ekspertów w województwie kujawsko-pomorskim – w porównaniu z innymi regionami - sektor instytucji pożyczkowych i poręczeniowych jest bardzo dobrze rozwinięty. Maksymalizacja efektów instrumentów zwrotnych nie zostanie osiągnięta jednak bez łatwej dostępności informacji o oferowanych instrumentach i warunkach, na jakich jest udzielane wsparcie. Oddziaływanie funduszy jest również adekwatne do wysokości posiadanych środków. Zasadne będzie podjęcie działań w celu dokapitalizowania funkcjonujących funduszy w regionie. Obszary o potencjalnie możliwym wzroście znaczenia instrumentów zwrotnych w regionie to: firmy rozpoczynające działalność gospodarczą (w tym tzw. przedsiębiorczość akademicka), firmy w branży przemysłu, która generuje najwięcej nowych miejsc pracy (przetwórstwo przemysłowe), instrumenty skierowane do innych podmiotów, niż przedsiębiorcy działający w branży przetwórstwa rolno-spożywczego.

Efekt deadweight udzielonego wsparcia przedsiębiorczości ze środków RPO WK-P jest wysoki, tj. efekty realizowanych projektów zostałyby osiągnięte nawet w przypadku braku dotacji z Programu. Obszar instrumentów finansowych stanowić powinien zatem jedno z kluczowych zagadnień wspierania wszelkich przedsięwzięć innowacyjnych w przyszłym okresie programowania. W perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych istnieje możliwość wykorzystania instrumentów finansowych na szerszą skalę. Rekomenduje się, by wsparcie z instrumentów finansowych było w kolejnej perspektywie dalej skierowane na rozwój sektora MŚP poprzez stosowanie narzędzi dłużnych: głównie pożyczek i poręczeń. Warunkiem jednak ustanowienia systemu finansowania zwrotnego w latach 2014-2020 będzie opracowanie oceny ex ante, w której opisane zostaną m.in. zawodność rynku, potrzeby inwestycyjne (alokacja) oraz zakres i forma produktów zwrotnych.

Wyniki badania potwierdzają ograniczony zakres współpracy IOB między sobą. Respondenci podkreślali ten problem szczególnie w przypadku funduszy pożyczkowych i poręczeniowych świadczących różne usługi na rzecz przedsiębiorców z regionu. Z deklaracji przedsiębiorców objętych badaniem wynika, że współpraca z IOB dotyczyła głównie doradztwa i udzielania informacji (58%). Kolejną aktywnością wskazaną przez respondentów były szkolenia, konferencje i kursy dla przedsiębiorców (53%) i pomoc w pozyskiwaniu środków pomocowych (32%). 15% badanych zlecało IOB przeprowadzenie badania audytowego.

Zwiększenie udziału IOB w absorpcji środków strukturalnych jest konieczne do pełnego i efektywnego wykorzystania środków pomocowych dostępnych w perspektywie finansowej 2014-2020. Rekomenduje się wsparcie IOB w zakresie promocji własnych usług skierowanych do przedsiębiorców z regionu, kontynuowanie działań funduszy w kierunku wypracowania jednolitych standardów świadczonych usług na rzecz przedsiębiorców, wdrożenie mechanizmów sieciujących IOB w regionie.

5. Ocena zainteresowania współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi w przyszłym okresie programowania. Wpływ inwestycji RPO WK-P na zmniejszenie barier transferu technologii

Innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego należy do najniższych w Polsce. Brak zainteresowania przedsiębiorców współpracą z sektorem B+R bądź prowadzeniem własnych prac badawczo-rozwojowych skutkuje słabą siecią zorientowanych pro-rynkowo instytucji otoczenia biznesu, oferujących kompleksowy pakiet doradczy w zakresie transferu technologii. W rezultacie brak jest w województwie kujawsko-pomorskim instytucji oferujących w skali regionu doradztwa w zakresie audytu technologicznego, walidacji rynkowej i biznesowej dla przedsiębiorstw z jednej strony oraz doradztwa w zakresie komercjalizacji technologii i ochrony własności intelektualnej dla jednostek JBR z drugiej strony. Brak doświadczeń kooperacji poziomej w regionie przy deficytach wsparcia pionowego transferu technologii nie rokuje dobrze. Potrzebne są więc

działania systemowe – konsolidujące wszystkie trzy sfery: B+R+I. Rozwiązaniem wydaje się zastosowanie instrumentów bezzwrotnych, dotacyjnych dla działań zakupu technologii bądź własnych prac badawczo-rozwojowych oraz audytu i walidacji dla podmiotów tych trzech sektorów oraz wprowadzenie szeregu działań systemowych wspierających networking, wymianę doświadczeń oraz wzmocnienie umiejętności i wiedzy przedsiębiorców w prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych.

Wpływ RPO WK-P na proinnowacyjność przedsiębiorstw jest pozytywny, ale nie znaczący. Wiąże się to z wysokimi preferencjami przedsiębiorców regionu dotyczącymi raczej zakupu środków trwałych bądź innowacji procesowych i marketingowych niż innowacji w zakresie wprowadzania nowych technologii. Niemniej jednak małe i średnie przedsiębiorstwa regionu wrocławskiego i bydgosko-toruńskiego, realizujące inwestycje w ramach RPO WK-P dwukrotnie częściej niż przedsiębiorstwa niekorzystające ze wsparcia wprowadziły nowe technologie. Miały one charakter imitacyjny – służyły zapaleniu luki technologicznej poprzez przyjęcie transferu technologii w ujęciu poziomym (B2B). Można również stwierdzić, iż realizacji interwencji w ramach RPO WK-P towarzyszy większa skłonność do zakupu wartości niematerialnych i prawnych oraz skłonność do współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania własnych inwestycji. Wszystkie te czynniki można uznać za prorozwojowy efekt brutto RPO WK-P w obszarze potencjału innowacji technologicznej.

W ramach RPO WK-P zrealizowano szereg inwestycji, zwiększających potencjał B+R w regionie poprzez wsparcie jednostek badawczo-rozwojowych w ramach projektów kluczowych działania 5.4 oraz wprowadzenie instrumentu „Vouchera Badawczego” – zakupu prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa w ramach wspólnych z uczelniami projektów. Nie wypracowano jednak mechanizmów zapewniających trwałość tych inwestycji. W ramach przyszłej perspektywy RPO WK-P wskazane jest więc wzmacnianie współpracy jednostek badawczo-rozwojowych z przedsiębiorcami oraz wprowadzenie szeregu rozwiązań wspierających proces zwiększania innowacyjności gospodarki regionu. Kontynuacja działań systemowych, realizowanych przez TARR S.A. w obecnej perspektywie finansowej wydaje się warunkiem koniecznym wzmacniania otoczenia innowacyjności biznesu. Należy jednak pamiętać, iż przedsiębiorcy regionu stosunkowo rzadko zainteresowani są wdrażaniem nowych produktów i usług w ramach B+R. Zdecydowany prymat nadają pracom rozwojowym nad nowymi technologiami. Wsparcie uczelni powinno dotyczyć w przyszłym okresie programowania nie tylko inicjatyw klastrowych, ale także szerszych regionalnych sieci innowacji (w ramach branż inteligentnej specjalizacji) dostarczających bardziej kompleksową ofertę – obejmującą także usługi z zakresu doradztwa IOB.

6. Określenie możliwych sposobów realizacji wybranych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Potencjał podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w przyszłym okresie programowania

Narzędzia podejścia zintegrowanego w przyszłej perspektywie finansowej – ZIT i RKLS stwarzają nowe możliwości wsparcia konkurencyjności przedsiębiorstw w oparciu o strategię miejskie i lokalne. Konsolidacja obszarów miejskich Bydgoszczy i Torunia i towarzyszące im inwestycje infrastrukturalne umożliwiają włączenie przedsiębiorstw w ramach modeli hybrydowych nie tylko do projektów rewitalizacyjnych, ale także do innych projektów inwestycyjnych (w ramach PPP). Przewidziane w pierwszym celu tematycznym wspieranie jednostek badawczo-rozwojowych podregionu bydgosko-toruńskiego w zakresie rozwijania prac badawczo-rozwojowych na potrzeby regionalnej gospodarki powinno być prowadzone w wiązce projektów (tzw. operacji) ze wsparciem doradztwa IOB w deficytowych obszarach: audytu technologicznego, walidacji rynkowej, walidacji biznesowej oraz komercjalizacji technologii i ochrony własności intelektualnej. Dodatkowo niezbędne wydają się działania systemowe na poziomie regionu kształtujące umiejętności i wiedzę regionalnych przedsiębiorców w zakresie transferu technologii. Dla zapewnienia trwałości rezultatów rekomenduje się wprowadzenie mechanizmu sprzężonego na wzór działania 1.4-4.1 PO IG, wiążącego mechanizm dotacyjny na zakup własności intelektualnej, jej wytworzenie oraz na zakup walidacji rynkowej, biznesowej z instrumentami zwrotnymi, finansującymi jej wdrożenie w przedsiębiorstwie.

W podregionach: wrocławskim i grudziądzkim celowe staje się integrowanie interwencji RPO WK-P przyszłej perspektywy finansowej wokół lokalnych strategii działania na rzecz animowania rynków pracy. Zastosowanie narzędzia RKLS może wspierać subregionalne inicjatywy tematyczne, na

przykład w zakresie turystyki lub tworzenia marki i wprowadzania na rynek produktów lokalnych, które są w stanie przyczynić się do rozwoju gospodarczego i wzmocnienia tkanki społecznej na danym obszarze. Oparcie wzrostu konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw o potencjał endogenne i lokalne strategie rozwoju wydaje się być szczególnie celowe w podregionie wrocławskim i grudziądzkim w obszarach branżowych: przetwórstwa rolno-spożywczego, usług offshoringowych, turystyki i sektora OZE.

Summary

Introduction

The purpose of the evaluation study *Analysis of support for entrepreneurship within the Regional Operational Programme for Kujawsko-Pomorskie Voivodship (RPO WK-P) 2007-2013* was to determine the effectiveness and efficiency of the use of RPO WK-P resources for co-financing of projects within priority axes and individual Programme measures aimed at direct and indirect support for entrepreneurship in the region.

The study was carried out in 6 thematic areas:

- Analysis of support for entrepreneurs granted from the RPO WK-P resources (study area 1)
- Description and evaluation of measures taken by the MA to support entrepreneurship (study area 2)
- Evaluation of increased enterprise and economic competitiveness in the region (study area 3)
- Evaluation of the potential and barriers for developing network and cooperation mechanisms that support enterprises (study area 4)
- Evaluation of the potential of enterprises for technological innovation (study area 5)
- Evaluation of the potential of integrated approach in supporting voivodship competitiveness (study area 6)

The study focussed on projects implemented within the following RPO WK-P measures:

- Measure 4.3. Development of commercial e-services,
- Measure 5.1. Development of business environment institutions,
- Measure 5.2. Supporting investments of enterprises,
 - Sub-measure 5.2.1 Supporting investments of micro enterprises,
 - Sub-measure 5.2.2 Supporting investments of enterprises,
- Measure 5.3. Support for enterprises adapting to environmental protection standards,
- Measure 5.4. Strengthening regional potential for research and technology development,
- Measure 5.5. Promotion and development of branded products,
- Measure 5.6. Complex provision of service infrastructure in development areas,
- Measure 6.2 Development of tourist and spa services,
- Measure 7.1 Revitalisation of degraded urban areas (entrepreneurs' projects only).

The study was carried out between February-May 2013. Data included in the report cover the period since the start of the Programme till 1st March 2013.

Description of methodology applied in the study

All methodological assumptions have been realised. The following research methods and approaches were used:

- Analysis of documents and secondary data,
- Analysis of applications for co-financing of projects (89.8% of applications subject to analysis were analysed in this study),
- Questionnaire-based interview carried out by telephone (CATI) with two groups of respondents:
 - Beneficiaries of selected RPO WK-P measures (so called CATI 1) - 244 interviews were conducted, which constitutes a representative sample for the population of beneficiaries of RPO WK-P measures subjected to analysis,

- Entrepreneurs who did not use RPO WK-P resources - counterfactual group (so called CATI 2) - 194 interviews were conducted
- Propensity score matching - the CATI study was conducted on the counterfactual group of entrepreneurs non-beneficiaries using the nearest neighbour method, i.e. selection of entities forming the counterfactual group, thus a comparison group for the group of RPO WK-P beneficiaries. This method made it possible to measure the net effect of interventions realised by entrepreneurs within the RPO WK-P and to determine positive and negative effects of the intervention (deadweight loss, additionality, encouragement, substitution, etc.).
- Questionnaire-based interview conducted via the Internet (CAWI) with the full population of applicants of RPO WK-P measures covered by the study who did not receive any RPO WK-P co-financing.
- In-depth interviews with the following groups of interlocutors:
 - Representatives of the Managing Authority for the RPO WK-P (10 interviews),
 - Representatives of BEI (21 interviews),
 - Representatives of R&D centres (4 interviews),
 - Representatives of guarantee and loan funds (5 interviews).
- Econometric modelling - (multiple) linear regression models that belong to the family of data exploration methods,
- Expert panel.

STUDY RESULTS

1. Analysis of support for entrepreneurs granted from the RPO WK-P resources

The strategic objective of the Regional Operational Programme for Kujawsko-Pomorskie Voivodship (RPO WK-P) 2007-2013 is to improve voivodship competitiveness and also socio-economic and spatial cohesion of this area. This objective is achieved through three detailed objectives, among others through improving economic competitiveness of the region that includes indirect and direct support for entrepreneurship. These measures are implemented within four Priority Axes of the RPO WK-P: *Development of information society infrastructure, Strengthening the competitiveness of enterprises, Support for the development of tourism, Support for changes in the cities and areas requiring renovation.*

Direct form of support offered within the RPO WK-P includes non-returnable co-financing of projects for entrepreneurs while indirect form includes e.g. support for business environment institutions or provision of service infrastructure for development areas. Direct support⁵ within the RPO WK-P was granted to projects within measures 4.3, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 6.2 and 7.1 and indirect support is being provided within measures 5.1 and 5.6.

Until 1st March 2013 within the RPO WK-P 874 contracts were signed for implementation of projects providing direct and indirect support for enterprises with the total amount of co-financing exceeding PLN 931.5 mn (with general project value of over PLN 1.77 bn). Most contracts were concluded within measure 5.2 and 5.5 (together they account for over 83% of all contracts concluded within analysed measures), least contracts were concluded within measures 5.4, 7.1 and 5.6.

Projects with the highest general value are implemented within measures 5.2, 6.2, 5.1 (total value of projects implemented within these measures accounts for over 78% of the value of all analysed projects). The highest average project value has been found within measure 5.4 (over PLN 39 mn) and within measures 5.6 (nearly PLN 19 mn) and 5.1 (over PLN 13 mn). In total the highest

⁵ Projects within measures 5.5 and 6.2 were implemented mainly by entrepreneurs, but among others also by SGU.

amount of co-financing was granted to projects implemented within measure 5.2 (nearly 38% of the total contracted co-financing), 5.1 (nearly 19%) and 6.2 (over 17%). The highest average project co-financing was granted under contracts signed within measure 5.4 (over PLN 27 mn) and 5.1 (over PLN 12.5 mn). More than half (54.2%) of co-financing was used by beneficiaries implementing projects in the Bydgoszcz-Toruń sub-region⁶, 28.1% of resources was used in the Włocławek sub-region and 17.7% in the Grudziądz sub-region.

In vast majority of concluded contracts relating to support for entrepreneurship a dominating type of project were supplies (71.8% of all projects). Besides, within the framework of the projects beneficiaries provided services (36.4%) and performed construction works (27.3%). A dominant type of project (supplies) is reflected in the structure of typical investments/measures that are being implemented/have been implemented by entrepreneurs within support from the RPO WK-P. Over 60% of beneficiaries-entrepreneurs purchased plant and equipment.

One of the most important indicators relating to support for entrepreneurship, and at the same time one of three basic indicators used to monitor achievement of the RPO WK-P strategic objective is "The number of directly created new jobs (FTE)". In accordance with monitoring data that include indicators at the stage of signed contracts for co-financing the output indicator "The number of directly created new jobs (FTE)" reached 256 jobs, and the outcome indicator "Expected total number of directly created new jobs (FTE)" reached 1557 jobs. The output indicator in question for completed and settled projects (final payment claims had been submitted) reached 79.11 jobs and the outcome indicator reached 898.87 jobs. It means that until 1st March 2013 measures supporting enterprises implemented within the framework of the RPO WK-P in fact led to the creation of nearly 980 full time jobs⁷.

Over 85% of projects which within the framework of the RPO WK-P provide direct or indirect support for entrepreneurs are implemented by entrepreneurs. Beneficiaries of nearly 10% of these projects are SGU, while projects implemented by BEI account for 2.1%. The following legal forms are dominant among entrepreneurs: self-employed person - micro enterprise (36.9% of all entrepreneurs-beneficiaries) and self-employed person - small enterprise (13.6%). Dominant among the RPO WK-P beneficiaries-entrepreneurs are entities with up to 9 employees hired on a permanent basis and those with 10 to 49 employees.

2. Description and evaluation of the hitherto implementation of the RPO and measures taken by the MA to support entrepreneurship

Project selection criteria constitute a key instrument of project selection at each stage of evaluation. Project selection criteria and competition conditions applied in the RPO WK-P guarantee that outcomes of investment projects approved for implementation will be sustainable, efficient and effective.

Projects within the framework of the RPO WK-P are effectively implemented. The most cost-effective in terms of the "Number of directly created new jobs" indicator value generation is support for projects within sub-measure 5.2.1 (PLN 88,697 to create 1 new job). As far as effectiveness is concerned, second come projects within sub-measure 5.2.2 (PLN 146,689 PLN to create 1 new job).

Few applications for co-financing were submitted within the following measures:

- Measure 4.3 Development of commercial e-services (applications for co-financing submitted in the first competition covered 14% of available allocation),
- Measure 5.3 Support for enterprises adapting to environmental protection standards, (applications for co-financing submitted in the first competition covered merely 6% of available allocation).

⁶ Amounts of co-financing granted to projects that were implemented within the territory of several sub-regions/poviats were calculated using an algorithm applied by the MRD in KSI SIMIK reports. On its basis, the amount of co-financing is equally divided taking into account the number of sub-regions/poviats in which a given project is implemented.

⁷ It's worthwhile to bear in mind that the only created jobs that are monitored are those strictly connected with the project implemented by a beneficiary. A real number of jobs newly created in enterprises that received co-financing within the framework of the RPO WK-P can be greater because this effect can be a result of other factors as well.

Applying for co-financing was especially popular within the following measures:

- Sub-measure 5.2.1 Supporting investments of micro enterprises, (available allocation was exceeded in all three calls for proposals by: 260%, 1271% and 367% respectively).
- Sub-measure 5.2.2 Supporting investments of enterprises, (available allocation was exceeded in all four calls for proposals by: 865%, 32%, 1667% and 653% respectively).

The study focussed also on analysing entrepreneurs' interest in applying for co-financing during the planned call for proposals for Development of commercial e-services (competition 94/IV/4.3/2013 within the RPO WK-P measure 4.3). Interviewed beneficiaries (CATI) are planning to submit 51 applications, 27 of them for the total sum of PLN 9 million 650 thousand (average project value: approx. 357 thousand, median: 200 thousand). Interviewed beneficiaries (CAWI) are planning to submit 11 applications, 3 of them for the total sum of PLN 600 thousand (average project value: approx. 200 thousand, median: 100 thousand). It is possible to conclude on the basis of the above data that allocation planned for the competition in the amount of PLN 4,198,800 should be used.

Support for companies is available within ten measures/sub-measures within the RPO WK-P. Nearly 370 million euro was designated for this support within the RPO WK-P, which constitutes approx. 37% of all ERDF resources earmarked for the Programme. Allocation earmarked within the RPO WK-P for measures relating to direct support for enterprises amounted to nearly EUR 280 mn. While EUR 92 mn was designated within the RPO WK-P for indirect support for entrepreneurs within measure 5.1 Development of business environment institutions and 5.6 Complex provision of service infrastructure in development areas. Average ROP allocation within direct support exceeds EUR 1,400 per one entrepreneur from the region. Amount of allocation for companies in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is among the highest in the country.

Study results confirm a significant impact of projects implemented thanks to non-returnable aid within the framework of the RPO WK-P on higher level of competitiveness of enterprises-beneficiaries of the Programme. Non-returnable aid offered within the framework of the RPO WK-P seems to be an efficient tool for supporting entrepreneurs. We recommend that support for entrepreneurs should be targeted at key economic sectors in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship of supra-regional importance and their competitiveness. Supporting the development of micro and small enterprises operating in the non-agricultural sector will be advisable for achieving the effect of functional diversification of rural economy. It is recommended that priority be given to the remaining sectors of smart specialisation and to the services - taking account of much higher demand for health, care and culture services targeted at the elderly.

Most of those interviewed said that it is too early to evaluate the effect of projects financed from the RPO WK-P resources. However, among effects particularly emphasised by the respondents was increased investment attractiveness in the area affected by the project and greater familiarity with business environment institutions in respondents' regions. Respondents claimed that implemented projects to an insignificant extent promoted cooperation between enterprises and their stronger position on the market. Therefore, making use of the European Union resources and cooperation between companies, enterprises and BEI - that is slowly being established - must be seen as positive effects.

Self-government of the Voivodship should, however, consider an intervention in such area as site preparation for investment purposes. The fact of inadequate site preparation in the region (in terms of planning and infrastructure) is also indicated in the SWOT analysis for the region included in the Development Strategy for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship for 2007-2020. It was determined in the course of the study that the Programme did not envisage a possibility of investing within measure 5.6 in heating or data communication infrastructure in the early years of the RPO WK-P implementation. After renegotiations with the EC held in 2011 full provision of service infrastructure, together with these two networks, was accepted. Therefore, it is recommended that this issue should be included in the ROP 2014-2020 programming.

It is worthwhile to mention actions that the MA took to limit the costs of managing measures targeted at entrepreneurs. Most entrepreneurs who participated in the study stated that they had encountered no problems in accessing information about the RPO WK-P (63%). However, the question of case status information system or application evaluation process has not been resolved, which could contribute to higher organisational costs of Programme management. We

recommend that, similarly as in the Śląskie Voivodship, a functionality should be introduced to the system that would make it possible to inform applicants about current stage of aid application examination and the name of person responsible for this stage.

1933 persons have been trained since the start of the RPO WK-P implementation. A full range of topics was covered during trainings, among others they related to general information on measures within which entrepreneurs may apply for co-financing, more detailed information on the preparation of applications for co-financing within various measures as well as implementation, settlement and monitoring of projects for entrepreneurs who received co-financing.

Beneficiaries of the ROP expressed very positive opinions on the quality and usefulness of these trainings, both for the preparation of application documents as well as appropriate implementation and settlement of projects.

3. Evaluation of increased enterprise and economic competitiveness in the region

The RPO WK-P has a significant impact on increased competitiveness of enterprises. Interventions within the Programme led to a gross increase of 2710 jobs (on average 4.3 jobs per beneficiary – calculated based on declarations of entrepreneurs who took part in a quantitative study for the entire population of entrepreneurs-beneficiaries). RPO WK-P beneficiaries declare a growth of net revenue during the period since the start of the RPO WK-P intervention until the end of 2012, labour productivity growth (except for beneficiaries from the Grudziądz sub-region) and also a drop in the sold product/service cost per unit. In addition, thanks to the implementation of the RPO WK-P 2007-2013 investments they also noted an average export growth of 4.8%. Every tenth beneficiary enhanced his competitiveness through export sales. Co-financing of investments within the framework of the RPO WK-P released own resources for new investments.

Net effect of the RPO WK-P intervention is also high and complies with gross effect trends. Substitution effect was only observed in case of employment (flow of redundant employees in the control group of enterprises). Thus, net effect of employment in consequence of the RPO WK-P 2007-2013 intervention constitutes an increase of 811 new jobs (calculated on the basis of declarations of entrepreneurs-beneficiaries). RPO WK-P interventions resulted in achieving the incentive effect as well (only 8% of beneficiaries declared that they would have made investments if they had received no support). Partial deadweight loss effect is 13.5%. The additionality effect can be noted - growth of investments generated because own resources were released thanks to co-financing received within the framework of the RPO WK-P 2007-2013. Additionally generated investments were mainly financed from own resources rather than repayable instruments. Estimates show that one zloty in co-financing generated additional 18 groszy for investments in fixed assets from own resources outside the intervention realised within the framework of the RPO WK-P. The net increase of 811 new jobs generated average revenue at the end of 2012 amounting to PLN 31,629,000. These effects were accompanied by greater number of clients and suppliers, which shows that beneficiaries of the RPO WK-P play the role of animators of the regional market.

Realisation of the RPO WK-P interventions does not lead to differences in the frequency of ICT use in the group composed of beneficiaries and the group of control enterprises. More or less the same percentage (69% of beneficiaries and 66% of entrepreneurs from the control group) declares that they use management information systems. However, RPO WK-P beneficiaries more often than enterprises from the control group sell their products via the Internet (53% versus 32%). This relation shows a greater potential for internationalisation of business activities among RPO WK-P beneficiaries in comparison with control enterprises from the counterfactual group.

Value of investments made by entrepreneurs within the framework of the RPO WK-P reached in the evaluated period 4% of region's GDP for the reference year 2005. Amount of co-financing exceeded 2% of GDP for 2005. Taking into account average annual 2% growth of GDP in the years 2008-2012, gross contribution of the RPO WK-P investments to annual GDP growth can be estimated to be no more than 0.01%. However, taking into account the leverage effect and multiplier effects of co-financed industrial processing diagnosed in the course of the study, it must be concluded that in

the n+2 perspective the share of RPO WK-P investments in the region's GDP will increase. Taking into account that in the years 2005-2011 investment outlays of enterprises in the region⁸ nearly doubled, it can be estimated that investment outlays mobilised within the framework of the RPO WK-P constituted in that period 17% in total.

In addition, interventions realised within the framework of the RPO WK-P had a positive impact on the number of new jobs. Although the expected number of new jobs FTE (1557) constitutes a tiny percentage of the number of new jobs in the region in the evaluated period, analyses carried out as part of the PSM procedure show a total increase in employment as a result of the intervention by 811 new jobs, which constitutes a 2% share of the RPO WK-P in the gross number of new jobs created in the years 2007-2011 (comparison with CSO data in the years 2005-2011). Study results show that the RPO WK-P investments played the role of a development stimulus rather than a stabiliser of enterprise situation in the period of economic slowdown. What is more, it can be assumed that investments implemented within the Programme had a positive impact on dynamics of sold production of industry and increase in the number of jobs contributed to a higher retail sales index in the evaluated period. Implemented projects had little impact on higher values of index of construction and assembly production during the Programme implementation period - because of only 2% of investments designated for construction and assembly works and negligible (5.6%) share of construction sector enterprises in the co-financing structure.

Enterprises co-financed within the framework of the RPO WK-P represented mainly traditional sectors of the region (agriculture and food industry, services) which reflected regional enterprise structure by sectors. Only 21% of co-financing was channelled to smart specialisation sectors in the region specified in an update to the Regional Innovation Strategy for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (Best safe food - processing, fertilizers and packages, Medicine, medical services and health tourism, Motorization, transport devices and industrial automation, Tools, injection moulds, plastic products, Information processing, multimedia programming, ICT services).

In most cases beneficiaries declare that innovative products were launched (improvement, new product launches). Less often they innovated processes (introduction of new and/or significantly improved methods for production and/or distribution of products) and organisation (use of new and/or significantly improved organisational methods, e.g. organisational structure or method of structuring relationships with suppliers, subcontractors). Marketing innovation was only found in every fourth RPO WK-P project in the enterprise sector. What dominated in the analysed enterprises was, however, innovation through imitation which filled the technological gap in relation to better developed regions of Poland. In consequence they do not improve competitiveness of the region but only decrease technological distance.

4. Evaluation of the potential and barriers for developing network and cooperation mechanisms that support enterprises

So far the system that was created has failed to provide sufficient tools thanks to which beneficiaries could work out project complementary to their own actions but also within a wider scope to actions in its environment. In addition, study results show that vast majority of enterprises in the Kujawsko-Pomorskie region take a passive approach to the establishment of pro-innovation relationships with other entities in the sector.

A serious problem in mutual contacts between entrepreneurs constitutes the fact that they are not interested in cooperation (82% of respondents) and do not notice benefits of such cooperation. Other reasons that could account for lack of cooperation between entrepreneurs were lack of suitable partners or lack of communication between entrepreneurs (7%). Lack of cooperation was also attributed to fear of revealing business secrets and difficulties in organising the cooperation (2%). Our recommendations include more effective use of structural resources for innovation activity, creating repositories and databases of best practices with examples showing how to implement enterprise projects using Community resources. If entrepreneurs could use such a database, they would be able to implement complementary projects.

⁸ Activity of enterprises not financed in 2011, Central Statistical Office (CSO)

Interviewed BEI point to various actions aimed at activating the offer targeted at enterprises. Among the most important is building a portfolio of services, creating a service information system and further trainings for entrepreneurs. There are also plans to build linear infrastructure with a view to improving logistics conditions within the premises of industrial and technological park. Other proposals include also organisation of a BEI forum (e.g. a network of consultancy and information centres for innovation), a forum for connecting partners in the transfer of knowledge and innovation as well as working out a strategy for the development of business environment institutions in the Kujawsko-Pomorskie region.

Experts concluded that the sector of loan and guarantee institutions in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is very well developed in comparison with other regions. However, if repayable instruments are to bring about maximum effect, information on the instruments and conditions that regulate the granting of support must be easily accessible. Funds impact is also adequate to the amount of resources. Therefore, it would be advisable to take actions in order to recapitalise the funds that operate in the region. Areas where repayable instruments in the region could potentially gain importance include: start-ups (along with so called academic entrepreneurship), companies operating in industries which generate the greatest number of new jobs (industrial processing), instruments targeted at entities other than entrepreneurs that operate in agriculture and food processing industry.

Deadweight effect of support for entrepreneurship granted from the RPO WK-P resources is high, i.e. outcomes of the implemented projects would have been achieved even without subsidies from the Programme. Therefore in the subsequent programming period the financial instrument area should constitute one of key issues of support for all innovative undertakings. The 2014-2020 financial framework offers a possibility to make a wider use of financial instruments within the framework of regional operational programmes. It is recommended that in the subsequent framework support from financial instruments should continue to focus on the SME sector development through the use of debt tools: mainly loans and guarantees. However, if the system of repayable financing in the years 2014-2020 is to be established, an ex-ante evaluation needs to be worked out to describe among others market unreliability, investment needs (allocation) and the scope and form of repayable products.

Study results confirm a limited scope of cooperation between institutions of business environment. Respondents emphasised this problem especially in case of loan and guarantee funds that provide a variety of services to entrepreneurs in the region. Entrepreneurs who took part in the study declared that cooperation with business environment institutions mainly concerned consulting and provision of information (58%). Another activity mentioned by respondents were trainings, conferences and courses for entrepreneurs (53%) as well as support in obtaining aid resources (32%). 15% of study participants commissioned BEI to carry out audits.

Increased BEI participation in structural resources absorption is needed for a full and effective use of aid resources available in the financial framework 2014-2020. Recommendations include support for BEI in the promotion of their own services targeted at entrepreneurs from the region, further actions of funds aimed at working out uniform standards for services provided to entrepreneurs, introduction of networking mechanisms for BEI in the region.

5. Evaluation of the level of interest among enterprises in cooperation with research and development entities in the future programming period. Impact of RPO WK-P investments on reducing barriers to technology transfer

Enterprises from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are among least innovative ones in Poland. Lack of interest among entrepreneurs in cooperation with the R&D sector or in conducting their own research and development work results in a poorly developed network of pro-market oriented business environment institutions offering a complete technology transfer consultancy package. In consequence, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there are no institutions that could provide consultancy services in the region, on the one hand to enterprises in such areas as technological audit, market and business validation and to research and development entities on the other hand, in areas of technology commercialisation and protection of intellectual property. Lack of experience in the region in horizontal cooperation coupled with deficits in the support for vertical technology transfer augurs badly. Therefore, there is a strong need for systemic measures to consolidate all these three areas: R&D&I. A solution, it seems, lies in the use of non-repayable instruments,

subsidies intended for purchases of technology or own research and development work as well as audit and validation for entities from these three sectors and also introduction of a number of systemic measures promoting networking, exchange of experiences and strengthening entrepreneurs' knowledge and skills necessary for conducting research and development work.

The RPO WK-P positively but in a non-significant way impacts pro-innovation trends among enterprises. It mostly stems from the fact that entrepreneurs in the region definitely prefer to purchase fixed assets or process and marketing innovation than to innovate through the introduction of new technologies. Nevertheless small and medium enterprises in the Włocławek and Bydgoszcz-Toruń region which implement investments within the framework of the RPO WK-P introduced new technologies twice as often as enterprises which do not use such support. They were of imitation character - and were used to fill the technological gap through horizontal technology transfer (B2B). It is also possible to conclude that realisation of interventions within the framework of the RPO WK-P is coupled with greater willingness to purchase intangible assets and willingness to cooperate with business environment institutions, as well as to use external sources of finance for own investments. All these factors can be considered a pro-development gross effect of the RPO WK-P in the area of technological process innovation potential.

The RPO WK-P enabled realisation of a number of investments that increased the R&D potential in the region through support offered to research and development entities in key projects within measure 5.4 and introduction of a "Research Voucher" instrument - enterprises purchase research and development work as part of projects implemented jointly with higher education institutions. However, no mechanisms that could ensure sustainability of these investments have been developed. It is recommended, therefore, that within the subsequent RPO WK-P framework cooperation between research and development entities should be strengthened and a number of solutions promoting more innovative economy in the region should be introduced. It seems that continuation by TARR S.A. of the systemic measures taken in the current financial framework is the necessary condition for strengthening business environment innovation. It is worthwhile to bear in mind, however, that entrepreneurs in the region are relatively rarely interested in new product or service launches through R&D. They definitely favour development work on new technologies. In the subsequent programming period support for higher education institutions should focus not only on cluster initiatives but also on wider regional innovation networks (in smart specialisation sectors) whose offer is more complex and includes BEI consultancy services as well.

6. Determining potential methods of implementation of selected types of projects that support entrepreneurship in the new financial framework for 2014-2020. Potential of integrated approach for supporting competitiveness in the voivodship in the future programming period

Tools of integrated approach in the future financial framework - ITI and CLLD generate new possibilities for supporting competitiveness of enterprises on the basis of urban and local strategies. Thanks to the consolidation of urban areas in Bydgoszcz and Toruń as well as the accompanying territorial investments, enterprises can participate, within the framework of blended models, not only in revitalisation projects but also in other investment projects (within the framework of PPP). Support for research and development entities from the Bydgoszcz-Toruń region planned in the first thematic objective as regards intensification of research and development work for the needs of regional economy should be carried out in the group of projects (so called operations) with BEI consultancy support in deficit areas: technological audit, market validation, business validation, technology commercialisation and intellectual property protection. What is more, there seems to be the need for taking systemic measures at the regional level to equip regional entrepreneurs with skills and knowledge in the area of technology transfer. To ensure sustainability of outcomes it is recommended that a linkage mechanism should be introduced, similarly as in measure 1.4-4.1 of the IE OP, to combine the subsidy mechanism for the purchase of intellectual property, its generation and purchase of market and business validation with repayable instruments to finance its implementation in an enterprise.

In the Włocławek and Grudziądz sub-regions it seems advisable to integrate RPO WK-P interventions in the future financial framework around local strategies for labour market activation. The use of the CLLD tool can support sub-regional thematic initiatives, for example in tourism, brand building and local product launches, which are capable of stimulating economic growth and

strengthening social fabric within a given area. Making competitiveness of local enterprises dependent on endogenous potential and local development strategies seems to be especially expedient in the Włocławek and Grudziądz sub-region in such industrial areas as agriculture and food processing, off-shore services, tourism and the sector of renewable energy sources (RES).

1 Wprowadzenie

Celem badania ewaluacyjnego *Analiza wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013* było określenie **skuteczności i efektywności zaangażowania środków RPO WK-P** na dofinansowanie projektów w ramach osi priorytetowych i poszczególnych działań Programu, skierowanych na bezpośrednie i pośrednie wsparcie przedsiębiorczości w regionie.

Badanie objęło 6 obszarów tematycznych:

1. **Obszar badawczy 1** - Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P (m.in. rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy poszczególnych rodzajów projektów pod kątem: rodzajów projektów, rodzajów inwestycji, wartości inwestycji, branży przedsiębiorstw, wielkości zatrudnienia, formy prawnej, dochodów / obrotów przedsiębiorstw, sposobów finansowania inwestycji, zasięgu terytorialnego inwestycji oraz sektorów gospodarki).
2. **Obszar badawczy 2** - Opis i ocena działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości (m.in. ocena efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P, ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów, ocena bezpośrednich i pośrednich form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P, ocena procesu wdrażania projektów, ocena działań szkoleniowych podejmowanych przez IZ).
3. **Obszar badawczy 3** - Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu (m.in. ocena efektu brutto i netto inwestycji, ocena innowacji wprowadzonych w ramach RPO WK-P; ocena komplementarności inwestycji RPO WK-P z innymi typami wsparcia).
4. **Obszar badawczy 4** - Ocena wsparcia IOB w ramach RPO WK-P w zakresie oferty doradztwa dla przedsiębiorstw oraz pomocy w pozyskiwaniu instrumentów zwrotnych. Ocena potencjału modeli hybrydowych w przyszłej perspektywie finansowej (m.in. ocena bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorców, ocena zainteresowania przedsiębiorców współpracą z IOB, analiza potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych).
5. **Obszar badawczy 5** - Ocena zainteresowania współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi w przyszłym okresie programowania. Wpływ inwestycji RPO WK-P na zmniejszenie barier transferu technologii (m.in. ocena wpływu zrealizowanych interwencji na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw, ocena zainteresowania przedsiębiorców współpracą z ośrodkami B+RT, ocena potencjału rozwoju współpracy B+RT w regionie).
6. **Obszar badawczy 6** - Określenie możliwych sposobów realizacji wybranych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Potencjał podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w przyszłym okresie programowania (m.in. określenie możliwych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, ocena potencjału podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020).

Przedmiotem badania były projekty realizowane w ramach następujących działań RPO WK-P:

- Działanie 4.3 Rozwój komercyjnych e-usług,
- Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- Działanie 5.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw,
 - Poddziałanie 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw,
 - Poddziałanie 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw,
- Działanie 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska,
- Działanie 5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii,
- Działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów,
- Działanie 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje,
- Działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych,
- Działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców).

Realizacja badania trwała w okresie luty-maj 2013 roku. Dane ujęte w raporcie obejmują okres od początku realizacji Programu do dnia 1 marca 2013 roku.

2 Opis zastosowanej metodologii badania

Założenia metodologiczne zostały w pełni zrealizowane. Zastosowano następujące metody i podejścia badawcze:

Analiza dokumentów i danych zastanych

Celem analizy dokumentów i danych zastanych było m.in.:

- Identyfikacja celów strategicznych w skali regionu, wsparcia konkurencyjnego przedsiębiorstw oraz identyfikacja branż kluczowych dla inteligentnego rozwoju województwa (na podstawie dokumentów programowych RPO WK-P oraz dokumentów strategicznych w skali regionu),
- Analiza faktograficzna udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P (na podstawie danych monitoringowych, sprawozdawczych, danych pozyskanych z wniosków o dofinansowanie),
- Diagnoza regionu w obszarze przedsiębiorczości (m.in. na podstawie raportów branżowych, danych statystycznych GUS, BDL, EUROSTAT dla poszczególnych branż, sektorów gospodarki oraz dostępnych wskaźników statystycznych innowacyjności, zatrudnienia i rozwoju społeczno-gospodarczego),
- Analiza działań podejmowanych przez IZ w zakresie wsparcia przedsiębiorczości (na podstawie dokumentów dotyczących działań szkoleniowych i informacyjno-promocyjnych udostępnionych przez Zamawiającego),
- Ocena bezpośrednich i pośrednich form wsparcia przedsiębiorców (na podstawie wyników innych badań prowadzonych w tym obszarze),
- Ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów oraz procesu wdrażania projektów (na podstawie dokumentacji konkursowej, danych sprawozdawczych, dokumentów programowych),
- Analiza potencjału środowiska IOB oraz ośrodków B+RT w regionie (na podstawie wyników innych badań prowadzonych w tych obszarach, statystycznych danych ogólnodostępnych, stron internetowych IOB i ośrodków B+RT w regionie, etc.),
- Uwzględnienie kontekstu dla przyszłego okresu programowania (na podstawie strategicznych dokumentów wspólnotowych, krajowych i regionalnych dotyczących przyszłej perspektywy finansowej).

Analiza wniosków o dofinansowanie projektów

W wyniku przeprowadzonej na początku badania oceny dostępności danych istotnych dla badania podjęto decyzję o objęciu analizą wszystkich wniosków o dofinansowanie tych projektów, dla których podpisane zostały umowy. Kwerenda danych prowadzona była z wykorzystaniem wniosków elektronicznych, przekazanych przez Zamawiającego, oraz papierowych, w siedzibie Zamawiającego. Dane wprowadzane były do matrycy projektów. Ostatecznie analizą objęto 89,8% wniosków, przy czym w przypadku działań RPO WK-P najbardziej istotnych dla badania (bezpośrednie wsparcie projektów inwestycyjnych dla przedsiębiorców) było to ponad 95%. Łączna kwota dofinansowania tych projektów stanowiła 92% łącznej kwoty dofinansowania wszystkich umów podlegających analizie w niniejszym badaniu.

Wywiad kwestionariuszowy realizowany telefonicznie (CATI)

Metoda telefonicznego wywiadu kwestionariuszowego (CATI) została zastosowana w odniesieniu do dwóch grup respondentów:

- Beneficjentów wybranych działań RPO WK-P (tzw. CATI 1) – zrealizowane zostały 244 wywiady, co stanowi reprezentatywną próbę dla populacji beneficjentów badanych działań

RPO WK-P (szczegóły w tabeli 1 i 2),

- Przedsiębiorców, którzy nie korzystali ze środków RPO WK-P - grupa kontrfaktyczna (tzw. CATI 2) – zrealizowano 194 wywiady.

Tabela 1. Struktura populacji i próby badania CATI beneficjentów RPO WK-P (CATI 1) według działań

Działanie	Liczba beneficjentów (populacja)	Udział w populacji (w %)	Liczba zrealizowanych wywiadów CATI z beneficjentami (CATI 1)	Udział w próbie (w %)
Działanie 4.3. Rozwój komercyjnych e-usług	59	6,8%	16	6,6%
Działanie 5.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu	14	1,7%	4*	1,6%
Działanie 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	509	58%	143	58,6%
Działanie 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska	10	1,3%	4*	1,6%
Działanie 5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii	4	0,4%	1*	0,4%
Działanie 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów	219	25%	60	24,6%
Działanie 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje	7	0,8%	2*	0,8%
Działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych	47	5,5%	13	5,3%
Działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców)	5	0,4%	1*	0,4%
SUMA	874	100 %	244	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK i wyników badania CATI z beneficjentami

* Badaniem we wskazanych działaniach zostali objęci wszyscy beneficjenci (podjęto kontakt telefoniczny, nastąpiła standardowa procedura ustalenia osoby, która może udzielić wywiadu po stronie beneficjenta, poinformowania przedstawiciela beneficjenta o prowadzonym badaniu). Jednak w ramach czasowych przewidzianych na badanie udało się przeprowadzić przedstawione w tabeli liczebności wywiadów. Wynika to z niemożności umówienia wywiadu w terminie badania (niedostępność czasowa respondenta po stronie beneficjenta w określonych ramach czasowych) bądź (w zdecydowanie mniejszej skali) z odmów wzięcia udziału w badaniu.

Tabela 2. Struktura próby badania CATI beneficjentów RPO WK-P (CATI 1) według typu beneficjenta

Typ beneficjenta	Liczba zrealizowanych wywiadów CATI z beneficjentami (CATI 1)	Udział w próbie (w %)
fundacja, stowarzyszenie lub organizacja pozarządowa	3	1,2%
instytucje otoczenia biznesu	8	3,3%
jednostka samorządu terytorialnego	24	9,9%
przedsiębiorca lub przedsiębiorstwo	207	85,2%
szkoła/uczelnia wyższa	1	0,4%
SUMA	244	100 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami

Propensity score matching

Realizacja badania CATI na kontrfaktycznej grupie przedsiębiorców nie - beneficjentów polegała na zastosowaniu metody najbliższego sąsiada w schemacie 1 razy n, tj. dobór jednostek do grupy kontrfaktycznej porównywalnej wobec grupy beneficjentów RPO WK-P. Każdej jednostce badawczej (przedsiębiorcy) z próby beneficjentów zostało przyporządkowane przedsiębiorstwo „lustrzane”, niekorzystające ze wsparcia RPO WK-P 2007-2013. Kontrolowano, aby „pary” przedsiębiorców były podobne pod względem: rodzaju działalności (wg sekcji PKD), wielkości (mikro, małe, średnie i duże), lokalizacji (powiat) oraz okresu prowadzenia działalności gospodarczej. W wyniku realizacji badania CATI przy użyciu takiego doboru zrealizowano 194 wywiady z przedsiębiorcami, którzy nie korzystali ze wsparcia w ramach RPO WK-P.

Metoda *propensity score matching* posłużyła do pomiaru efektu netto skuteczności interwencji realizowanych przez przedsiębiorców w ramach RPO WK-P oraz do określenia pozytywnych i negatywnych efektów interwencji (jałowej straty, dodatkowości, zachęty, substytucji, itp.).

Wywiad kwestionariuszowy realizowany przez Internet (CAWI)

Wywiadem kwestionariuszowym realizowanym przez Internet objęto pełną populację wnioskodawców działań RPO WK-P objętych niniejszym badaniem, którzy nie otrzymali dofinansowania z RPO WK-P. Wykorzystano w tym celu bazę kontaktową wnioskodawców przekazaną przez Zamawiającego. Wysłano około 1370 zaproszeń e-mailowych⁹ z linkiem do ankiety, z czego do odbiorców trafiło około 800-850 e-maili (różnica wynika z faktu, że niektóre maile są już nieaktualne, błędne lub filtr antyspamowy blokował dostarczenie e-maila do skrzynki pocztowej odbiorcy). W trakcie realizacji badania wysłano 3 przypomnienia/monity zachęcające do wzięcia udziału w badaniu oraz na bieżąco udzielano informacji zainteresowanym respondentom (mailowo i telefonicznie). W rezultacie udało się zebrać 162 wypełnione ankiety CAWI, co daje zwrotność (responsywność) na poziomie 19-20%¹⁰. Zdecydowaną część respondentów, którzy wypełnili ankiety stanowili wnioskodawcy działania 5.2. Ostatecznej analizie statystycznej podlegało 130 ankiet, ponieważ 32 respondentów w pierwszym pytaniu filtrującym zadeklarowało, że otrzymało dofinansowanie z RPO WK-P, co czyniło dalsze pytania w kwestionariuszu bezprzedmiotowymi dla nich¹¹.

⁹ Tyle unikalnych e-maili zostało wyselekcjonowanych z baz kontaktowych przekazanych przez Zamawiającego.

¹⁰ Należy pamiętać, że wnioskodawca, który nie otrzymał dofinansowania to bardzo specyficzny respondent, który nie czuje się w obowiązku wypełniania ankiety skoro nie otrzymał dofinansowania, a nieraz zdarza się, że poprzez niewypełnienie ankiety manifestuje swoje niezadowolenie z odrzucenia wniosku.

¹¹ Byli to najprawdopodobniej respondenci, którzy aplikowali kilka razy (czasami pewnie też na różne działania).

Wywiady pogłębione

Wywiady pogłębione zostały przeprowadzone z następującymi grupami rozmówców:

- Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPO WK-P (10 wywiadów),
- Przedstawiciele IOB (21 wywiadów),
- Przedstawiciele ośrodków B+R (4 wywiady),
- Przedstawiciele funduszy poręczeniowych i pożyczkowych (5 wywiadów).

W sumie zrealizowano 40 wywiadów. Badanie prowadzono techniką wywiadów bezpośrednich oraz telefonicznych.

Modelowanie ekonometryczne

W badaniu zastosowano modele regresji liniowej (wielokrotnej) należące do rodziny metod eksploracji danych. Wykonawca zastosował równolegle dwa typy modeli, z których jeden opiera się na danych w ujęciu czasowym, a drugi na danych w ujęciu przestrzennym. W przypadku wykorzystania danych w ujęciu czasowym zastosowano modelowanie ekonomiczne – empiryczne modele globalne (dla danych bez uwzględnienia komponentu przestrzennego). W odniesieniu do danych przestrzennych wykorzystano model regresji przestrzennej.

Wykorzystanie empirycznych modeli globalnych w niniejszym badaniu umożliwiło ocenę wpływu realizowanych interwencji na konkurencyjność przedsiębiorstw w poszczególnych branżach, a także na konkurencyjność regionu oraz pozwoliło na wskazanie tendencji potencjału endogennego województwa. Z kolei analiza przestrzenna dała odpowiedź na pytanie, czy podlegające badaniu zmienne wykazują tendencje do koncentracji przestrzennej, uzależnienia od położenia – czy też są niezależne od lokalizacji w przestrzeni (aprzestrzenność).

Panel ekspertów

Panel ekspertów został zorganizowany z udziałem kluczowych interesariuszy badania po oddaniu projektu Raportu końcowego. Celem panelu ekspertów było przedyskutowanie i weryfikacja wstępnych wniosków z badania oraz propozycji rekomendacji. W panelu wzięli udział niezależni eksperci zajmujący się wsparciem przedsiębiorczości w regionie, eksperci pracujący w instytucjach otoczenia biznesu, inkubatorach przedsiębiorczości, instytucjach udzielających mikropożyczek. W panelu wzięło udział 7 ekspertów.

WYNIKI BADANIA

3 Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P (obszar badawczy 1)

Bezpośrednią formą wsparcia w ramach RPO WK-P jest bezzwrotne dofinansowanie projektów dla przedsiębiorców, a pośrednią formą np. wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu czy uzbrojenie terenów pod inwestycje. Bezpośrednie wsparcie¹² uzyskiwały projekty w ramach działań 4.3 *Rozwój komercyjnych e-usług*, 5.2 *Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw*, 5.3 *Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska*, 5.4 *Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii*, 5.5 *Promocja i rozwój markowych produktów*, 6.2 *Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych* i 7.1 *Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast* (tylko projekty przedsiębiorców), natomiast pośrednie wsparcie realizowane jest działaniu 5.1 *Rozwój instytucji otoczenia biznesu* i 5.6 *Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje*.

Analizom i pracom badawczym poddane zostały projekty (dla których zostały podpisane umowy do 1 marca 2013 roku) realizowane w ramach wymienionych działań. Poniżej przedstawione zostało zestawienie prezentujące liczbę podpisanych umów według działań. Najwięcej z nich zostało zawartych w działaniu 5.2 i 5.5. (razem stanowią ponad 83% wszystkich zawartych umów w analizowanych działaniach), najmniej w działaniach 5.4, 7.1 i 5.6.

Tabela 3. Liczba i odsetek podpisanych umów według działań RPO WK-P

Działanie	Liczba projektów	
	N	%
4.3. Rozwój komercyjnych e-usług	59	6,75%
5.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu	14	1,60%
5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	509	58,24%
5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska	10	1,14%
5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii	4	0,46%
5.5. Promocja i rozwój markowych produktów	219	25,06%
5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje	7	0,80%
6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych	47	5,38%
7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast	5	0,57%
Ogółem	874	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Za realizację wyżej wymienionej liczby umów odpowiada 687 unikalnych beneficjentów¹³. Zdecydowanie największa część beneficjentów (niemal 85%) realizuje/zrealizowała jeden projekt. W tabeli poniżej znajdują się szczegółowe dane na ten temat (Tabela 4).

¹² W ramach działań 5.5 i 6.2 projekty były realizowane głównie przez przedsiębiorców, ale też m.in. JST.

¹³ Unikalny beneficjent to podmiot wyodrębniony w bazie KSI SIMIK na podstawie unikalnej zmiennej (NIP, REGON). Podmiot taki może realizować jeden i więcej projektów w ramach RPO WK-P.

Tabela 4. Liczba i odsetek unikalnych beneficjentów według działań RPO WK-P

Liczba projektów	Liczba unikalnych beneficjentów	
	N	%
jeden projekt	581	84,57%
dwa projekty	76	11,06%
trzy projekty	16	2,33%
cztery projekty	5	0,73%
pięć projektów i więcej	9	1,31%
Ogółem	687	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Najwięcej beneficjentów realizujących kilka projektów (dwa i więcej) znajduje się w działaniu 5.5 (56 beneficjentów realizuje/zrealizowało 152 projekty) oraz w działaniu 5.2 (28 beneficjentów realizuje/zrealizowało 58 projektów) i działaniu 6.2 (14 beneficjentów realizuje/zrealizowało 68 projektów).

W kontekście ogólnej charakterystyki zawartych umów warto też zwrócić uwagę na całkowitą wartość projektów, wartość dofinansowania projektu oraz średnie tych wartości. Projekty o największej ogólnej wartości realizowane są w ramach działań 5.2, 6.2, 5.1 (łącznie wartość projektów realizowanych w tych działaniach stanowi ponad 78% wartości wszystkich analizowanych projektów). Najwyższa średnia wartość projektu występuje w działaniu 5.4 (ponad 39 mln PLN) oraz w działaniach 5.6 (prawie 19 mln PLN) i 5.1 (ponad 13 mln PLN). Najwyższe dofinansowanie ogółem trafiło do projektów realizowanych w ramach działania 5.2 (prawie 38% zakontraktowanego dofinansowania w ogóle), 5.1 (prawie 19% zakontraktowanego dofinansowania w ogóle) oraz 6.2 (ponad 17% zakontraktowanego dofinansowania w ogóle). Najwyższe średnie dofinansowanie projektu występuje w przypadku umów podpisanych w działaniu 5.4 (ponad 27 mln PLN) oraz 5.1 (ponad 12,5 mln PLN). Szczegółowe dane na temat wartości podpisanych umów znajdują się w tabeli poniżej (Tabela 5).

Tabela 5. Wartość projektu i wartość dofinansowania oraz średnie wartości według działań (w PLN)

Działanie	Wartość całkowita projektu			Dofinansowanie projektu		
	Średnia	Ogółem	%	Średnia	Ogółem	%
4.3	402 180,20	23 728 632,00	1,34%	206 345,44	12 174 381,00	1,31%
5.1	13 108 668,36	183 521 357,00	10,35%	12 602 849,86	176 439 898,00	18,94%
5.2	1 628 180,77	828 744 014,00	46,73%	692 108,96	352 283 461,00	37,82%
5.3	1 110 917,40	11 109 174,00	0,63%	494 467,60	4 944 676,00	0,53%
5.4	39 237 553,00	156 950 212,00	8,85%	27 386 801,25	109 547 205,00	11,76%
5.5	277 310,88	60 731 082,00	3,42%	212 446,83	46 525 856,00	4,99%
5.6	18 901 831,00	132 312 817,00	7,46%	8 874 785,86	62 123 501,00	6,67%
6.2	7 912 791,77	371 901 213,00	20,97%	3 521 173,26	165 495 143,00	17,77%
7.1	919 620,40	4 598 102,00	0,26%	393 316,00	1 966 580,00	0,21%
Ogółem	2 029 286,73	1 773 596 603,00	100,00%	1 065 790,28	931 500 701,00	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Do 1 marca 2013 roku w ramach RPO WK-P podpisano 874 umowy na realizację projektów bezpośrednio i pośrednio wspierających przedsiębiorstwa o łącznej wartości dofinansowania ponad 931,5 mln PLN (przy wartości ogólnej projektów ponad 1,77 mld PLN).

3.1 Analiza skuteczności wg rodzajów projektów

W celu poznania rodzajów projektów wspierających przedsiębiorstwa realizowanych w ramach RPO WK-P przeprowadzono analizę wniosków o dofinansowanie projektów, w których zawarta została umowa o dofinansowanie. Poddano jej niemal 90% wniosków obejmujących niespełna 92% wartości przyznanego dofinansowania.

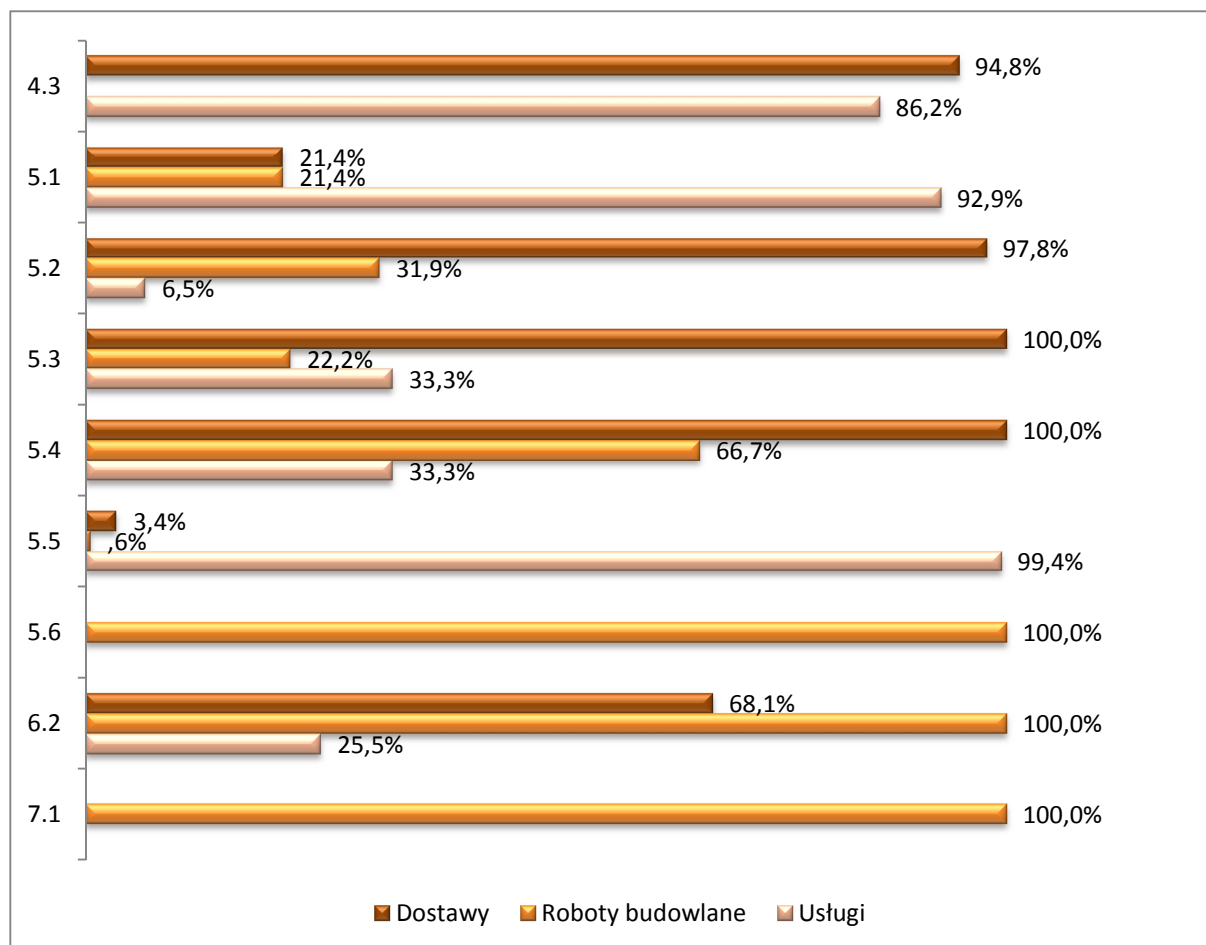
W zdecydowanej większości zawartych umów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości dominującym rodzajem projektu były **dostawy**¹⁴ (71,8% wszystkich projektów). Poza tym beneficjenci realizowali **usługi**¹⁵ (36,4%) i **roboty budowlane**¹⁶ (27,3%). Występuje wyraźna korelacja między rodzajem projektu a działaniem, w ramach którego została podpisana umowa. We wszystkich projektach w działaniach 5.3 i 5.4 oraz niemal wszystkich w działaniach 5.2 (97,8%) i 4.3 (94,8%) realizowane były dostawy. Roboty budowlane realizowane były we wszystkich projektach w ramach działań 5.6, 6.2, 7.1, natomiast usługi dominowały w działaniu 5.5 (99,4%), 5.1 (92,9%) oraz stanowiły 86,2% projektów zrealizowanych w działaniu 4.3. Szczegółowe dane na ten temat zostały przedstawione na wykresie (Wykres 1).

¹⁴ Na podstawie "Instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007- 2013" przez **dostawy** należy rozumieć nabywanie rzeczy, praw oraz innych dóbr, w szczególności na podstawie umowy sprzedaży, dostawy, najmu, dzierżawy oraz leasingu.

¹⁵ Zgodnie z "Instrukcją wypełniania wniosku..." przez **usługę** należy rozumieć wszelkie świadczenia, których przedmiotem nie są roboty budowlane lub dostawy.

¹⁶ Zgodnie z "Instrukcją wypełniania wniosku..." **robotą budowlaną** jest wykonanie albo zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.), a także wykonanie robót budowlanych (w rozumieniu przepisów prawa budowlanego) przez osobę trzecią zgodnie z wymaganiami określonymi przez zamawiającego.

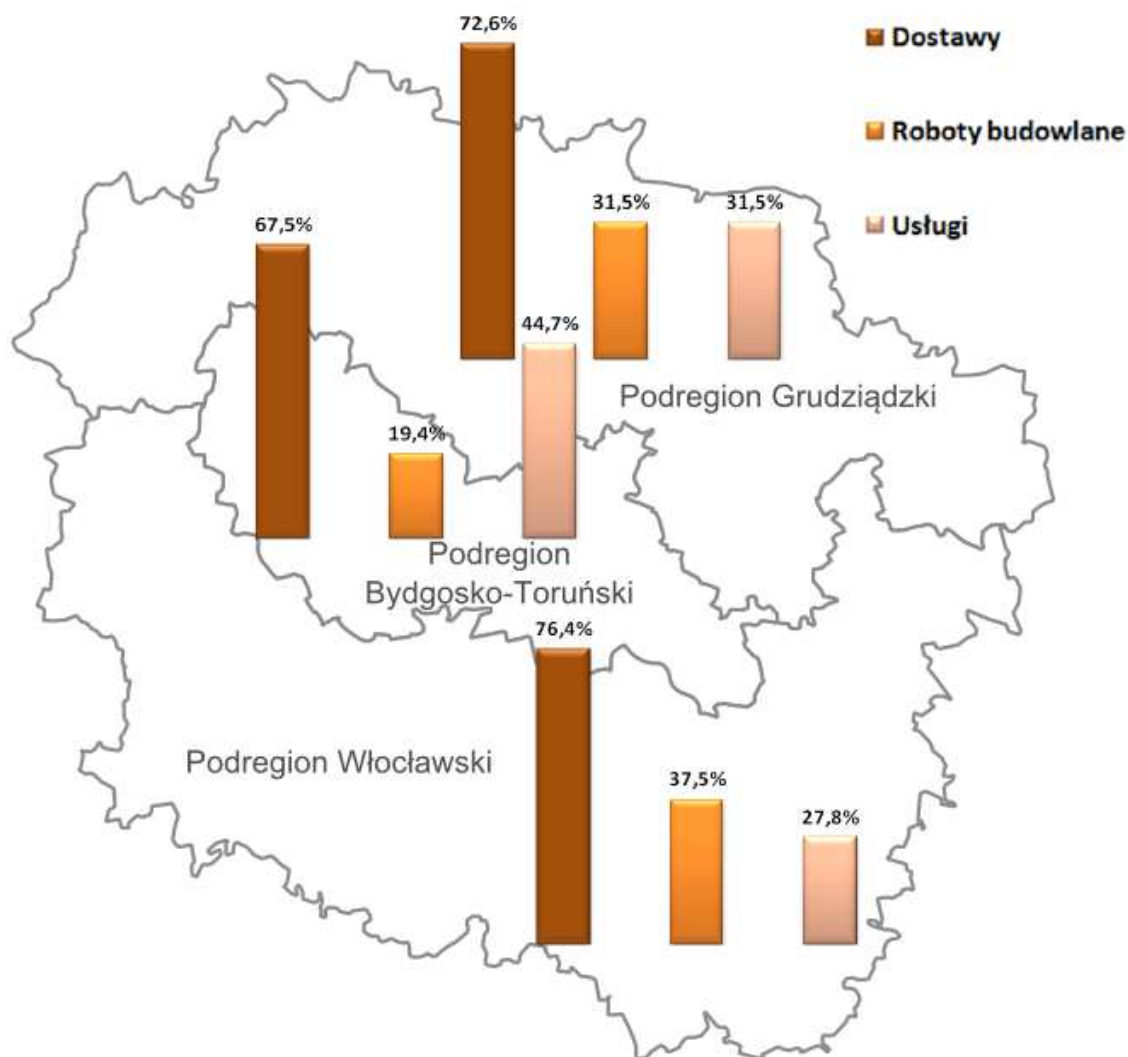
Wykres 1. Odsetek rodzajów projektów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P według działań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie (N=783) - zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.

Analizując rodzaj projektu ze względu na rozkład przestrzenno-terytorialny należy stwierdzić, że w podregionie włocławskim realizowanych/zrealizowanych jest najwięcej (w porównaniu do pozostałych podregionów) projektów obejmujących dostawy (76,4%). W tym podregionie występuje też najwięcej projektów obejmujących roboty budowlane (37,5%; przy 31,5% w podregionie grudziądzkim i 19,4% w podregionie bydgosko-toruńskim). Najwięcej projektów obejmujących usługi znajduje się w podregionie bydgosko-toruńskim (44,7%; przy 31,5% w podregionie grudziądzkim i 27,8% w podregionie włocławskim). Reasumując należy stwierdzić, że projekty realizowane w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego (w obrębie największych miast regionu Torunia i Bydgoszczy) mają charakter dostawczo-usługowy, natomiast na pozostałych terenach województwa dominującym rodzajem projektu są dostawy i roboty budowlane.

Rysunek 1. Odsetek rodzajów projektów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P według podregionów

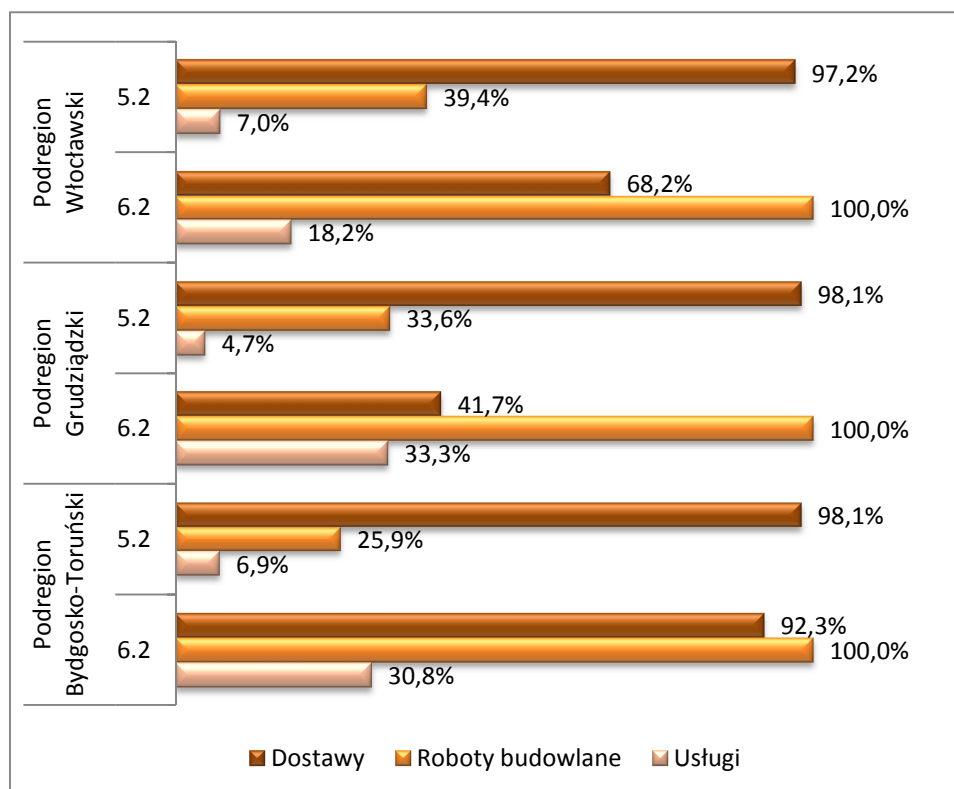
Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie (N=783) - zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.

Najwięcej projektów o charakterze dostaw w porównaniu do innych rodzajów projektów realizowanych/ zrealizowanych jest w powiecie radziejowskim (77,8%), najmniej natomiast w powiecie mogileńskim (18,2%). Z kolei rodzaj projektu obejmujący roboty budowlane ma największy udział w powiecie rypińskim (46,2%), najmniej zaś występuje w powiecie m. Toruń (14,7%) i powiecie m. Bydgoszcz (17,2%). Natomiast w powiecie mogileńskim nie zrealizowano żadnego projektu o takim zakresie. Największy udział usług wśród projektów realizowanych/zrealizowanych w danym powiecie występuje w powiecie mogileńskim (81,8%), natomiast najmniejszy w powiatach aleksandrowskim (21,9%), wąbrzeskim i radziejowskim (po 22,2%).

Ciekawych prawidłowości analitycznych dostarcza też nałożenie na siebie danych dotyczących działania, w ramach którego realizowany jest projekt, podregionu i rodzaju projektu. Istotne prawidłowości można zauważyć szczególnie w odniesieniu do działań 5.2 i 6.2. Projekty, w których wykonywane były roboty budowlane w działaniu 5.2 w podregionie włocławskim stanowiły 39,4% wszystkich projektów z tego działania w tym podregionie, natomiast w podregionie grudziądzkim 33,6%, a bydgosko-toruńskim 25,9%. Z kolei projekty o charakterze dostaw realizowane

w działaniu 6.2 w podregionie bydgosko-toruńskim stanowiły 92,3%, a w podregionie wrocławskim 68,2% i podregionie grudziądzkim 41,7%. Można też zauważyć, że w podregionie wrocławskim w ramach działania 6.2 zrealizowano/realizowane jest mniej projektów o charakterze usług (18,2%) w porównaniu do podregionu bydgosko-toruńskiego (30,8%) i grudziądzkiego (33,3%). Na wykresie poniżej (Wykres 2) przedstawiona została struktura liczby projektów według podregionu, działania 5.2 i 6.2 i rodzaju projektu.

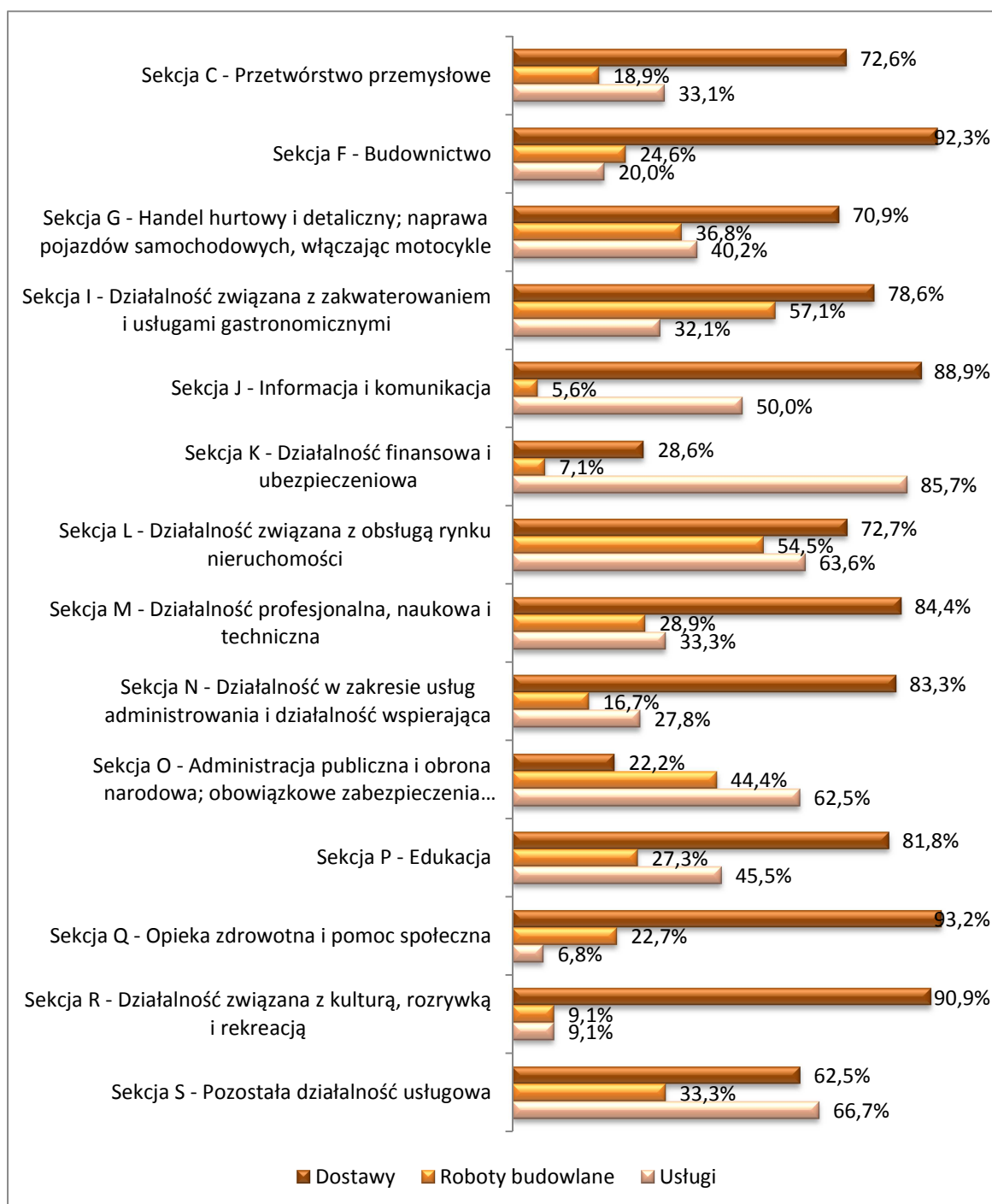
Wykres 2. Odsetek rodzajów projektów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P według podregionów i wybranych działań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie (N=783) - zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.

Analizie poddano również rodzaj projektu ze względu na wiodącą sekcję PKD 2007 beneficjenta, który realizuje/zrealizował projekt. Niemal we wszystkich sekcjach PKD głównie występującym rodzajem projektów były dostawy, jedynie w sekcji K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) i S (Pozostała działalność usługowa) dominowały usługi. Najwięcej robót budowlanych w porównaniu do innych rodzajów projektów zrealizowano w sekcjach: I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) i L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości). Szczegółowe dane na temat rodzaju projektu i wiodącej sekcji PKD znajdują się na wykresie poniżej (Wykres 3).

Wykres 3. Odsetek rodzajów projektów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P według sekcji PKD

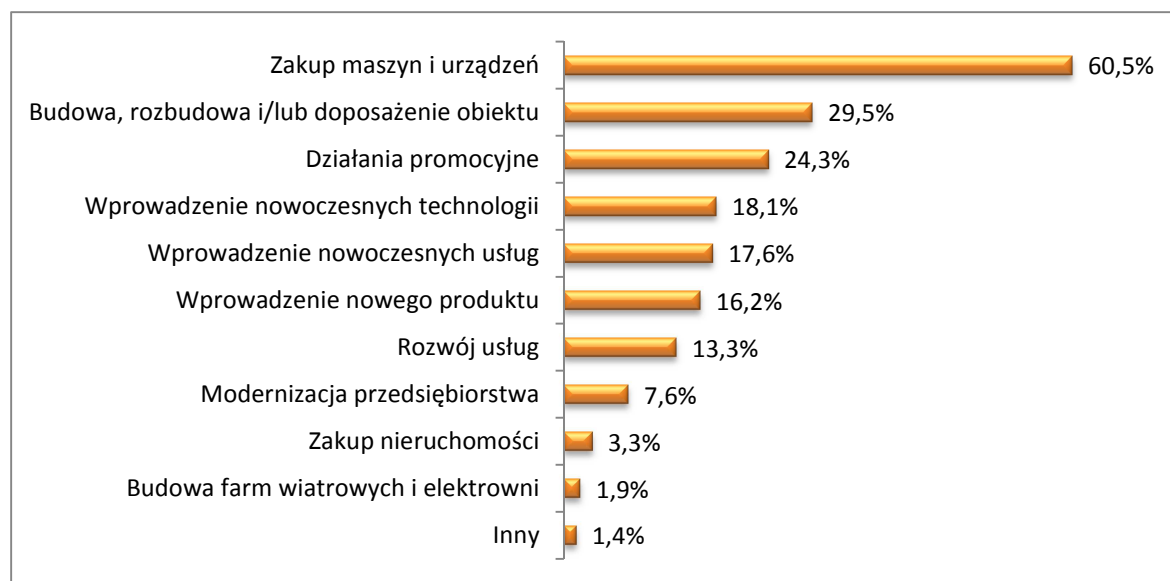
Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie (N=783) - zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r. i danych z rejestru REGON nt. wiodącej sekcji PKD beneficjenta (<http://www.stat.gov.pl/regon/>)

*Na wykresie przedstawiono sekcje PKD, w których liczebność beneficjentów wynosi co najmniej 10.

3.2 Analiza skuteczności wg typów inwestycji/działań

Dominujący rodzaj projektu (dostawy) ma przełożenie na strukturę typów inwestycji/ działań realizowanych/ zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach wsparcia z RPO WK-P. Ponad 60% beneficjentów - przedsiębiorców dokonało bowiem zakupu maszyn i urządzeń. Należy zwrócić uwagę na dosyć wysoką pozycję na poniższym wykresie (Wykres 4) działań promocyjnych, które zrealizowało niemal 1/4 beneficjentów-przedsiębiorców.

Wykres 4. Odsetek typu inwestycji realizowanych przez beneficjentów-przedsiębiorców

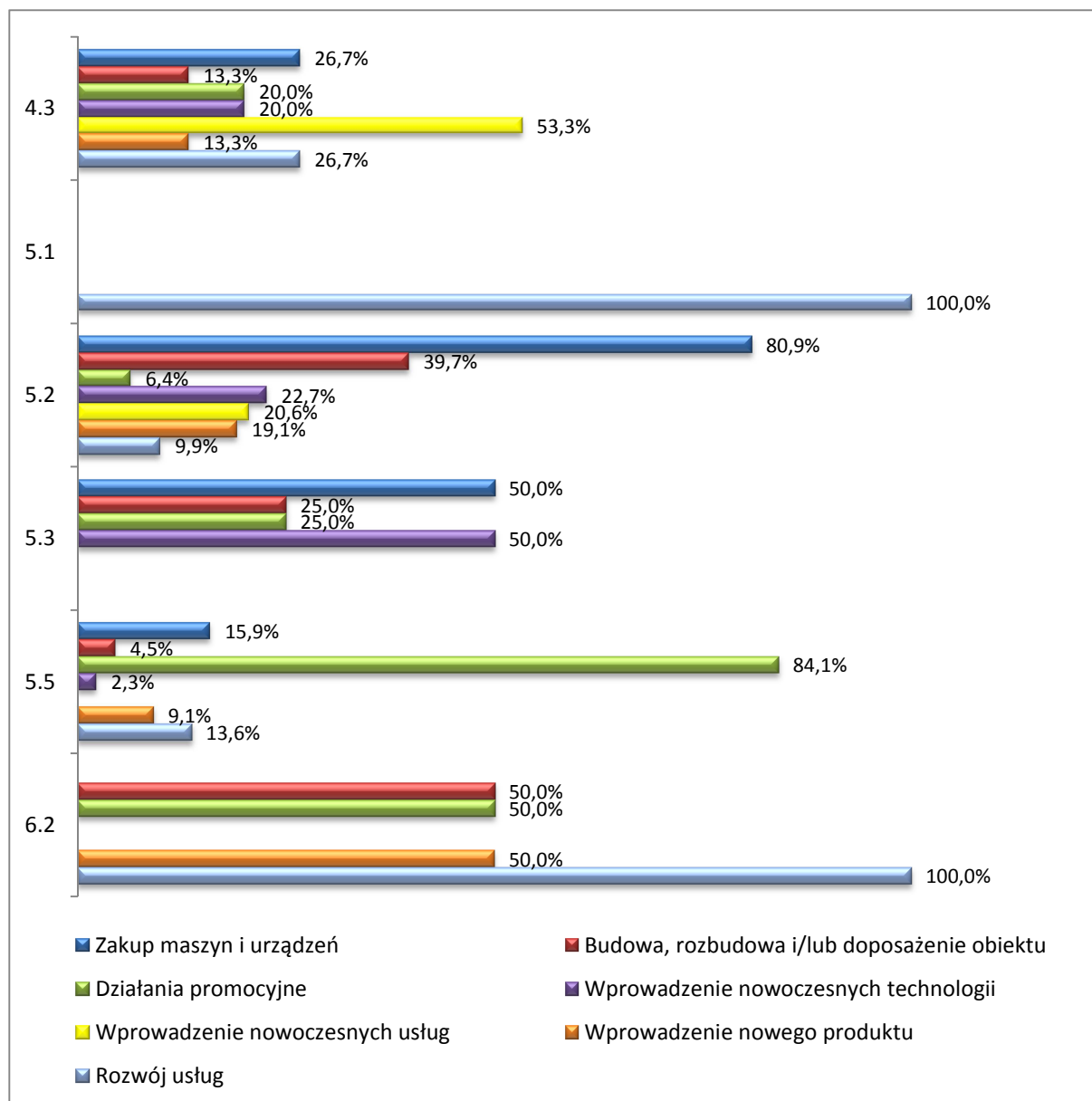

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami - przedsiębiorcami (N=210)

Z danych zawartych w KSI SIMIK wynika, że dominującym typem inwestycji/działań w projektach realizowanych/zrealizowanych przez beneficjentów - nie-przedsiębiorców (JST, IOB, itp.) były budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów i infrastruktury oraz działania promocyjne.

Wszyscy beneficjenci - przedsiębiorcy, którzy podpisali umowy w działaniu 5.1 oraz 6.2 w ramach projektu realizują/ zrealizowali typ inwestycji/działania - rozwój usług. W działaniu 5.2 wiodącym typem inwestycji/ działań był zakup maszyn i urządzeń, natomiast w działaniu 5.5 działania promocyjne. Najszerzy wachlarz inwestycji/działania był wykorzystywany w działaniach 4.3, 5.2 i 5.5. Szczegółowe dane na ten temat znajdują się na wykresie poniżej (Wykres 5).

Wykres 5. Odsetek typu inwestycji/działań realizowanych przez beneficjentów-przedsiębiorców według działań

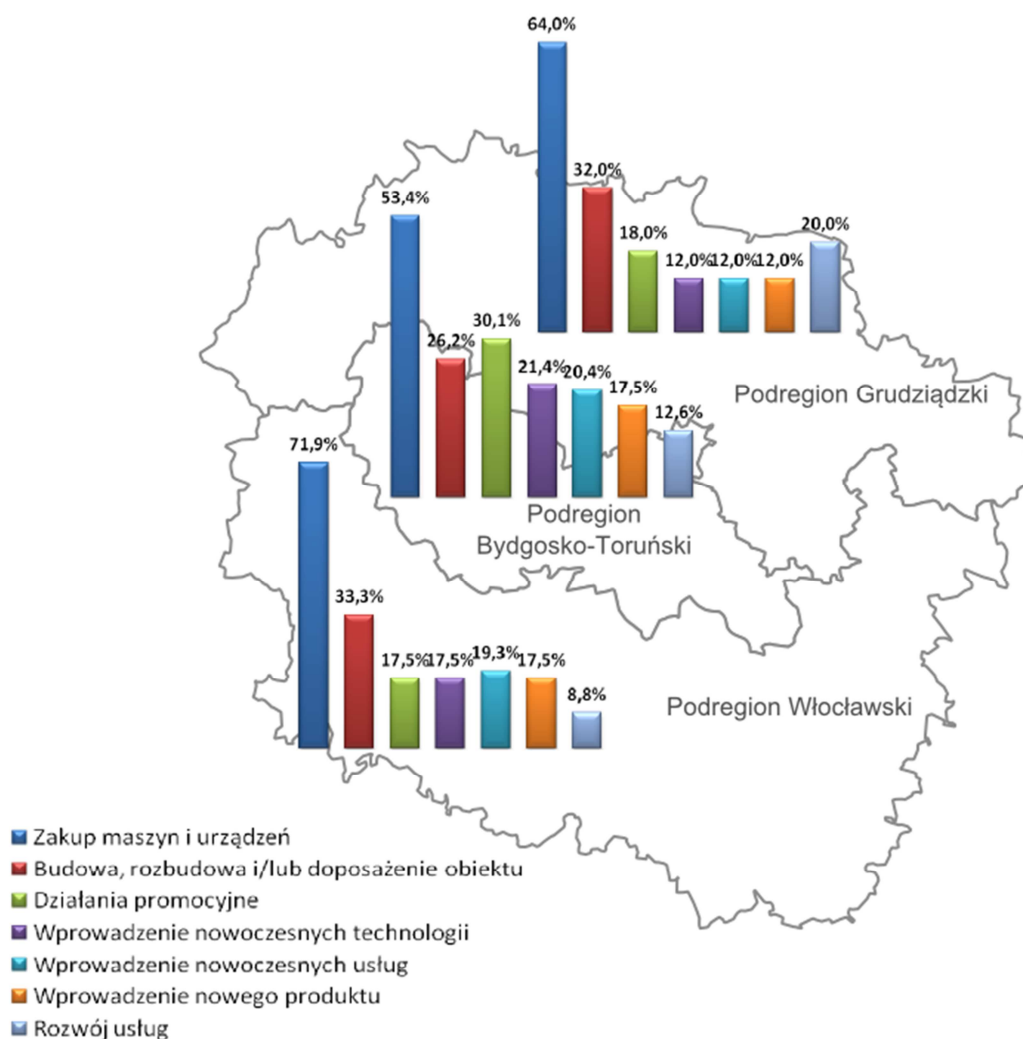

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami - przedsiębiorcami (N=210)

* Na wykresie uwzględniono tylko typy inwestycji, które zrealizowało co najmniej 10% beneficjentów - przedsiębiorców.

Analizując dane dotyczące typu inwestycji/działań podjętych w ramach projektu według podregionów należy zwrócić uwagę na istotne różnice. Oczywiście dominującym typem inwestycji/działań jest we wszystkich podregionach zakup maszyn i urządzeń. Natomiast działania promocyjne częściej realizowali beneficjenci - przedsiębiorcy z podregionu bydgosko-toruńskiego (30,1% spośród wszystkich typów inwestycji/działań w podregionie; w porównaniu do 17,5% w podregionie włocławskim i 18% w podregionie grudziądzkim). Również w zakresie wprowadzania nowoczesnych technologii można zauważyć, że częściej tego typu projekty były realizowane w podregionie bydgosko-toruńskim niż w pozostałych (21,4% wobec 17,5% i 12%). Szczegółowe dane na temat typu inwestycji/działań podjętych w projekcie według podregionów znajdują się na rysunku poniżej (Rysunek 2).

Rysunek 2. Odsetek typów inwestycji/działan realizowanych w ramach projektów według podregionów

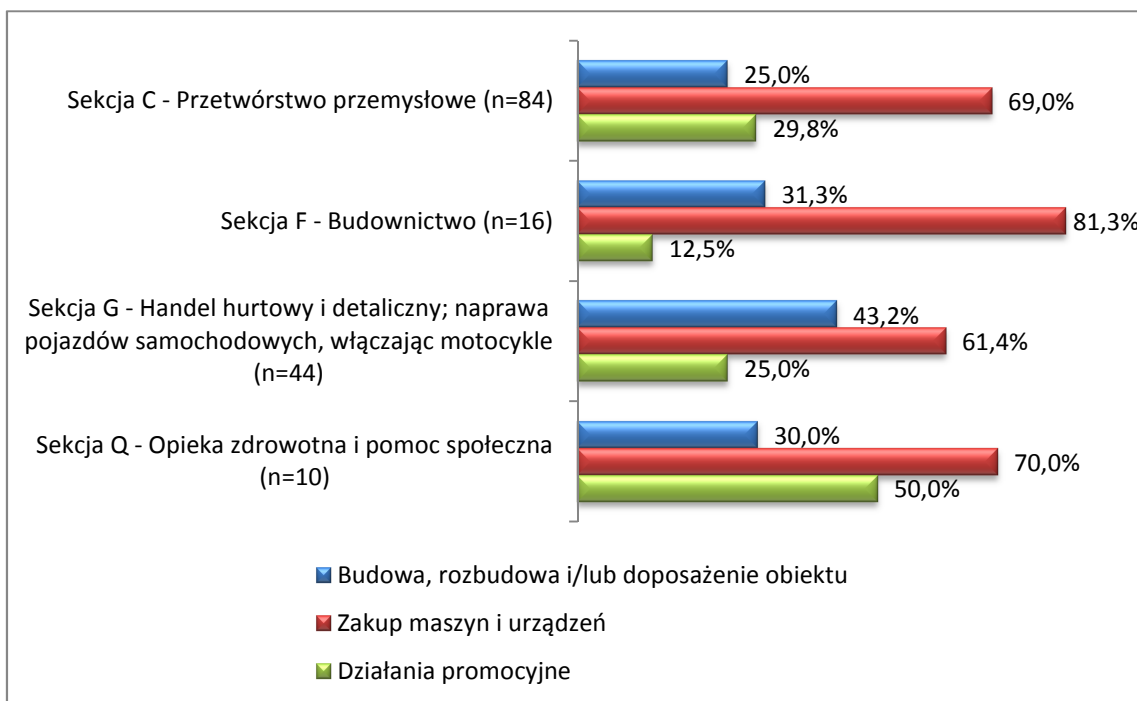

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami - przedsiębiorcami (N=210)

* Na rysunku uwzględniono tylko typy inwestycji, które zrealizowało co najmniej 10% beneficjentów - przedsiębiorców.

Przedsiębiorcy reprezentujący sekcję C (Przetwórstwo przemysłowe), którzy realizują/zrealizowali projekty dofinansowane z RPO WK-P najczęściej dokonywali zakupów maszyn i urzdzceń (69%). Należy podkreślić, że niemal 30% z nich zrealizowało dziaania promocyjne (głównie udział w targach). Szczegółowe dane na temat typów inwestycji/działan według wiodącej sekcji PKD beneficjenta znajdują się na wykresie poniżej (Wykres 6).

Wykres 6. Odsetek typów inwestycji/działania realizowanych przez beneficjentów-przedsiębiorców według wybranych sekcji PKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami - przedsiębiorcami (N=210)

* Na wykresie uwzględniono tylko trzy najpopularniejsze typy inwestycji/działania, które zrealizowało co najmniej 10 beneficjentów - przedsiębiorców w danej sekcji PKD.

3.3 Analiza skuteczności wg wskaźników

Jednym z najważniejszych wskaźników odnoszących się do wsparcia przedsiębiorczości, a jednocześnie jednym z trzech podstawowych wskaźników służących monitorowaniu realizacji celu strategicznego RPO WK-P jest "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)".

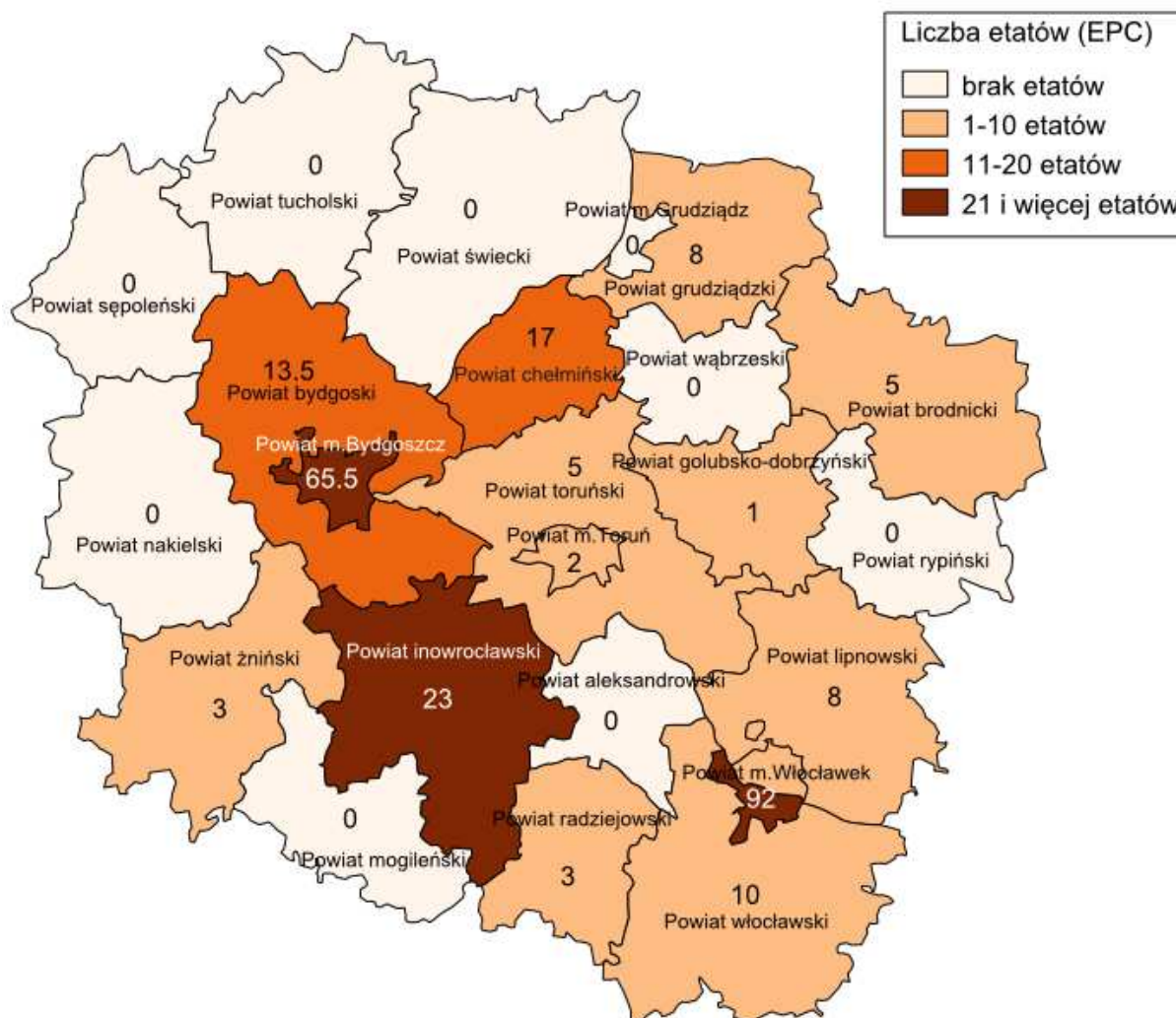
Zgodnie z danymi monitoringowymi zawierającymi wskaźniki na etapie podpisanych umów o dofinansowanie realizacja wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" wynosiła 256 etatów, natomiast wskaźnika rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" wynosiła 1557 etatów. Wartość przedmiotowego wskaźnika produktu dla projektów zakończonych i rozliczonych (złożony wniosek o płatność końcową) wynosiła 79,11 etatu, natomiast wskaźnika rezultatu 898,87 etatu. Oznacza to, że do 1 marca 2013 roku poprzez działania wspierające przedsiębiorstwa w ramach RPO WK-P powstało realnie niemal 980 pełnych etatów pracy¹⁷.

Analizując niniejszy wskaźnik produktu (na etapie UoD) pod względem terytorialno-przestrzennym należy stwierdzić, że najwięcej etatów zostało utworzonych w mieście Włocławek (92 etaty) i mieście Bydgoszcz (65,5 etatu), co stanowi ponad 60% wszystkich utworzonych etatów. Żadnego etatu nie utworzono w ramach projektów realizowanych w powiatach aleksandrowskim, rypińskim,

¹⁷ Należy pamiętać, że monitoringowi podlegają tylko powstałe miejsca pracy, które są ściśle związane z projektem RPO WK-P realizowanym przez beneficjenta. Rzeczywista liczba nowopowstałych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które uzyskały dofinansowanie w ramach RPO WK-P może być większa, ponieważ powstanie nowych miejsc pracy nie zawsze musi być wynikiem projektu.

mogileńskim, nakielski, mieście Grudziądz, sępoleńskim, świeckim i wąbrzeskim. Szczegółowe dane na temat rozkładu przestrzennego wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" (etap UoD) według powiatów znajduje się na rysunku poniżej (Rysunek 3).

Rysunek 3. Realizacja wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" (etap UoD) według powiatów

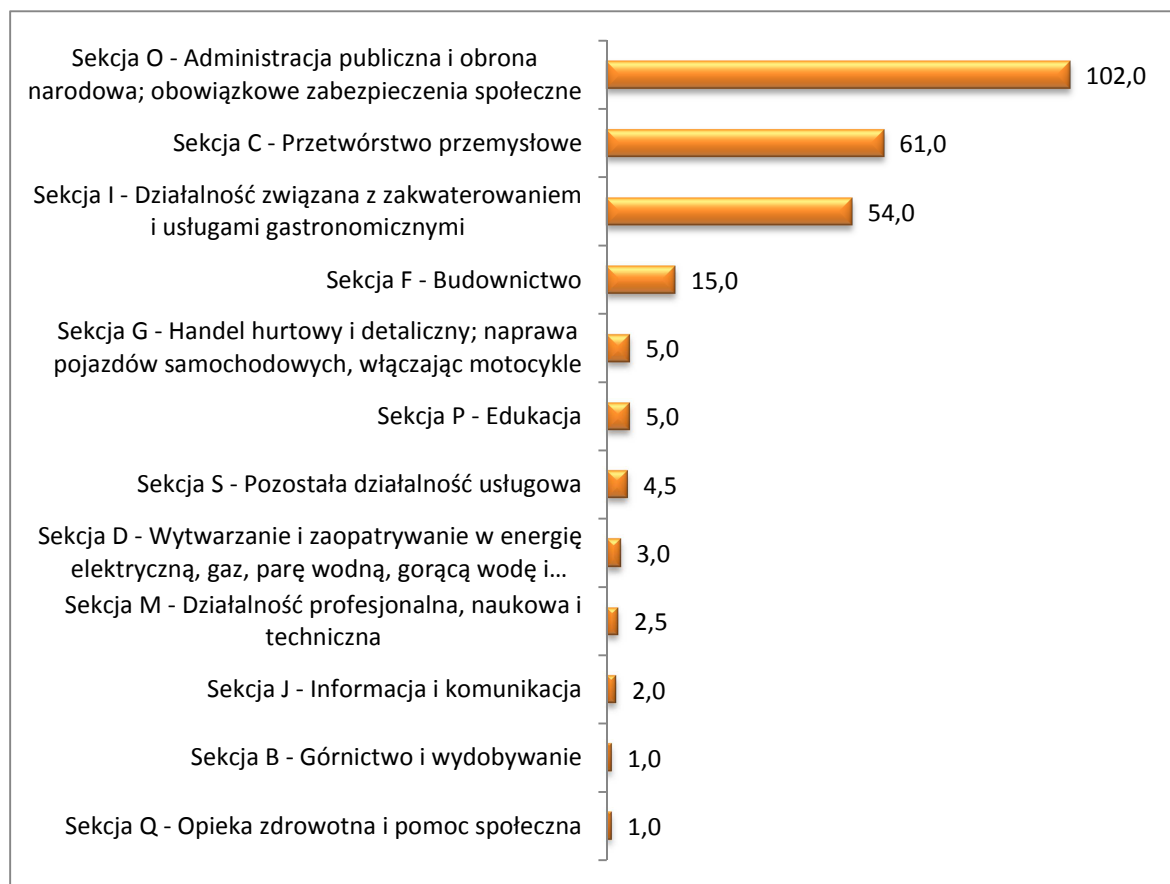
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych przekazanych przez IZ (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Ponad połowa wartości wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" realizowana jest w podregionie włocławskim (139 etatów, tj. ponad 54%). Natomiast w podregionie bydgosko-toruńskim zostało utworzonych 86 etatów (34%), a w podregionie grudziądzkim 31 etatów (12%).

Wskaźnik rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" realizowany jest głównie w podregionie bydgosko-toruńskim (724,2 etatu, tj. 48%). W podregionie włocławskim utworzone zostanie 489,8 etatu (tj. 30%), a w podregionie grudziądzkim 323 etaty (tj. 21%).

Zdecydowanie najwięcej etatów zostanie utworzonych (wskaźnik produktu) przez beneficjentów reprezentujących sekcję O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne oraz sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe i sekcję I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (Wykres 7).

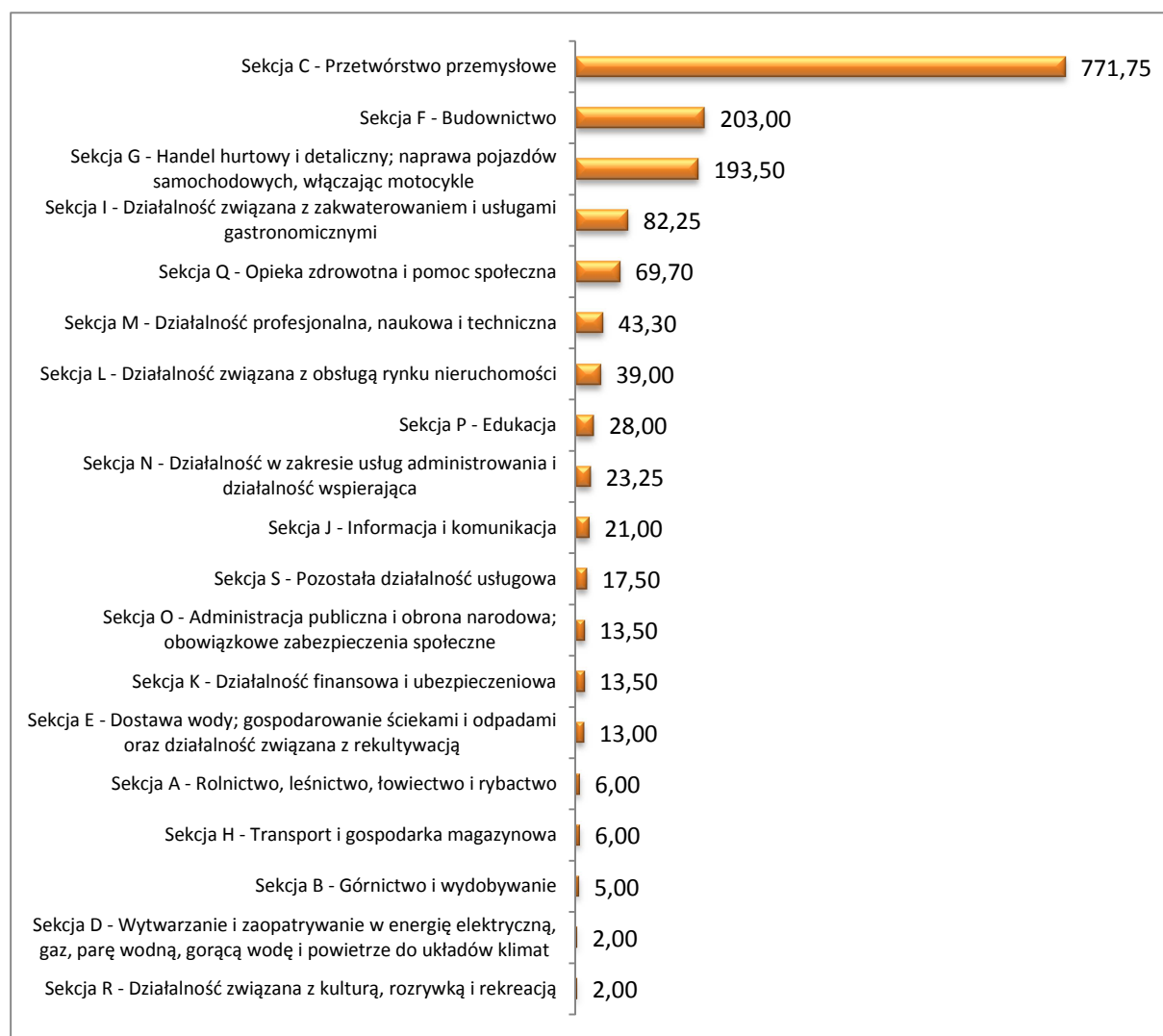
Wykres 7. Wartość wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" według sekcji PKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych przekazanych przez IZ (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja jeżeli chodzi o wskaźnik rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)", gdzie wyraźnie dominują beneficjenci reprezentujący sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe planujący utworzyć 771,75 etatu tj. niemal 50% wszystkich (Wykres 8).

Wykres 8. Wartość wskaźnika rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" według sekcji PKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych przekazanych przez IZ
(zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

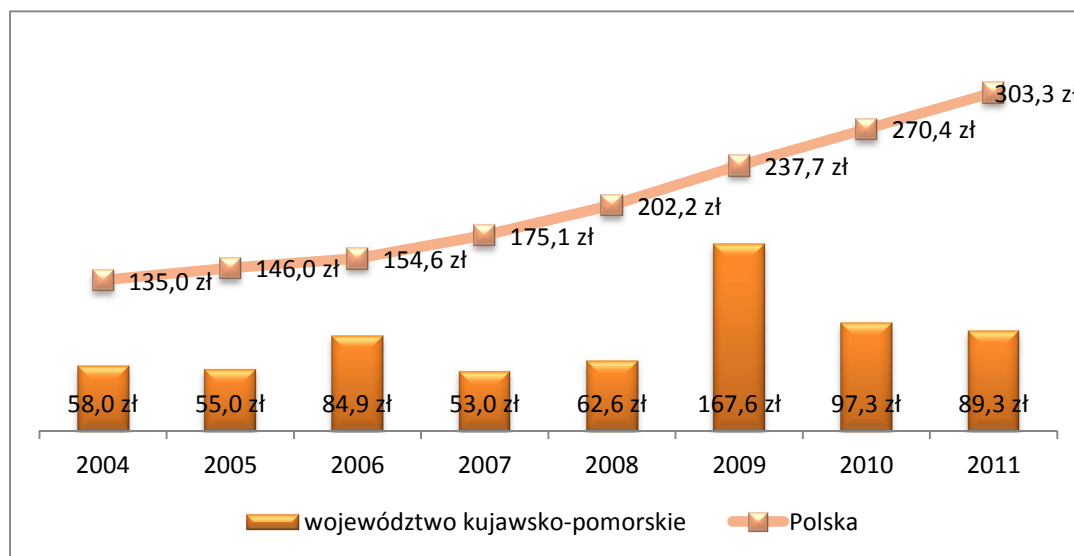
W kontekście analizy realizacji wskaźników warto również zwrócić uwagę na te służące monitorowaniu celu szczegółowego nr 2 RPO WK-P ("Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu"), w którego zakres wchodzi projekty poddane ocenie w niniejszym badaniu. Są wśród nich następujące wskaźniki:

- Nakłady na działalność B+R ogółem w województwie na 1 mieszkańca w PLN (wartość bazowa w 2004 - 58 zł/1 MK, wartość docelowa w 2013 - 100 zł/1 MK¹⁸);
- Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle (wartość bazowa 2004 roku - 22,5%, wartość docelowa w 2013 roku - 24,2%);
- Wartość dodana brutto na 1 pracującego (wartość bazowa w 2004 roku - 60,5 tys. zł/1 prac., wartość docelowa w 2013 roku - 91,3 tys. zł/1 prac.).

¹⁸ Na podstawie RPO WK-P na lata 2007-2013

Zgodnie z danymi GUS nakłady na działalność B+R ogółem w województwie kujawsko-pomorskim (w 2011 roku) na 1 mieszkańca wynosiły 89,3 PLN. W porównaniu do roku 2004 oznacza to więc wzrost o niemal 54% (wykres 9). Wydaje się, że osiągnięcie zakładanej w RPO WK-P wartości wskaźnika wydaje się realne¹⁹, choć należy w tym celu odwrócić niekorzystną tendencję spadkową rozpoczętą w 2010 roku.

Wykres 9. Nakłady na działalność B+R ogółem na 1 mieszkańca w PLN w latach 2004-2011)

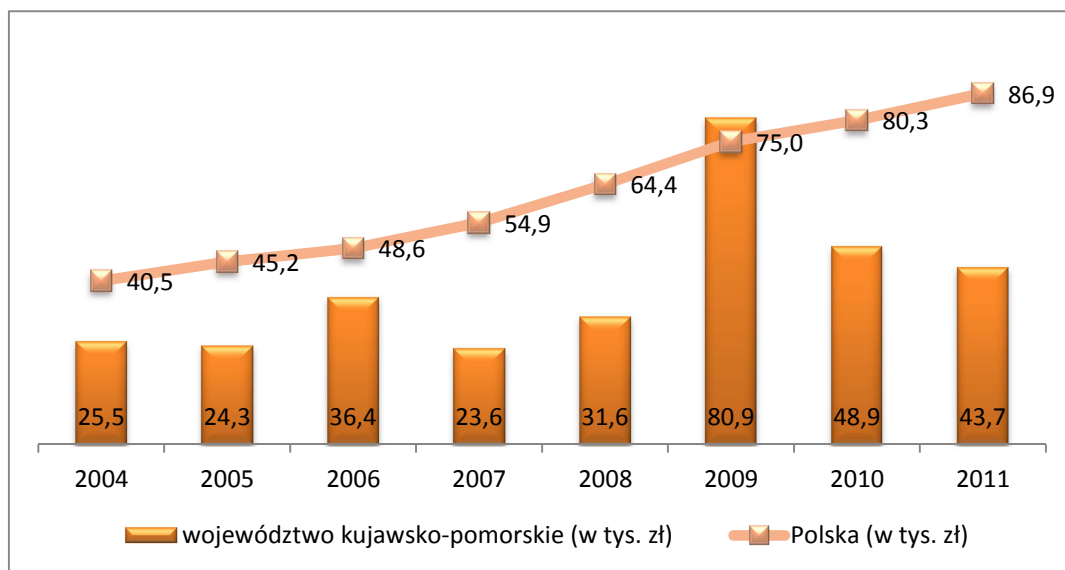
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównując jednak te dane w skali województw należy stwierdzić, że wydatki na działalność B+R w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim ulegają zmniejszeniu. W 2004 roku województwo kujawsko-pomorskie zajmowało 9. miejsce w skali kraju pod tym względem, tymczasem w 2011 r. spadło na miejsce 14. (trzecie od końca). Nakłady na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca najbardziej zbliżyły się do średniej dla Polski w 2009 roku (167,6 PLN w województwie wobec 237,7 w skali kraju).

Na identyczną zależność wskazuje wskaźnik nakładów na działalność B+R w przeliczeniu na 1 pracującego w B+R. W porównaniu międzywojewódzkim region kujawsko-pomorski również odnotował spadek - z 9. miejsca w 2004 roku na ostatnie miejsce (16.) w 2011 roku. Jedynie w 2009 roku nakłady na 1 pracującego w B+R w województwie przekraczały średnią dla Polski (Wykres 10).

¹⁹ Od 2004 do 2011 roku osiągnięty został wzrost o 54%, tymczasem do 2013 roku w RPO WK-P założono wzrost o 72%.

Wykres 10. Nakłady na działalność B+R ogółem na 1 pracującego w tys. PLN w latach 2004-2011)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

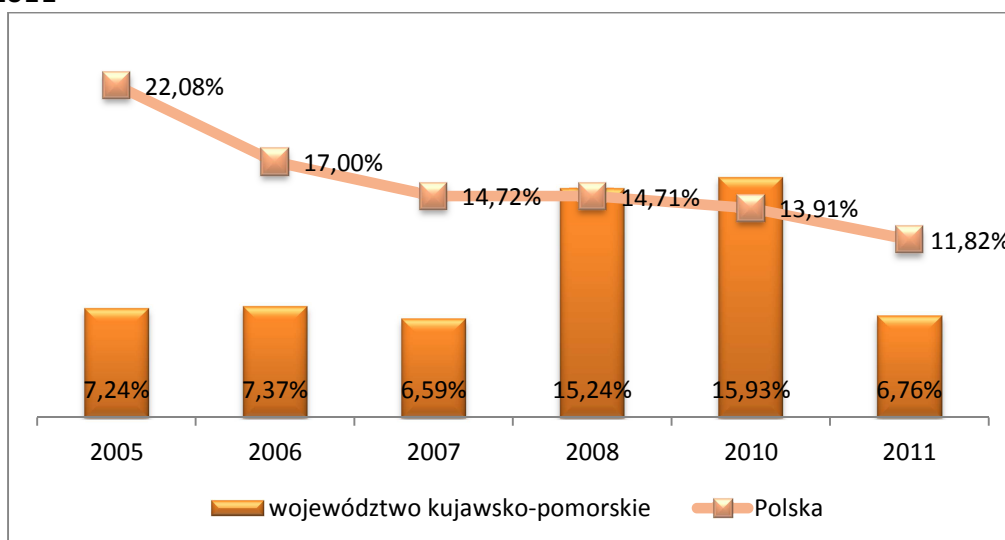
Kolejny wskaźnik służący monitorowaniu celu szczegółowego nr 2 RPO WK-P "Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych/istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem"²⁰ jest ważny w kontekście oceny poziomu innowacyjności w sektorze przemysłowym.

W 2005 roku²¹ wartość ww. wskaźnika wynosiła dla województwa kujawsko-pomorskiego 7,24% (ostatnie miejsce w Polsce), natomiast w 2011 roku - 6,76% (co paradoksalnie, przy zmniejszeniu się realnej wartości wskaźnika, pozwoliło województwu awansować na 8. miejsce w skali kraju). Może to być wynikiem ogólnokrajowej tendencji spadkowej. Należy też zauważyć, że w latach 2008-2009 wartość wskaźnika zdecydowanie wzrosła (powyżej średniej krajowej).

²⁰ Zgodnie z informacjami Urzędu Statystycznego jest to wskaźnik tożsamy ze wskaźnikiem zawartym w tekście RPO WK-P - "Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle"

²¹ Brak danych GUS za rok bazowy 2004.

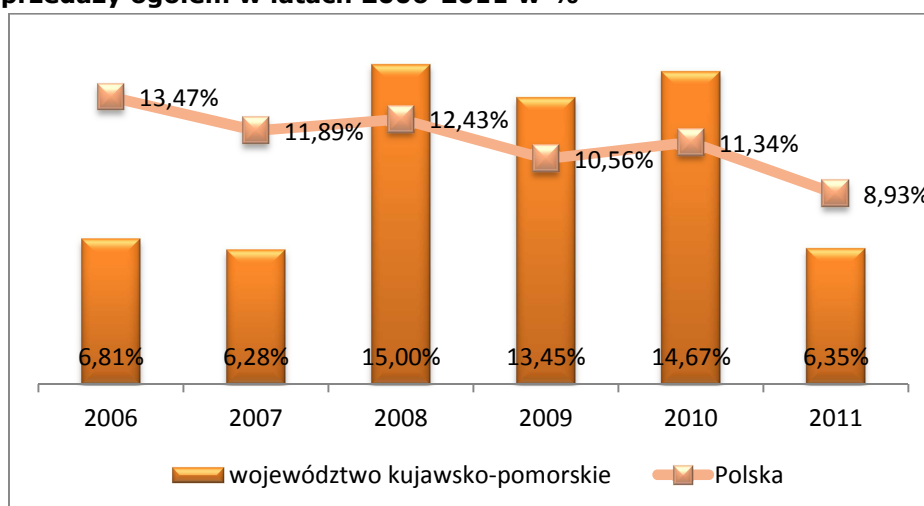
Wykres 11. Udział (w %) produkcji sprzedanej wyrobów nowych/istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem w latach 2005-2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W celu rozszerzenia analizy ocenie poddano również wartość wskaźnika "Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych (innowacyjnych) w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem". Podobnie jak w przypadku wcześniejszego wskaźnika - w porównaniu do 2006 roku²² (6,81%) jego wartość w 2011 roku zmalała (6,35%), ale pozwoliło to województwu awansować z 13. na 6. pozycję w skali kraju (Wykres 12). Należy też zauważyć, że w latach 2008-2010 wartość wskaźnika zdecydowanie przewyższała średnią krajową.

Wykres 12. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych (innowacyjnych) w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w latach 2006-2011 w %

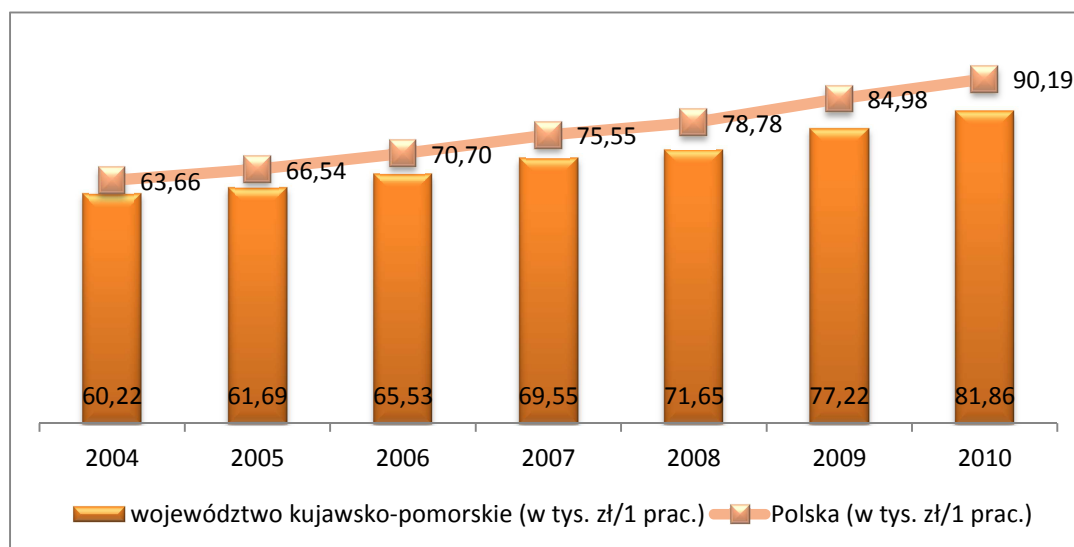
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

²² Brak danych GUS z lat wcześniejszych.

Wskaźnik wartości dodanej brutto pokazuje wartość wszystkich wyrobów i usług wytworzonych przez wszystkie krajowe podmioty pomniejszoną o koszty związane z ich wytworzeniem. Wartość dodana brutto opisuje przyrost wartości dóbr w danym okresie. Wartość wskaźnika od 2004 roku (rok bazowy) nieustannie rośnie (średnio 5% w skali roku) osiągając w 2010 roku wartość 81,86 tys. zł/ 1 pracownika (niemal 90% zakładanej w RPO WK-P wartości wskaźnika w 2013 roku). Zakładając, nawet niższy (niż średni do tej pory), przyrost wskaźnika do 2013 należy uznać, że zakładana w RPO WK-P wartość wskaźnika zostanie osiągnięta.

W skali kraju wartość wskaźnika znajduje się nieustannie poniżej średniej. Od 2004 roku województwo zajmowało nieprzerwanie (do 2010 roku) 10. pozycję pod względem wartości wskaźnika w Polsce.

Wykres 13. Wartość dodana brutto (w tys. zł) w przeliczeniu na 1 pracownika w latach 2004-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4 Analiza skuteczności wg wartości dofinansowania inwestycji

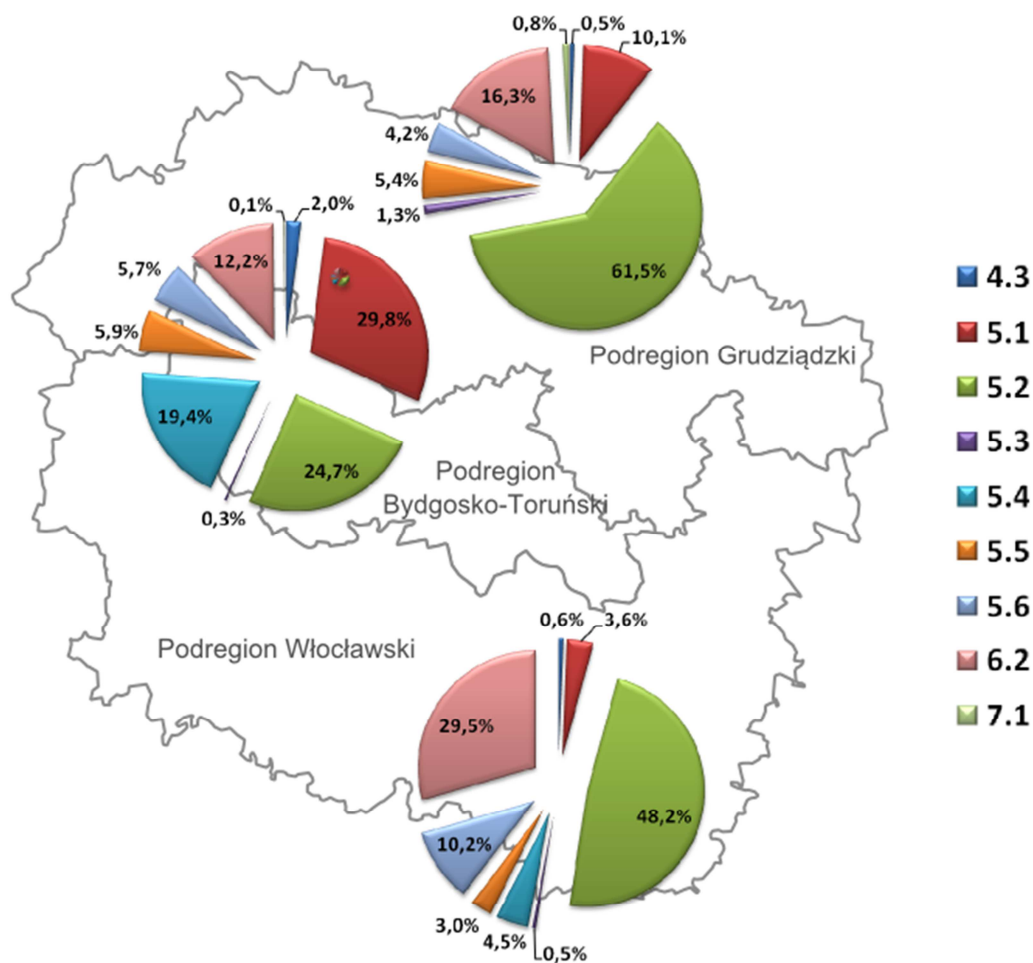
Wartość dofinansowania zawartych umów poddawanych analizie w niniejszym badaniu dotyczących wsparcia bezpośredniego i pośredniego przedsiębiorczości do 1 marca 2013 roku wyniosła 931 500 701 PLN, co stanowi około 30% wszystkich środków zakontraktowanych w ramach Osi I-VII RPO WK-P. Najwyższa wartość dofinansowania trafiła do beneficjentów działań 5.2 (ponad 352 mln PLN), 5.1 (prawie 176,5 mln PLN) oraz 6.2 (prawie 165,5 mln PLN).

Ponad połowa (54,2%) dofinansowania została wykorzystana przez beneficjentów realizujących projekty w podregionie bydgosko-toruńskim²³. 28,1% środków trafiło do podregionu włocławskiego, a 17,7% do podregionu grudziądzkiego.

²³ Do przeliczania wartości dofinansowania w przypadku, gdy projekt realizowany był na terenie kilku podregionów/ powiatów stosowany był algorytm wykorzystywany w raportach KSI SIMIK przez MRR. Na jego podstawie kwota dofinansowania jest dzielona po równo na tyle podregionów/ powiatów w ilu jest realizowany dany projekt.

Największa wartość dofinansowania w podregionie grudziądzkim i włocławskim trafiła do beneficjentów działania 5.2 oraz 6.2 (odpowiednio łącznie 77,8 i 77,7%). W podregionie bydgosko-toruńskim proporcje dofinansowania między działaniami są zdecydowanie inne niż w wyżej wymienionych podregionach. Najwięcej środków w tym podregionie trafiło bowiem do beneficjentów działania 5.1 (prawie 30%), dopiero w dalszej kolejności jest działanie 5.2 (zdecydowanie przodujące w pozostałych podregionach) z 24,7% oraz działania 5.4 z 19,4% i 6.2 z 12,2%. Szczegółowe dane na temat struktury dofinansowania działań wspierających pośrednio i bezpośrednio przedsiębiorstwa według podregionów znajdują się na rysunku poniżej (Rysunek 4).

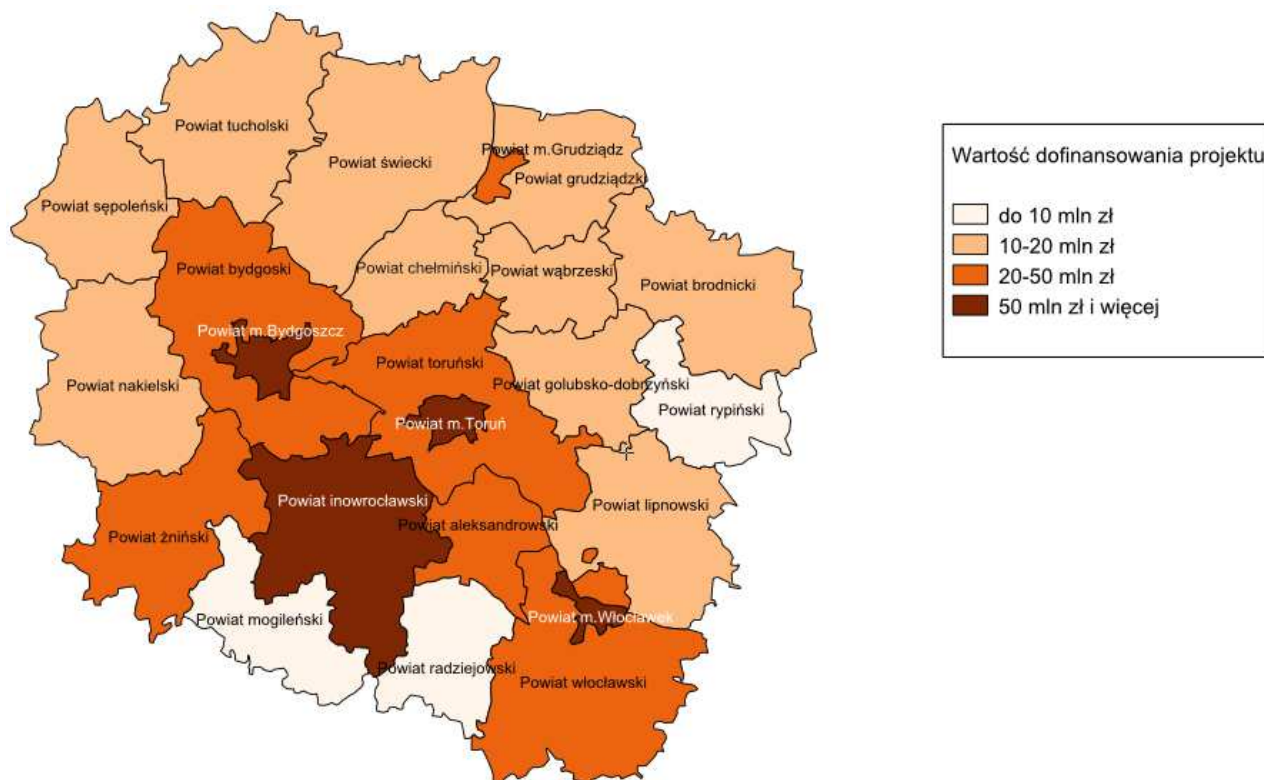
Rysunek 4. Struktura dofinansowania (w %) projektów wspierających przedsiębiorstwa według podregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Najniższa wartość dofinansowania trafiła do beneficjentów projektów wspierających bezpośrednio i pośrednio rozwój przedsiębiorstw w powiatach rypińskim (0,62% dofinansowania analizowanych działań w województwie), mogileńskim (0,78%) i radziejowskim (0,84%). Natomiast największe dofinansowanie trafiło do beneficjentów z miasta Włocławek (6,1%), powiatu inowrocławskiego (7,56%), miasta Bydgoszcz (19,72%) i miasta Toruń (27,06%). Szczegółowe dane na temat rozkładu terytorialno-przestrzennego wartości dofinansowania według powiatów znajdują się na rysunku poniżej (Rysunek 5).

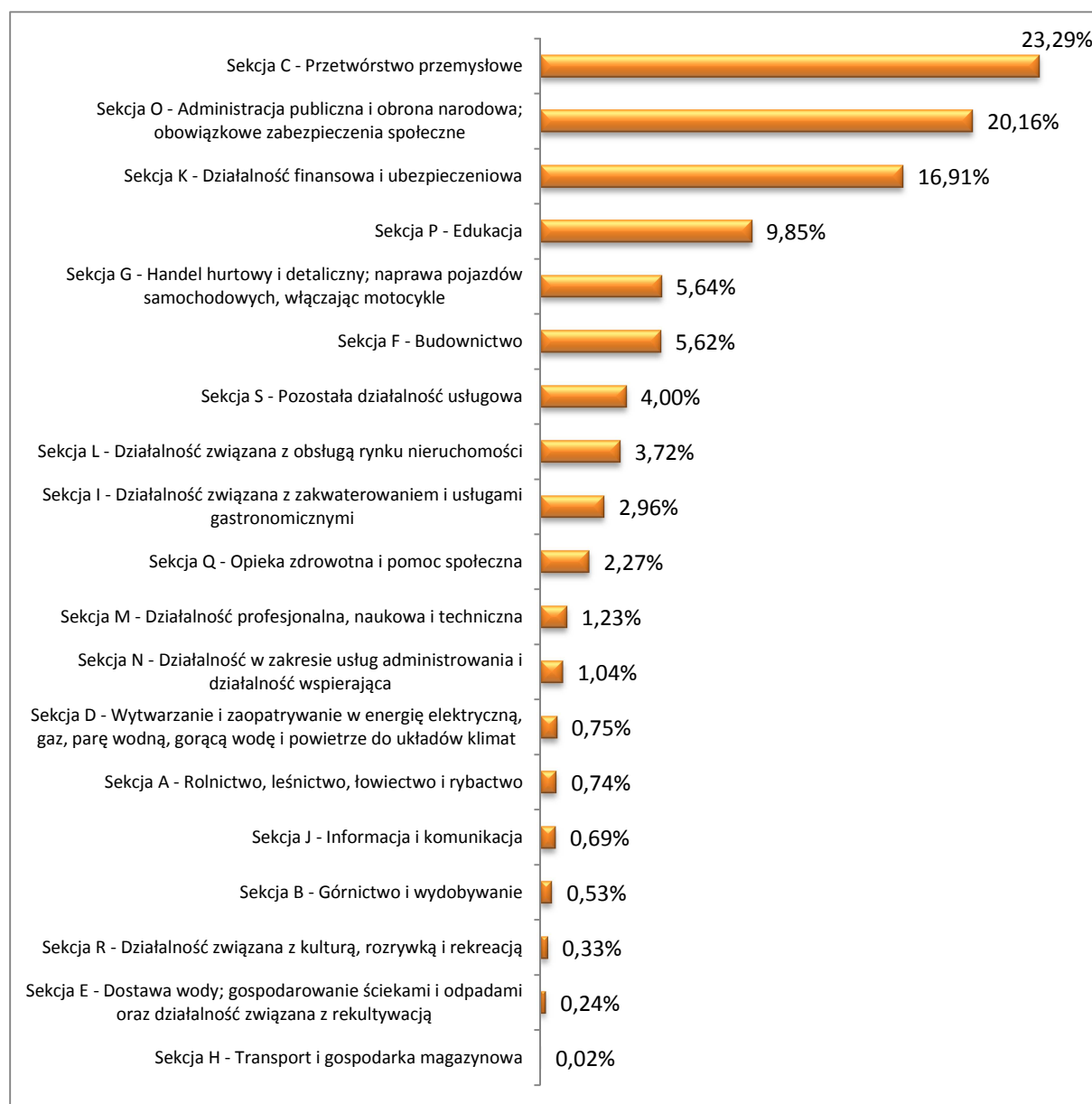
Rysunek 5. Wartość dofinansowania projektu według powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Najwyższa wartość dofinansowania trafiła do projektów realizowanych przez beneficjentów reprezentujących sekcję C PKD (Przetwórstwo przemysłowe) - 23,3% wszystkich zakontraktowanych środków. Relatywnie dużo (w porównaniu do innych sekcji) trafiło też do beneficjentów prowadzących działalność w ramach sekcji O (Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne - JST) - 20,16% oraz sekcji K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa - IOB) - 16,9%. W sumie do tych trzech sekcji trafiło więc 60% wszystkich środków przeznaczonych na bezpośrednie i pośrednie wsparcie przedsiębiorstw zakontraktowanych do 1 marca 2013 roku. Do beneficjentów z 7 sekcji PKD trafiło po mniej niż 1% dofinansowania. Szczegółowe dane na ten temat znajdują się na wykresie poniżej (Wykres 14).

Wykres 14. Struktura (w %) dofinansowania projektów wspierających przedsiębiorstwa według sekcji PKD

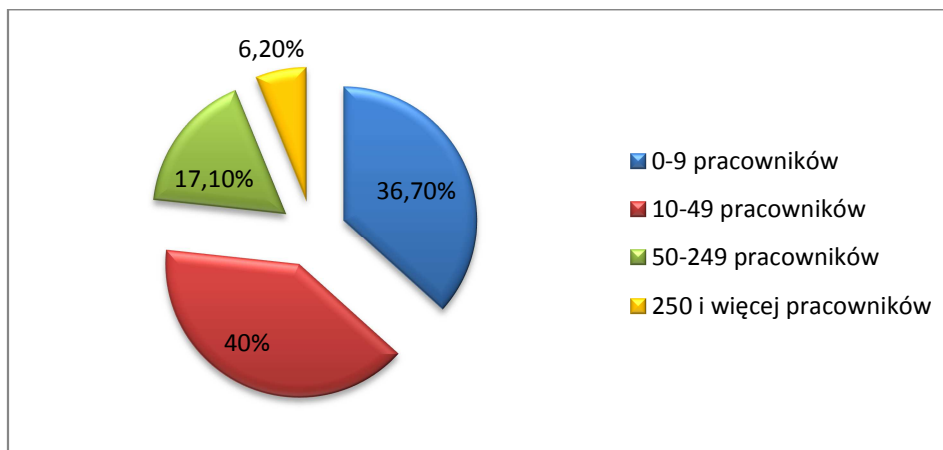

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

3.5 Analiza skuteczności wg charakterystyki beneficjenta

Wśród beneficjentów - przedsiębiorców RPO WK-P dominują podmioty zatrudniające na stałe do 9 pracowników oraz od 10 do 49 pracowników (Wykres 15).

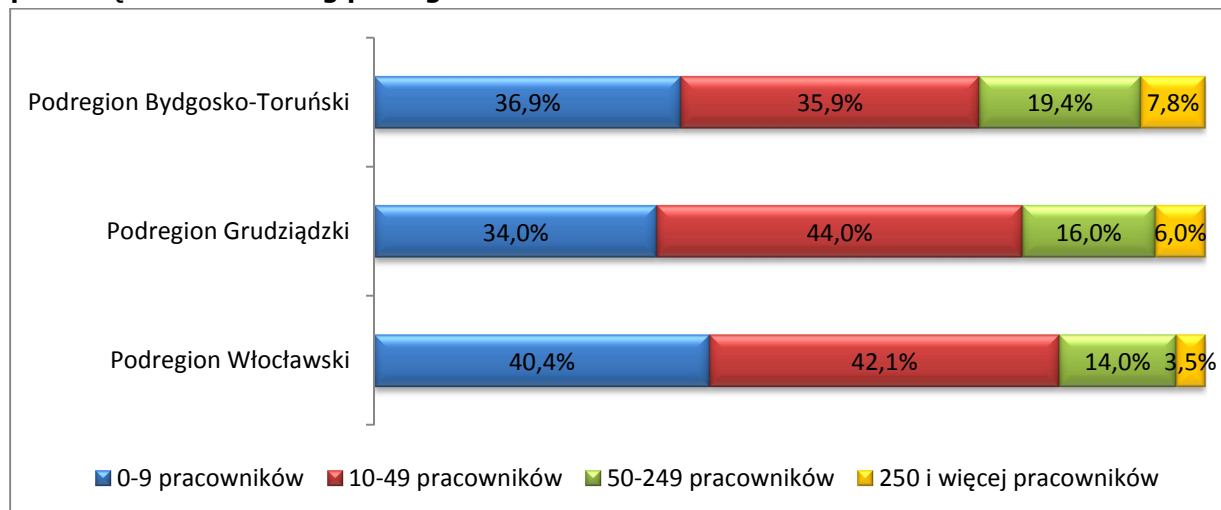
Wykres 15. Struktura (w %) kategorii liczby zatrudnionych pracowników beneficjentów-przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami-przedsiębiorcami (n=210)

Najwięcej beneficjentów-przedsiębiorców zatrudniających do 9 pracowników realizowało projekty na terenie podregionu włocławskiego, natomiast najwięcej największych firm (zatrudniających powyżej 250 pracowników) w podregionie bydgosko-toruńskim (Wykres 16).

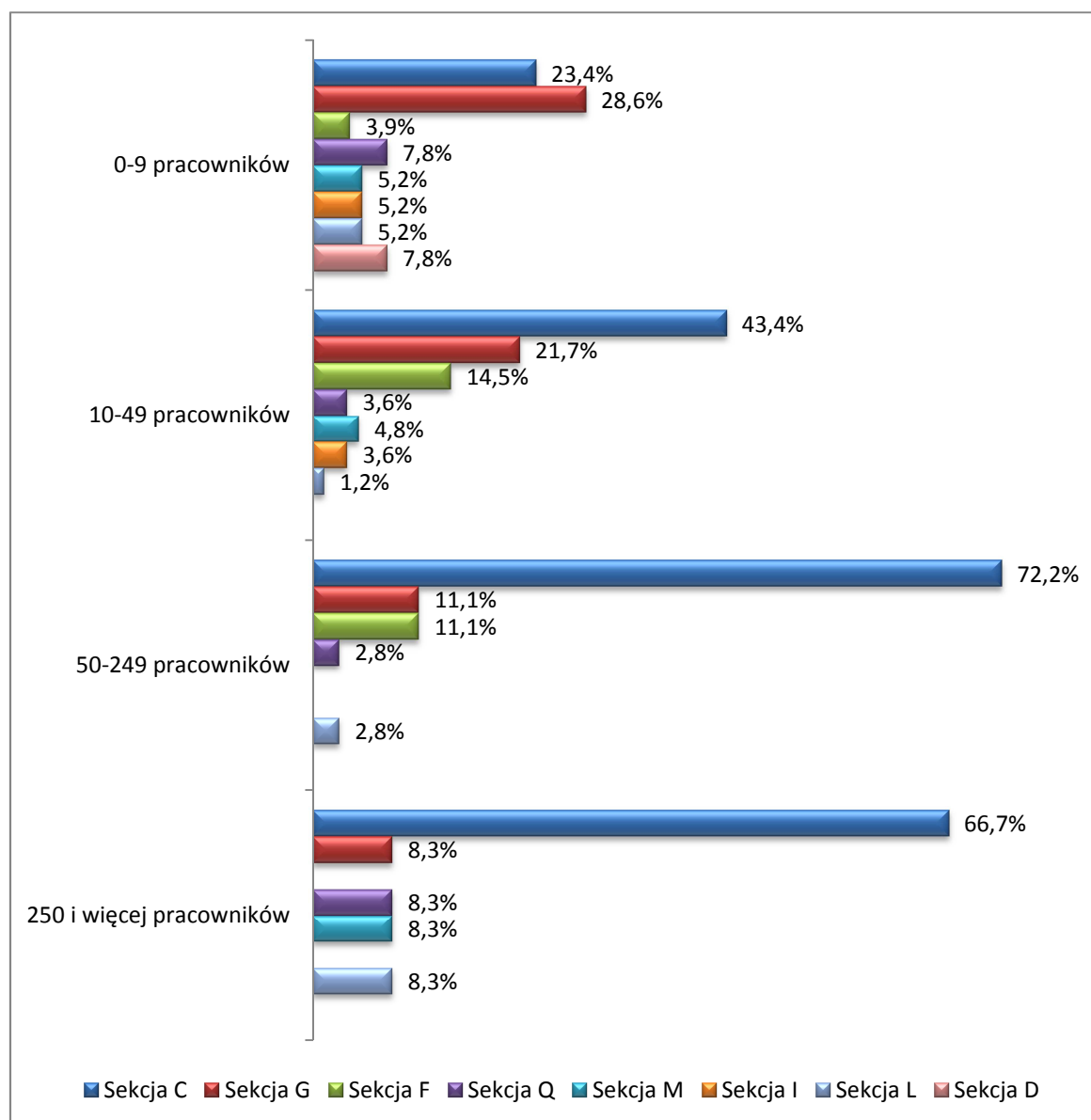
Wykres 16. Struktura (w %) kategorii liczby zatrudnionych pracowników beneficjentów-przedsiębiorców według podregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami-przedsiębiorcami (n=210)

Analizie poddano również wielkość przedsiębiorstwa ze względu na liczbę zatrudnionych pracowników według wiodącej sekcji PKD danego beneficjenta. Wśród przedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników dominują (Wykres 17) przedsiębiorstwa sekcji - Handel hurtowy i detaliczny (28,6%) i sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (23,4%). W pozostałych kategoriach przedsiębiorstw ze względu na liczbę zatrudnionych pracowników dominują te z sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 43,4% dla 10-49 pracowników, 72,2% dla 50-249 pracowników i 66,7 dla kategorii powyżej 250 pracowników). Na uwagę zasługuje jeszcze relatywnie duży udział w kategorii 10-49 pracowników - sekcji F - Budownictwo (14,5%); (najwyższy w porównaniu do innych kategorii).

Wykres 17. Struktura (w %) wiodącego PKD beneficjentów - przedsiębiorców według kategorii liczby zatrudnionych pracowników

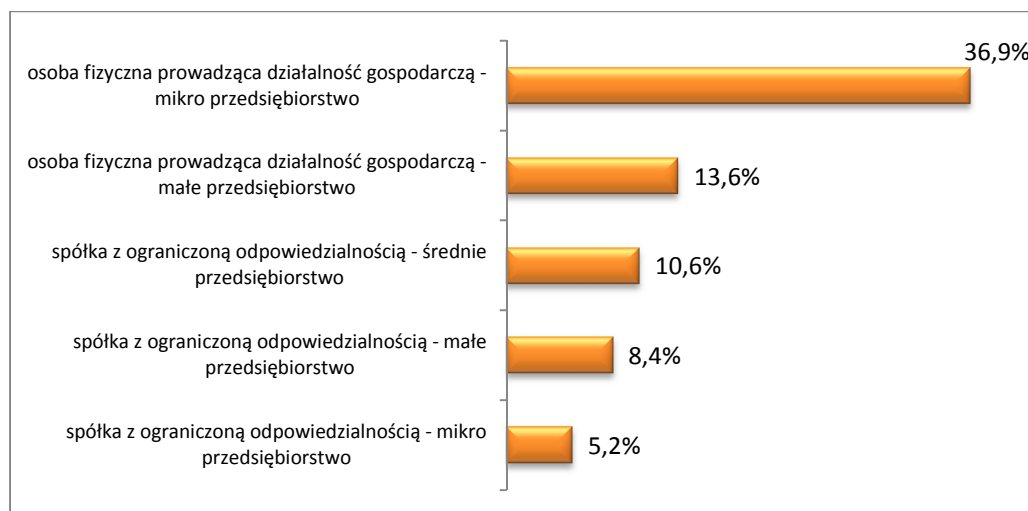

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami-przedsiębiorcami (n=210)

* Na wykresie zaprezentowane zostały dane dotyczące tych sekcji PKD, gdzie było co najmniej 5 beneficjentów

Ponad 85% projektów pośrednio i bezpośrednio wspierających przedsiębiorców w ramach RPO WK-P jest realizowanych przez przedsiębiorców. Niemal 10% to projekty, w których beneficjentami są JST, a 2,1% stanowią projekty realizowane przez IOB. Dominującymi formami prawnymi wśród przedsiębiorców są osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - mikroprzedsiębiorstwo (36,9% wszystkich przedsiębiorców - beneficjentów) i osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - małe przedsiębiorstwo (13,6%) - Wykres 18.

Wykres 18. Liczba projektów (w %) według formy prawnej beneficjentów-przedsiębiorców

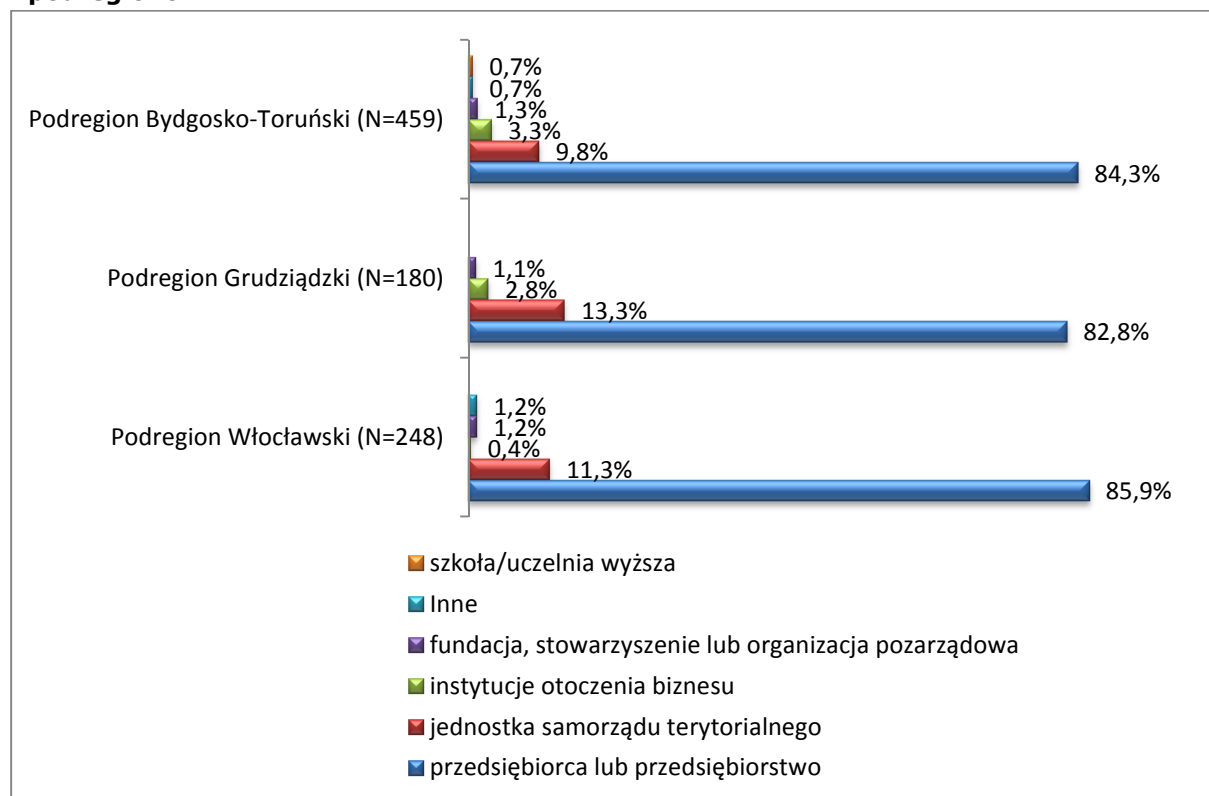

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

* Na wykresie umieszczone zostały tylko formy prawne beneficjenta-przedsiębiorcy, którzy zrealizowali ponad 5% projektów.

Najwięcej projektów (w porównaniu do innych podregionów) wspierających przedsiębiorstwa realizowanych przez samych przedsiębiorców jest w podregionie włocławskim - 85,9%, przy 84,3% w podregionie bydgosko-toruńskim i 82,8% w podregionie grudziądzkim (Wykres 19). Z kolei JST najwięcej projektów realizują w podregionie grudziądzkim (13,3%), a najmniej w podregionie bydgosko-toruńskim (9,8%).

Wykres 19. Liczba projektów (w %) według typów beneficjentów-przedsiębiorców i podregionów

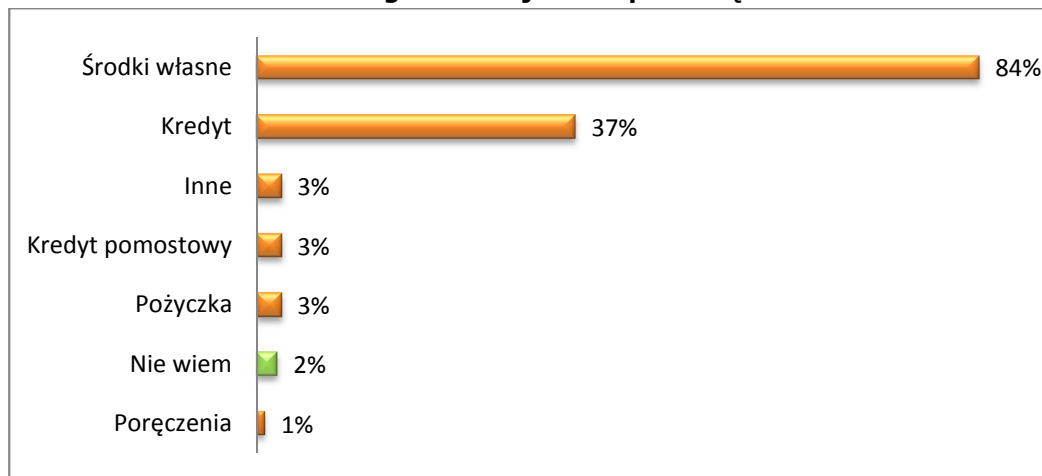

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

* Jeden projekt mógł być realizowany na terenie więcej niż jednego podregionu

Najwięcej spośród beneficjentów-przedsiębiorców RPO WK-P sfinansowało wkład własny do realizowanego projektu ze środków własnych (84,3%) oraz z kredytu (37,1%) – Wykres 20.

Wykres 20. Źródła wkładu własnego beneficjentów-przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z beneficjentami-przedsiębiorcami (n=210)

Analizując źródło wkładu własnego według podregionów należy zwrócić uwagę na duże dysproporcje, jeżeli chodzi o korzystanie z kredytów jako źródła finansowania. W podregionie bydgosko-toruńskim z tego źródła skorzystało 28% beneficjentów, podczas gdy w podregionie wrocławskim 43,9%, a w podregionie grudziądzkim niemal co drugi beneficjent (46%).

Z kolei analiza źródła wkładu własnego według wiodącej sekcji PKD beneficjenta pokazuje, że przedstawiciele sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle częściej niż ogół beneficjentów korzystali z kredytów (42,2% beneficjentów tej sekcji skorzystało z kredytu jako źródła finansowania wkładu własnego), natomiast przedsiębiorcy z sekcji F - Budownictwo rzadziej (31,6% skorzystało z kredytu).

3.6 Analiza wskaźników efektywności kosztowej

Średnia wartość projektu wspierającego przedsiębiorstwa (na podstawie umów podpisanych do 1 marca 2013 roku) wynosi 2,029 mln PLN przy średniej wartości dofinansowania 1,065 mln PLN. Należy pamiętać jednak, że poziom tych średnich jest ściśle skorelowany z działaniem, ponieważ np. średnia wartość projektu w działaniu 5.4 wynosi 39,2 mln PLN przy średnim dofinansowaniu 27,3 mln PLN, a średnia wartość projektu w działaniu 5.5 wynosi 277,3 tys. PLN przy średnim dofinansowaniu na poziomie 212,4 tys. PLN. Szczegółowe dane na temat średnich wartości dofinansowania zostały przedstawione na początku niniejszego rozdziału.

Posługując się dalej miarą średniej należy stwierdzić, że najwyższą średnią wartość mają projekty realizowane w podregionie wrocławskim (2,25 mln PLN; średnie dofinansowanie 1,05 mln PLN), natomiast najmniejszą w podregionie grudziądzkim (1,88 mln PLN; średnie dofinansowanie 0,91 mln PLN).

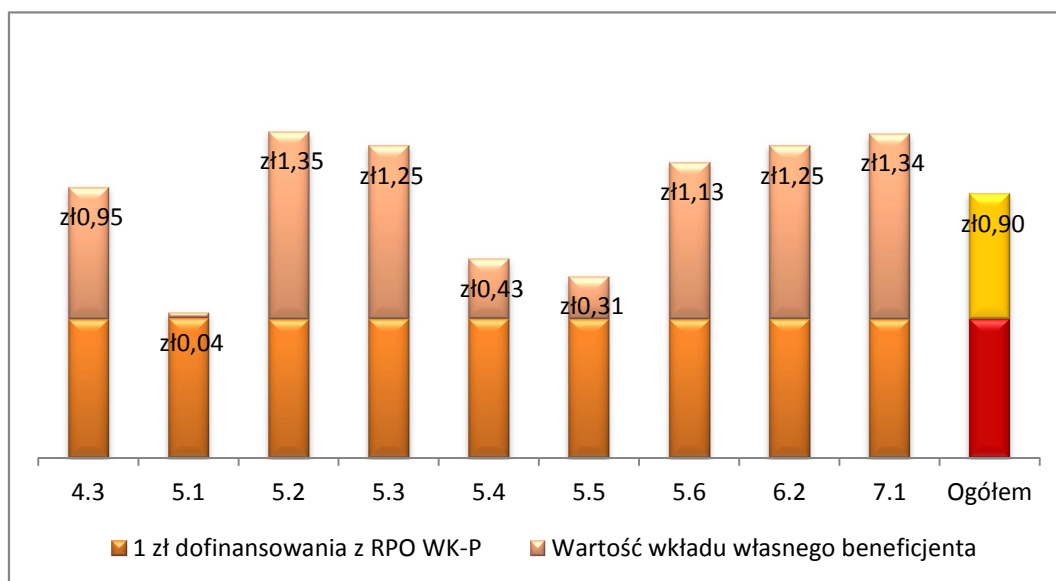
Biorąc pod uwagę wiodącą sekcję PKD beneficjenta należy ocenić, że największą wartość dofinansowania uzyskali beneficjenci reprezentujący sekcję K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (IOB) i sekcję P - Edukacja (średnio ponad 11 mln PLN), najniższa zaś średnia wartość projektu występuje u beneficjentów z sekcji H - Transport i gospodarka magazynowa (305 tys. PLN) i sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (502 tys. PLN).

W celu zobrazowania zależności między średnią wartością projektów a średnim dofinansowaniem wykorzystane zostało odniesienie do 1 PLN dofinansowania. Dzięki temu pokazane zostało, jaką kwotę wkładu własnego zainwestowali beneficjenci za każdą 1 złotówkę dofinansowania. W skali

wszystkich projektów wspierających bezpośrednio i pośrednio przedsiębiorstwa każda złotówka dofinansowania spowodowała wkład beneficjenta na poziomie 0,9 PLN. Zależność ta jest jednak silnie zróżnicowana w zależności od działań, podregionów czy wiodącej sekcji PKD beneficjenta.

Zdecydowanie najniższą wartość wkładu do 1 PLN dofinansowania wnieśli beneficjenci działania 5.1 (Rozwój IOB) - tylko 4 gr na 1 PLN. Zdecydowanie poniżej średniej dla ogółu projektów znaleźli się też beneficjenci działań 5.5 (31 gr wkładu własnego na 1 PLN dofinansowania) oraz 5.4 (43 gr na 1 PLN). Najwięcej środków własnych w stosunku do dofinansowania zaangażowali beneficjenci działań: 5.2 (1,35 PLN wkładu własnego na 1 PLN dofinansowania) i 7.1 (1,34 PLN na 1 PLN) (Wykres 21).

Wykres 21. Średnia wartość wkładu własnego beneficjentów w stosunku do 1 PLN dofinansowania według działań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Patrząc na opisaną wyżej zależność w skali podregionów należy stwierdzić, że najmniej w stosunku do 1 PLN dofinansowania zainwestowali beneficjenci w podregionie bydgosko-toruńskim - 0,73 PLN przy 1,06 PLN na 1 PLN w podregionie grudziądzkim i 1,14 w podregionie włocławskim. Przyglądając się szczegółowiej temu zagadnieniu pod kątem zróżnicowania przestrzenno-terytorialnego warto dodać, że w powiecie aleksandrowskim na każdą 1 PLN dofinansowania przypada 1,59 PLN wkładu własnego beneficjenta (najwięcej w województwie). Najmniej wkładu własnego w stosunku do dofinansowania przeznaczali beneficjenci realizujący projekty na terenie miasta Torunia (0,37 PLN na 1 PLN), miasta Grudziądza (0,72 PLN) i powiatu sępoleńskiego (0,86 PLN). Szczegółowe dane na ten temat zawarto w tabeli poniżej (Tabela 6).

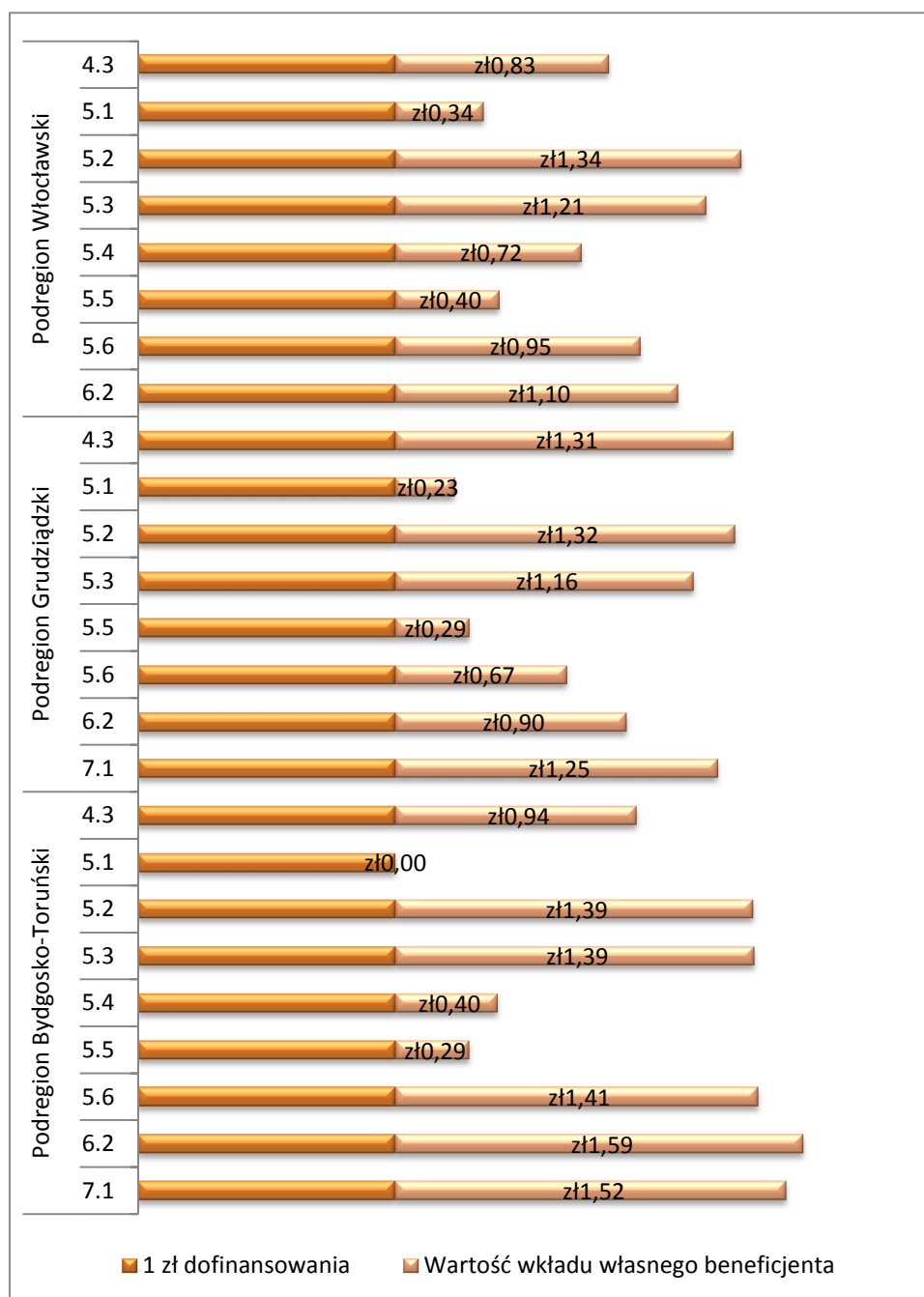
Tabela 6. Średnia wartość wkładu własnego przy 1 PLN dofinansowania według powiatów

Powiat	Średnia wartość wkładu własnego przy 1 PLN dofinansowania
Powiat aleksandrowski	1,59 zł
Powiat brodnicki	1,40 zł
Powiat grudziądzki	1,36 zł
Powiat radziejowski	1,35 zł
Powiat chełmiński	1,31 zł
Powiat mogileński	1,29 zł
Powiat toruński	1,26 zł
Powiat tucholski	1,24 zł
Powiat włocławski	1,21 zł
Powiat bydgoski	1,17 zł
Powiat nakielski	1,11 zł
Powiat lipnowski	1,10 zł
Powiat żniński	1,08 zł
Powiat m. Bydgoszcz	1,06 zł
Powiat inowrocławski	1,02 zł
Powiat golubsko-dobrzyński	1,00 zł
Powiat rypiński	0,95 zł
Powiat wąbrzeski	0,94 zł
Powiat m. Włocławek	0,92 zł
Powiat świecki	0,91 zł
Powiat sępoleński	0,86 zł
Powiat m. Grudziądz	0,72 zł
Powiat m. Toruń	0,37 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Analiza omawianego zagadnienia według podregionów i działań również przynosi wiele zróżnicowań. Wynikają one z zakresu realizowanych projektów oraz typu beneficjenta (m.in. inny poziom dofinansowania dla mikroprzedsiębiorców, małych przedsiębiorstw oraz średnich i dużych przedsiębiorstw). Beneficjenci działania 4.3 w podregionie grudziądzkim do każdej złotówki dofinansowania dołożyli średnio po 1,31 PLN wkładu własnego, a beneficjenci tego działania w podregionie włocławskim już tylko 0,83 PLN, a w podregionie bydgosko-toruńskim 0,94 PLN. Z kolei beneficjenci działania 6.2 w podregionie bydgosko-toruńskim do każdej złotówki dofinansowania dołożyli 1,59 PLN wkładu własnego przy 1,1 PLN w podregionie włocławskim i 0,9 PLN w podregionie grudziądzkim (Wykres 22).

Wykres 22. Średnia wartość wkładu własnego przy 1 PLN dofinansowania według podregionów i działań

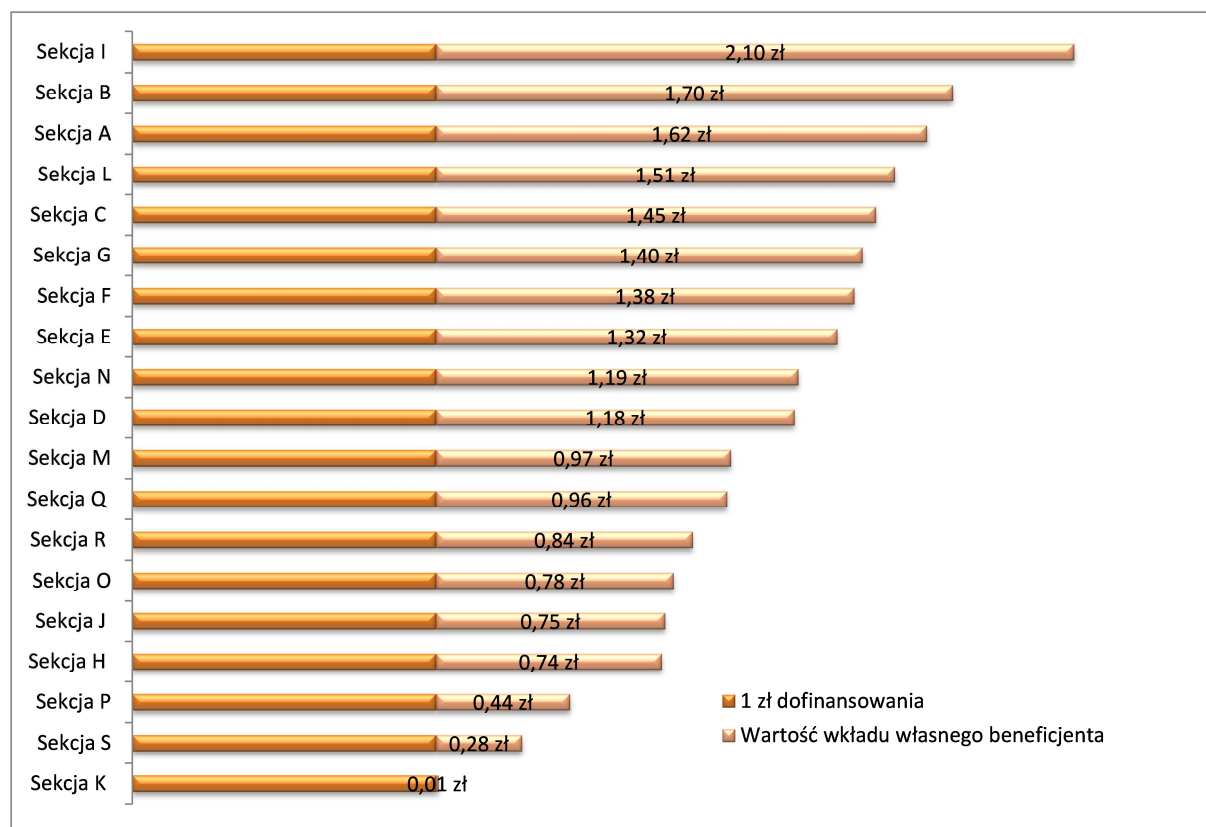

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Na wykresie poniżej (Wykres 23) zaprezentowano to samo zagadnienie według wiodącej sekcji PKD. Najwięcej do 1 PLN dofinansowania dołożyli beneficjenci z sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, bo aż 210% wartości dofinansowania. Beneficjenci reprezentujący bardzo liczne sekcje, jak sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe, sekcję G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle i sekcję F - Budownictwo dołożyli do każdej złotówki dofinansowania od 1,38 do 1,45 PLN wkładu

własnego²⁴. Zróżnicowanie to wynika z zakresu realizowanych projektów oraz typu beneficjenta (m.in. inny poziom dofinansowania dla mikroprzedsiębiorców, małych oraz średnich i dużych przedsiębiorstw).

Wykres 23. Średnia wartość wkładu własnego przy 1 PLN dofinansowania według wiodącej sekcji PKD beneficjenta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy KSI SIMIK (zgodnie ze stanem na 1 marca 2013 r.)

Podsumowanie

Podsumowując przeprowadzone analizy należy stwierdzić, że w okresie objętym badaniem (do 1 marca 2013 roku) najwięcej umów o dofinansowanie projektów wspierających bezpośrednio i pośrednio przedsiębiorstwa w ramach RPO WK-P zostało zawartych w działaniu 5.2 (58%) i 5.5 (25%). Umowy zawarte w ramach działania 5.2 mają największy udział w ogólnej kwocie zakontraktowanego dofinansowania (prawie 38 %).

Dominującym rodzajem projektu realizowanym przez beneficjentów RPO WK-P realizujących projekty wspierające przedsiębiorczość są dostawy (ponad 70%; przy 36,3% - usługi i 27,4% - roboty budowlane). Roboty budowlane zdecydowanie częściej realizowane są w podregionie wrocławskim (37,5%) i grudziądzkim (31,5%) niż w podregionie bydgosko-toruńskim (19,4%). Z kolei najwięcej projektów obejmujących usługi znajduje się w podregionie bydgosko-toruńskim (44,7%; przy 31,5% w podregionie grudziądzkim i 27,8% w podregionie wrocławskim). Dominujący rodzaj projektu (dostawy) ma przełożenie na strukturę typów inwestycji/ działań realizowanych/ zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach wsparcia z RPO WK-P. Ponad 60% beneficjentów - przedsiębiorców dokonało bowiem zakupu maszyn i urządzeń.

²⁴ W tym rozdziale prezentowany jest tylko stan faktyczny poziomu dofinansowania. Oceny i analizy na temat optymalnego poziomu dofinansowania zawarte są w dalszej części raportu.

Ponad połowa (54,2%) dofinansowania została wykorzystana przez beneficjentów realizujących projekty w podregionie bydgosko-toruńskim, 28,1% środków trafiło do podregionu włocławskiego, a 17,7% do podregionu grudziądzkiego. Najwyższa wartość dofinansowania trafiła do projektów realizowanych przez beneficjentów reprezentujących sekcję C PKD (Przetwórstwo przemysłowe) - 23,3% wszystkich zakontraktowanych środków. Najwięcej środków własnych w stosunku do dofinansowania zaangażowali beneficjenci działań: 5.2 (1,35 PLN wkładu własnego na 1 PLN dofinansowania) i 7.1 (1,34 PLN na 1 PLN). Najwięcej spośród beneficjentów-przedsiębiorców RPO WK-P sfinansowało wkład własny do realizowanego projektu ze środków własnych (84,3%) oraz z kredytu (37,1%).

Ponad 85% projektów pośrednio i bezpośrednio wspierających przedsiębiorców w ramach RPO WK-P jest realizowanych przez przedsiębiorców. Niemal 10% to projekty, w których beneficjentami są JST, a 2,1% stanowią projekty realizowane przez IOB. Dominującymi formami prawnymi wśród przedsiębiorców są: osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - mikroprzedsiębiorstwo (36,9% wszystkich przedsiębiorców - beneficjentów) i osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - małe przedsiębiorstwo (13,6%).

Reasumując należy stwierdzić, że największy wpływ na zróżnicowanie projektów ze względu na rodzaj, typ inwestycji, zakres projektu, wartość dofinansowania, wartość wkładu własnego wpływ mają następujące zmienne:

- miejsce realizacji projektu (podregion, często również powiat),
- branża, w której działa beneficjent (sekcja PKD).

4 Opis i ocena działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości (obszar badawczy 2)

Rozdział 4 zawiera opis i ocenę działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości (m.in. ocenę efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P, ocenę warunków konkursowych i systemu oceny projektów, bezpośrednich i pośrednich form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P, a także procesu wdrażania projektów i działań szkoleniowych).

4.1 Diagnoza sytuacji w działaniach objętych ewaluacją

W podrozdziale przedstawione zostały informacje na temat działań i prowadzonych w ich ramach konkursów. Poniższe dane pozwalają na dokonanie diagnozy w różnych płaszczyznach (m.in. określenie terminów naborów wniosków w poszczególnych konkursach, konkursów cieszących się największym i najmniejszym powodzeniem itp.)

4.1.1 Informacje o liczbie oraz datach prowadzonych naborów

W poniższej tabeli wylistowane zostały wszystkie konkursy, w przypadku których prowadzone były nabory wniosków w podziale na poszczególne działania, skierowane na wsparcie przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P (Tabela 7).

Tabela 7. Informacje na temat przeprowadzonych naborów (rodzaje konkursów, daty ogłoszenia, zakończenia naborów, czas trwania poszczególnych etapów)

Nr konkursu	Rodzaj konkursu	Data ogłoszenia konkursu	Data rozpoczęcia naboru	Liczba dni od ogłoszenia do naboru	Data zakończenia naboru	Liczba dni od rozpoczęcia naboru do zakończenia	Liczba złożonych wniosków
4.3 Rozwój komercyjnych e-usług							
12/IV/4.3/2009	zamknięty	30-mar-09	18-maj-09	49	29-maj-09	11	61
28/IV/4.3/2010	otwarty	26-lut-10	06-kwi-10	39	07-kwi-10	1	85
94/IV/4.3/2013	zamknięty	15-lut-13	27-maj-13	101	07-cze-13	11	0 (nabór nierozpoczęty)
5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu							
19/V/5.1/2009	zamknięty	12-sie-09	14-wrz-09	33	25-wrz-09	11	10
25/V/5.1./2009	otwarty	18-gru-09	18-sty-10	31	b.d.	b.d.	3
51/V/5.1/2010	zamknięty	30-wrz-10	05-lis-10	36	19-lis-10	14	1
60/V/5.1/2010	zamknięty	25-lis-10	11-kwi-11	137	22-kwi-11	11	8
76/V/5.4/2011	zamknięty	30-lis-11	20-lut-12	82	02-mar-12	11	4
Planowany na lipiec 2013 rok	b.d.	(jeszcze nieogłoszony)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0 (nabór nierozpoczęty)
5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw							
4/V/5.2.1/2008	zamknięty	30-maj-08	21-lip-08	52	01-sie-08	11	309
32/V/5.2.1/2010	zamknięty	30-kwi-10	01-cze-10	32	09-cze-10	8	600
75/V/5.2.1/2011	zamknięty	30-wrz-11	09-sty-12	101	20-sty-12	11	215

Nr konkursu	Rodzaj konkursu	Data ogłoszenia konkursu	Data rozpoczęcia naboru	Liczba dni od ogłoszenia do naboru	Data zakończenia naboru	Liczba dni od rozpoczęcia naboru do zakończenia	Liczba złożonych wniosków
Planowany na czerwiec 2013 rok	b.d.	(jeszcze nieogłoszony)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0 (jeszcze nieogłoszony)
5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw							
6/V/5.2.2/2008	zamknięty	29-sie-08	13-paź-08	45	26-lis-08	44	378
17/V/5.2.2/2009	otwarty	10-lip-09	10-sie-09	31	b.d.	b.d.	191
20/V/5.2.2/2009	zamknięty	21-paź-09	15-mar-10	145	26-mar-10	11	620
21/V/5.2.2/2009	zamknięty	21-paź-09	15-mar-10	145	26-mar-10	11	133
5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów środowiska							
15/V/5.3/2009	zamknięty	30-cze-09	21-wrz-09	83	02-paź-09	11	12
42/V/5.3/2010	otwarty	30-kwi-10	12-lip-10	73	12-lis-10	123	26
Planowany na maj 2013 rok	b.d.	(jeszcze nieogłoszony)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0 (jeszcze nieogłoszony)
5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii							
48/V/5.4/2010	otwarty	17-sie-10	21-wrz-10	35	b.d.	b.d.	9
77/V/5.4/2011 (trwa ocena)	zamknięty	30-lis-11	20-lut-12	82	02-mar-12	11	7
92/V/5.4/2013 (Trwa nabór)	zamknięty	30-sty-13	04-mar-13	33	15-mar-13	11	b.d.
105/V/5.4/2013 (ogłoszony, nabór planowany)	zamknięty	28-mar-13	20-maj-13	53	03-cze-13	14	0 (jeszcze brak naboru)
Planowany na lipiec 2013 rok	b.d.	(jeszcze nieogłoszony)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0 (jeszcze nieogłoszony)
kluczowe	kluczowe	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	4
5.5 Promocja i rozwój markowych produktów							
5/V/5.5/2008	otwarty	31-lip-08	08-wrz-08	39	31-gru-08	114	65
9/V/5.5/2009	otwarty	27-lut-09	06-kwi-09	38	05-sie-09	121	255
45/V/5.5/2010	otwarty	31-maj-10	02-lip-10	32	29-wrz-10	89	16
62/V/5.5/2011	otwarty	lut 11	04-kwi-11	35	b.d.	b.d.	15
65/V/5.5/2011	otwarty	lut 11	01-cze-11	93	07-cze-11	6	10
Planowany na maj 2013 rok	b.d.	(jeszcze nieogłoszony)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0 (jeszcze nieogłoszony)
5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje							
34/V/5.6/2010	zamknięty	26-lut-10	12-kwi-10	45	23-kwi-10	11	4
98/V/5.6/2013	zamknięty	08-lut-13	18-mar-13	38	29-mar-13	11	b.d.
kluczowe	kluczowe	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	5

Nr konkursu	Rodzaj konkursu	Data ogłoszenia konkursu	Data rozpoczęcia naboru	Liczba dni od ogłoszenia do naboru	Data zakończenia naboru	Liczba dni od rozpoczęcia naboru do zakończenia	Liczba złożonych wniosków
6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych							
13/VI/6.2/2009	zamknięty	30-mar-09	15-cze-09	77	26-cze-09	11	147
30/VI/6.2/2010	zamknięty	29-sty-10	16-mar-10	46	29-mar-10	13	8
56/VI/6.2./2010	zamknięty	29-paź-10	19-wrz-11	325	31-paź-11	42	40
100/VI/6.2/2013	zamknięty	13-lut-13	03-cze-13	110	14-cze-13	11	b.d.
kluczowe	kluczowe	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	9
7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast							
7/VII/7.1/2008	otwarty	28-lis-08	02-lut-09	66	26-cze-09	144	3
18/VII/7.1/2009	otwarty	31-lip-09	01-wrz-09	32	30-gru-10	485	92
24/VII/7.1/2009	otwarty	28-lis-09	01-sty-10	34	31-mar-11	454	12
68/VII/7.1/2011	otwarty	29-kwi-11	01-cze-11	33	(trwa nabór)	b.d.	93
90/VII/7.1/2012	zamknięty	28-wrz-11	19-lis-12	418	30-lis-12	11	1

Źródło: opracowanie własne

Dotychczas najwięcej konkursów ogłaszanych było w ramach działań: 5.1 (5 naborów), 5.4 (5 naborów), 5.5 (6 naborów) oraz 7.1 (5 naborów). Najmniej z kolei w działaniu 4.3 (3 nabory), 5.3 (3 nabory) oraz 5.6 (2 nabory).

23 z ogłoszonych naborów miało charakter „zamknięty”, zaś 14 „otwarty”. W trzech działaniach realizowane są projekty kluczowe (działanie 5.4, 5.6 oraz 6.2).

W przypadku 14 konkursów realizowanych w formule „otwartej” od ogłoszenia do rozpoczęcia naboru upływało od 31 do 93 dni kalendarzowych (średnio ok. 43,5 dni, mediana 35 dni). Liczba dni od rozpoczęcia naboru do zakończenia była bardzo zróżnicowana (od 1 dnia w działaniu 4.3, do aż 485 dni w działaniu 7.1).

W przypadku 23 konkursów realizowanych w formule „zamkniętej” od ogłoszenia do rozpoczęcia naboru upływało od 32 do 418 dni kalendarzowych (średnio ok. 98,5 dnia, mediana 77 dni). Liczba dni od rozpoczęcia naboru do zakończenia była bardzo zróżnicowana: od 8 dni w poddziałaniu 5.2.1, do 44 dni w poddziałaniu 5.2.2 (średnia 11 dni, mediana 14).

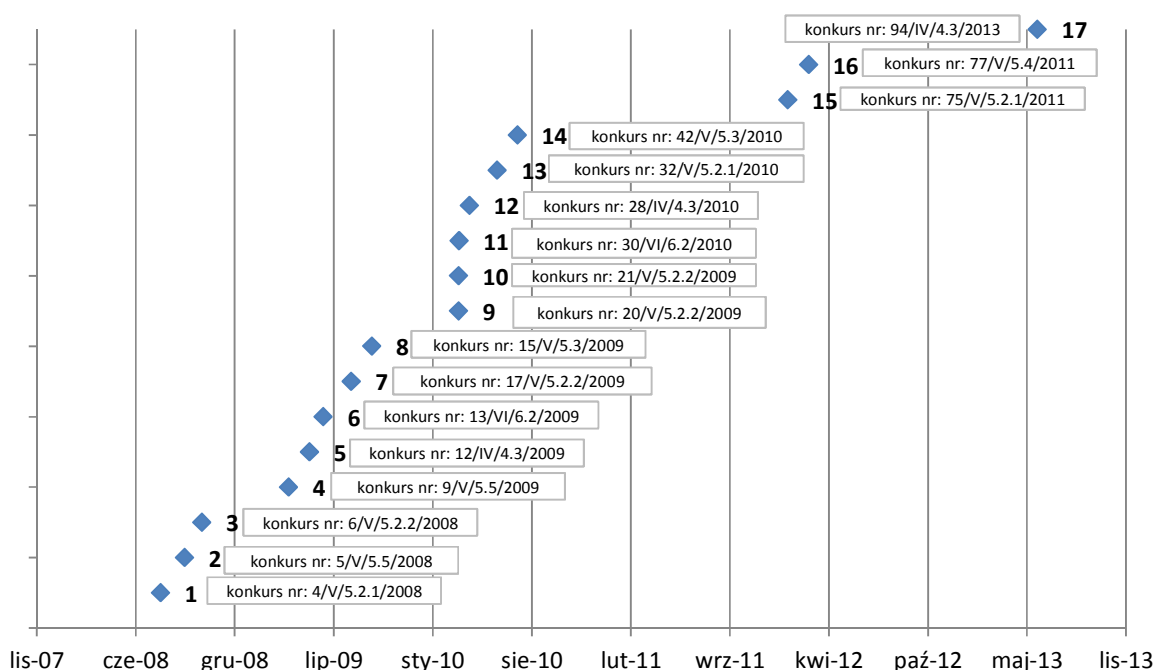
Co do zasady wskazać należy, iż liczba dni od ogłoszenia konkursu do rozpoczęcia naboru w przypadku wszystkich konkursów **została przyjęta trafnie**. Mniejsza lub większa liczba składanych WoD wynikała najczęściej ze specyfiki danego naboru oraz zapotrzebowania wnioskodawców w obszarze, w jakim mogli aplikować. Nie można zatem powiedzieć, iż występowały działania, w których złożonych zostało zbyt mało WoD wskutek zbyt krótkich terminów od ogłoszenia do rozpoczęcia naboru przewidzianych przez IZ.

Wnioskodawcy nie powinni czuć się „zaskoczeni” terminami ogłaszanych konkursów, gdyż IZ prowadzi działania informacyjno-promocyjne w tym zakresie. Ponadto na bieżąco aktualizowany jest harmonogram naborów na stronie www.mojregion.eu²⁵.

Należy także wskazać, iż w omawianym obszarze firmy doradcze również pełnią swoistą funkcję informacyjno-promocyjną działań RPO. W trakcie prowadzenia prac badawczych napotkano na przykłady, w których to np. **na stronach internetowych firm konsultingowych znajdowały się informacje dedykowane dla przedsiębiorców o możliwości aplikowania do RPO** itp. Ponadto firmy te często posiadają własne bazy danych kontaktowych do przedsiębiorców, w ramach których prowadzone są działania tzw. „do sprzedaży” usług konsultingowych obejmujących m.in. przygotowanie WoD.

Potwierdzeniem trafności przyjętych założeń odnośnie prowadzenia harmonogramu naboru wniosków jest poniższa analiza z wykorzystaniem graficznej prezentacji (Wykres 24).

Wykres 24. Harmonogram rozpoczęcia naboru wniosków w konkursach dla wnioskodawców z wybranych działań w latach 2008-2013 (typ beneficjenta: przedsiębiorcy)

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, iż zaledwie w przypadku 3 naborów można mówić o pewnym **konflikcie w harmonogramie prowadzenia naborów w konkursach**, tj. o sytuacji, w której dany typ beneficjenta mógł być zainteresowany wnioskowaniem w więcej niż jednym konkursie, co mogło powodować utrudnienia w przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej.

Chodzi o konkursy oznaczone cyframi 9, 10 i 11 na powyższym wykresie (konkursy nr: 20/V/5.2.2/2009, 21/V/5.2.2/2009 oraz 30/VI/6.2/2010), dla których terminy prowadzenia naboru wniosków były zbliżone (tj. od 15-16 marca do 26-29 marca 2010 r.). Przyglądając się jednak bliżej warunkom konkursowym stwierdzić należy, iż w poddziałaniu 5.2.2 wsparcie skierowane było w przypadku konkursu 20/V do przedsiębiorstw, które planują realizację projektu **w gminach**,

²⁵ <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-województwa-kujawsko-pomorskiego/konkursy/harmonogram-konkursow.html>

w których dotychczas udzielono wsparcia w ramach działania 5.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw osi 5 RPO WK-P, zaś w przypadku konkursu 21/V dla przedsiębiorstw z gmin, **w których takiego wsparcia nie udzielono**. Natomiast środki w konkursie 30/VI/6.2/2010 skierowane było dla beneficjentów prowadzących działalność uzdrowiskową na terenie uzdrowisk Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec Zdrój. Zatem nawet w powyżej opisanym przypadku „zazębienia się” terminów zakończenia naborów nie powinno to stanowić przeszkody dla przedsiębiorców zainteresowanych aplikowaniem w różnych konkursach w ramach RPO WK-P.

Średnio pomiędzy 17 analizowanymi naborami WoD upływało ok. 111 dni (mediana 42 dni). Taki rozkład w czasie okresu programowania pozwalał wnioskodawcom na odpowiednie przygotowanie zasobów do ewentualnego złożenia WoD w więcej niż jednym konkursie / działaniu.

Niemniej jednak w opinii zespołu badawczego istotne jest także odpowiednie rozplanowanie terminów naborów WoD w ramach RPO **z programami ogólnokrajowymi** (np. PO IG). W chwili opracowywania niniejszego raportu, IZ w harmonogramie konkursów ma zaplanowany nabór do działania 4.3 *Rozwój komercyjnych e-usług* (nabór od 27 maja do 7 czerwca 2013 r.). W zbliżonych terminach (od 6 maja do 17 maja) nabór w analogicznym zakresie przedmiotowym będzie prowadzony przez instytucję prowadzącą konkurs ogólnopolski (PARP)²⁶.

Taka sytuacja stwarza możliwość powstawania pewnej konkurencji między tymi dwoma naborami (i np. **może wpływać na ograniczenie liczby złożonych wniosków do RPO na rzecz programu ogólnokrajowego**).

W planowaniu harmonogramów konkursów IZ powinna kontynuować działania w zakresie **synchronizowanie naborów** w RPO z konkursami ogólnopolskimi (np. realizowanymi w ramach PO IG), które wspierają zbliżone typy projektów.

Ponadto w przypadku konkursów cieszących się bardzo dużym zainteresowaniem (np. poddziałanie 5.2.1, 5.2.2) Wykonawca zaleca możliwość wzmocnienia potencjału kadrowego IZ w celu przyspieszenia prowadzonej oceny złożonych WoD (**np. przez angażowanie niezależnych ekspertów zewnętrznych**). Wsparcie takie mogłoby przyspieszyć np. ocenę formalną złożonych WoD.

Fakt ten wymagałby dużego wysiłku organizacyjnego w celu zapewnienia spójności prowadzonych ocen, niemniej jednak takie działanie mogłoby przyczynić się do przyspieszenia procesu oceny WoD.

4.1.2 Informacje o alokacji przeznaczanej na poszczególne działania

Oś IV RPO WK-P Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

W ramach Osi IV tylko działanie 4.3 *Rozwój komercyjnych e-usług* zostało objęte przedmiotowym badaniem ewaluacyjnym. Alokacja na działanie 4.3 stanowiła 12% alokacji na oś IV. Wszystkie środki w działaniu zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów stanowiła ok. 33% alokacji dla działania.

Średnio 75% wniosków złożonych w dwóch naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (70% w pierwszym i 78% w drugim). Z tej puli wniosków 62% (88% w pierwszym naborze oraz 45% w drugim) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły ok. 61% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym (86% w pierwszym naborze oraz 45% w drugim).

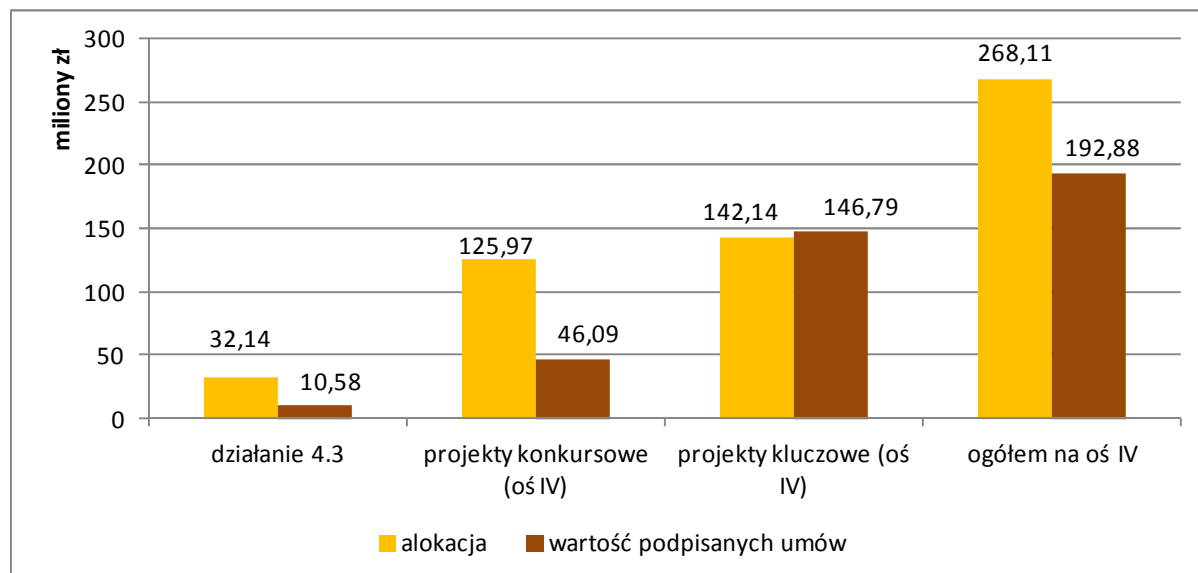
²⁶ Działanie 8.1 „Wspieranie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej” w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007 – 2013, <http://poig.parp.gov.pl/index/index/744>.

Średnio 41% ogółu wniosków złożonych w ramach działania 4.3 otrzymało dofinansowanie.

Warto odnotować, iż w przypadku pierwszego naboru w działaniu wartość wniosków złożonych stanowiła zaledwie 14% przyznanej alokacji (oraz 51% alokacji „po zmianie”). W drugim naborze wartość złożonych wniosków była wyższa o 111% od przeznaczanej przez IZ alokacji.

W działaniu 4.3 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 17 364 106,23 PLN (Wykres 25).

Wykres 25. Alokacja oraz wartość podpisanych umów dla działania 4.3 oraz ogółem dla osi IV

Źródło: opracowanie własne

Oś V RPO WK-P Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw

W ramach Osi V sześć działań zostało objętych przedmiotowym badaniem ewaluacyjnym tj.:

- Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu,
- Działanie 5.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw,
- Działanie 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska,
- Działanie 5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii,
- Działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów,
- Działanie 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje,

Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu

Alokacja na działanie 5.1 stanowiła 23% alokacji na oś V. Wszystkie środki w ramach działania zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 72% alokacji dla działania.

Średnio 73% wniosków złożonych w pięciu naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 80%, 100%, 100%, 38% i 100%). Z tej puli wniosków 84% (odpowiednio: 100%, 100%, 100%, 33% i 75%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły 84% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym. Średnio 58% ogółu wniosków złożonych w działaniu 5.1 otrzymało dofinansowanie.

Warto odnotować, iż w przypadku praktycznie wszystkich naborów wartość złożonych wniosków pokrywała się z przeznaczoną na dany konkurs alokacją (po zmianach). W pierwszym i piątym konkursie wartość złożonych wniosków przewyższyła dostępną alokację odpowiednio o 8% i 32%.

W drugim, trzecim i czwartym konkursie wartość złożonych wniosków była niższa od dostępnej alokacji odpowiednio o: 2%, 15% i 10%.

Przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano w pierwszym i drugim konkursie (o odpowiednio: 8% i 34%). Zaś w konkursach pozostałych wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji (o odpowiednio: 15%, 10% i 18%).

W działaniu 5.1 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 44 713 422,61 PLN.

Poddziałanie 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw

Alokacja na poddziałanie 5.2.1 stanowiła 8% alokacji na oś V. Wszystkie środki w ramach poddziałania zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów stanowiła ok. 62% alokacji dla tego poddziałania.

Średnio 39% wniosków złożonych w trzech naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 49%, 31%, 47%). Z tej puli wniosków 79% (odpowiednio: 97%, 63%, 82%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły średnio 70% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 97%, 40%, 82%). Średnio 23% ogółu wniosków złożonych w ramach poddziałania 5.2.1 otrzymało dofinansowanie (odpowiednio: 40%, 9%, 38%).

W każdym z naborów wystąpiła duża rozbieżność między dostępną alokacją oraz wartością składanych wniosków. Nie odnotowano sytuacji, w której wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji. Zatem przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich trzech naborach (o odpowiednio: 260%, 1271% i 367%).

W poddziałaniu 5.2.1 przekroczenie dostępnej alokacji mierzone wartością składanych WoD w stosunku do alokacji „po zmianach” odnotowano we wszystkich trzech przeprowadzonych naborach (o odpowiednio: 42%, 586% i 170%).

Wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 27 434 411,59 PLN.

Poddziałanie 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw

Alokacja na poddziałanie 5.2.2 stanowiła 32% alokacji na oś V. Wszystkie środki w ramach poddziałania zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów stanowiła ok. 77% alokacji dla poddziałania.

Średnio 61% wniosków złożonych w czterech naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 56%, 69%, 61% i 63%). Z tej puli wniosków 65% (odpowiednio: 90%, 91%, 46% i 43%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły średnio 43% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 84%, 90%, 5% i 39%). Średnio 22% ogółu wniosków złożonych w ramach poddziałania 5.2.2 otrzymało dofinansowanie (odpowiednio: 37%, 57%, 2% i 25%).

W każdym z naborów wystąpiła rozbieżność między dostępną alokacją oraz wartością składanych wniosków. Rozpatrując sytuację z dostępną alokacją na etapie ogłoszenia konkursu sprawy wyglądały następująco: nie odnotowano sytuacji, w której wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji. Zatem przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich czterech naborach (o odpowiednio: 865%, 32%, 1667% i 653%).

W poddziałaniu 5.2.2 przekroczenie dostępnej alokacji mierzone wartością składanych WoD w stosunku do alokacji „po zmianach” odnotowano we wszystkich czterech naborach (o odpowiednio: 111%, 32%, 1667% i 332%).

Wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 74 548 465,38 PLN.

Działanie 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska

Alokacja na działanie 5.3 stanowiła 2% alokacji na oś V. Wszystkie środki w ramach działania zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła zaledwie ok. 20% alokacji dla działania.

Średnio 61% wniosków złożonych w dwóch naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 58% i 62%). Z tej puli wniosków 43% (odpowiednio: 100% i 19%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły średnio 43% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym. Średnio 26% ogółu wniosków złożonych w ramach działania 5.3 otrzymało dofinansowanie (odpowiednio: 58% i 12%).

Rozpatrując sytuację z dostępną alokacją na etapie ogłoszenia konkursu sprawy wyglądały następująco: w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji, aż o 94%. W przypadku drugiego naboru wartość złożonych wniosków przewyższyła dostępną alokację o 111%.

Po zmianach w alokacji sytuacja w opisywanym działaniu prezentowała się następująco: w pierwszym naborze wartość złożonych wniosków przewyższyła dostępną alokację o 66%, zaś alokacja dla drugiego naboru pozostała bez zmian.

W działaniu 5.3 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 8 550 361,68 PLN.

Działanie 5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii

Środki w ramach działania zostały udostępnione zarówno na projekty konkursowe, jak i realizowane w trybie indywidualnym. Alokacja na działanie 5.4 stanowiła 19% alokacji na oś V (8% na projekty konkursowe oraz 11% na projekty indywidualne). W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 55% alokacji dla działania (0% projekty konkursowe, 97% projekty indywidualne).

Analiza dla działania 5.4 uwzględnia zestawienia dla pierwszego konkursu (w momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego trwała ocena wniosków złożonych w drugim konkursie). Wartość złożonych WoD w pierwszym konkursie była wyższa od dostępnej alokacji o 46%. 67% złożonych w pierwszym konkursie wniosków zostało ocenionych pozytywnie pod względem formalnym.

Po uzyskaniu pozytywnej oceny na etapie oceny formalnej 6 WoD zostało przekazanych do następnego etapu, tj. oceny merytorycznej. W wyniku przeprowadzonej oceny merytorycznej 2 WoD nie spełniły kryteriów merytorycznych i tym samym uzyskały ocenę negatywną. Natomiast w przypadku pozostałych 4 WoD, wnioskodawcy w trakcie trwania oceny merytorycznej wycofali WoD z dalszej procedury oceny. W związku z powyższym w ramach naboru nie wybrano żadnego projektu do dofinansowania.

W działaniu złożone zostały cztery WoD dla projektów indywidualnych.

W działaniu 5.4 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 40 177 928,64 PLN.

Działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów

Alokacja na działanie 5.5 stanowiła 5% alokacji na oś V. Wszystkie środki w ramach działania zostały udostępnione na projekty konkursowe. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 87% alokacji dla działania.

Średnio 78% wniosków złożonych w pięciu naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 68%, 78%, 94%, 100%, 100%). Z tej puli wniosków 86% (odpowiednio: 100%, 81%, 93%, 100%, 90%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły średnio 84% wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 100%, 81%, 93%, 93%, 60%). Średnio 61% ogółu wniosków złożonych w ramach działania 5.5 otrzymało dofinansowanie (odpowiednio: 62%, 57%, 88%, 93%, 60%).

Rozpatrując sytuację z dostępną alokacją na etapie ogłoszenia konkursu sprawy wyglądały następująco: tylko w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji o 60%. W przypadku pozostałych konkursów wartość złożonych wniosków przewyższyła dostępną alokację o odpowiednio: 38%, 12%, 60% i 129%.

Po zmianach w alokacji sytuacja w opisywanym działaniu prezentowała się następująco: w pierwszym naborze wartość złożonych wniosków wyniosła 99% dostępnej alokacji. Alokacja dla drugiego i piątego konkursu nie uległa zmianie. Zaś alokacja dla trzeciego i czwartego naboru została zwiększona (do takiego poziomu, w którym wartość złożonych wniosków wyniosła względem alokacji po zmianie odpowiednio 100 i 98%).

W działaniu 5.5 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 3 863 958,81 PLN.

Działanie 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje

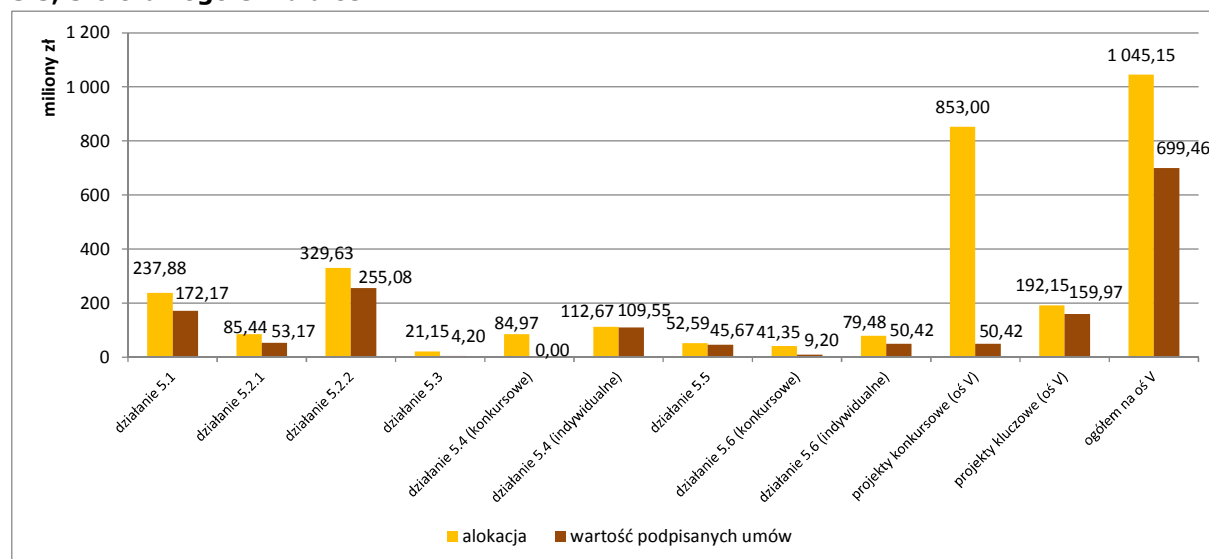
Środki w działaniu zostały udostępnione zarówno na projekty konkursowe, jak i realizowane w trybie indywidualnym. Alokacja na działanie 5.6 stanowiła 12% alokacji na oś V (4% na projekty konkursowe oraz 8% na projekty indywidualne). W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 49% alokacji dla działania (22% projekty konkursowe, 63% projekty indywidualne).

Dotychczas w ramach działania przeprowadzony został jeden nabór (złożone zostały 4 WoD). Trzy z czterech złożonych WoD zostało ocenione pozytywnie pod względem formalnym. Z tej puli wniosków dwa zostały ocenione pozytywnie pod względem merytorycznym. Te wnioski zostały także zatwierdzone do dofinansowania; podpisano umowy z beneficjentami.

Alokacja na pierwszy konkurs nie była zmieniana. 4 WoD „skonsumowały” 88% alokacji dostępnej w konkursie.

W działaniu 5.6 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 11 151 826,52 PLN (Wykres 26).

Wykres 26. Alokacja oraz wartość podpisanych umów dla działań 5.1, 5.2.1, 5.2.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6 oraz ogółem dla osi V

Źródło: opracowanie własne

Oś VI RPO WK-P Wsparcie rozwoju turystyki

W ramach Osi VI RPO WK-P przedmiotowym badaniem ewaluacyjnym objęte zostało działanie 6.2.

Działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych

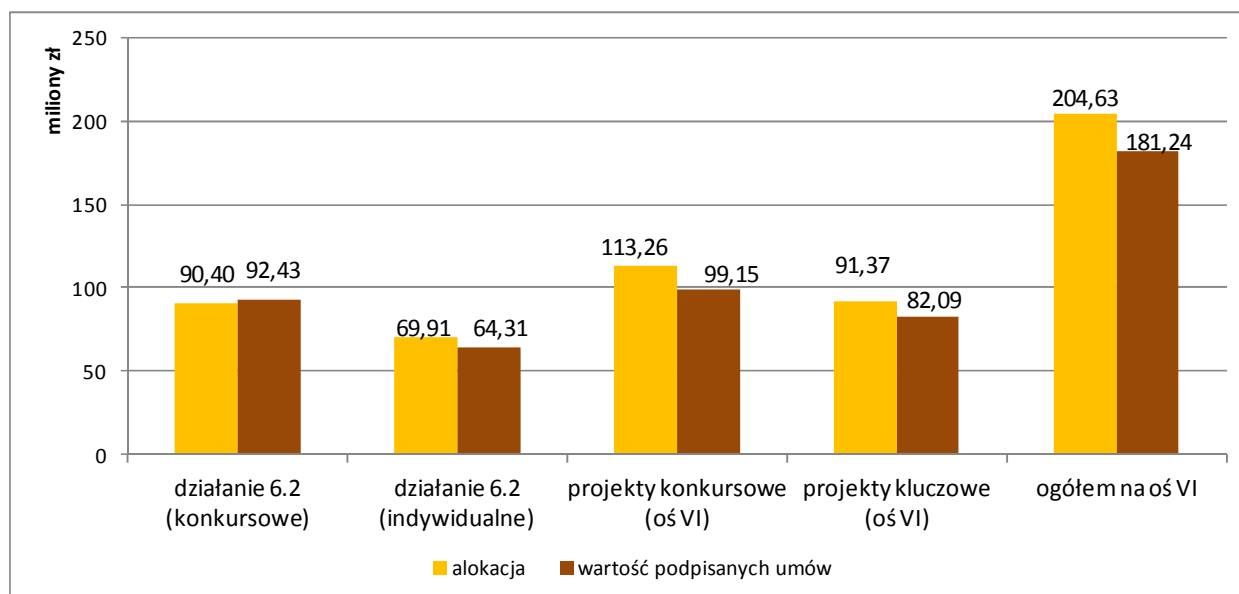
Środki zostały udostępnione zarówno na projekty konkursowe, jak i realizowane w trybie indywidualnym. Alokacja na działanie 6.2 stanowiła aż 78% alokacji na oś VI (44% na projekty konkursowe oraz 34% na projekty indywidualne). W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 97% alokacji dla działania.

Średnio 60% wniosków złożonych w trzech naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym (odpowiednio: 55%, 63% i 78%). Z tej puli wniosków 74% (odpowiednio: 67%, 80%, 90%) ocenianych było pozytywnie pod względem merytorycznym. Wnioski zatwierdzone do dofinansowania stanowiły 36% wniosków ocenianych pozytywnie pod względem formalnym. Średnio 22% ogółu wniosków złożonych w ramach działania 6.2 otrzymało dofinansowanie.

We wszystkich 3 naborach wartość złożonych wniosków przekroczyła dostępną na dany konkurs alokację z ogłoszenia (w pierwszym konkursie: o 582%, w drugim o 29%, zaś w trzecim o 195%). W żadnym z trzech w/w naborów alokacja z ogłoszenia nie była zmieniana.

W działaniu 6.2 wartość pozostałej alokacji (środków nierozdysponowanych) wynosi 6 240 990,28 PLN (Wykres 27).

Wykres 27. Alokacja oraz wartość podpisanych umów dla działania 6.2 oraz ogółem dla osi VI

Źródło: opracowanie własne

Oś VII RPO WK-P Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy

W ramach Osi VII RPO WK-P działanie 7.1 zostało objęte przedmiotowym badaniem ewaluacyjnym.

Działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast

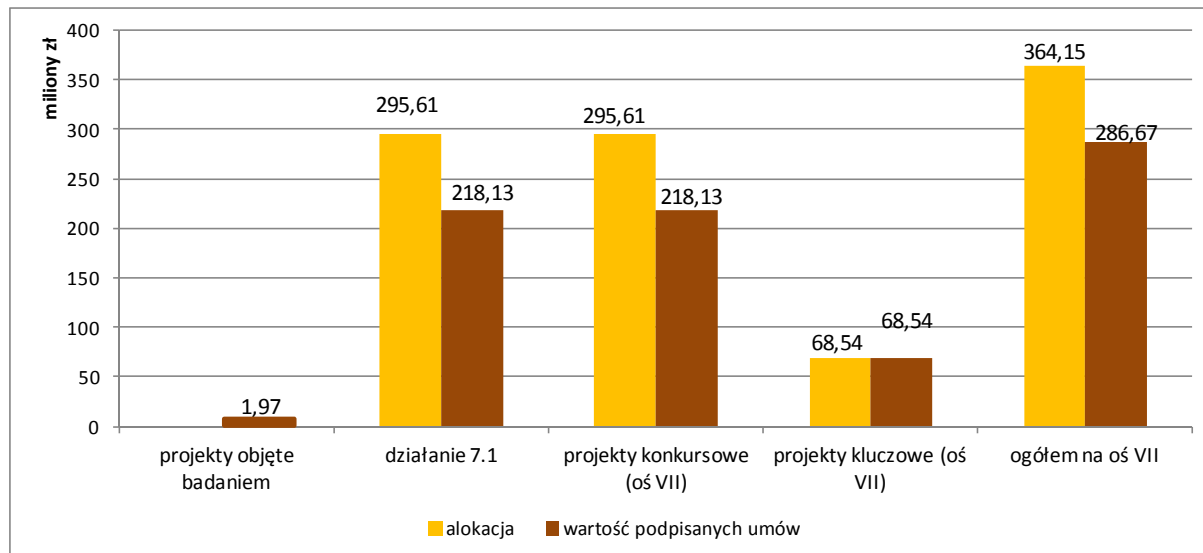
Alokacja na działanie 7.1 stanowiła aż 81% alokacji na oś VII. Środki zostały udostępnione wyłącznie na projekty realizowane w trybie konkursowym. W momencie prowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła 74% alokacji dla działania.

W ramach działania 7.1 pięć projektów zostało zakwalifikowanych do objęcia badaniem ewaluacyjnym, jako te realizowane przez przedsiębiorców. Całkowita wartość dofinansowania udzielona na tych pięć

projektów wyniosła niecałe 1,97 mln zł, co stanowiło 0,9% wartości podpisanych umów w całym działaniu.

W działaniu 7.1 wszystkie środki zostały rozdysponowane.

Wykres 28. Alokacja oraz wartość podpisanych umów dla działania 7.1 oraz ogółem dla osi VII

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje na temat przeprowadzonych konkursów, które pozwalają prześledzić m.in. zmiany w alokacji przeznaczonej na poszczególne konkursy, poziom zainteresowania wnioskodawców (wartość złożonych WoD, liczba złożonych WoD) oraz szansę na pozyskanie dofinansowania (mierzoną liczbą podpisanych umów w odniesieniu do liczby WoD ocenionych pozytywnie pod względem formalnym) (Tabela 8).

Tabela 8. Informacje na temat przeprowadzonych naborów (wartość alokacji, wartość złożonych WoD, informacje o liczbie złożonych WoD)

Nr konkursu	Alokacja w PLN z ogłoszenia	Alokacja w PLN po zmianach	Wartość złożonych WoD w PLN	Wartość podpisanych i planowanych do podpisania UoD	Liczba złożonych wniosków	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem merytorycznym	Liczba wniosków zatwierdzonych do dofinansowania	Liczba podpisanych/planowanych do podpisania umów
4.3 Rozwój komercyjnych e-usług									
12/IV/4.3/2009	71 454 622,45	19 798 622,46	10 034 011,47	5 337 490,82	61	43	38	37	31
28/IV/4.3/2010	8 141 000,00	8 141 000,00	17 177 172,84	5 238 025,41	85	66	30	30	29
94/IV/4.3/2013	4 198 800,00	4 198 800,00	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
RAZEM	83 794 422,45	32 138 422,46	27 211 184,31	10 575 516,23	146	109	68	67	60
5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu									
19/V/5.1/2009	117 204 408,84	117 204 408,84	126 028 836,88	112 383 136,67	10	8	8	8	7
25/V/5.1./2009	14 572 250,00	19 984 800,00	19 500 000,00	19 500 000,00	3	3	3	3	3
51/V/5.1/2010	39 806 000,00	39 806 000,00	33 835 100,00	33 835 100,00	1	1	1	1	1
60/V/5.1/2010	33 618 351,88	33 618 351,88	30 123 059,79	1 268 027,45	8	3	1	1	1
76/V/5.4/2011	10 064 665,48	6 271 250,00	8 292 168,75	5 185 123,99	4	4	3	3	3
RAZEM	215 265 676,20	216 884 810,72	217 779 165,42	172 171 388,11	26	19	16	16	15
5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw									
4/V/5.2.1/2008	17 282 000,00	43 685 414,02	62 176 000,00	22 873 319,38	309	150	146	146	123
32/V/5.2.1/2010	9 899 760,00	19 795 325,68	135 730 773,33	13 173 008,73	600	186	118	75	56
75/V/5.2.1/2011	10 275 917,22	17 756 516,01	47 964 699,41	17 121 645,20	215	101	83	83	82

Nr konkursu	Alokacja w PLN z ogłoszenia	Alokacja w PLN po zmianach	Wartość złożonych WoD w PLN	Wartość podpisanych i planowanych do podpisania UoD	Liczba złożonych wniosków	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem merytorycznym	Liczba wniosków zatwierdzonych do dofinansowania	Liczba podpisanych/planowanych do podpisania umów
RAZEM	37 457 677,22	81 237 255,71	245 871 472,74	53 167 973,31	1 124	437,00	347	304	261
5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw									
6/V/5.2.2/2008	43 025 000,00	196 514 738,10	415 362 000,00	158 342 300,09	378	213	192	178	139
17/V/5.2.2/2009	56 514 922,32	56 514 922,32	74 339 786,03	36 558 424,30	191	132	120	119	108
20/V/5.2.2/2009	45 190 358,55	45 190 358,55	798 322 179,92	28 917 000,89	620	379	175	20	12
21/V/5.2.2/2009	18 012 141,44	31 407 129,63	135 690 835,99	31 260 957,94	133	84	36	33	33
RAZEM	162 742 422,31	329 627 148,60	1 423 714 801,94	255 078 683,22	1 322	808	523	350	292
5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów środowiska									
15/V/5.3/2009	19 020 077,00	3 063 589,50	5 100 448,75	3 063 589,50	12	7	7	7	7
42/V/5.3/2010	2 500 000,00	9 689 750,00	20 407 314,27	1 139 388,32	26	16	3	3	3
RAZEM	21 520 077,00	12 753 339,50	25 507 763,02	4 202 977,82	38	23	10	10	10
5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii									
48/V/5.4/2010	38 518 480,00	38 518 480,00	56 113 934,34	0	9	6	4	0	0
77/V/5.4/2011 (trwa ocena)	5 108 071,20	5 458 150,00	3 798 701,36	b.d.	7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
92/V/5.4/2013 (Trwa nabór)	15 446 206,50	15 446 206,50	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
kluczowe	b.d.	112 672 560,00	109 547 206,06	109 547 206,06	4	4	4	4	4
RAZEM	59 072 757,70	172 095 396,50	169 459 841,76	109 547 206,06	20	10	8	0	0

Nr konkursu	Alokacja w PLN z ogłoszenia	Alokacja w PLN po zmianach	Wartość złożonych WoD w PLN	Wartość podpisanych i planowanych do podpisania UoD	Liczba złożonych wniosków	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem merytorycznym	Liczba wniosków zatwierdzonych do dofinansowania	Liczba podpisanych/planowanych do podpisania umów
5.5 Promocja i rozwój markowych produktów									
5/V/5.5/2008	5 353 000,00	2 141 475,60	2 127 000,00	1 010 254,53	65	44	44	44	40
9/V/5.5/2009	7 014 400,00	7 014 400,00	9 694 937,34	4 650 763,61	255	199	161	161	145
45/V/5.5/2010	12 528 960,00	14 091 567,50	14 082 234,50	13 722 466,15	16	15	14	14	14
62/V/5.5/2011	16 506 673,82	27 133 190,23	26 473 902,09	25 368 817,58	15	15	15	14	14
65/V/5.5/2011	1 000 015,30	1 000 015,30	2 287 049,95	915 094,03	10	10	9	6	6
RAZEM	42 403 049,12	51 380 648,63	54 665 123,88	45 667 395,90	361	283	243	239	219
5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje									
34/V/5.6/2010	20 352 500,00	20 352 500,00	17 828 998,60	9 200 673,48	4	3	2	2	2
kluczowe	b.d.	79 479 400,00	54 140 394,3	50 424 941,1	5	5	5	5	5
RAZEM	20 352 500,00	99 831 900,00	71 969 392,90	59 625 614,58	9	8	7	7	7
6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych									
13/VI/6.2/2009	49 308 000,00	49 308 000,00	336 217 133,65	46 806 800,96	147	81	54	10	10
30/VI/6.2/2010	14 293 174,49	14 293 174,49	18 468 065,63	8 052 184,21	8	5	4	4	4
56/VI/6.2./2010	19 871 500,00	19 871 500,00	58 606 568,66	37 574 217,48	40	31	28	28	28
100/VI/6.2/2013	6 928 020,00	6 928 020,00	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
RAZEM	90 400 694,49	90 400 694,49	413 291 767,94	92 433 202,65	195	117	86	42	42

Nr konkursu	Alokacja w PLN z ogłoszenia	Alokacja w PLN po zmianach	Wartość złożonych WoD w PLN	Wartość podpisanych i planowanych do podpisania UoD	Liczba złożonych wniosków	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym	Wnioski ocenione pozytywnie pod względem merytorycznym	Liczba wniosków zatwierdzonych do dofinansowania	Liczba podpisanych/planowanych do podpisania umów
7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast									
7/VII/7.1/2008	250 884 318,90	250 884 318,90	10 246 889,52	3 821 330,33	3	2	2	2	2
18/VII/7.1/2009	250 884 318,90	250 884 318,89	170 013 885,27	135 341 112,28	92	78	77	76	75
24/VII/7.1/2009	20 000 000,00	20 000 000,00	16 625 871,19	9 231 710,67	12	5	5	5	5
68/VII/7.1/2011 (trwa nabór)	250 884 318,89	250 884 318,89	92 056 272,95	69 731 567,65	93	59	51	51	51
RAZEM	Nie dotyczy – wartość alokacji była przesuwana między konkursami		288 942 918,93	218 125 720,93	201	144	135	134	134

Źródło: opracowanie własne

Działania, w których **nie było dużego zainteresowania** aplikowaniem o dofinansowanie to:

- Działanie 4.3 (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała 14% dostępnej alokacji),
- Działanie 5.3 (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała zaledwie 6% dostępnej alokacji).

Działania, w których zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie było **wyjątkowo duże** to:

- Poddziałanie 5.2.1 (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich trzech naborach o odpowiednio: 260%, 1271% i 367%).
- Poddziałanie 5.2.2 (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich czterech naborach o odpowiednio: 865%, 32% i 1667% i 653%).
- Działanie 5.5 (tylko w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD była niższa od dostępnej alokacji o 60%, natomiast w przypadku pozostałych konkursów wartość złożonych wniosków przewyższyła dostępną alokację o odpowiednio: 38%, 12%, 60% i 129%).

Pośrednio w wyniku zmiennych takich jak: dostępna alokacja oraz zainteresowanie wnioskodawców ustalono, iż „**największe szanse**” na pozyskanie dofinansowania mieli wnioskodawcy z:

- Działania 5.1 (średnio 58% ogółu złożonych WoD otrzymało dofinansowanie),
- Działania 5.5 (średnio 61% ogółu złożonych WoD otrzymało dofinansowanie).

zaś „**najmniejsze szanse**” wnioskodawcy z:

- Poddziałania 5.2.1 (średnio 23% ogółu złożonych wniosków otrzymało dofinansowanie),
- Poddziałania 5.2.2 (średnio 22% ogółu wniosków otrzymało dofinansowanie),
- Działania 5.3 (średnio 26% ogółu wniosków otrzymało dofinansowanie. Obniżone szanse na pozyskanie dofinansowania wynikały z faktu, iż na ocenie merytorycznej drugiego konkursu zaledwie 19% złożonych wniosków otrzymało pozytywną ocenę merytoryczną. Zatem, pomimo iż alokacji starczyłoby na wsparcie większej liczby projektów, z uwagi na niespełnianie przez wnioskodawców kryteriów oceny merytorycznej, szanse na pozyskanie dofinansowania w działaniu zostały ocenione przez jako niskie).

Niskie zakontraktowanie (tj. działania, które nie przyniosły spodziewanej absorpcji środków) zaobserwowano w:

- Działaniu 4.3 (wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 33% alokacji),
- Działaniu 5.3 (wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 20% alokacji),
- Działaniu 5.4 (wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 55% alokacji dla działania - tylko projekty kluczowe, projekty konkursowe 0%),
- Działaniu 5.6 (wartość podpisanych umów w działaniu stanowiła ok. 49% alokacji; 22% projekty konkursowe, 63% projekty indywidualne).

Najczęściej do odrzucania wniosków z przyczyn formalnych dochodziło w poddziałaniu 5.2.1 (zaledwie ok. 39% wniosków złożonych w trzech naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym). Najrzadziej błędy formalne przytrafiały się beneficjentom działania 5.5 (średnio 78% wniosków złożonych w pięciu naborach ocenianych było pozytywnie pod względem formalnym).

Warto podkreślić jest, iż wnioski przygotowywane przez **JST miały najlepsze wyniki** na ocenie formalnej w działaniu 5.5 (w porównaniu z konkursami, w których wnioski składali przedsiębiorcy). Można zatem stwierdzić, iż po stronie JST istnienie właściwych referatów / wydziałów ds. funduszy UE pozytywnie przekłada się na jakość przygotowywanych wniosków. Warto także odnotować, iż zauważalny był trend, iż w kolejnych naborach **jakość wniosków ulegała poprawie** o czym może świadczyć mniejsza liczba odrzucanych wniosków z przyczyn formalnych).

4.2 Ocena efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P

Ze względu na kryzys gospodarczy **Polityka Spójności musi pełnić funkcję motoru wzrostu gospodarczego i konkurencyjności UE**. Takie podejście powinno **umożliwić osiągnięcie większej wydajności w skutek interwencji podejmowanych z funduszy UE** (przez ukierunkowanie inwestycji na elementy kluczowe dla wzrostu gospodarczego – małe i średnie przedsiębiorstwa, innowacje oraz efektywność energetyczną). W związku z powyższym poniżej przedstawione zostały zestawienia, które pomagają zdobyć rozeznanie nt. tego, które działania/branże najefektywniej przyczyniły się do realizacji tych zamierzeń.

Poniżej przedstawione zostały zestawienia w obszarze oceny efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P w ramach wybranych działań objętych badaniem.

Zaproponowano ocenę tego kryterium z punktu widzenia konieczności poniesienia nakładów na osiągnięcie wartości danego wskaźnika. **Najlepszym** miarodajnym tj. „przekrojowym” **wskaźnikiem, jest „liczba utworzonych nowych etatów”**. Wskaźnik ten **był wykorzystywany także w innych badaniach ewaluacyjnych**, które zostały przytoczone poniżej w niniejszym rozdziale.

Tworzenie nowych miejsc pracy jest jednym z kluczowych celów wdrażania polityki spójności i NSRO. **Liczba tworzonych miejsc pracy** jest kluczowym wskaźnikiem w szczególności **dla dwóch poddziałań tj. 5.2.1 oraz 5.2.2**. W poniżej prezentowanych zestawieniach przedstawiono także wyliczenia dla innych działań (w sytuacji, w której pozwalała na to dostępność i liczebność danych w badanym zakresie).

W celu oszacowania średniego koszt utworzenia nowych miejsc pracy, przyjęto założenie, iż koszty te są generowane przez wartość dofinansowania projektu ogółem.

Poniżej przedstawione zostały dane w przedmiotowej sprawie (Tabela 9, Tabela 10).

Tabela 9. Wielkość dofinansowania w PLN niezbędna do wygenerowania jednostki wskaźnika produktu (w podziale na działania, w których dany wskaźnik był przez beneficjenta deklarowany w WoD)

Nazwa wskaźnika produktu	poddziałanie 5.2.1	poddziałanie 5.2.2	działanie 5.4	działanie 6.2
Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	107 319 PLN na 1 nowy etat	223 783 PLN na 1 nowy etat	129 769 PLN na 1 nowy etat	240 801 PLN na 1 nowy etat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego

Tabela 10. Wielkość dofinansowania w PLN niezbędna do wygenerowania jednostki wskaźnika rezultatu (w podziale na działania, w których dany wskaźnik był przez beneficjenta deklarowany w WoD)

Nazwa wskaźnika rezultatu	działanie 4.3	poddziałanie 5.2.1	poddziałanie 5.2.2	działanie 5.3	działanie 6.2
Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	139 641 PLN na utworzenie 1 nowego etatu	88 697 PLN na utworzenie 1 nowego etatu	146 689 PLN na utworzenie 1 nowego etatu	384 055 PLN na utworzenie 1 nowego etatu	480 716 PLN na utworzenie 1 nowego etatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego

Z przedstawionych powyżej tabel wynika, iż najbardziej efektywne kosztowo w celu wygenerowania jednostkowej wartości wskaźnika „liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów” jest wspieranie projektów w poddziałaniu 5.2.1 (mikroprzedsiębiorstwa). W drugiej kolejności najbardziej efektywne okazały się projekty z działania 4.3 oraz poddziałania 5.2.2.

W ramach prowadzonych analiz poszukiwano badań ewaluacyjnych, które odnosiły się do kosztu tworzenia nowego miejsca pracy w skutek pozyskania przez beneficjenta dofinansowania ze środków UE. Z badania²⁷ przeprowadzonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego wynika, iż średni koszt tworzenia nowych miejsc pracy w przypadku wnioskodawców będących MŚP wynosił od 113 tys. PLN do 157 tys. PLN. Powyższe informacje pozwalają stwierdzić, iż co do zasady koszt tworzenia miejsc pracy przy współudziale ze środków RPO w województwie kujawsko-pomorskim oraz warmińsko-mazurskim jest porównywalny.

Badanie o zbliżonym profilu prowadzone było także w województwie mazowieckim²⁸. W działaniu 1.5 RPO województwa mazowieckiego (WM) *Rozwój przedsiębiorczości* średnia kwota dofinansowania projektu w przeliczeniu na 1 utworzone miejsce pracy wyniosła ok. 2 tys. PLN. W działaniu 1.7 *Promocja Gospodarcza* było to 8,9 tys. PLN. W działaniu 2.3 *Technologie informacyjne i komunikacyjne* dla MŚP 3,8 tys. PLN. Powyższe wartości kwoty dofinansowania na utworzenie 1 miejsca pracy mogą być niższe od obserwowanych w RPO WK-P i RPO WM z uwagi na fakt, iż w tym drugim programie dane zbierane były nie w oparciu o analizę danych zastanych (wnioski, dane monitoringowe i sprawozdawcze), zaś o badanie CATI z przedsiębiorcami.

Innym badaniem²⁹ odnoszącym się do średniego kosztu utworzenia jednego miejsca pracy u beneficjenta jest projekt dotyczący działania 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa* w ramach ZPORR. Średni koszt utworzenia nowego miejsca pracy w wyniku projektów realizowanych w tym działaniu wynosił 83,7 tys. PLN. Można zatem wskazać, iż badając to kryterium w perspektywie finansowej 2007-2013 obserwowana jest zbliżona efektywność wydatkowania środków UE do tej obserwowanej w perspektywie minionej (tj. 2004-2006).

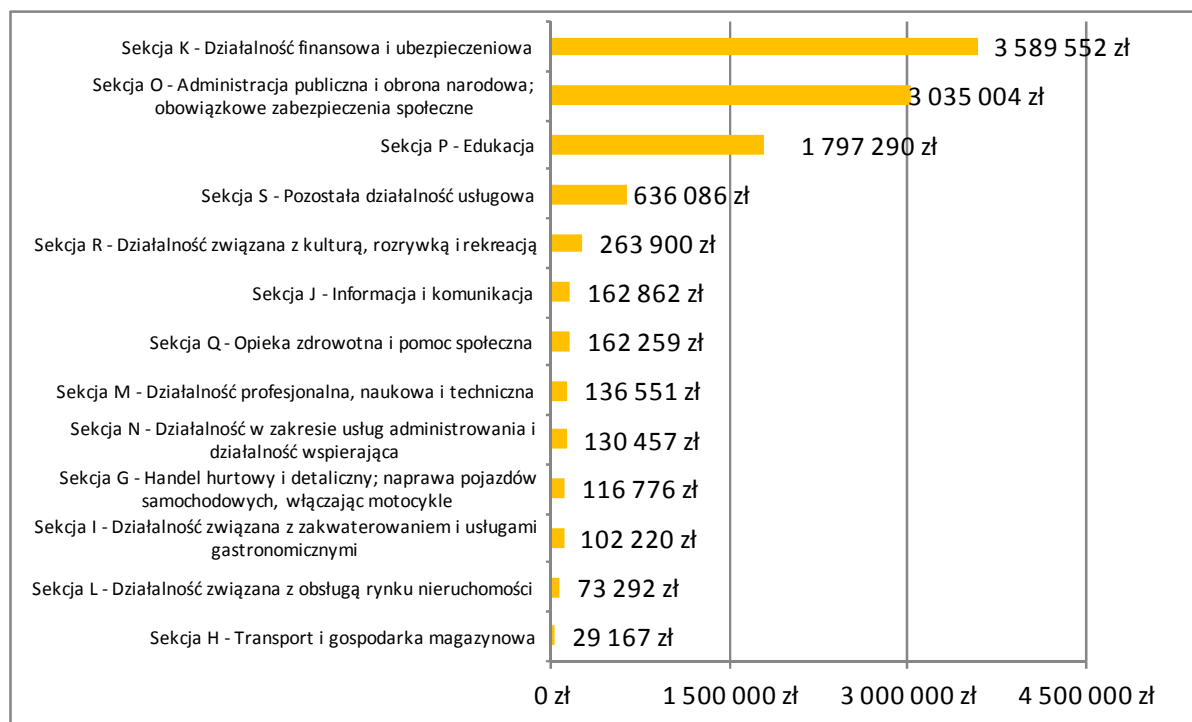
Na poniższym wykresie (Wykres 29) zaprezentowano informacje na temat średniej wielkości dofinansowania w PLN niezbędnej do wygenerowania jednostki wskaźnika rezultatu liczby utworzonych miejsc pracy (**w podziale na działania, w których dany wskaźnik był przez beneficjenta deklarowany w WoD**). Zaprezentowane zostały wyniki dla wszystkich projektów, które deklarowały utworzenie miejsca pracy (bez względu na to, czy były to projekty z działań nakierowanych na wzrost zatrudnienia jak 5.2.1 czy 5.2.2, czy też na inne cele).

²⁷ Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług, Warszawa 2012 r.

²⁸ Analiza wsparcia udzielonego przedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 - w latach 2007-2011, Warszawa 2012 r.

²⁹ Analiza wpływu projektów współfinansowanych z EFRR realizowanych w ramach priorytetu I i III ZPORR na tworzenie miejsc pracy, Warszawa 2008 r.

Wykres 29. Średnia wielkość dofinansowania w PLN niezbędna do wygenerowania jednostki wskaźnika rezultatu: Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) (w podziale na sekcje PKD, w których dany wskaźnik był przez beneficjenta deklarowany w WoD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego

Powyższe zestawienie pozwala na rozeznanie, które Sekcje PKD w najbardziej efektywny sposób przyczyniały się do powstawania nowych miejsc pracy (pomimo, iż np. w przypadku Sekcji K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa wnioskodawcy najczęściej aplikowali w ramach działania 5.1, które nastawione było na rozwój IOB). Tworzenie nowych miejsc pracy jest zwykle „skutkiem ubocznym” projektów realizowanych z działań innych niż 5.2.1 i 5.2.2.

Największą efektywnością w omawianym zakresie cechują się projekty z:

- Sekcji H – Transport i gospodarka magazynowa oraz
- Sekcji L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (od ok. 30-73 tys. PLN dofinansowania na 1 miejsce pracy).

Na zbliżonym poziomie efektywności (od ok. 100 do 135 tys. PLN dofinansowania na 1 miejsce pracy) występują projekty z:

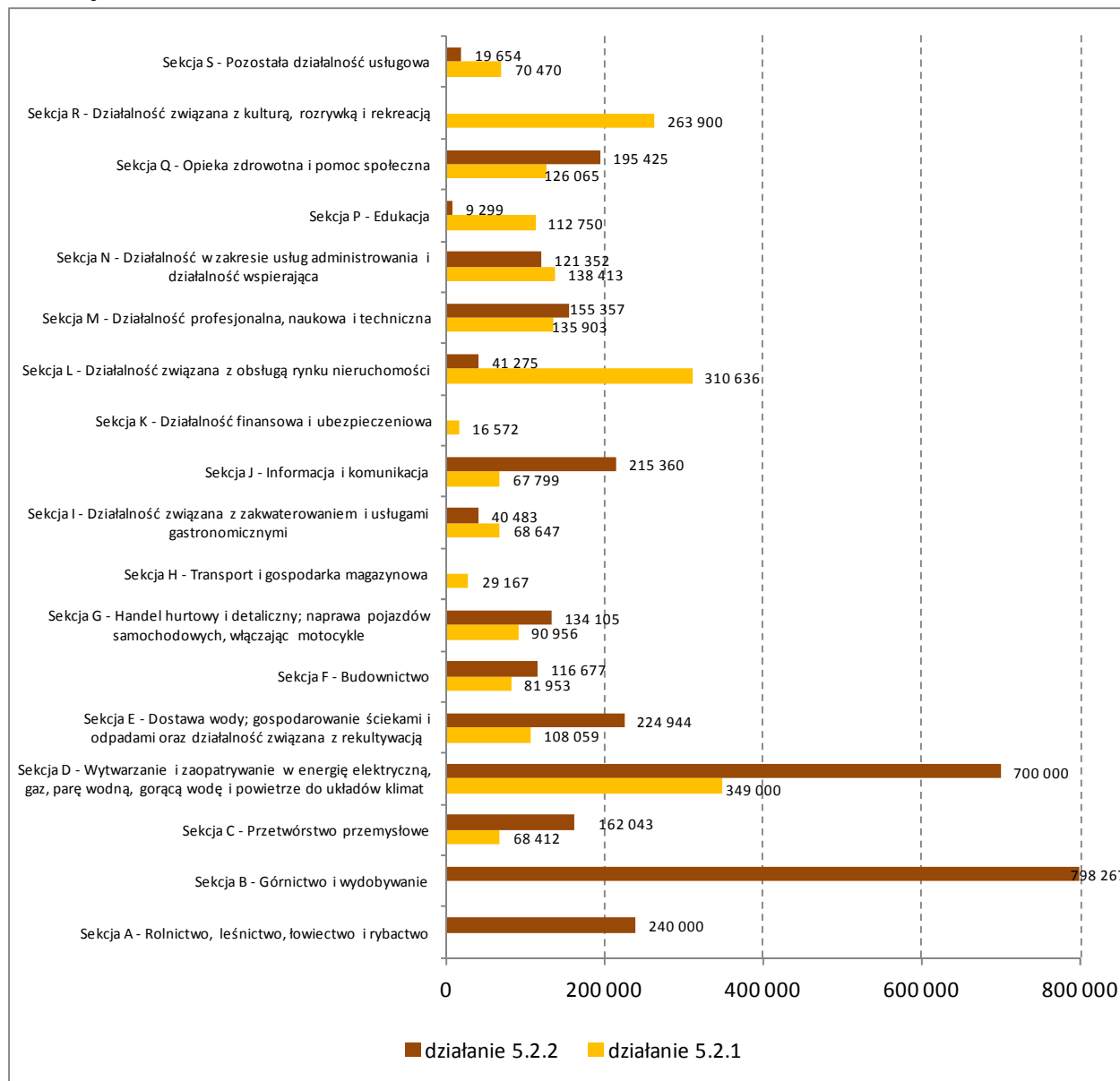
- Sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem,
- Sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny,
- Sekcji N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca oraz
- Sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

„Najdroższe” (od ok. 1,8 mln PLN do 3,6 mln PLN dofinansowania na 1 miejsce pracy) w tworzeniu miejsc pracy okazały się projekty z:

- Sekcji P - Edukacja,
- Sekcji O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne oraz
- Sekcji K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

Zgodnie z kryteriami oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektów na osiągnięcie założonych w RPO celów wdrażanych w ramach poddziałań 5.2.1 oraz 5.2.2 **szczególny nacisk kładziony był na selekcję inwestycji wykazujących pozytywny wpływ na rynek pracy** tj. deklarujących określoną liczbę nowych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu.

Wykres 30. Średnia wielkość dofinansowania w PLN niezbędna do wygenerowania jednostki wskaźnika rezultatu: Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) (w podziale na sekcje PKD, w których dany wskaźnik był przez beneficjenta deklarowany w WoD).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Zamawiającego

Z powyżej prezentowanych danych (Wykres 30) wynika, iż projekty z poddziałania 5.2.1 w większości analizowanych sekcji można uznać za bardziej efektywne³⁰, niż projekty z poddziałania 5.2.2. Taka sytuacja ma miejsce w następujących sekcjach:

³⁰ Efektywność mierzona wielkością dofinansowania w PLN niezbędna do wygenerowania jednostki wskaźnika rezultatu: Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów – EPC.

- Sekcja J - Informacja i komunikacja (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 68,52% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 57,78% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 51,96% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimat (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 50,14% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 35,49% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 32,18% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja F - Budownictwo (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 29,76% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 12,52% mniej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2).

Sytuacja odwrotna do opisanej powyżej tj. taka, kiedy to projekty z działania 5.2.1 wymagały wyższych nakładów dofinansowania na tworzenie nowych etatów występowała w następujących Sekcjach:

- Sekcja P - Edukacja (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ponad jedenastokrotnie więcej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ponad sześciokrotnie więcej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja S - Pozostała działalność usługowa (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały 258% więcej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 69,57% więcej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2),
- Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (**projekty z poddziałania 5.2.1 wymagały ok. 14,06% więcej dofinansowania** na wytworzenie nowych etatów, niż projekty z poddziałania 5.2.2).

Obecnie stosowane wskaźniki RPO WK-P w zbyt małym stopniu są czułe na rejestrowanie powstawania pośredniego wpływu realizowanych projektów (np. wpływ projektu na tworzenie „pośrednich” miejsc pracy). Takowe oddziaływania z pewnością występują w projektach. Pierwotnie mogą się one wydawać zjawiskami trudnymi do oszacowania. W naszej opinii należy dążyć do tego, by w większym stopniu monitorować pośrednie oddziaływanie realizowanych projektów (np. przez wprowadzenie tych elementów do kryteriów oceny projektów).

Przykładowo pośrednie tworzenie miejsc pracy może mieć miejsce w ramach działalności towarzyszącej danej instytucji / danemu przedsiębiorcy (tj. w skutek stymulowania podaży towarów i usług powiązanych z prowadzoną działalnością itp.).

4.3 Ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów

W niniejszym podrozdziale zaprezentowane zostały wyniki badania w obszarze związanym z oceną potencjału do realizacji projektów z zakresu e-usług, warunkami konkursowymi oraz systemem oceny projektów.

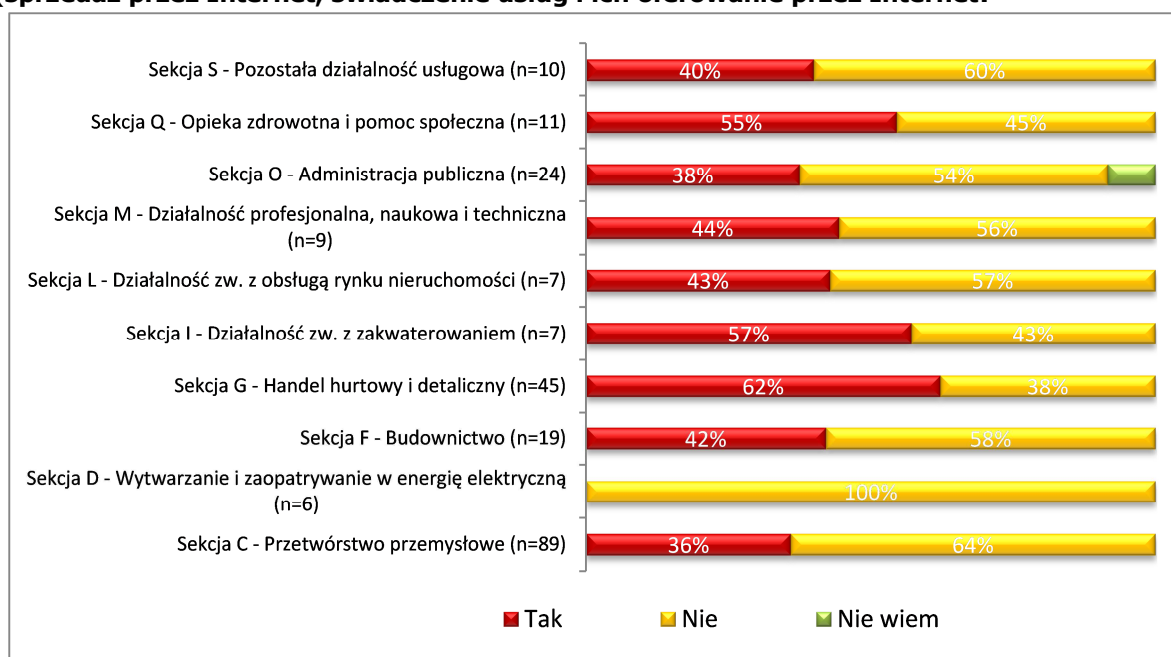
4.3.1 Ocena wsparcia e-usług

Jednym z obszarów zainteresowania Zamawiającego było udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy w działaniu 4.3 (projekty inwestycyjne mające na celu rozwój komercyjnych e-usług) występuje odpowiednia liczba firm zainteresowanych oferowanym dofinansowaniem. Motywacją do zadania tego pytania było dotychczasowe niskie zainteresowanie przedsiębiorców z województwa aplikowaniem do tego działania.

45,1% ankieterów w CATI (n=244) beneficjentów wskazało, iż w ich przedsiębiorstwie/instytucji są wykorzystywane e-usługi.

Wyniki badania wśród wnioskodawców, którzy aplikowali, ale nie otrzymali dofinansowania (CAWI) są zbliżone tj. 38,5% ankieterów (n=130) respondentów wskazało, iż w ich przedsiębiorstwie/instytucji są wykorzystywane e-usługi.

Wykres 31. Czy w Pani/Pana przedsiębiorstwie/instytucji są wykorzystywane tzw. e-usługi (sprzedaż przez Internet, świadczenie usług i ich oferowanie przez Internet?)

Źródło: ankieta CATI (n=242), zaprezentowano odpowiedzi dla liczebności n > 5.

E-usługi są **najczęściej wykorzystywane wśród przedsiębiorców z sekcji G** - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (62,2%), **sekcji I** - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (57,1%) oraz **sekcji Q** - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (54,5%) – Wykres 31.

Z e-usług nie korzystają w ogóle badani przedstawiciele sekcji D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną. Wśród przedstawicieli: sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe z e-usług korzysta

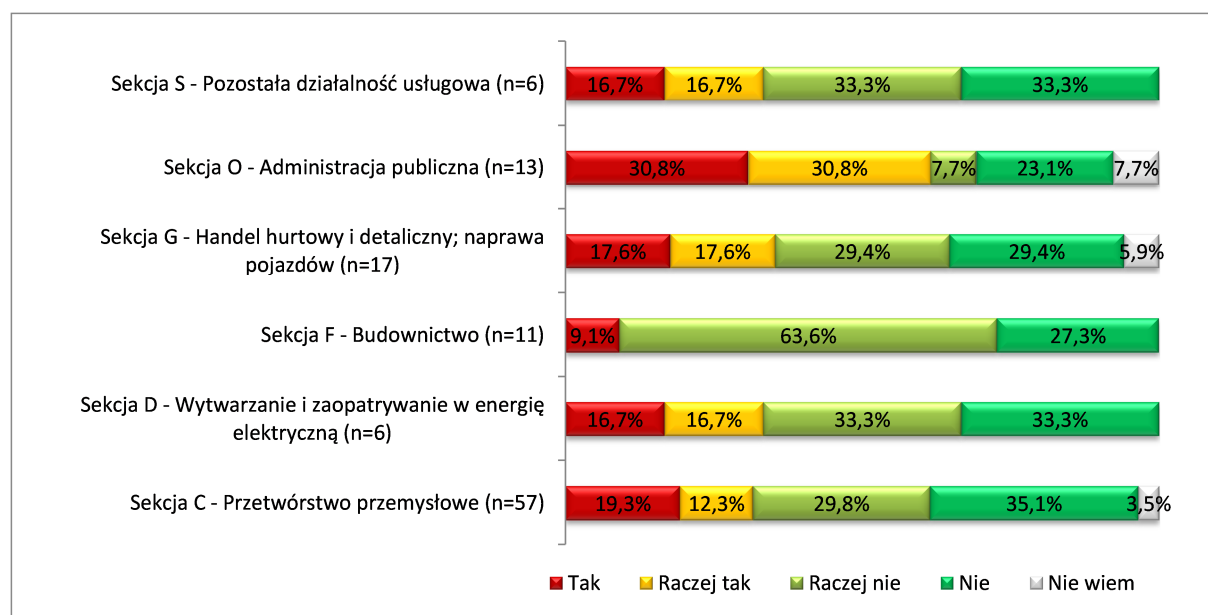
36% ankietowanych, sekcji O - Administracja publiczna 37,5% ankietowanych, zaś wśród respondentów sekcji S - Pozostała działalność usługowa 40%.

Wielkość przedsiębiorstwa nie ma istotnego wpływu na to, czy wykorzystywane są e-usługi. Wyróżnić można pewną prawidłowość, iż im mniejsze przedsiębiorstwo, tym częściej są w nim wykorzystywane e-usługi (49% pracodawców zatrudniających od 0 do 9 osób wykorzystuje e-usługi, zaś wśród podmiotów zatrudniających 250 i więcej pracowników odsetek ten wynosi 38,5%).

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż wśród beneficjentów RPO WK-P 20% **przychodów pochodzi z transakcji realizowanych za pomocą Internetu**, zaś według deklaracji wyłącznie ostatni respondentów badania CAWI (wnioskodawcy) odsetek ten wyniósł 26%. W przypadku respondentów badania telefonicznego największy odsetek przychodów pochodzących z transakcji realizowanych za pomocą Internetu zadeklarowali przedstawiciele sekcji N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (50% przychodów) oraz sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (48% przychodów) – Wykres 32.

Najmniej przychodów z e-usług deklarują respondenci: sekcji O - Administracja publiczna i obrona narodowa (1%), sekcji Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (5%) oraz sekcji S - Pozostała działalność usługowa (8%).

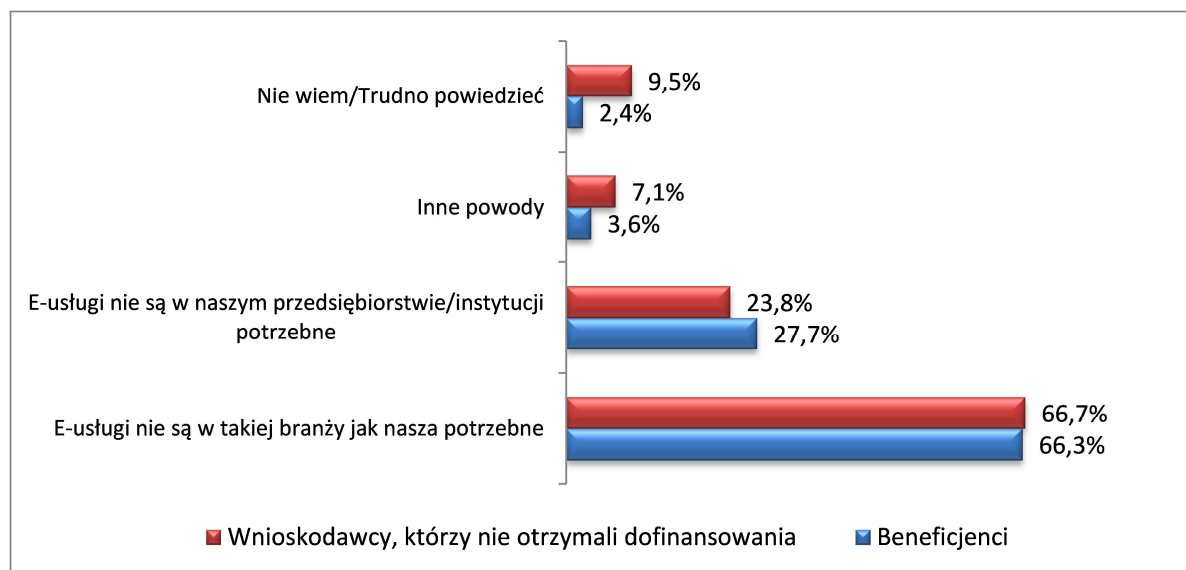
Wykres 32. Czy w Pani/Pana przedsiębiorstwie/ instytucji jest zasadność wdrażania e-usług?

Źródło: ankieta CATI (n=244), zaprezentowano odpowiedzi dla liczebności n > 5.

Z powyższego wykresu wynika, iż zasadność wdrażania e-usług jest najwyższa wśród respondentów sekcji O - Administracja publiczna (61,5% odpowiedzi potwierdzających zasadność), zaś najniższa w sekcja F - Budownictwo (9% odpowiedzi potwierdzających zasadność).

Wykres 33. Dlaczego uważa Pan/Pani, że wdrożenie e-usług w Pana/Pani firmie przedsiębiorstwie/instytucji jest niezasadne?

Źródło: ankieta CATI (n=83) i CAWI (n=42)

W przypadku beneficjentów RPO WK-P najczęściej wskazywaną przyczyną braku potrzeb wdrażania e-usług jest fakt, iż nie są one w danej branży potrzebne (ponad 66% wskazań) – Wykres 33. Wśród tzw. „innych powodów” respondenci wskazali m.in. na fakt, iż wdrożenie e-usług może spowodować dublowanie posiadanej dokumentacji (strach przed wdrożeniem e-usług). Innym argumentem podanym przez respondenta było to, iż e-usługi nie pozwalają na zindywidualizowanie oferty odpowiednio do klienta.

Wyniki badania CAWI w przedmiotowej sprawie są bardzo zbliżone.

Wśród tzw. „innych powodów” respondenci badania CAWI wskazali na utrudnienie dotyczące wdrażania e-usług w aptekach, rozbieżności między wyglądem produktu sprzedawanego a np. fotografią zamieszczoną w internecie oraz oparcie funkcjonowania przedsiębiorstwa na długoletnich umowach eksportowych (niewymagających stosowania e-usług). W naszej opinii wyłącznie ostatni argument wydaje się być merytorycznie uzasadniony.

Jedno z pytań zadanych respondentom dotyczyło zainteresowania **aplikowaniem o dofinansowanie w ramach planowanego naboru do działania 4.3** RPO WK-P (konkurs 94/IV/4.3/2013).

Blisko 21% ankietowanych respondentów badania CATI (beneficjenci) wskazało, iż planuje aplikować o dofinansowanie w tym konkursie. Zbliżona liczba respondentów (19,4%) wskazała, iż raczej nie zamierza tego robić, zaś blisko 34% wskazało, iż na pewno nie będzie ubiegać się o dofinansowanie.

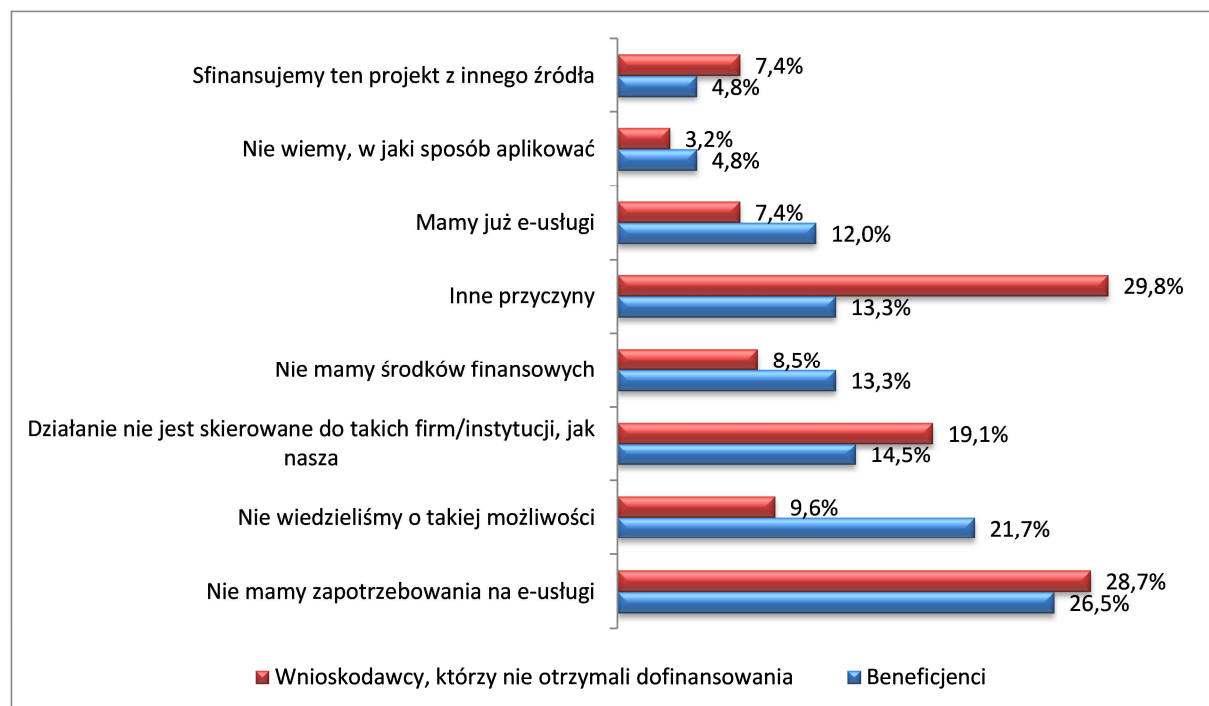
Zdecydowanie mniejsze zainteresowanie konkursem występuje w grupie wnioskodawców, którzy aplikowali już do RPO, ale nie otrzymali dofinansowania. Zaledwie 8,5% ankietowanych respondentów wskazało, iż planuje aplikować o dofinansowanie w ramach konkursu 94/IV/4.3/2013. Ponad co czwarty wskazał, iż raczej tego nie zrobi, zaś blisko 47%, iż na pewno nie będzie składać wniosku o dofinansowanie. Brak zdania w przedmiotowej kwestii zadeklarowało prawie 20% ankietowanych. Podmioty zainteresowane aplikowaniem do konkursu spytano o orientacyjną całkowitą wartość planowanego projektu. I tak:

- ankietowani beneficjenci planują złożyć **51 wniosków**, z czego 27³¹ na ogólną kwotę 9 mln 650 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 357 tys., mediana: 200 tys.),
- ankietowani wnioskodawcy planują złożyć **11 wniosków**, z czego 3 na ogólną kwotę 600 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 200 tys., mediana: 100 tys.).

Należy nadmienić, iż maksymalna kwota wsparcia dla projektu w ramach tego konkursu wynosi 500 tysięcy PLN, zatem powyższe deklaracje respondentów wpisują się w te założenia (nie obserwujemy sytuacji, w których respondent deklarował chęć realizacji projektu o wartości niedostosowanej do kwoty wsparcia tj. dofinansowania).

Powyższe dane pozwalają przypuszczać, iż **zaplanowana alokacja na konkurs w wysokości 4 198 800 PLN powinna zostać rozdysponowana** (z poprzednich dwóch przeprowadzonych konkursów wynika, iż średnio ok. 41% aplikujących podmiotów uzyskuje dofinansowanie). W naszej opinii nie jest zatem potrzebne prowadzenie przez IZ dodatkowych działań informacyjno-promocyjnych dla tego naboru.

Wykres 34. Powody, dla których respondenci nie zamierzają aplikować do działania 4.3 RPO WK-P (konkurs 94/IV/4.3/2013)

Źródło: ankieta CATI (n=83) i CAWI (n=94)

Wśród najczęściej podawanych przyczyn braku zainteresowania działaniem 4.3 respondenci CATI i CAWI wskazywali: brak zapotrzebowania na e-usługi, brak wiedzy o możliwości aplikowania oraz niedostosowanie firmy respondenta do wymogów działania 4.3 (wielkość przedsiębiorstwa, czas prowadzonej działalności itp.) – Wykres 34. Wśród innych przyczyn respondenci wymieniali najczęściej poczucie zniechęcenia i zrażenie się do aplikowania do RPO po nieudanej wcześniejszej próbie. Ponadto wskazywali także na:

- brak czasu na przygotowanie WoD / obciążenie zadaniami bieżącymi,
- inne priorytety inwestycyjne firmy,

³¹ Pozostali nie wskazali wartości projektu.

- brak sprecyzowanego zakresu projektu dotyczącego e-usługi,
- zbyt skomplikowane procedury dotyczące aplikowania/ zbyt długotrwałe procedury dotyczące aplikowania,
- utrudnienie na ocenie merytorycznej dla firm mających filię w województwie (mniej punktów),
- przekonanie o niskiej szansie na pozyskanie dofinansowania („RPO WK-P istnieje tylko dla wybranych”),
- brak gwarancji, że wniosek otrzyma dofinansowanie / obawa, że „zabraknie środków”,
- obawa przed wyjawieniem „tajemnicy handlowej firmy” asesorum wniosków,
- brak środków na realizację projektu.

4.3.2 Kryteria wyboru projektów w RPO WK-P

Kryteria wyboru projektów stanowią kluczowy instrument selekcji projektów na każdym z etapów oceny. Kryteria powinny przyczyniać się do wyboru najlepszych projektów (tj. najbardziej optymalnych z punktu widzenia możliwości realizacji celów RPO).

Z przeprowadzonych analiz jakościowych oraz z opinii osób biorących udział w przedmiotowej ewaluacji wynika, iż kryteria wyboru projektów w ramach RPO WK-P sprzyjają realizacji celów zarówno Strategii Lizbońskiej³², Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, jak i Strategii Rozwoju Województwa. Ponadto kryteria są zgodne z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Stosowane w RPO WK-P kryteria wyboru projektów zapewniają przyjęcie do realizacji inwestycji gwarantujących **trwałość, skuteczność i efektywność podjętych zamierzeń**. Z kolei fakt ten powoduje, iż projekty te przyczynią się do realizacji celów zawartych w dokumentach strategicznych prowadząc do:

- tworzenia warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie (stosowanie w usługach publicznych i gospodarce technologii informacyjnych i komunikacyjnych),
- wzmacniania konkurencyjności przedsiębiorstw regionu (ich potencjału ekonomicznego, innowacyjnego),
- zwiększenie zatrudnienia,
- wzrostu znaczenia turystyki jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
- ożywienia gospodarczego i społecznego zdegradowanych części miast, terenów i obiektów przemysłowych i powojkowych.

Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych konkursów były konstruowane m.in. przez pracowników IZ. Istotną rolę w procesie tworzenia i późniejszych modyfikacji przyjętych kryteriów pełnił także Komitet Monitorujący (KM)³³, w skład którego wchodzi:

- przedstawiciele IZ RPO WK-P,
- przedstawiciele instytucji pośredniczącej PO KL i wdrażającej PROW,

³² Strategia Lizbońska jako długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego UE została przyjęta przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie w roku 2000 i obowiązywała przez 10 kolejnych lat tj. do 2010 r. Dokumentem, który przejął charakter Strategii Lizbońskiej jako programu rozwoju UE jest strategia Europa 2020 na lata 2010-2020.

³³ Zgodnie z art. 63 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006, ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 Rozporządzenie ogólne oraz art. 36 ust 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (ze zm.), IZ RPO WK-P była zobowiązana powołać Komitet Monitorujący.

- przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych i gospodarczych oraz środowiska akademicko-naukowego.

Uchwałą Nr 10/2008 z dnia 12 marca 2008 r. KM powołał tzw. „grupę roboczą” do spraw kryteriów wyboru projektów. Zadaniem grupy roboczej było wypracowanie wag i ważności kryteriów w ramach poszczególnych osi priorytetowych.

Poniżej przytoczona została wypowiedź przedstawiciela IZ w przedmiotowej sprawie:

Zbierają się kluczowe osoby m.in. z różnych departamentów, także takich, niezajmujących się bezpośrednio wdrażaniem RPO, ale współpracujących z IOB i z przedsiębiorcami. W spotkaniach biorą udział eksperci branżowi, którzy bardzo dobrze znają sytuację w regionie (...).

Na takich spotkaniach prowadzone są dyskusje na temat tego, jakie projekty powinny być wsparte i jak w związku z tym należy sformułować kryteria (...).

To pokazuje, jak powinniśmy przygotować kolejny konkurs, żeby osiągnąć efekt, który chcieliśmy osiągnąć. Żeby sprawdzić cel działania i żeby nie wspierać dziesięciu gabinetów stomatologicznych, tylko żeby wesprzeć firmy produkcyjne z obszarów, gdzie jest wysokie bezrobocie.

Ponadto przedstawiciele IZ dysponowali także różnymi narzędziami wspomagającymi, jak np. zewnętrzne ekspertyzy / analizy w przedmiotowym obszarze. Również wykorzystywane były bieżące doświadczenia pracowników IZ, którzy obserwując rozwój wypadków w przypadku różnych konkursów archiwalnych odpowiednio formułowali warunki konkursów planowanych.

Kryteria wyboru projektów mogą nie być do końca transparentne dla wszystkich wnioskodawców. Tego typu informacja była sygnalizowana m.in. podczas wywiadów pogłębionych z przedstawicielami IOB. Przedsiębiorcy powinni „otrzymać” od IZ coś na kształt instrukcji uszczegóławiającej opis poszczególnych kryteriów (szczególnie tych, które wpływają na miejsce na liście rankingowej projektów). Przedstawiciele IZ przygotowali różne dokumenty³⁴, wytyczne, informacje, pytania i odpowiedzi, które mają na celu ułatwić zrozumienie przedsiębiorcom (i innym beneficjentom RPO) zagadnień związanych z aplikowaniem np. nt. zasad konkursu, warunków aplikowania itp.

Taka instrukcja w obszarze kryteriów wyboru projektów powinna zawierać **uszczegółowiony opis kryteriów oceny projektów**. Mogłaby zawierać opis zasad przyznawania punktów w poszczególnych podkryteriach wraz z podaniem przykładów. Pozwoliłoby to wnioskodawcom lepiej przygotować swoje projekty (tj. tak by optymalizować efekty projektów, by zwiększyć szanse na uzyskanie wysokiej oceny merytorycznej, a tym samym zwiększyć szanse na pozyskanie finansowania z UE). Dobrym przykładem w omawianym zakresie jest dokument pt.: **Metodologia oceny kryteriów wyboru projektów**³⁵).

Poniżej zamieszczony został komentarz do stosowanych w RPO WK-P kryteriów. Został on przygotowany m.in. w oparciu o kryteria stosowane w innych RPO (województwo podkarpackie, mazowieckie). Ponadto w poniższych opisach zawarta została ocena nt. tego, które z kryteriów specyficznych w sposób najskuteczniejszy selekcjonowały najbardziej innowacyjne projekty w ramach RPO WK-P. Ponadto zaproponowano nowe kryterium w działaniu 5.4 w tym zakresie (na wzór oceny innowacyjności stosowany w innym RPO).

³⁴ m.in.: 1) Vademecum beneficjenta RPO dostępne: <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-województwa-kujawsko-pomorskiego/wazne-dokumenty/vademecum-beneficjenta.html>; 2) Metodologia oceny kryteriów wyboru projektów; 3) instrukcje wypełniania WoD, załączników.

³⁵ http://www.mojregion.eu/tl_files/mojregion/dokumenty-rpo/Konkursy/Ogloszenia/ogloszenie%205.2.1%20-%202011.09.30/METODOLOGIA%205%202%201.pdf

Wybrane kryteria stosowane w 4 Osi priorytetowej (Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego)

Cel wspieranych projektów (działanie 4.3): zwiększenie stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- Możliwość aplikowania w konkursach posiadały: mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, działające min. 12 miesięcy. Wspieranie beneficjentów działających na rynku minimum 12 miesięcy mogło ograniczyć krąg zainteresowanych aplikowaniem (obniżenie tego wymogu do np. 6 miesięcy mogło zwiększyć liczbę złożonych WoD w konkursach).

- kryterium oceny jakości projektu: „Ocena stopnia innowacyjności projektu” (projekt nieinnowacyjny – 0 pkt, niska innowacyjność – 1 pkt, średnia innowacyjność – 2 pkt, wysoka innowacyjność – 3 pkt) jest zbyt subiektywne. Istnieje ryzyko, że projekty o zbliżonym stopniu innowacyjności otrzymają różną ocenę. Ponadto wnioskodawcy trudno oszacować jak będzie ocenione proponowane przez niego do wdrożenia rozwiązanie (co utrudnia mu możliwość oceny konieczności np. „ulepszenia” projektu by dostać więcej punktów / złożyć lepszy wniosek).

Analogiczna sytuacja miała miejsce w przypadku kryterium: „Określone we wniosku wartości wskaźników wpływają na osiągnięcie wartości docelowych wskaźników działania” (nie wpływają – 0 pkt., wpływają w stopniu umiarkowanym – 1 pkt., wpływają znacząco – 2 pkt.).

- kryterium oceny jakości projektu: „Projekt spowoduje zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce regionu i województwa kujawsko-pomorskiego” posiadało niesymetryczną skalę przyznawania punktów (zwiększenie w nieznacznym stopniu – 1 pkt., w dużym stopniu – 2 pkt., w bardzo dużym stopniu – 3 pkt.).

- kryterium oceny jakości projektu: „Projekt przyczynia się do: Rozwoju e-usług w różnych dziedzinach życia społecznego oraz gospodarczego (w tym systemu telepracy) - ocenie podlega innowacyjność projektu, stopień w jakim projekt zaspokaja istniejące potrzeby” jest tożsamy z kryterium: „Ocena stopnia innowacyjności projektu”. W ramach dwóch różnych kryteriów punktowane był stopień innowacyjności projektu (zaburza to transparentność stosowanych kryteriów). Rozwiązaniem może być np. zwiększenie wagi któregoś z 2 w/w kryteriów, a usunięcie kryterium drugiego.

- sugerujemy wprowadzenie kryteriów oceny jakości projektu pozwalających różnicować (rankingować projekty) względem deklarowanego % wzrostu wielkości przychodów / obrotów w skutek wdrożenia e-usług (więcej punktów powinny dostawać projekty, które w wyniku wdrożenia e-usługi osiągną lepsze wyniki ekonomiczne).

- w naszej opinii kryterium oceny jakości projektu: „Zasada zrównoważonego rozwoju” w niewystarczająco dużym stopniu przystaje do tematyki projektów wspieranych w ramach działania. Kryterium to większe znaczenie ma w odniesieniu do projektów stricte infrastrukturalnych (ewentualnie projektów nakierowanych na zagadnienia ochrony środowiska jak np. w działaniu 5.3).

- w przypadku kryterium oceny jakości projektu oceniano stopień komplementarności i powiązania projektu z: działaniami zrealizowanymi w ramach programów finansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych w latach 2004-2006 oraz ze środków przedakcesyjnych i innych środków pomocowych. W naszej opinii to kryterium w sposób nie do końca precyzyjny określa, czy punktowana będzie komplementarność wewnętrzna (tj. względem projektów realizowanych przez wnioskodawcę) czy komplementarność zewnętrzna (z projektami realizowanymi z w/w źródeł). Kryterium to w pewnym stopniu premiuje też „starszych” wnioskodawców tj. posiadających większe doświadczenie w realizacji projektów co jest zjawiskiem korzystnym (zwiększa prawdopodobieństwo powodzenia realizowanego projektu).

- dobrze należy ocenić rankingowanie projektów wg udziału środków własnych (im większy udział środków własnych Wnioskodawcy, tym więcej punktów przyznawanych na ocenie). Tego typu rozwiązanie zmusza wnioskodawców do przemyślenia zakresu projektu oraz poszukania innych niż RPO środków na realizację projektu. Wsparcie w ramach danej alokacji na konkurs może uzyskać większa grupa projektów.

Wybrane kryteria stosowane w 5 Osi priorytetowej (Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw)

Cel wspieranych projektów (działanie 5.1): rozwój otoczenia instytucji biznesu (fundusze pożyczkowe / poręczeniowe) przez zróżnicowanie usług ułatwiających prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej oraz ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowych dla MŚP prowadzących działalność gospodarczą w regionie

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- w ramach kryterium oceny jakości projektu: „Przewidywany procentowy wzrost liczby przedsiębiorstw MŚP korzystających z funduszu poręczeniowego/ pożyczkowego” oraz kryterium **oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektu na osiągnięcie założonych w RPO celów**: „Przewidywany wzrost liczby przedsiębiorstw (w tym mikroprzedsiębiorstw) korzystających z usług wspieranej Instytucji Otoczenia Biznesu” możliwe jest zachęcanie wnioskodawców do poszerzania swojej oferty dla MŚP (oprócz działalności strictly fundusz poręczeniowy / pożyczkowy, punktowane są także inne działania wspierające MŚP jak szkolenia itp.).
- zastosowanie kryterium oceny jakości projektu: „Doświadczenie w zarządzaniu i realizacji projektów o podobnym zakresie” jest celowe, gdyż pozwala zwiększyć bezpieczeństwo planowanych do realizacji projektów. Ponadto oddzielnie punktowane jest doświadczenie instytucjonalne i kadrowe co również należy ocenić pozytywnie.
- dobrze należy ocenić rankingowanie projektów wg udziału środków własnych.

Cel wspieranych projektów (poddziałanie 5.2.1): zwiększenie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw (w tym działających w branży turystycznej) poprzez ich unowocześnianie i zwiększanie efektywności ich działania.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

W pierwszych dwóch konkursach w działaniu zastosowane zostały bardzo elastyczne kryteria dostępu dla wnioskodawców. W konsekwencji złożonych zostało bardzo dużo WoD (309 w pierwszym konkursie, 600 w drugim).

Doświadczenia z pierwszych dwóch konkursów zostały przeniesione na konkurs trzeci. Każdy wnioskodawca został uprawniony do złożenia tylko jednego projektu objętego WoD. Ponadto wykluczono możliwości aplikowania dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w okresie 24 miesięcy (liczone od dnia złożenia WoD) oraz zatrudniających w swojej działalności gospodarczej pracowników.

Przyjęte założenia okazało się trafne. W konsekwencji zaobserwowano lepszy bilans: wartości złożonych wniosków do dostępnej alokacji (tj. podmioty, które zdołały złożyć wniosek miały większą szansę na pozyskanie dofinansowania). Interwencja podjęta przez IZ pozwoliła także na ograniczenie czasu niezbędnego na dokonanie oceny dużej liczby wniosków, która często z przyczyn formalnych była odrzucana lub z braku dostępnej alokacji nie otrzymywała wsparcia (oceniano wnioski, które w skutek zbyt małej alokacji i tak nie miały dużej szansy na pozyskanie dofinansowania).

W konkursie trzecim wprowadzono podział dla wnioskodawców na 4 schematy, które zwiększyły szanse na pozyskanie dofinansowania wnioskodawcom, którzy:

- schemat 1 - aplikowali o współfinansowanie projektu w gminie, w której dotychczas nie realizowano projektu mikroprzedsiębiorstwa w ramach działania 5.2, a bezrobocie w powiecie obejmującym daną gminę jest większe niż 24%,
- schemat 2 – aplikowali o współfinansowanie projektu w gminie, w której dotychczas realizowano mniej niż 5 projektów mikroprzedsiębiorstw w działaniu 5.2, a bezrobocie w powiecie obejmującym daną gminę jest większe niż 10%,
- schemat 3 - projekt będzie realizowany w gminie, w której dotychczas realizowano co najmniej 5 projektów mikroprzedsiębiorstw w ramach działania 5.2 *Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw* RPO WK-P, a bezrobocie w powiecie obejmującym daną gminę jest większe niż 10%,
- schemat 4 - aplikowali o współfinansowanie projektu w powiecie o bezrobociu wynoszącym maksymalnie 10%.

Takie podejście zwiększyło szansę na pozyskanie dofinansowania wśród beneficjentów w gminach, których dotychczas nie realizowano projektów wspierających mikroprzedsiębiorstwa lub realizowano ich względnie nie dużo.

Powyższe kryteria sprawiły, iż dokonana została pewna kategoryzacja podmiotów aplikujących, w związku z czym „rywalizacja” o współfinansowanie projektu była bardziej sprawiedliwa.

Bardzo pozytywnie należy ocenić także przygotowanie przez IZ „Kwalifikatora ubiegania się o dofinansowanie projektu w ramach konkursu nr RPOWK-P 75/V/5.2.1/2011”³⁶, w którym to zainteresowane aplikowaniem podmioty mogły m.in. sprawdzić, w jakich gminach można aplikować o współfinansowanie projektu (z uwzględnieniem kryterium bezrobocia itp.).

Bardzo pozytywnie należy także ocenić wymóg realizacji projektu przy jednoczesnym utrzymaniu lub zwiększeniu zatrudnienia.

W przypadku schematu III wprowadzono kryterium preferowanych branż gospodarki. Dodatkowe punkty mogli otrzymać wnioskodawcy, których przedmiotem projektu była działalność gospodarcza w następujących sektorach/branżach gospodarki: teleinformatyczny, biotechnologiczny, narzędziowy, elektroniczny, meblarski, poligraficzny, rolno-spożywczy, chemiczny, elektrotechniczny, elektromechaniczny. Decyzja ta podyktowana była m.in. doświadczeniami z pierwszych dwóch konkursów, w których to złożonych zostało dużo projektów z Sekcji Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (dział PKD: opieka zdrowotna).

- w przypadku kryterium oceny jakości projektu: „Gotowość techniczna do realizacji Projektu” punktowane były: posiadanie ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę lub ważnego zgłoszenia budowlanego (do 10 pkt) i złożenie wniosku o wydanie decyzji o pozwolenie na budowę lub zgłoszenie robót (do 5 pkt). W sytuacji, kiedy zakres projektu nie obejmuje prac związanych z koniecznością uzyskania pozwolenia na budowę/zgłoszenia budowy lub na moment złożenia wniosku o dofinansowanie projektu wnioskodawca nie wystąpił z takim wnioskiem aplikującemu przyznawane było 0 punktów. Stawia to projekty niewymagające pozwolenia / zgłoszenia budowlanego w gorszym położeniu.

- w przypadku kryterium oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektu na osiąganie założonych w RPO celów: „Przewidywana liczba nowych trwałych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu (i utrzymanych min. przez trzy lata) we wspieranym przedsiębiorstwie” można było uzyskać 0, 5 lub 10 punktów (tworząc odpowiednio 1, 2, 3 lub więcej miejsc pracy). Kryterium to w większym stopniu powinno zachęcać do tworzenia nowych miejsc pracy (**analiza wskaźników produktu deklarowanych przez wnioskodawców w poddziałaniu 5.2.1 wskazuje, iż największy odsetek tj. ponad połowa badanych „zadowolala się” wskazaniem utworzenia właśnie 3 miejsc pracy**). Można przypuszczać, iż można było osiągnąć wyższe wartości wskaźników dla tych projektów zastrzegając kryteria oceny (tj. np. maksymalną liczbę punktów przyznając projektom deklarującym utworzenie min. 5 miejsc pracy). Powyższe stwierdzenie potwierdzają wyniki analizy wskaźników rezultatu dla poddziałania 5.2.2 (gdzie kryteria oceny formułowano w odniesieniu nie do liczby zatrudnionych osób, lecz w zależności od stopnia/procentu zwiększenia zatrudnienia), w których to przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów rozkładała się bardziej naturalnie.

Pozytywnie należy ocenić „premiowanie” (schemat III) u wnioskodawców współpracy z właściwymi jednostkami funkcjonującymi w systemie kształcenia zawodowego w zakresie organizacji praktycznej nauki zawodu (praktyki zawodowych) przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu przez min. jeden rok szkolny.

Cel wspieranych projektów (poddziałanie 5.2.2): zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw (w tym działających w branży turystycznej) poprzez ich unowocześnianie oraz zwiększanie efektywności ich działania skutkujące wzrostem zatrudnienia.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

W pierwszych dwóch konkursach o wsparcie mogły ubiegać się przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Przedsiębiorstwa te musiały działać na rynku minimum 12 miesięcy przed datą złożenia WoD. Takie kryterium spowodowało, iż w słuszny sposób ograniczono liczbę przedsiębiorców mogących aplikować o dofinansowanie (w pierwszym konkursie złożonych zostało aż 378 wniosków).

Kluczowym odróżnieniem konkursu 1 od 2 był fakt, iż w ramach drugiego wsparciem objęte zostały **projekty zrealizowane przed dniem podpisania umowy o dofinansowanie**. Taki zapis spowodował, iż zainteresowanie aplikowaniem do tego konkursu było niższe niż w przypadku konkursu pierwszego (złożono 191 wniosków).

³⁶ http://www.mojregion.eu/tl_files/mojregion/dokumenty-rpo/Konkursy/komunikaty/komunikat%205.2.1%20-%202011.12.01/Kwalifikator%20dla%20wnioskodawcow%20ubiegajacych%20sie%20o%20wsparcie%20w%20ramach%20poddzialania%205%202%201.pdf

Konkurs 3 przewidziany został dla przedsiębiorców, którzy planowali realizację projektu w gminach, w których dotychczas udzielono dotacji w ramach działania 5.2. Natomiast konkurs 4 przewidziany został dla przedsiębiorców, którzy planowali realizację projektu w gminach, w których dotychczas nie udzielano wsparcia w działaniu 5.2. Tego typu kryteria pozwoliły równomierniej rozłożyć zakres wsparcia na teren całego województwa.

- w działaniu zastosowano kryteria promujące zwiększanie udziału środków własnych wnioskodawcy (więcej punktów dostają wnioskodawcy z większym udziałem „środków własnych”). Dzięki takiemu rozwiązaniu alokacja na konkursy mogła zostać wykorzystana na wsparcie większej grupy projektów (co jak pokazały doświadczenia z konkursów w tych działaniach było działaniem pożądanym z uwagi na duże zainteresowanie wnioskodawców). Opinię tę podkreślają pracownicy IZ:

Troszkę się już zaczyna mówić o tym, że te dotacje psują rynek, psują konkurencję i że te dotacje właściwie powinny być zamienione na instrumenty zwrotne. Chodzi o to, żeby przedsiębiorcy mieli możliwość dostępu do pieniędzy łatwiejszych niż kredyt bankowy, ale żeby nie były te pieniądze aż tak łatwe, właśnie po to, żeby je wykorzystywać bardziej efektywnie.

Wielu przedsiębiorców zrobiło projekty troszeczkę ponad to niż faktycznie potrzebowali. Stosowanie takich kryteriów jakościowych niejako dyscyplinuje wnioskodawców, do przyjrzenia się efektywności realizowanego projektu. Widzimy we wnioskach, że są one czasami trochę nadmuchane, że są przeinwestowane.

Przy zaangażowaniu mniejszych środków można było osiągnąć to samo, jeżeli przedsiębiorcy bardziej oszczędnie te środki by traktowali.

- w ramach kryteriów w poddziałaniu 5.2.2 duży nacisk kładziony był na zwiększanie zatrudnienia przez wnioskodawców. W tym zakresie punkty były przyznawane za:

- kryterium oceny jakości projektu (zwiększenie zatrudnienia o 10% (minimum 1 osoba) - 4 pkt., o 10% - 30% - 6 pkt., powyżej 30% - 10 pkt.) oraz za
- kryterium oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektu na osiągnięcie założonych w RPO celów (gdy przewidywana liczba nowych miejsc pracy utworzonych i utrzymanych min. przez dwa lata we wspieranym przedsiębiorstwie wynosiła od 0-3 osób - 0-3 pkt, od 4-6 osób - 4-6 pkt, powyżej 6 osób 7-10 pkt).

W naszej opinii dobrym rozwiązaniem jest przyznawanie punktów za procentowy wzrost zatrudnienia (zagadnienie to omówiono b. szczegółowo w przypadku kryteriów do poddziałania 5.2.1). Niemniej jednak w powyżej opisanym przypadku występowało zjawisko „podwójnego oceniania” jednego kryterium tj.: wzrostu zatrudnienia w aplikującym przedsiębiorstwie. Lepszym rozwiązaniem byłoby zagregowanie dwóch w/w kryteriów w jedno i ewentualne. wzmocnienie wag punktowych (wprowadziłoby to większą transparentność kryteriów). Ponadto liczba tworzonych nowych miejsc pracy powinna być powiązana z wielkością przedsiębiorstwa (tj. mikroprzedsiębiorcy trudniej jest utworzyć nowe miejsca pracy, zaś średni przedsiębiorca może takie działanie podjąć nawet niewielkim wysiłkiem). Brak różnicowania tego elementu (tj. uwzględnienia specyfiki i potencjału przedsiębiorstwa / podmiotu aplikującego) w gorszej sytuacji stawiał mniejsze podmioty.

- dobrym kryterium wspierającym w zrównoważony sposób regiony słabiej rozwinięte mogłoby być kryterium oparte o dane GUS, mianowicie: Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców. Kryterium oceniane było na podstawie informacji o lokalizacji projektu. Kryterium mogłoby promować wnioskodawców z terenów, gdzie liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców jest najmniejsza. Obszarem do wyliczenia kryterium mógłby być obszar powiatu.

- dobrym kryterium wspierającym osiągnięcie założonych w RPO celów odnośnie zwiększania zatrudnienia mogłoby być premiowanie projektów z obszarów o podwyższonym bezrobociu (w sposób analogiczny do propozycji opisanej powyżej).

Cel wspieranych projektów (działanie 5.3): dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i innych wymogów wynikających z regulacji krajowych i unijnych.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- w działaniu zastosowano kryteria promujące zwiększanie udziału środków własnych wnioskodawcy (więcej punktów dostają wnioskodawcy z większym udziałem „środków własnych”).

- w działaniu stosowane były kryteria:

- ograniczenia energochłonności i materiałochłonności procesów produkcyjnych (0 pkt. jeśli projekt się nie przyczynia, 1 pkt. jeśli projekt się przyczynia do spełnienia kryterium) oraz
- wprowadzenie technologii ograniczających zużycie wody, odprowadzanie substancji niebezpiecznych wraz ze ściekami (0 pkt. jeśli projekt się nie przyczynia, 1,5 pkt. jeśli projekt się przyczynia do spełnienia kryterium).

Przyjęcie tego typu kryteriów powodowało, iż projekty mogły uzyskiwać punkty za analogiczne elementy wniosku w ramach dwóch różnych kryteriów (zaburzenie transparentności).

- dla kryteriów oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektu na osiąganie założonych w RPO celów dobrze należy ocenić uzależnienie kryteriów od osiągania „efektów środowiskowych” (np. zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów, ograniczenie energochłonności przedsiębiorstwa, ograniczenie ilości zużycia wody). Rekomendujemy ocenę projektów z punktu widzenia kosztów jednostkowych osiągnięcia danego wskaźnika (np. ile PLN dofinansowania na projekt było niezbędne na uzyskanie zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów o daną objętość odpadów w tonach). Tego typu rozwiązania są skutecznie stosowane m.in. w przypadku działania 9.4 PO IIŚ.

Cel wspieranych projektów (działanie 5.4): wykorzystanie potencjału nauki i jednostek B+RT dla wzrostu konkurencyjności regionu.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- bardzo dobrze należy ocenić kryterium premiujące zgodność projektu z preferowanymi branżami gospodarki zapisanymi w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2015 roku.

- kryteria oceny jakości projektu (konkurs 2-preselekcja): „Nawiązania współpracy przedsiębiorstw z instytucjami sfery B+RT w wyniku realizacji projektu” nie precyzują w jaki sposób ma zostać udokumentowana taka współpraca (czy wystarczy list intencjonalny podpisany przez zainteresowane instytucje? czy konieczny jest na etapie wniosku plan zaangażowania instytucji B+RT?).

- dla kryterium (konkurs 2-preselekcja): „przewidywana liczba nowych miejsc pracy utworzonych (i utrzymanych min. przez trzy lata) we wspieranym przedsiębiorstwie” - liczba tworzonych nowych miejsc pracy powinna być powiązana z wielkością przedsiębiorstwa.

- w działaniu (konkurs 2-preselekcja) należałoby w większym stopniu wspierać trwałą współpracę przedsiębiorców z ośrodkami B+RT (np. w ramach klastra, inkubatora technologicznego, inkubatora przedsiębiorczości, parku naukowo - technologicznego, parku przemysłowego, izby gospodarczej czy stowarzyszenia branżowego). Takie działanie pozwoliłoby lepiej oceniać projekty z udokumentowanym doświadczeniem współpracy np. z ostatnich 12 miesięcy, trochę gorzej z współpracą z ostatnich 6 miesięcy.

- w działaniu warto byłoby wspierać innowacyjny charakter projektów. Kryterium mogłoby być oceniane na podstawie opisu projektu oraz opinii³⁷ o potwierdzającej innowacyjność technologiczną dotyczącą zasadniczej części projektu (np. 20-30% całkowitej wartości projektu). Projekty o wysokim potencjale innowacyjnym tj. takie, w których zastosowano rozwiązania stosowane na świecie przez okres nie dłuższy niż np. 3 lata mogą być oceniane we współpracy z Kujawsko-Pomorską Radą Innowacyjności. Punktacja mogłaby być przyznawana przy uwzględnieniu: projektów wykazujące innowacyjność w skali firmy, projektów innowacyjnych, w których zastosowano rozwiązania stosowane w kraju przez okres nie dłuższy niż 4 lata, projektów o wysokim potencjale innowacyjnym, w których zastosowano rozwiązania stosowane na świecie przez okres nie dłuższy niż 3 lata.

³⁷ Opinia mogłaby być sporządzona na wniosek Wnioskodawcy przez jednostkę naukową w rozumieniu art. 2, pkt 9 z wyłączeniem lit. f Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz.U. z 2010 nr 96 poz. 615 z późn. zm.).

Cel wspieranych projektów (działanie 5.5): wzmocnienie pozycji województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru atrakcyjnego gospodarczo, turystycznie i kulturowo poprzez utrwalanie jego marki za pomocą aktywnego wsparcia podmiotów.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- dobrze należy ocenić kryteria: Nawiązanie kontaktów handlowych z partnerami zagranicznymi oraz Badanie rynków zagranicznych. Kryteria te służą selekcji projektów, które współpracują z partnerami zagranicznymi (przyczyniają się to do wzmocnienia pozycji województwa jako miejsca atrakcyjnego gospodarczo).

Analogiczny wpływ można wskazać dla kryterium: Przygotowanie i prezentacja oferty handlowej przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw na targach i wystawach poza granicami kraju lub krajowych o charakterze międzynarodowym.

- pozytywnie należy ocenić kryterium: Tworzenie i rozwój sieci współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i innymi podmiotami (w tym wsparcie dla klastrów i grup kooperacyjnych przedsiębiorstw). Umożliwia ono selekcję projektów, których wnioskodawcy podejmują działania w celu integracji oferty sprzedaży i współpracy w zakresie wypracowywania przewagi konkurencyjnej członków zrzeszeń / porozumień przedsiębiorców.

- dla oceny skuteczności finansowej i kosztowej projektów stosowano kryteria: przewidywany wzrost sprzedaży wspieranego podmiotu w wyniku realizacji projektu oraz przewidywana liczba osób/ przedsiębiorstw z obszaru innych państw UE, które zapoznają się z ofertą wspieranego podmiotu. W naszej opinii kryteria te pozwalają na ocenę efektywności zgłoszonych projektów. Niemniej jednak sugeruje się, aby kryterium ukierunkować na ocenę liczby osób / przedsiębiorstw, które skorzystają z oferty wspieranego podmiotu (takie działanie mogłoby w większym stopniu stymulować bardziej gruntowne przemyślenie podejścia beneficjenta do prezentacji swojej oferty za granicą). Ponadto należy zwrócić uwagę na możliwości występowania problemów na etapie rozliczania projektów (opinia pracownika IZ):

W okresie trwałości projektu pojawiają się problemy z utrzymaniem zadeklarowanej wartości sprzedaży. Sama prognoza tych przychodów nie zawsze będzie odzwierciedlała rzeczywistość z etapu realizacji. Trudno jest karać beneficjentów za nieosiągnięcie tego wskaźnika, bo na niego wpływ ma wiele różnych czynników (także zewnętrznych niezależnych od wnioskodawcy). Z drugiej zaś strony deklaracja wartości wskaźnika w kryterium na etapie oceny powodowała, że do realizacji wybrana została właśnie ta inwestycja.

Tego typu kryterium najskuteczniej mogłoby się sprawdzić w przypadku oceny projektów już zrealizowanych (np. konkurs 17/V/5.2.2/2009). Tj. wówczas, gdy wzrost sprzedaży jest już znany. Wymagałoby to jednak istnienia pewnego okresu referencyjnego, za który należałoby wykazać ten wzrost.

Cel wspieranych projektów (działanie 5.6): utrwalanie marki regionu na obszarze rynku europejskiego, intensyfikacja międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, a tym samym kreowanie korzystnego wizerunku regionu na gospodarczej mapie Europy.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- dobrze ocenić należy wprowadzenie kryterium pozwalającego uzyskiwać dofinansowanie projektom z terenów o niekorzystnych wskaźnikach bezrobocia (kryterium: lokalizacja projektu, projekt realizowany w powiecie o stopie bezrobocia).

- również dobrym kryterium jest: Przewidywana liczba miejsc pracy, jakie zostaną utworzone w strefie inwestycyjnej w przeciągu trzech lat od ukończenia projektu. Pozwala ona na wspieranie projektów, które w największym stopniu będą się przyczyniały do tworzenia miejsc pracy. W naszej opinii zasadnym byłoby wprowadzenie kryterium stosowanego w działaniu 5.4 (tj. liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie B+RT - etaty badawcze). Wówczas można byłoby pośrednio wpływać na profil firm, które mogłyby korzystać z przygotowanych stref inwestycyjnych, tak by lokalizowały się tam m.in. firmy z zapleczem B+R.

- dobrze należy ocenić wprowadzenie kryterium ocena wartości wskaźnika: wartość projektu / powierzchnia terenu inwestycyjnego powstałego w wyniku realizacji projektu. Pozwala on na lepsze ocenianie projektów charakteryzujących się najkorzystniejszym współczynnikiem efektywności w tym zakresie.

Wybrane kryteria stosowane w 6 Osi priorytetowej (Wsparcie rozwoju turystyki)

Cele działania 6.2:

- wzrost znaczenia usług turystycznych (turystyki kwalifikowanej, agroturystyki, ekoturystyki, turystyki wypoczynkowo - uzdrowskiej, kulturowej i biznesowej) jako czynnika stymulującego rozwój społeczno-gospodarczy województwa kujawsko-pomorskiego, - wsparcie inwestycji niezbędnych do właściwego i zrównoważonego rozwoju infrastruktury służącej rozwojowi specyficznych form turystyki oraz urządzeń lecznictwa uzdrowskiego, - wsparcie w zakresie promocji i informacji turystycznej oraz produktów turystycznych, głównie markowych, ukierunkowanych na wykreowanie i promocję oryginalnych i unikalnych regionalnych produktów turystycznych.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- dobrze należy ocenić premiowanie wśród wnioskodawców gotowości technicznej do realizacji projektu. Tego typu kryteria pozwalają na wybieranie projektów, które przynajmniej w założeniu mogą zostać najszybciej rozpoczęte, zakończone i rozliczone.
- kryteria jakościowe (ilość i jakość świadczonych usług) pozwalają wybierać projekty z dobrze przemyślanym planem rozwoju produktów / usług turystycznych.
- dobrze należy ocenić rankingowanie projektów wg udziału środków własnych.
- równie korzystnie należy ocenić kryteria podnoszące efektywność realizowanych projektów tj.: kryterium przewidywana liczba nowych miejsc pracy w branży turystycznej utworzonych (i utrzymanych min. przez trzy lata) we wspieranym przedsiębiorstwie oraz przewidywana liczba turystów korzystających z wytworzonych/zmodernizowanych produktów turystycznych/uzdrowskich.
- w przypadku kryterium: strategiczny charakter projektu i komplementarność z innymi przedsięwzięciami wspierana jest stopień komplementarności i powiązania projektu z innymi działaniami w ramach funduszy europejskich. Sugerujemy, by kryterium to również uwzględniało komplementarność / stopień powiązania z innymi działaniami, ale bez wskazywania na źródła ich finansowania. Ponadto warto rozważyć wprowadzenie kryteriów pozwalających wspierać projekty zintegrowane / partnerskie (realizowane np. przez kilka podmiotów).

Wybrane kryteria stosowane w 7 Osi priorytetowej (Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy)

Cele działania 7.1 Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów zlokalizowanych na terenach miejskich. Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów miejskich oraz poprawa warunków życia mieszkańców miast.

KOMENTARZ DO KRYTERIÓW:

- dobrze należy ocenić premiowanie wśród wnioskodawców gotowości technicznej do realizacji projektu.
- dobrze należy ocenić kryterium: Projekt zwiększa komplementarność RPO WK-P z innymi przedsięwzięciami. Punktowane są także projekty komplementarne ze zrealizowanymi przez Wnioskodawcę ze środków własnych. Warto rozważyć wprowadzenie kryteriów pozwalających wspierać projekty zintegrowane / partnerskie (realizowane np. przez kilka podmiotów).

Niezwykle istotną rolę we wdrażaniu RPO WK-P stanowić powinien **sprawny systemem informatyczny**, pozwalający na bieżące śledzenie sytuacji w prowadzonych konkursach. Informacje zbierane przez system powinny umożliwić generowanie różnych zestawień, w oparciu o które pracownicy IZ mogliby w łatwy i szybki sposób podejmować szybkie i trafne decyzje odnośnie oceny bieżących warunków konkursowych. System taki powinien umożliwiać monitorowanie m.in.: ile i jakie wnioski wpływają, w jakich branżach PKD funkcjonują wnioskodawcy, jaka jest wielkość aplikującego przedsiębiorstwa, okres funkcjonowania, z jakich gmin, jakie wartości wskaźników są przez te projekty deklarowane.

4.3.3 Uwarunkowania konkursowe RPO WK-P

Załączniki do WoD

W analizowanych działaniach występowały sytuacje, kiedy IZ zezwalała wnioskodawcom na późniejsze dostarczenie załączników do WoD. Takie rozwiązania stosowane były w przypadku, kiedy załączniki do WoD były dużych rozmiarów, np. w konkursie z działania 7.1 *Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast*. W tym działaniu zgodnie z wymaganą listą załączników do WoD aplikujący o dofinansowanie zobowiązani byli załączyć tzw. Lokalny Program Rewitalizacji (LPR). W skutek decyzji IZ beneficjenci byli zobowiązani wyłącznie do dołączenia do WoD oświadczenia, iż projekt, o którego dofinansowanie aplikują, jest wpisany do LPR. IZ zastrzegła jednakże, iż podmioty aplikujące są zobowiązane do przesłania do IZ aktualnego LPR (np. przy aktualizacji w/w dokumentu).

Tego typu rozwiązania są dobrze oceniane przez beneficjentów jako wyjście naprzeciw ich oczekiwaniom w kierunku **odbiurokratyzowania procedur aplikowania** o środki UE.

Limit możliwości składania WoD w danym konkursie

W analizowanych działaniach IZ wprowadzała stosowne **ograniczenia co do liczby składanych wniosków** w ramach danego naboru przez jednego wnioskodawcę. Taka sytuacja miała miejsce w poddziałaniu 5.2.2. Wnioskodawca był uprawniony do złożenia wyłącznie jednego WoD w konkursie.

W przypadku konkursów, w których spodziewana jest duża liczba podmiotów aplikujących, tego typu rozwiązanie wpływa na **wyrównywanie szans** wnioskodawców na pozyskanie wsparcia z UE. Również taka sytuacja pośrednio wpływa na to, iż wnioskodawca lepiej przygotuje jeden WoD (a nie będzie się starał np. przygotować większą liczbę WoD, by wykorzystać możliwość aplikowania o dofinansowanie).

Zainteresowanie aplikowaniem o dofinansowanie

Działania, w których **nie było dużego zainteresowania** aplikowaniem to działanie 4.3 (pierwszy konkurs) oraz działanie 5.3 (pierwszy konkurs). W przypadku działania 4.3 w pierwszym konkursie przewidziano zbyt dużą alokację na wsparcie e-usług. Doświadczenie pokazało, iż na rynku nie ma aż takiego zapotrzebowania na realizację tego typu projektów. W kolejnych konkursach alokacja była odpowiednio mniejsza.

Działania, w których zainteresowanie aplikowaniem o dofinansowanie było **wyjątkowo duże** to: poddziałanie 5.2.1 (szczególnie 2 konkurs), poddziałanie 5.2.2 (szczególnie konkurs 1, 3 i 4) oraz działanie 5.5 (konkurs 4).

Zbyt duże zainteresowanie wnioskodawców (np. konkurs 4/V/5.2.1/2008) powodowało, iż IZ **nie nadążała z przeprowadzeniem formalnej oceny złożonych dokumentów aplikacyjnych**. W tego typu sytuacji na podstawie Instrukcji Wykonawczej IZ, Zarząd Województwa w drodze uchwały podjął decyzję o **wydłużeniu czasu trwania etapu oceny formalnej** (w przypadku konkursu 20/V/5.2.2/2009 ocena formalna trwała nawet 213 dni roboczych). Szczególnie dla przedsiębiorstw jest to sytuacja niekorzystna, gdyż podmioty te potrzebują realizować swoje potrzeby inwestycyjne szybko, aby utrzymać lub wzmocnić swoją pozycję na rynku. Rzadko kiedy przedsiębiorcy mają długofalowe plany rozwoju, w które mogą wpisać potencjalne źródło finansowania ze środków UE. Wydłużona znacznie procedura oceny wniosków spowodowała, że niektórzy aplikujący podejmowali decyzję o wycofaniu wniosku z oceny (wskazania respondentów badania CAWI).

Zmiana terminu przyjmowania WoD

IZ w uzasadnionych sytuacjach (np. dla konkursu 56/VI/6.2./2010) podejmowała decyzję o zmianach terminu naboru WoD (w omawianym przypadku **wydłużono termin składania o ok. 3 miesiące**). Decyzja podjęta została na podstawie zbieranych od potencjalnych wnioskodawców sygnałów o problemach z uzyskaniem kompletu decyzji administracyjnych niezbędnych do realizacji zaplanowanych projektów. Ponadto IZ rejestrowała duże zainteresowanie wnioskodawców tym konkursem (przesunięcie terminu umożliwiło złożenie WoD większej liczbie podmiotów).

Fakt ten pozwolił wnioskodawcom na **lepsze przygotowanie WoD** (78% respondentów pozytywnie przeszła ocenę formalną, co jest bardzo dobrym wynikiem). Pozytywnie należy ocenić **elastyczną postawę IZ**.

Wydłużanie terminów oceny WoD

Występowały sytuacje, w których to IZ wyrażała zgodę³⁸ na wydłużenie wyznaczonego terminu złożenia poprawionej dokumentacji aplikacyjnej dla wnioskodawców, u których stwierdzane były błędy (**wydłużenie oceny formalnej**).

Taka sytuacja miała miejsce w konkursie nr 12/IV/4.3/2009. Nabór wniosków w trybie konkursu zamkniętego bez preselekcji w ramach działania 4.3 był prowadzony od 15 do 28 maja 2009 roku i w tym okresie wpłynęło 61 wniosków o dofinansowanie. Zgodnie z obowiązującą procedurą na dokonanie oceny formalnej ww. projektów jest przewidzianych 60 dni roboczych i termin ten upływał 25 sierpnia 2009 roku. Wnioskodawcy po otrzymaniu pism z uwagami z Departamentu Wdrażania RPO po pierwszej ocenie formalnej często zwracali się do IZ z prośbą o prolongatę wyznaczonego terminu złożenia poprawionej dokumentacji aplikacyjnej. Departament Wdrażania RPO wyrażał zgodę na każdą taką indywidualną prośbę, również ze względu na to, aby jak najwięcej wniosków mogło pozytywnie przejść ocenę formalną, gdyż całkowita kwota dotacji, o jakie aplikowali wnioskodawcy w tym konkursie była dużo niższa niż zaplanowana na ten konkurs alokacja.

Analogiczna sytuacja (przedłużenie czasu trwania oceny formalnej) wystąpiła w: działaniu **4.3** (28/IV/4.3./2010), poddziałaniu **5.2.1** (4/V/5.2.1/2008, 32/V/5.2.1/2010), poddziałaniu **5.2.2** (6/V/5.2.2/2008, 20/V/5.2.2/2009, 21/V/5.2.2/2009), działaniu **5.5** (9/V/5.5/2009) oraz **6.2** (13/VI/6.2/2009).

IZ również podejmowała decyzje w zakresie **wydłużenia terminów prowadzenia oceny merytorycznej** (np. działanie **6.2**, konkurs: 13/VI/6.2/2009). Tego typu działanie motywowane było koniecznością skierowania WoD do zewnętrznej ekspertyzy w celu rozstrzygnięcia, czy projekt spełnia kryteria wyboru projektów w związku z ubieganiem się o dofinansowanie z RPO. Ekspertiści wchodzący w skład Zespołów Oceniających musieli czekać na powstanie takich zewnętrznych opracowań. Następnie członkowie Zespołów Oceniających musieli zapoznać się z ich treścią, która wykorzystana jest m.in. do dyskusji z wnioskodawcą w sprawie ewentualnego uszczegółowienia dokumentacji projektowej.

Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku konkursu z działania **5.4** (nr 48/V/5.4/2010).

Warunki konkursowe

Drugi konkurs w poddziałaniu 5.2.2 (17/V/5.2.2/2009) został przeznaczony na bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwach rozumiane jako projekty inwestycyjne zlokalizowane na terenie województwa kujawsko – pomorskiego mające na celu zwiększenie zdolności wytwórczych, produkcyjnych, usługowych. Działaniem podjętym przez IZ mającym pośrednio ograniczyć liczbę zainteresowanych aplikowaniem było takie sformułowanie warunków konkursowych, aby wsparcie mogły uzyskać **projekty zrealizowane przed dniem podpisania umowy o dofinansowanie** (o dofinansowanie ubiegały się podmioty, które były przekonane o możliwości realizacji projektu przed podpisaniem UoD tj. projekty lepiej przygotowane, bardziej konkretne itp.).

Założenie okazało się trafne, złożonych zostało mniej WoD, niż miało to miejsce w przypadku pierwszego konkursu.

W innym przypadku o dofinansowanie mogły ubiegać się **przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego**. W późniejszych

³⁸ Uchwała Nr 64/1082/09 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 sierpnia 2009 r. w sprawie indywidualnej zmiany czasu trwania poszczególnych etapów oceny

konkursach dodano także stosowny zapis i dopuszczono do aplikowania podmioty posiadające filie lub oddziały (jeśli wynika to z dokumentów rejestrowych) na terenie województwa.

Tego typu działanie skutecznie **rozszerzyło krąg podmiotów zainteresowanych aplikowaniem**.

Unieważnienie konkursu

Jeden z konkursów objętych badaniem (RPOWKP 44/V/5.4/2010) został unieważniony przez Zarząd Województwa ze względu na konieczność **dostosowania kryteriów wyboru projektów do zapisów dokumentów strategicznych** dotyczących wzmocnienia regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii oraz konieczność zachowania komplementarności działań podejmowanych w tym sektorze z uwzględnieniem wszystkich dostępnych źródeł finansowania badań i rozwoju technologii.

Sposób prowadzenia konkursów

W pierwszych konkursach informacje dla beneficjentów nie były tak kompleksowo przygotowane, jak miało to miejsce w kolejnych konkursach (przykładowo w konkursie 5/V/5.5/2008 brakowało listy załączników, jakie wnioskodawca ma złożyć razem z WoD). Pracownicy IZ w tego typu sytuacjach na bieżąco udzielali stosownych wyjaśnień zainteresowanym podmiotom.

Ponadto w później prowadzonych konkursach na prośby beneficjentów zamieszczano bardziej szczegółowe informacje, wskazówki do wypełniania dokumentów, wzory dokumentów itp. W kolejno prowadzonych konkursach już uwzględniano zdobyte doświadczenie (np. wprowadzono nową instrukcję wypełniania załączników do WoD upraszczającą sposób ich wypełniania oraz ograniczającą ilość wymaganych załączników).

Ponadto na stronie <http://www.mojregion.eu> zamieszczone są bieżące informacje / komunikaty, które zainteresowani wnioskodawcy mogą na bieżąco śledzić (informacje o konkursach, szkoleniach, zmianach siedziby np. Departamentu Wdrażania RPO, informacje o datach kwalifikowalności wydatków w przypadku projektów objętych pomocą *de minimis* i wiele innych).

Konsekwencje zbyt dużego / zbyt małego zainteresowania aplikowaniem o środki na wspieranie przedsiębiorczości

Poniżej przedstawione zostało podsumowanie nt. konsekwencji zbyt dużego / małego zainteresowania wnioskodawców aplikowaniem o środki na wspieranie przedsiębiorczości.

Konsekwencją zbyt małego zainteresowania wnioskodawców aplikowaniem jest:

- konieczność przesuwania środków między działaniami (przesunięcie alokacji z działania 4.3 do działania 4.2),
- konieczność ponownego organizowania / ogłaszania konkursów (działanie 7.1),
- opóźnione wydatkowania środków UE,
- problemy / opóźnienia w realizacji założonych w RPO wskaźników.

Konsekwencją zbyt wysokiego zainteresowania wnioskodawców aplikowaniem jest:

- konieczność zaangażowania pracowników IZ w ocenę dużej liczby wniosków (np. poddziałania 5.2.1, 5.2.2),
- powstanie negatywnego wizerunku o RPO WK-P wśród przedsiębiorców, którzy mają niską szansę na pozyskanie dofinansowania (w poddziałaniach 5.2.1 i 5.2.2 co piąty wnioskujący otrzymał dofinansowanie),
- opóźnienie w ocenie wniosków w skutek ich dużej ilości, skutkuje trudnościami dla wnioskodawcy (który w większości bez gwarancji współfinansowania z UE nie rozpocznie realizacji projektu).

Podsumowanie

Warunki realizowanych konkursów były zróżnicowane. Wprowadzone zapisy służyły stymulowaniu popytu wnioskodawców w poszczególnych naborach oraz optymalnemu dopasowaniu składanych projektów do potrzeb województwa. W związku z powyższym kryteria wyboru projektów w ramach RPO WK-P sprzyjają realizacji celów zarówno Strategii Lizbońskiej, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, jak i Strategii Rozwoju Województwa.

Sytuacja w realizowanych konkursach była dynamiczna. IZ na bieżąco podejmowała działania zmierzające do poprawy jakości obsługi środków dostępnych dla przedsiębiorców w RPO. Występowały takie sytuacje, w których to IZ zezwalała wnioskodawcom na późniejsze dostarczenie załączników do WoD. Również obserwowano przypadki, w których IZ wyrażała zgodę na wydłużenie wyznaczonego terminu złożenia poprawionej dokumentacji aplikacyjnej dla wnioskodawców, u których stwierdzane były błędy (wydłużenie oceny formalnej umożliwiło zwiększenie wykorzystania dostępnej w konkursie alokacji).

Warto także podkreślić, iż IZ w kolejno prowadzonych naborach wykorzystywała zdobyte doświadczenie w taki sposób, aby wydatkowanie środków w ramach RPO na wspieranie przedsiębiorczości przebiegało efektywnie, terminowo i z jak największą korzyścią dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

4.4 Ocena form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P

RPO WK-P współfinansowane jest ze środków unijnych z EFRR, z którego pochodził 951 mln euro, a po włączeniu dodatkowych środków, przydzielonych w 2011 r., alokacja wynosi 996,1 mln euro.

Wparcie dla firm jest dostępne w ramach dziesięciu działań/poddziałów RPO WK-P³⁹. Przeznaczono na nie w RPO WK-P kwotę niemal 370 mln euro⁴⁰, co stanowi około 37% całości środków EFRR przeznaczonych na Program. Zaprezentowane dane dotyczą zarówno wsparcia kierowanego bezpośrednio jak i pośrednio do przedsiębiorców. Alokacja na działania bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw w RPO WK-P wynosiła blisko 280 mln euro. Natomiast 92 mln euro przeznaczone zostało w RPO WK-P na pośrednie wspieranie przedsiębiorców w działaniu 5.1 *Rozwój instytucji otoczenia biznesu oraz działania 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje*. Warto dodać, że RPO WK-P jest jednym z pięciu regionalnych programów operacyjnych, w którym wyodrębniono osobne działania dla przedsiębiorstw realizujących projekty z zakresu turystyki (pozostałe to RPO województw lubelskiego, opolskiego, podlaskiego, warmińsko-mazurskiego). Analizując wielkość alokacji na bezpośrednie wsparcie dla firm do liczby podmiotów gospodarczych w danym województwie podzielono wielkość alokacji na liczbę firm i otrzymano wielkość alokacji przypadającą na jedno przedsiębiorstwo w województwie. Według danych GUS na kwiecień 2011 roku na terenie województwa zarejestrowanych było 183,6 tys. podmiotów gospodarczych. **Na tej podstawie można stwierdzić, że średnia alokacja RPO w ramach wsparcia bezpośredniego wynosi ponad 1400 euro na jednego przedsiębiorcę z regionu.** Wysokość alokacji przypadająca na firmy w województwie kujawsko – pomorskim należy do jednych z wyższych w kraju. Szczególnie wysoka alokacja przypada na firmy z województwa podkarpackiego (1800 euro), a następnie

³⁹ Działania objęte badaniem: działanie 4.3 Rozwój komercyjnych e-usług, działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu, działanie 5.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, Poddziałanie 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw, Poddziałanie 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, działanie 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska, działanie 5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii, działanie 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów, działanie 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje, działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i zdrowiskowych, działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców).

⁴⁰ Kwota uwzględnia alokację ze środków EFRR.

lubelskiego (1600 euro), warmińsko-mazurskiego (1500 euro). Najniższa alokacja w stosunku do liczby firm występuje w województwie pomorskim (400 euro), dolnośląskim, śląskim, wielkopolskim i mazowieckim (poniżej 600 euro)⁴¹.

Wsparcie bezpośrednie przedsiębiorstw

Do głównego zakresu wsparcia bezpośredniego przewidzianego na lata 2007-2013 należą w regionie bezpośrednie dotacje inwestycyjne. Obejmują one projekty ukierunkowane na zwiększenie zdolności wytwórczych (produkcyjnych bądź usługowych), unowocześnianie już istniejącego potencjału oraz przedsięwzięcia skierowane na tworzenie nowych miejsc pracy i zatrudnianie nowych pracowników. RPO WK-P zakłada także dotacje na projekty o charakterze doradczym, ukierunkowane na osiągnięcie przez przedsiębiorstwa uznanych standardów nowoczesności, w tym uzyskiwanie certyfikatów dla wytwarzanych produktów i świadczonych usług, wsparcie certyfikacji w zakresie bezpieczeństwa i higieny procesów produkcyjnych, a także organizacji i zarządzania. W RPO zawarty został również zapis dotyczący przewidywanego wsparcia dla działań proekspozycyjnych, w szczególności udziału w imprezach wystawienniczych.

Wsparcie pośrednie przedsiębiorstw

W ramach RPO poza określeniem przewidywanych bezpośrednich form wsparcia przedsiębiorstw w latach 2007 – 2013 przedstawione zostały także główne kierunki dofinansowania działań, realizowanych przez instytucje (podmioty) stanowiące otoczenie działających na terenie województwa firm. W tym zakresie przewiduje się wzmocnienie kapitałowe istniejących funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, dzięki czemu ułatwiony zostanie dostęp podmiotów prowadzących działalność gospodarczą do zewnętrznych źródeł finansowania. Ponadto, wsparciem finansowym objęte zostały instytucje prowadzące działalność związaną ze świadczeniem na rzecz przedsiębiorców specjalistycznych usług o charakterze informacyjnym, szkoleniowym, promocyjnym i doradczym, ze szczególnym uwzględnieniem usług związanych z doradztwem inwestycyjnym. Duży nacisk położony został na podniesienie potencjału tego rodzaju instytucji w sposób pozwalający na poprawę poziomu istniejącej oferty usług dla przedsiębiorstw w zakresie zagadnień związanych z innowacyjnością. W tym zakresie przewidziano dotacje dla funduszy pożyczkowych i poręczeniowych oraz wsparcie działań wzmacniających potencjał instytucji otoczenia biznesu niezbędny do świadczenia usług informacyjno – doradczych dla przedsiębiorców. Zakłada się także wsparcie projektów związanych z zarządzaniem klastrami. Na uwagę zasługuje również przewidywane wzmocnienie podmiotów działających w sektorze badań i rozwoju. W tym zakresie RPO WK-P przewiduje m.in. przedsięwzięcia obejmujące współpracę podmiotów B+R z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania innowacji. W przypadku działań mających na celu wsparcie pośrednie przedsiębiorców szczególnie należy wyróżnić działanie 5.1. *Rozwój instytucji otoczenia biznesu* i jego komplementarność z innymi działaniami RPO WK-P.

Krótką charakterystykę wsparcia w ramach działań/poddziałów objętych badaniem prezentuje poniższa tabela (Tabela 11).

⁴¹ Raport Ocena wsparcia udzielanego przedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, PSDB, listopad 2011, str. 158

Tabela 11. Formy wsparcia przedsiębiorczości zastosowane w RPO WK-P 2007-2013 objęte badaniem ewaluacyjnym w podziale na formy bezpośrednie i pośrednie⁴²

Nazwa działania i kod działania	Typ beneficjenta	Zakres wsparcia			Forma finansowania	Forma płatności	Forma wsparcia przedsiębiorczości	Alokacja EFRR
		Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu (%)						
		Dla projektów, których nie dotyczy pomoc publiczna	Dla projektów objętych pomocą publiczną	Dla państwowych jednostek budżetowych				
Działanie 4.3. Rozwój komercyjnych e-usług	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko – pomorskiego, działające min. 12 miesięcy.	Oś priorytetowa 4: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego						
		70% - mikroprzeds. 60% - małe przedsiębiorstwa 50% - średnie przedsiębiorstwa	70% - mikroprzedsiębiorstwa 60% - małe przedsiębiorstwa 50% - średnie przedsiębiorstwa Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednie	6 216 061 euro
Działanie 5.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu	Instytucje otoczenia biznesu, Jednostki samorządu terytorialnego oraz związki ww. podmiotów, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, jako osoby prawne zgodnie ze szczegółowymi wymogami.	Oś priorytetowa 5: Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw						
		Do 100% dla funduszy pożyczkowych i poręczeniowych na projekty polegające na powiększeniu funduszu oraz na projekty polegające na utworzeniu i zarządzaniu Funduszem Powierniczym. Do 70 % dla pozostałych beneficjentów. Dofinansowanie pochodzi w 85 % ze środków EFRR i 15% z budżetu państwa.	do 50% - duże przedsiębiorstwa, do 60% - średnie przedsiębiorstwa, do 70% mikro i małe przedsiębiorstwa. Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa (mechanizm finansowy JEREMIE)	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna oraz zwrotna pomoc w formie pożyczki, dotacji na spłatę oprocentowania, gwarancje)	Zaliczki, Refundacje Przekazanie dotacji na wniesienie wkładu do funduszy kapitału podwyższonego ryzyka, funduszy gwarancyjnych i funduszy pożyczkowych, funduszy na rzecz rozwoju obszarów miejskich oraz funduszy powierniczych, o których mowa w art.	Pośrednia	53 776 866 euro

⁴² W zestawieniu ujęto wyłącznie działania objęte prowadzonym badaniem

Nazwa działania i kod działania	Typ beneficjenta	Zakres wsparcia			Forma finansowania	Forma płatności	Forma wsparcia przedsiębiorczości	Alokacja EFRR
		Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu (%)						
		Dla projektów, których nie dotyczy pomoc publiczna	Dla projektów objętych pomocą publiczną	Dla państwowych jednostek budżetowych				
Działanie 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, Poddziałanie 5.2.1. Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw,						44 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006		
	Mikroprzedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.	Do 70%. Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR.	Do 70%. Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa.	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	13 598 745 euro
Działanie 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw Poddziałanie 5.2.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, działające min. 12 miesięcy.	Do 70% - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR	Do 70% - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	73 359 142 euro
5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska	Małe i średnie przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, działające min. 12 miesięcy z wyłączeniem: przedsiębiorstw wymienionych w art. 35 ust. 3 pkt b rozporządzenia Rady (WE) nr 1198/2006 oraz przedsiębiorstw objętych rozporządzeniem Rady (WE) nr 1698/2005. Wsparcie będzie udzielane wyłącznie na projekty, które nie dotyczą podstawowego procesu produkcyjnego (świadczenia usług) danego	Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie przedsiębiorstwa Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR	Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie przedsiębiorstwa Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	3 239 638 euro

Nazwa działania i kod działania	Typ beneficjenta	Zakres wsparcia			Forma finansowania	Forma płatności	Forma wsparcia przedsiębiorczości	Alokacja EFRR
		Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu (%)						
		Dla projektów, których nie dotyczy pomoc publiczna	Dla projektów objętych pomocą publiczną	Dla państwowych jednostek budżetowych				
Działanie 5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii	przedsiębiorstwa związanego z ochroną środowiska oraz przetwarzaniem, sortowaniem i utylizacją odpadów.							
	1. Szkoły wyższe publicznie i niepubliczne 2. Jednostki sfery B+RT. 3. Sieci naukowe i konsorcja naukowo-przemysłowe 4. Instytucje Otoczenia Biznesu o charakterze non-profit działające w sferze współpracy gospodarki i nauki (np. klastry, parki technologiczne). 5. Przedsiębiorcy mający siedzibę i działający na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, funkcjonujący min 12 m-cy. 6. Jednostki samorządu terytorialnego.	Do 100 % dla projektów, które w sposób systemowy będą realizowane na rzecz MŚP Do 70% - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa Do 75% - pozostali beneficjenci Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR	Do 70% - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	64 437 692 euro
Działanie 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów	Jednostki samorządu terytorialnego	Do 100% - Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego (wyłącznie w przypadku projektu realizowanego na rzecz grup docelowych bezpośrednio korzystających z pomocy Do 85% - pozostali beneficjenci Dofinansowanie w całości pochodzi	Do 100% - Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego (wyłącznie w przypadku projektu realizowanego na rzecz grup docelowych bezpośrednio korzystających z pomocy Do 85% - pozostali beneficjenci	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Pośrednia	11 353 773 euro

Nazwa działania i kod działania	Typ beneficjenta	Zakres wsparcia			Forma finansowania	Forma płatności	Forma wsparcia przedsiębiorczości	Alokacja EFRR
		Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu (%)						
		Dla projektów, których nie dotyczy pomoc publiczna	Dla projektów objętych pomocą publiczną	Dla państwowych jednostek budżetowych				
Działanie 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje		ze środków EFRR						
	1. Jednostki samorządu terytorialnego. 2.Związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego. 3.Osoby prawne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego (w tym spółki prawa handlowego, w których udziały posiadają jednostki samorządu terytorialnego). 4. Instytucje otoczenia biznesu o charakterze non-profit świadczące usługi dla przedsiębiorców.	Do 85% Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR	Do 50% Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	Nie dotyczy	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Pośrednia	39 007 551 euro
Oś priorytetowa 6: Wsparcie rozwoju turystyki								
Działanie 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych	1. Jednostki samorządu terytorialnego. 2. Kościoły i związki wyznaniowe. 3. Organizacje pozarządowe. 4. Podmioty prowadzące szpitale uzdrowiskowe (w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.	Zgodnie z decyzją IZ do 85% Dofinansowanie pochodzi w 100% ze środków EFRR	Zgodnie z decyzją IZ do 85% Dofinansowanie pochodzi w 100% ze środków EFRR	100% Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% ze środków budżetu państwa	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	36 425 096 euro

Nazwa działania i kod działania	Typ beneficjenta	Zakres wsparcia			Forma finansowania	Forma płatności	Forma wsparcia przedsiębiorczości	Alokacja EFRR
		Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu (%)						
		Dla projektów, których nie dotyczy pomoc publiczna	Dla projektów objętych pomocą publiczną	Dla państwowych jednostek budżetowych				
Oś priorytetowa 7: Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy								
Działanie 7.1 Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców)	Przedsiębiorstwa mające siedzibę i prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego	Zgodnie z decyzją IZ w zależności od liczby ludności na danym obszarze: 85 % - miasta 5-10 tys. mieszkańców 85% - miasta 10-15 tys. mieszkańców 80% - miasta 15-20 tys. mieszkańców 75% - miasta powyżej 20 tys. mieszkańców 70% - miasta subregionalne: Inowrocław, Grudziądz, Włocławek 65% - aglomeracja bydgosko-toruńska Dofinansowanie w całości pochodzi ze środków EFRR	Do 70 % - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa Dofinansowanie pochodzi w 85% ze środków EFRR i 15% budżetu państwa	85 % - miasta 5-10 tys. mieszkańców 85% - miasta 10-15 tys. mieszkańców 80% - miasta 15-20 tys. mieszkańców 75% - miasta powyżej 20 tys. mieszkańców 70% - miasta subregionalne: Inowrocław, Grudziądz, Włocławek 65% - aglomeracja bydgosko-toruńska 100% Dofinansowanie pochodzi w ze środków EFRR i odpowiednio 15, 20, 25, 30, 35 % ze środków budżetu państwa	Pomoc bezzwrotna	Zaliczki Refundacje	Bezpośrednia	70 374 283 euro

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (Uszczegółowienie RPO), Załącznik do uchwały Nr 62/1040/10 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 sierpnia 2010 r. ze zmianami, wersja 4.23, Toruń 2012

W ramach badania zapytano przedstawicieli IOB o ocenę dostępnych bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorczości. W większości respondenci pozytywnie oceniali dostępne formy wsparcia bezpośredniego kierowanego do przedsiębiorców. Efektem tego jest otwarcie szerszych możliwości i rozwój firmy:

„Pomoc bezzwrotna mobilizuje, powoduje, że przedsiębiorcy mają szersze możliwości i szukają kolejnych źródeł, rynków. W końcu ich celem jest rozwój, rozszerzanie działalności. To powoduje kreatywność w rozwoju ich działalności.”

„Minusy: dotacje nie mają minusów, minusy są po stronie systemu i procedur, który nie umie sobie poradzić z tymi, którzy tylko chcą wyciągnąć pieniądze.”

„Dotacje inwestycyjne czy inne są bardzo istotne, zwiększają kapitał/majątek firm, mogą takie firmy konkurować na rynku europejskim, dzięki czemu firmy są stabilne”

„Wiele inwestycji powstało, przedsiębiorcy, którym udało się pozyskać środki mogli zrealizować swoje pomysły (...) uczy to planowania gospodarki (potrzeba zrobienia biznesplanu itp.)”

Niektórzy respondenci wyrażali wątpliwość odnośnie wsparcia unijnego kierowanego bezpośrednio do dużych przedsiębiorców oraz wskazywali na ryzyko naruszenia zasad konkurencyjności w przypadku firm aplikujących i niekorzystających z funduszy unijnych:

„Przedsiębiorcy uważają, że aż tak bardzo nie potrzebują środków unijnych, bowiem te największe podmioty dostając taką pomoc stają się zbyt silne na rynku i te zdrowe mechanizmy są zaburzane”

„Dają możliwość rozwoju beneficjentowi, ale psują konkurencyjność – firma wsparta jest w lepszej sytuacji niż firmy, które nie dostaną takiej pomocy”.

Z uwagi na powszechny i otwarty charakter naborów wniosków (szczególnie w początkowych okresie wdrażania RPO WK-P) respondenci wskazywali, że na skutek dużej liczby wniosków odrzuconych w toku oceny, przedsiębiorcy nie będą zainteresowani składaniem kolejnych wniosków o dofinansowanie. Istotnym problemem podnoszonym przez respondentów była praktyka korzystania z usług firm doradczych przy aplikowaniu o środki unijne. Podkreślano również niski poziom szkoleń doradczych organizowanych przez IZ, co niejako skłaniało przedsiębiorców do korzystania z pomocy zewnętrznych firm konsultingowych przy wypełnianiu dokumentacji konkursowej:

„Niestety część dotacji jest konsumowana nie przez przedsiębiorcę, a przez zewnętrzne firmy konsultingowe, które często dyktują bardzo wysokie ceny za swoje usługi, ceny, które są często nierynkowe, sztucznie zawyżone. Dlatego np. przy małych kwotach i dla małych firm to ta część pozostałej dotacji jest już dość mała (po odjęciu opłat dla firm zewnętrznych)”.

Główne formy wsparcia przedsiębiorców przyjęte w RPO WK-P 2007-2013 to działania kierowane bezpośrednio do przedsiębiorców w formie pomocy **bezzwrotnej płatności i zaliczek**. Nieliczne formy pośredniej pomocy dla przedsiębiorców to działanie 5.1. *Wsparcie IOB* oraz działanie 5.6. *Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje*.

Wyniki badania potwierdzają istotny wpływ projektów realizowanych dzięki bezzwrotnej pomocy w ramach RPO WK-P na wzrost konkurencyjności indywidualnych przedsiębiorstw będących beneficjentami Programu. **Można uznać bezzwrotną pomoc oferowaną w ramach RPO WK-P za skuteczne narzędzie wsparcia przedsiębiorców.**

Opracowanie odpowiednich form wsparcia (w tym ich charakterystyki, na przykład kryteriów kwalifikowalności) wzmacnia spójność wewnętrzną programu. Przeprowadzone wywiady z IOB wskazują na zasadność opracowania kryteriów pomocy promujących projekty z branż kluczowych w regionie:

„Trzeba się skupić głównie na przedsięwzięciach, które zostaną zidentyfikowane jako te najważniejsze, wiodące specjalizacje dla regionu. Nie należy dawać wszystkim, strumień pieniędzy skierować tam, gdzie mogą dawać dodatkowy rozwój, gdzie będą procentować.”

„Firma zamiast widzieć w tego typu dotacjach stymulację do dalszego rozwoju – szuka możliwości dofinansowania bez konkretnego planu strategicznego – przypomina to „polowanie na alokacje”, a nie realizację planu strategicznego - dobór wyselekcjonowany faktycznych innowacyjnych projektów byłby istotny.

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się szczególnie silnie rozwiniętą specjalizacją w zakresie produkcji przemysłowej i rolniczej

. W regionie wyodrębnić można sektory o randze ponadregionalnej (Tabela 12).

Tabela 12. Wykaz sektorów o randze ponadregionalnej województwa kujawsko-pomorskiego

Działy
C10 Produkcja artykułów spożywczych
C17 Produkcja papieru i wyrobów z papieru
C20 Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych
C32 Pozostała produkcja wyrobów (np. produkcja wyrobów obejmuje przykładowo: produkcję mioteł, szczotek, pędzli)
C33 Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń;
Grupy:
A01.1 Uprawy rolne inne niż wieloletnie;
A01.4 Chów i hodowla zwierząt;
C10.6 Wytwarzanie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych;
C15.2 Produkcja obuwia;
C20.1 Produkcja podstawowych chemikaliów, nawozów i związków azotowych, tworzyw sztucznych i kauczuku syntetycznego w formach podstawowych;
C25.2 Produkcja zbiorników, cystern i pojemników metalowych;
C25.9 Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych;
C27.9 Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego;
C28.3 Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa;
C32.9 Produkcja wyrobów, gdzie indziej niesklasyfikowana;
C33.1 Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych, maszyn i urządzeń;
G46.3 Sprzedaż hurtowa żywności, napojów i wyrobów tytoniowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu Analiza atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego wraz z oceną jego potencjału inwestycyjnego, Prof. SGH dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska Dr Agnieszka Komor Dr Patrycjusz Zarębski Mgr Magdalena Typa na zlecenie UM WK-P, Warszawa, 2011, str. 14

Województwo kujawsko-pomorskie cechuje w bardzo wysoka kultura rolna regionu, wsparta wysoką i bardzo wysoką klasą gruntów rolnych oraz rozwiniętym przetwórstwem żywności. Po rolnictwie przetwórstwo rolne stanowi drugi największy sektor agrobiznesu. Jest to jednocześnie sektor ekonomicznie znacznie bardziej wydajny od rolnictwa, wytwarzający około połowę wartości dodanej agrobiznesu przy wykorzystaniu 12% środków trwałych oraz 8% zatrudnienia⁴³. Przetwórstwo rolne stanowi zatem gałąź gospodarki szczególnie predysponowaną do skutecznego skapitalizowania wewnętrznego potencjału obszarów wiejskich. W odróżnieniu od innych dziedzin jak np. handel czy usługi ta branża nie musi ograniczać się do zaspokajania jedynie lokalnego popytu, lecz w sprzyjających okolicznościach ma możliwość ekspansji na szersze – krajowe lub międzynarodowe – rynki. Poza dywersyfikacją funkcjonalną gospodarki wiejskiej oraz tworzeniem pozarolniczych miejsc pracy

⁴³ Makarski S. (1998) Funkcjonowanie rynku rolno-żywnościowego, UMCS Lublin 1998.

rozwój przetwórstwa rolnego może mieć także pozytywny wpływ na modernizację rolnictwa, o ile oba te sektory będą rozwijać się harmonijnie⁴⁴.

Rekomenduje się utrzymanie bezzwrotnego charakteru pomocy w ramach wsparcia dla przedsiębiorstw w kolejnym okresie programowania RPO WK-P. Zasadne będzie jednak ukierunkowanie go na **sektory o randze ponadregionalnej** województwa kujawsko-pomorskiego i ich konkurencyjność, co będzie kluczowe dla realizacji celów regionalnych strategii inteligentnej specjalizacji. Powinno być ono również zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020. Jednym z problemów rozwojowych jest przede wszystkim zmiana profilu usług – uwzględnienie znacznie większego zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze, kulturalne kierowane do ludności starszej.

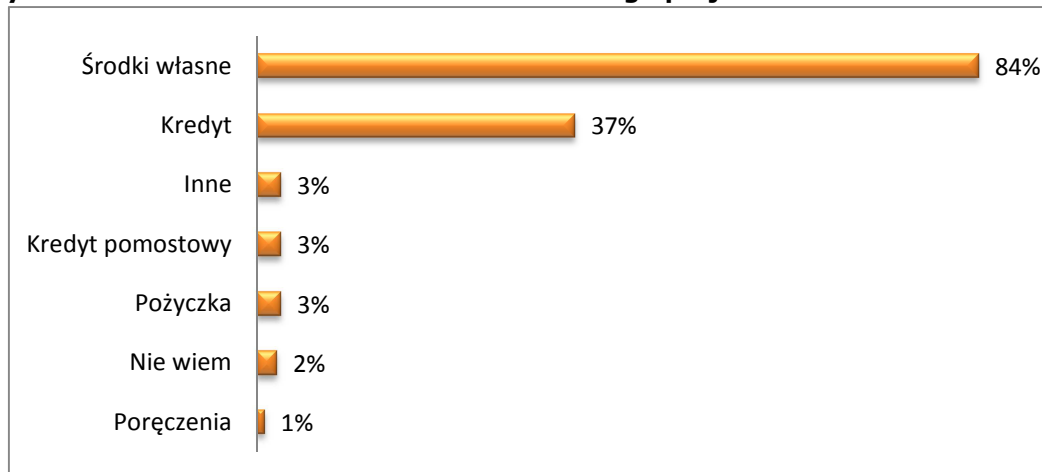
Województwo kujawsko-pomorskie cechuje bardzo wysoka kultura rolna, wsparta wysoką i bardzo wysoką klasą gruntów rolnych oraz rozwiniętym sektorem przetwórstwa żywności. Dla uzyskania efektu funkcjonalnej dywersyfikacji gospodarki wiejskiej konieczne jest **wspieranie rozwoju MŚP działających w branży pozarolniczej**.

Sposoby finansowania wkładu własnego przez beneficjentów

Analizując źródła finansowania działalności mikro i małych przedsiębiorstw z regionu kujawsko-pomorskiego należy podkreślić, iż podobnie jak w całej Polsce, wykorzystują one przede wszystkim środki własne, a w ograniczonym stopniu środki unijne. W badaniach dotyczących przedsiębiorczości przyczyn tego zjawiska należy upatrywać przede wszystkim w niechęci przedsiębiorców do zadłużania się oraz niższych kosztach związanych z inwestowaniem kapitału własnego w porównaniu do finansowania zewnętrznego, jak również braku możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego, czy też posiadania wiedzy na temat dostępności tego typu funduszy⁴⁵.

Beneficjenci RPO WK-P objęci badaniem CATI zostali poproszeni o wskazanie źródeł finansowania projektów. W przeważającej większości przypadków przedsiębiorcy finansowali projekty ze środków własnych (84%). Drugą najczęściej stosowaną formą finansowania okazał się kredyt inwestycyjny (37%). Znacznie mniej popularnymi źródłami były z kolei: kredyt pomostowy i fundusz pomostowy, czy też poręczenia (Wykres 35).

Wykres 35. Źródła finansowania wkładu własnego projektów w ramach RPO WK-P

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

⁴⁴ Michna W., red. (2007) Ocena wpływu rozwoju sektora spożywczego na kierunki modernizacji gospodarstw rolnych w poszczególnych regionach, IERiGŻ.

⁴⁵ Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Obszar: Finansowanie zwrotne; PSDB Sp. z o.o., Quality Watch Sp. z o.o., ASM Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., na zamówienie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.

Wyniki badania pośród firm z województwa kujawsko-pomorskiego potwierdzają przekonanie przedsiębiorców, że korzystanie ze środków własnych „intuicyjnie” wydaje się najkorzystniejsze ze względu na pozorny brak kosztów pozyskania kapitału oraz prostotę (np. nie trzeba przechodzić procedur bankowych, nie ma konieczności kompletowania i okazywania podmiotom zewnętrznym dokumentacji przedsiębiorstwa, ma się dowolność w wykorzystaniu środków). W tym kontekście pozytywnie należy ocenić wysoki odsetek przedsiębiorstw deklarujących finansowanie wkładu własnego z kredytu.

Badania prowadzone pośród mikro i małych przedsiębiorców w kraju⁴⁶ pokazują, że to nie brak zdolności kredytowej (jedynie 13% odpowiedzi) jest przyczyną finansowania działalności firmy wyłącznie ze środków własnych. Jako podstawowy powód nie korzystania np. z kredytu bankowego wskazać należy raczej powszechną niechęć do zadłużania (45% odpowiedzi). Brak potrzeby finansowania zewnętrznego (40% odpowiedzi) to drugi, najczęściej wskazywany powód samofinansowania małych i mikro firm. Wyniki badania potwierdzają opublikowane niedawno analizy Eurostatu: dostępność kredytu korporacyjnego w Polsce plasuje się na 3 pozycji w Europie.

Według autorów raportu Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej⁴⁷, zaledwie 4,1% przedsiębiorców korzysta z kredytu bankowego przy uruchomieniu działalności, ale już wśród tej samej grupy w drugim roku działalności z kredytu korzysta 21,8%. Brak zdolności kredytowej małych podmiotów jest ich cechą immanentną. Brak historii kredytowej utrudnia ubiegania się o kredyt. Stąd małe zainteresowanie tą grupą podmiotów banków komercyjnych.

Z badania CATI można odczytać, że preferowanym źródłem współfinansowania inwestycji były środki własne, które są najbezpieczniejszą, najskuteczniejszą i najtańszą w ocenie przedsiębiorców formą finansowania. Finansowanie ze środków własnych przyjęło się traktować jako najprostszą i najtańszą metodę finansowania projektów inwestycyjnych. Ta metoda finansowania obarczona jest jednak wieloma wadami. Jak wskazują eksperci, brak kosztów kapitału jest tylko pozorny; przedsiębiorstwo tak naprawdę marnuje potencjalny zysk z obrotów tym kapitałem zgodnym z profilem przedsiębiorstwa (np. w firmie produkcyjnej wolne środki powinny być zaangażowane w produkcję).

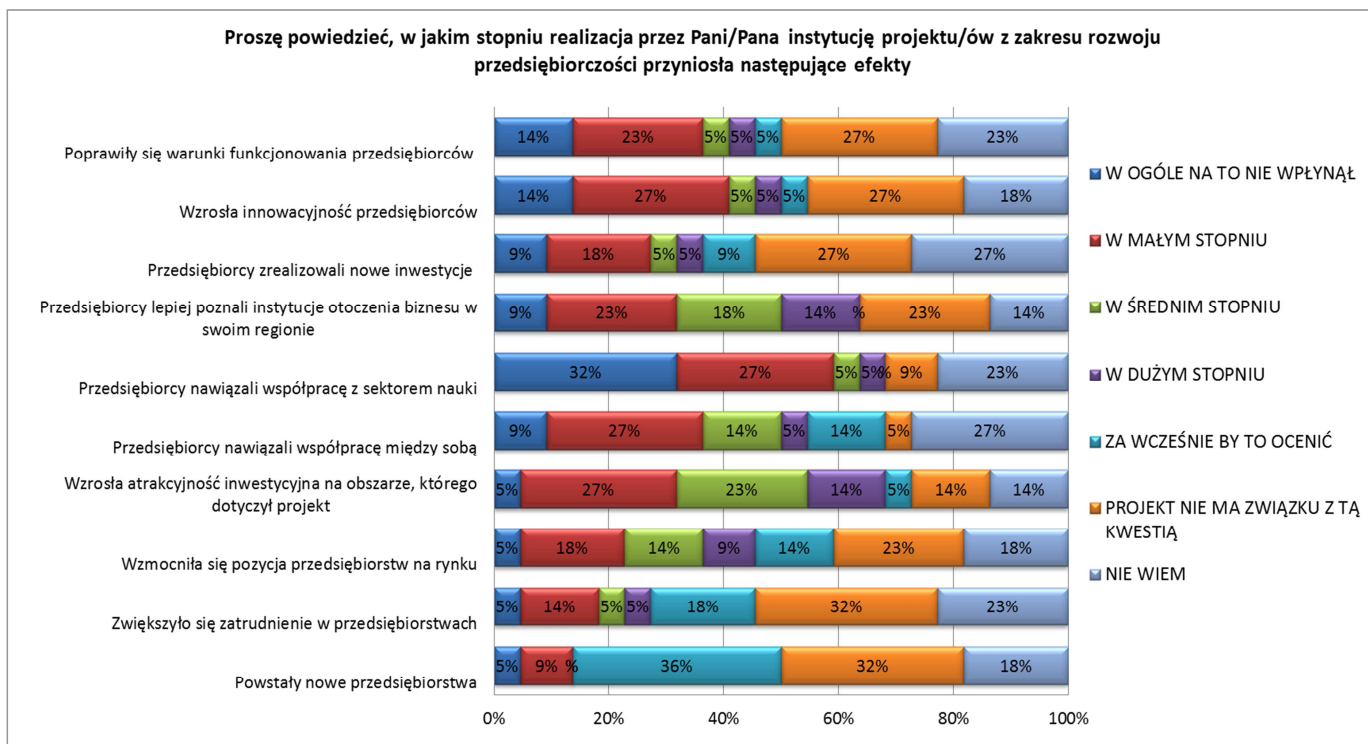
⁴⁶ Raport o Sytuacji Mikro i Małych Firm w Roku 2011, PBS DGA Sp. z o.o. na zlecenie Bank Pekao S.A., Warszawa 2012.

⁴⁷ Raport „Bariery instytucjonalne rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich”, Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Warszawa 2012.

Efekty wsparcia pośredniego

W ramach badania CATI przedsiębiorcy będący beneficjentami wsparcia RPO WK-P pytani byli o subiektywną ocenę efektów projektów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (Wykres 36).

Wykres 36. Efekty realizowanych projektów z zakresu rozwoju przedsiębiorczości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

W ocenie większości ankietowanych przedsiębiorców jest za wcześnie by oszacować efekt realizowanych projektów finansowanych ze środków RPO WK-P. Pośród tych efektów, na które ankietowani zwrócili jednak szczególną uwagę, był wzrost atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze, którego dotyczył projekt oraz lepsze poznanie instytucji otoczenia biznesu w swoim regionie. W małym stopniu w opinii ankietowanych realizowane projekty skutkowały nawiązaniem współpracy między sobą, jak również wzmocnieniem pozycji przedsiębiorstw na rynku. Według blisko ¼ beneficjentów, realizowane projekty w ogóle nie wpłynęły na nawiązanie współpracy przedsiębiorców z sektorem nauki.

Jak wskazuje analiza SWOT regionu dokonana na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 **słabą stroną regionu jest niedostateczny rozwój otoczenia instytucjonalnego biznesu w ośrodkach powiatowych**⁴⁸. Z analizy przeprowadzonej na potrzeby wskazania efektów realizowanych przedsięwzięć wynika, że firmy zwracają uwagę na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze, którego dotyczył projekt oraz lepsze poznanie instytucji otoczenia biznesu w swoim regionie.

W ramach działania 5.6 *Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje* podpisano umowy na realizację 7 projektów. W sześciu przypadkach wnioskodawcami były JST. Jeden projekt realizowany jest przez Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny (BPPT).

Analiza złożonych wniosków pokazała, że IOB korzystające ze wsparcia z działania 5.1 nie aplikowały o pomoc z działania 5.6. RPO WK-P.

⁴⁸ Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020, załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r., str. 17

Wśród realizowanych projektów wyróżniono dwie grupy: projekty polegające tylko na doprowadzeniu infrastruktury do terenów przeznaczonych na inwestycje (Miasto Bydgoszcz), oraz projekty polegające na utworzeniu infrastruktury wewnętrznej oraz doprowadzeniu infrastruktury do terenów przeznaczonych na inwestycje (Miasto Włocławek, Miasto Inowrocław, Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny, Gmina Solec Kujawski, Miasto Świecie, Miasto Rypin).

Przedstawiciele IOB pytani o charakter i zakres udzielonego wsparcia pośrednio dla firm z regionu wskazali, iż najwyższą wartość projektu finansowanego w ramach działania 5.6 miał projekt Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego. Uzbrojono część Parku w sieci infrastrukturalne (wybudowanie dróg z oświetleniem, chodnikami i ścieżkami rowerowymi, siecią wodociagową i kanalizacyjną) oraz stworzono oś drogową zewnętrzną łączącą ulicę Glinki przez Park z obwodnicą Bydgoszczy (drogą krajową nr 10). W efekcie powstał doskonale zlokalizowany i uzbrojony obszar inwestycyjny o powierzchni 73,42 ha. Projekt BPPT zakończony został 28 lutego 2012 r. Całkowita jego wartość wyniosła 44 305 677,11 PLN w tym 32 909 509,78 PLN kosztów kwalifikowanych. Można zatem wysoko ocenić zakres udzielonego wsparcia w ramach działania 5.6 RPO WK-P. Zrealizowano przedsięwzięcie inwestycyjne o charakterze budowlanym, tworzone z myślą o poprawieniu atrakcyjności i konkurencyjności uzbrajanych obszarów. Stanowi ono strategiczne przedsięwzięcie dla rozwoju gospodarki w skali regionalnej. Również sami beneficjenci działania 5.6 pozytywnie odnoszą się do otrzymanego wsparcia:

„W przeciągu czterech lat dwukrotnie wzrosła liczba osób zatrudnionych w firmach lokowanych w Parku Technologicznym”

Obszarem, w którym Samorząd Województwa powinien rozważyć dokonanie interwencji, jest **przygotowanie terenów pod inwestycje**.⁴⁹ Słabe przygotowanie dla lokalizacji inwestycji w regionie (planistyczne i infrastrukturalne) jest także wskazane w analizie SWOT regionu w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020⁵⁰. Należy wskazać, że wsparcie na działania dotyczące przygotowania terenów pod działalność gospodarczą realizowane są również ze środków EFRR w RPO innych regionów. Ważnym elementem badania była analiza benchmarkingowa kształtu wsparcia dla przedsiębiorców w pozostałych regionalnych programach operacyjnych.

Analizie poddano wybrane działania finansowane z RPO na potrzeby kompleksowego uzbrojenia terenów pod inwestycje gospodarcze. Analizie porównawczej poddano działanie 5.6 RPO WK-P i działanie 1.1 *Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu* Poddziałanie 1.1.1 *Infrastruktura rozwoju gospodarczego RPO województwa śląskiego*, działanie 1.3 *Kompleksowe przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą RPO województwa mazowieckiego* oraz Poddziałanie 1.3.3 *Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Schemat A RPO województwa zachodniopomorskiego*.

W ramach RPO **województwa zachodniopomorskiego** realizowane mogą być projekty polegające na uzbrojeniu strefy inwestycyjnej w niezbędną infrastrukturę techniczną, w szczególności w sieć wodną, kanalizacyjną, energetyczną, gazową, deszczową, telekomunikacyjną, sieci specjalistyczne oraz drogi wewnętrzne. W RPO **woj. mazowieckiego** wykaz możliwych projektów do realizacji w działaniu 1.3 nie obejmował realizacji sieci ciepłowniczych i telekomunikacyjnych. W tych analizowanych RPO zakres realizowanych projektów pokrywał się z zakresem projektów do realizacji w RPO WK-P.

Podczas analizy benchmarkingowej ustalono, że w ramach RPO **województwa śląskiego**, finansowany jest szerszy zakres projektów niż w przypadku RPO WK-P działanie 5.6. Poza zakresem wsparcia realizowanym w RPO WK-P, w RPO WSL dofinansowywane są projekty kompleksowego uzbrojenia terenów pod inwestycje gospodarcze, tj. projekty pozwalające na uzbrojenie terenów w sieci

⁴⁹ Por. Raport końcowy Analiza potrzeb rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego w kontekście nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020, IBS na zlecenie UM WK-P, Warszawa 2012, str. 64.

⁵⁰ Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020, załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r., str. 17.

kanalizacji sanitarnej, deszczowej, sieci wodociągowe, elektroenergetyczne, ciepłownicze, telekomunikacyjne, gazowe itp. oraz skomunikowanie, które w efekcie finalnym przyczynią się do udostępnienia terenu dla inwestorów chcących rozpocząć tam swoją działalność gospodarczą. Uzbrojenia terenów sieci ciepłownicze i telekomunikacyjne nie przewidywał w pierwszych latach realizacji RPO WK-P, dlatego projekt BPPT nie mógł uwzględniać tego typu inwestycji. Konieczna była realizacja tej części inwestycji z udziałem środków własnych. Program po renegocjacjach dopuszcza finansowanie pełnego uzbrojenia terenów, również w podane sieci. Proponuje się zatem uwzględnienie tego problemu w programowaniu RPO na lata 2014-2020.

Szczególnie ważne jest promowanie terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorców. Rekomendujemy zatem kontynuację w przyszłym okresie programowania wspierania ze środków RPO WK-P **uzbrojenia terenów pod inwestycje** i włączenie tego typu inwestycji do dofinansowania w działaniu 5.6 RPO WK-P, w tym również **sieci ciepłowniczych i telekomunikacyjnych**.

Zasadne będzie systematyczne **przekazywanie informacji przedsiębiorcom** z regionu o możliwościach i korzyściach realizowania inwestycji i prowadzenia działalności gospodarczej na terenach przystosowanych w ramach działania 5.6 RPO WK-P do prowadzenia działalności gospodarczej.

4.5 Ocena procesu wdrażania projektów

Realizacja projektów inwestycyjnych wiąże się ze zwiększonym ryzykiem. Ryzyko i wrażliwość projektu badane są w odniesieniu do jego trwałości finansowej. Najważniejszym z zagrożeń dla projektu jest niebezpieczeństwo utraty płynności finansowej przez beneficjenta i/lub operatora projektu. W celu zilustrowania możliwości realizacji projektu w kontekście analizowanych aspektów jego wykonalności - m.in. instytucjonalnego, ekonomiczno-finansowego, prawnego, środowiskowego, technicznego obowiązkiem wnioskodawcy ubiegającego się o wsparcie na inwestycje ze środków RPO WK-P jest przygotowanie **Studiów Wykonalności Inwestycji**. Studium takie ma za zadanie:

- Wskazać, które z różnych proponowanych rozwiązań problemu będzie najlepsze pod względem technicznym, ekonomicznym, społecznym oraz ekologicznym;
- Wstępnie określić zakres rzeczowy przedsięwzięcia oraz główne parametry techniczne;
- Oszacować nakłady inwestycyjne oraz określić harmonogram realizacji projektu w celu zaplanowania wydatków;
- Zidentyfikować potencjalne problemy związane z realizacją oraz eksploatacją analizowanej inwestycji;
- Wykazać celowość realizowanej inwestycji.

Studium Wykonalności ma umożliwić kompleksowe dokonanie oceny projektu przede wszystkim pod kątem potrzeb i możliwości realizacji projektu oraz jego efektywności. W ramach Studium Wykonalności na maksymalnie trzech stronach beneficjent dokonuje **analizę wrażliwości** oraz **analizę ryzyka projektu**. Zadaniem wnioskodawcy jest wskazanie w Studium odpowiedzi na pytanie, z jakiego **rodzaju ryzykiem wiąże się eksploatacja zrealizowanego projektu oraz jak wrażliwa jest efektywność projektu na zmiany poszczególnych parametrów**. Zasady analizy ryzyka w projektach inwestycyjnych zostały przygotowane na podstawie Wytocznych MRR

w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód⁵¹.

Weryfikacja poprawności analizy ryzyka zewnętrznego i wewnętrznego związanego z wdrażaniem inwestycji dokonywana była przez IZ poprzez ocenę wniosków składanych w konkursach zgodnie z **kryteriami oceny**. Kryteria oceny wniosków określone zostały przez IZ (przykładowo, Uchwała nr 25/2008 Komitetu Monitorującego RPO WK-P na lata 2008-2013 z dnia 4 kwietnia 2008 r. w sprawie zatwierdzenia kryteriów wyboru projektów dla osi priorytetowej 5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, z póź. zm.). W ramach oceny wniosku oceniane jest w szczególności kryterium Wykonalność finansowa i ekonomiczna projektu, pod kryterium **Czy analiza finansowa i ekonomiczna przedsięwzięcia została przeprowadzona poprawnie?**

W celu pomocy wnioskodawcom w przygotowaniu dokumentacji konkursowej, IZ przygotowała *Wytyczne ogólne dotyczące przygotowania Studiów Wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013*⁵². Oprócz Wytycznych Ogólnych przygotowane zostały także Wytyczne Tematyczne do poszczególnych działań RPO W-KP (Tabela 13).

Tabela 13. Wytyczne Tematyczne do poszczególnych działań RPO W-KP objętych badaniem

Działanie RPO WK-P	Nazwa Wytycznej Tematycznej
Działanie 4.3	Brak wytycznych
Działanie 5.1	Wytyczne w zakresie zasad udzielania wsparcia Instytucjom Otoczenia Biznesu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007-2013 Oś Priorytetowa 5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw działanie 5.1 <i>Rozwój instytucji otoczenia biznesu</i> Schemat: projekty związane z zaawansowanym wsparciem dla przedsiębiorstw (w tym roboty oraz wyposażenie w środki i zasoby), Toruń 2011 rok oraz Wytyczne w zakresie zasad udzielania wsparcia instrumentom inżynierii finansowej, Toruń, 2009 rok
Poddziałanie 5.2.1	Brak wytycznych
Poddziałanie 5.2.2	Brak wytycznych
Działanie 5.3	Brak wytycznych
Działanie 5.4	Wytyczne tematyczne dotyczące przygotowania Studiów wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 z zakresu działania 5.4., Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii, Toruń, opracowanie wytycznych 2008 rok
Działanie 5.5	Brak wytycznych
Działanie 5.6	Wytyczne tematyczne dotyczące przygotowania Studiów wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach regionalnego programu

⁵¹ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, Minister Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 19.09.2007 r., str. 41.

⁵² Wytyczne ogólne dotyczące przygotowania Studiów Wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Toruń 2008, Załącznik do uchwały nr 100/1276/08 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 30 grudnia 2008 r., z późn. zm.

Działanie RPO WK-P	Nazwa Wytycznej Tematycznej
	operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 z zakresu działania 5.6. <i>Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje</i> , Toruń, opracowanie wytycznych 2008 rok
Działanie 6.2.	Wytyczne tematyczne dotyczące przygotowania Studiów wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 z zakresu działania 6.1. <i>Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze</i> oraz działania 6.2. <i>Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych</i> , Toruń, opracowanie wytycznych 2008 rok

Źródło: Opracowanie własne

W celu uzyskania racjonalnego zapewnienia, że wydatki poniesione w projekcie dofinansowanym ze środków RPO WK-P są kwalifikowane, a projekt jest realizowany zgodnie z umową i wnioskiem IZ opracowała Wytyczne dotyczące przeprowadzenia audytu projektów dofinansowywanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013.⁵³ Wymóg przeprowadzenia audytu został wprowadzony w przypadku realizacji kilku projektów w ramach Osi Priorytetowych RPO WK-P objętych badaniem, przez tego samego Beneficjenta, o łącznej wartości przekraczającej 25 mln.⁵⁴

Najczęściej spotykanymi metodami oceny projektów inwestycyjnych są:

- Poprawność założeń do analizy finansowej,
- Poprawność sporządzenia rachunku zysków i strat dla projektu,
- Poprawność wyliczenia wartości dofinansowania – luka finansowa,
- Poprawność sporządzenia rachunku przepływów pieniężnych dla projektu,
- Poprawność wyliczenia wskaźników rentowności projektu.

Na beneficjentów projektów współfinansowanych z UE nakładane są różne obowiązki, których należyte wypełnienie pozwala na efektywną realizację celów polityki spójności. Jednym z nich jest wymóg zachowania **trwałości projektu** zgodnie z art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006.⁵⁵ Należy przy tym wskazać, iż trwałość projektu jest jednym z kilku zagadnień podlegających kontroli po zakończeniu jego realizacji. Do pozostałych należą w szczególności: osiągnięcie i utrzymanie wskaźników, wygenerowany przychód, zasada zakazująca podwójnego finansowania czy archiwizacja dokumentacji związanej z projektem. W pewnych okolicznościach mogą one wpływać na kwestię zachowania trwałości. Przez utratę trwałości należy rozumieć (zgodnie z powyżej przytoczonym rozporządzeniem) poddanie projektu zasadniczym modyfikacjom w terminie 5 lat od zakończenia jego realizacji. Termin zasadniczej modyfikacji rozumiany jest jako ingerencja: mająca wpływ na charakter projektu lub warunki jego realizacji lub powodująca uzyskanie nieuzasadnionej korzyści przez beneficjenta, oraz wynikająca ze zmiany charakteru własności elementu infrastruktury albo z zaprzestania działalności produkcyjnej.

⁵³ Wytyczne dotyczące przeprowadzenia audytu projektów dofinansowywanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013, Toruń 2008, Załącznik do uchwały nr 86/1044/08 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 6 listopada 2008 r., z późn. zm.

⁵⁴ W 2011 roku - odstąpiono od obowiązku przeprowadzania audytu projektów realizowanych w działaniu 5.5 Promocja i rozwój markowych produktów. Z uwagi na specyfikę oraz wartość projektów obowiązek przeprowadzania audytu powoduje nieuzasadnione zwiększenie kosztów związanych z realizacją projektów w ramach działania 5.5.

⁵⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:PL:PDF>

Stosowane w RPO WK-P kryteria wyboru projektów zapewniają przyjęcie do realizacji inwestycji gwarantujących trwałość, skuteczność i efektywność podjętych zamierzeń. MRR w marcu 2012 r. opublikował podręcznik pt. „Zagadnienie zachowania trwałości projektu współfinansowanego z funduszy europejskich”⁵⁶. Jest to ekspercka analiza zagadnień związanych z trwałością projektu. Prezentowane są w nim praktyczne przykłady opracowane na bazie różnych problemów interpretacyjnych w obszarze trwałości projektów współfinansowanych ze środków UE. Zasadna będzie zatem dodatkowa analiza dokumentacji konkursowej w celu weryfikacji zapewnienia trwałości wspieranego ze środków RPO WK-P projektu.

Analiza dokumentacji konkursowej prowadzi do ogólnego wniosku, że struktura i zakres stosowanego planu biznesowego projektu (Studium Wykonalności) powinny pozwolić na osiągnięcie podstawowych celów, jakim ma służyć tego typu dokument. Przygotowywany przez przedsiębiorcę biznes plan powinien pozwolić na weryfikację dobrej kondycji finansowej przedsiębiorstwa wnioskodawcy, pozwalającej na efektywne wykorzystanie pomocy, możliwości realizacji inwestycji objętej wsparciem, głównie w zakresie struktury i poziomu źródeł finansowania, wykazaniu korzyści (rzeczowych oraz finansowych) z realizacji przedsięwzięcia, wykazaniu efektywności ekonomicznej wspieranego przedsięwzięcia oraz potwierdzeniu perspektyw rozwoju firmy. Struktura i zakres stosowanego planu biznesowego projektu (Studium Wykonalności) powinny pozwolić na osiągnięcie podstawowych celów, jakim ma służyć tego typu dokument. **Podczas oceny merytorycznej wniosku analizowano ryzyka zewnętrzne i wewnętrzne związane z realizacją inwestycji.** IZ przygotował Wytyczne ogólne dotyczące przygotowania Studiów Wykonalności realizowanych projektów inwestycyjnych zgodne ze standardami określonymi przez MRR.

W procedurach aplikacyjnych określony został proces oceny i wyboru projektów. Trwa on 90 dni roboczych, z czego 45 dni zostało przeznaczonych na ocenę formalną, a kolejne 45 – na ocenę merytoryczną. Przedsiębiorca aplikując o środki pomocowe składał niezbędną dokumentację projektową. Składana dokumentacja podlegała wieloetapowej ocenie (formalnej i merytorycznej).

W przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej przedsiębiorcy korzystali z pomocy firm doradczych oraz IOB. Dobrym przykładem realizowanych działań doradczych polegających na wsparciu przedsiębiorców w przygotowaniu biznes planów są usługi realizowane przez Toruńską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Toruniu. W prowadzonym Punkcie Konsultacyjnym KSU przedsiębiorcy mogą uzyskać wszystkie informacje na temat prowadzenia działalności oraz skorzystać ze wsparcia konsultantów, którzy pomogą przygotować niezbędne dokumenty, np. wniosek o pożyczkę, biznes plan, kosztorys przedsięwzięcia, jak również znaleźć partnera odpowiadającego wyspecjalizowanym potrzebom. Z uwagi na dofinansowanie świadczonych usług doradczych ze środków EFS wkład własny przedsiębiorcy w ramach realizowanej usługi wynosi jedynie 10%.

W ramach prowadzonej oceny formalnej i merytorycznej wniosku o dofinansowanie, w szczególnie złożonych przypadkach na etapie oceny merytorycznej przewiduje się możliwość sporządzenia ekspertyz zewnętrznych. Procedury oceny wniosku przewidują również możliwość dokonania dodatkowych ustaleń z instytucjami zewnętrznymi. W takim przypadku termin procedury zostaje zawieszony do momentu zakończenia postępowania wyjaśniającego lub zamówionej ekspertyzy dla przedmiotowego projektu.

Wdrażanie RPO WK-P z uwagi na złożoność procesu oraz wymagania formalno-prawne związane m.in. z dokumentacją konkursową, oceną formalną i merytoryczną wniosków jest zadaniem trudnym i zarazem dynamicznym. Ogłaszanie konkursów wniosków rodziło konieczność udzielania wsparcia

⁵⁶

http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Dokumenty/pp/Lists/Prawo%20Polskie/Attachments/19/Podrecznik_ws_trwalosci_2003_2012.pdf

o charakterze informacyjno-szkoleniowym dla różnych grup beneficjentów. Duże zainteresowanie potencjalnych beneficjentów udziałem w poszczególnych konkursach spowodowało **liczne pytania kierowane do pracowników UM WK-P**. Patrząc z doświadczenia wdrażania programów unijnych należy wskazać, że duża liczba jest zjawiskiem powszechnym podczas aplikowania o środki pomocowe. Bezspornie jednak absorbuje pracowników odpowiedzialnych za zarządzanie Programem. Należy również zaznaczyć, że ogłaszanie kolejnych konkursów wraz ze zmianami w dokumentacji konkursowej wiązać się będzie ze wzrostem liczby formułowanych pytań. W celu usprawnienia procesu udzielania bieżących informacji na bieżąco aktualizowana jest strona www.mojregion.eu.

W celu pomocy potencjalnym beneficjentom we właściwym przygotowaniu i realizacji projektów w ramach RPO WK-P przyjęte zostało w 2008 roku „**Vademecum Beneficjenta**”. Zawiera ono dużą ilość informacji napisanych dość przystępnym językiem, dzięki czemu potencjalni beneficjenci mogą sięgając do jednego dokumentu zgłębić problematykę związaną z wdrażaniem RPO WK-P.

Badani przedsiębiorcy, którzy nie otrzymali pomocy finansowej z RPO WK-P w 63% odpowiedzieli, że nie mieli problemu z dotarciem do informacji o RPO WK-P. Jedynie 20% badanych przedsiębiorców z grupy, która nie otrzymała wsparcia było odmiennego zdania. Jako główne obszary problemowe przedsiębiorcy z grupy kontrfaktycznej wskazywali brak jasnych wskazówek dotyczących wypełniania wniosków, brak jednoznacznych kryteriów oceny opisanych przed przygotowaniem wniosku oraz opóźnienia w przekazywaniu informacji o prowadzonych naborach wniosków, czyli komunikacji na linii urząd - wnioskodawca:

„Skomplikowany system informacji na stronach. Gąszcz programów i ich opisów w których przedsiębiorca prowadzący działalność się gubi. Skomplikowany opis samego wniosku, formy jego składania - przerost formy nad treścią. Niejasne warunki oceny i sposobu oceniania.”

Brak klarownych informacji dotyczących wyboru projektu, budząca wątpliwość co do obiektywności, nigdzie wcześniej jasno nie omawiana procedura oceny formalnej, brak jakiegokolwiek komunikacji ze strony urzędu”.

„Niekompetentni pracownicy punktu konsultacyjnego, którzy nie potrafią udzielić odpowiedzi na pytania. Brak możliwości skontaktowania się z osobami zajmującymi się oceną projektów.”

W związku z sukcesywnym wdrażaniem kolejnych działań RPO WK-P urząd organizował szkolenia dla potencjalnych beneficjentów.⁵⁷ Szkolenia służyły pozyskaniu przez wnioskodawców bezpośredniej informacji na tematy, które najbardziej interesowały uczestników.

Istotnym elementem procesu wdrażania RPO WK-P jest ocena składanych wniosków w ramach uruchomionych działań. Ocena ta składa się z dwóch etapów: oceny formalnej i oceny merytorycznej. Odpowiednio przygotowana dokumentacja spełnia kilka ważnych funkcji. Od konstrukcji wniosku o dofinansowanie, napisanego zrozumiałym językiem, instrukcji jego wypełniania oraz przyjaźnie zaprojektowanych formularzy załączników do wniosku, zależy w dużej mierze postrzeganie przez wnioskodawców stopnia skomplikowania procesu korzystania ze środków unijnych. Dobrze zaprojektowane formularze eliminują możliwości popełniania niektórych błędów (np. błędów rachunkowych dzięki zastosowaniu automatycznego liczenia sum, czy błędów wynikających z niewypełnienia niektórych pól we wniosku), a jednocześnie umożliwiają precyzyjne pokazanie ocenianemu założeń i celów projektu. Jakość składanych wniosków determinuje w dużej mierze nakład czasu niezbędny na etapie oceny formalnej do wskazania beneficjentowi wszystkich błędów, wad lub braków w dokumentacji aplikacyjnej. W celu usprawnienia procesu aplikowania przygotowany został **Generator Wniosków Aplikacyjnych**.

⁵⁷ Kompleksowa ocena działań szkoleniowych podejmowanych przez IZ została opisana w Rozdziale 4.6 Raportu.

Należy pozytywnie ocenić **działania IZ służące ograniczeniu kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców** poprzez aktualizację strony internetowej Programu, uruchomienie Generatora Wniosków Aplikacyjnych oraz organizację cyklicznych szkoleń dla wnioskodawców środków RPO WK-P. Badani przedsiębiorcy w większości ocenili, że nie mieli problemu z dotarciem do informacji na temat RPO W-KP (63%). Nie rozwiązano jednak problemu systemowego udzielania informacji o stanie sprawy i poziomie oceny wniosków aplikacyjnych, co mogło wpłynąć na podniesienie kosztów organizacyjnych zarządzania Programem.

W badaniu dokonano analizy benchmarkingowej przyjętych rozwiązań organizacyjnych wdrażania i zarządzania RPO w innych regionach. Na szczególną uwagę zasługuje System Informatycznego Wdrażania i Zarządzania RPO Województwa Śląskiego (SIWiZ RPO WSL) ([link do systemu https://rpo.slaskie.pl/wnioski](https://rpo.slaskie.pl/wnioski)). SIWiZ RPO WSL pełni rolę Lokalnego Systemu Informatycznego. Główne cele SIWiZ RPO WSL: zapewnienie narzędzia informatycznego do wypełniania i przysyłania dokumentów (wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność, harmonogramy, ankiety trwałości), trwały system archiwizowania procesów, dokumentów, łatwiejsze standaryzowanie dokumentów, elementów wdrażania RPO, ograniczenie dokumentacji (wersji papierowych) oraz usprawnienie i przyspieszenie procesu wdrażania programu operacyjnego. Wdrożenie systemu ma na celu usprawnienie procesu rozdysponowania środków poprzez zapewnienie, że proces obsługi wniosku będzie prowadzony w ramach jednego systemu. System oprócz tradycyjnego generatora wniosków o dofinansowanie i generatora wniosków o płatność dodatkowo pozwala na wskazanie etapu rozpatrywania wniosku w danym okresie.

Proces wdrażania RPO jest wyzwaniem dla wszystkich podmiotów i osób zaangażowanych w ten proces. Uwzględniając jego specyfikę, złożoność i różnorodność zadań, również zmieniających się w czasie należy wziąć pod uwagę możliwość występowania obszarów wrażliwych. Takim obszarem jest z pewnością obszar kontraktu z wnioskodawcą na etapie aplikowania o wsparcie. Rekomendujemy skorzystanie z dobrych praktyk wdrażania RPO. Z analizy benchmarkingowej wynika, że w RPO województwa śląskiego funkcjonuje **aplikacja SIWiZ RPO WSL⁵⁸ umożliwiająca ograniczenia kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców na etapie oceny wniosków.**

4.6 Ocena działań szkoleniowych podejmowanych przez IZ

Działania informacyjne i promocyjne to obowiązek państw członkowskich, instytucji zarządzających programami i samych beneficjentów korzystających z pomocy unijnej. Obowiązek ten wynika wprost z przepisów prawa wspólnotowego (w szczególności z Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 oraz Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006), a także z dokumentów krajowych, które w sposób bardziej szczegółowy niż unijne rozporządzenia, określają zasady komunikacji Funduszy Europejskich. Na poziomie krajowym głównymi dokumentami dotyczącymi informacji i promocji są Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie informacji i promocji, Strategia komunikacji Funduszy Europejskich w Polsce w ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 oraz Plany komunikacji poszczególnych programów.

Podstawą działań informacyjnych i promocyjnych podejmowanych przez IZ RPO WK-P jest tzw. *Plan Komunikacji Regionalnego Programu Operacyjnego*. Dokumentami o charakterze operacyjnym, opisującymi szczegółowo interwencje, mające realizować cele Planu Komunikacji oraz zapisy Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich – są **roczne plany działań**.

⁵⁸ Więcej informacji na stronie UM województwa śląskiego <http://rpo.slaskie.pl/>

Działania informacyjne mają głównie na celu dotarcie do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów realizujących projekty z przekazem na temat zasad aplikowania i realizacji projektów w ramach RPO WK-P, możliwości aplikowania i udziału w projektach różnych grup docelowych programu, zasad konkursów i zmian w zakresie procedur.

Natomiast działania promocyjne należy rozumieć jako ogół przekazu na temat RPO WK-P, kierowanego przez IZ do otoczenia społecznego programu, mającego za cel zwiększenie stanu wiedzy społeczności regionu na temat możliwości stwarzanych przez RPO oraz stworzenie korzystnej atmosfery dla jego wdrażania, w tym także działania służące zmotywowaniu potencjalnych beneficjentów do sięgania po środki dostępne w RPO.

Zakres działań informacyjno-promocyjnych

W ramach RPO funkcjonują m.in. następujące instrumenty o charakterze informacyjno-promocyjnym:

- strona internetowa www.mojregion.eu (strona www poświęcona funduszom europejskim w Województwie Kujawsko-Pomorskim zawierająca dokumenty i informacje dotyczące wszystkich programów unijnych realizowanych w regionie),
- punkty informacyjne RPO,
- szkolenia,
- konferencje, seminaria, warsztaty,
- reklamy, broszury, ulotki, plakaty, foldery, gazetki, biuletyny, filmy, imprezy plenerowe.

Ocena działań szkoleniowych

Poniżej przedstawiono uszczegółowione informacje na temat oferty szkoleń skierowanych do przedsiębiorców w ramach działań objętych niniejszym badaniem.

Szkolenia dla beneficjentów organizowane i prowadzone są w oparciu o harmonogramy konkursów, co zapewnia realizację ich podstawowych celów. Szkolenia te mają za zadanie przygotować beneficjentów do aplikowania, a w okresie realizacji projektu także jego prowadzenia, rozliczania i monitorowania.

Jednakże w początkowej fazie wdrażania RPO szkolenia (np. pierwsze szkolenia z 2008 r. prowadzone w punktach informacyjnych funduszy UE dla poddziałania 5.2.2 nt. warunków aplikowania, przygotowania WoD) pojawiały się zbyt późno (względem terminów naboru wniosków). Szkolenia takie powinny być organizowane wcześniej (najpóźniej kilka tygodni przed rozpoczęciem naboru wniosków, nie zaś w trakcie jego trwania), tak by zainteresowane osoby (w tym także uczestnicy szkoleń) miały szansę przemyśleć i odpowiednio przygotować projekt. W przypadku większości kolejnych szkoleń należy stwierdzić, iż były one ogłaszane z odpowiednim wyprzedzeniem względem terminów naboru wniosków.

Pierwsze szkolenie związane z ocenianymi działaniami zostało przeprowadzone w 2008 r. Były to szkolenia dla potencjalnych beneficjentów RPO przeprowadzone w starostwach powiatowych. Tego typu spotkania były bardzo potrzebne, gdyż w szeroki sposób umożliwiły przygotowanie przedsiębiorców do aplikowania o środki UE.

Od tego momentu przeszkolone zostały 1933 osoby. Dobór tematyki szkoleń był bardzo szeroki i kompletny tj. dotyczył: ogólnych informacji o działaniach, w których przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie, uszczegółowionych informacji dotyczących przygotowania WoD dla różnych działań oraz wdrażania, rozliczania i kontroli realizacji projektów dla przedsiębiorców, którzy otrzymali dofinansowanie.

Średnia liczebność grup szkoleniowych to ok. 38 osób (prowadzone były szkolenia z mniejszymi grupami tj. 18-20 osób, ale także i z większą liczbą osób jak np. 50 osób).

Poniżej przedstawione zostały opinie uczestników szkoleń (respondentów niniejszego badania ewaluacyjnego) na temat prowadzonych działań szkoleniowych.

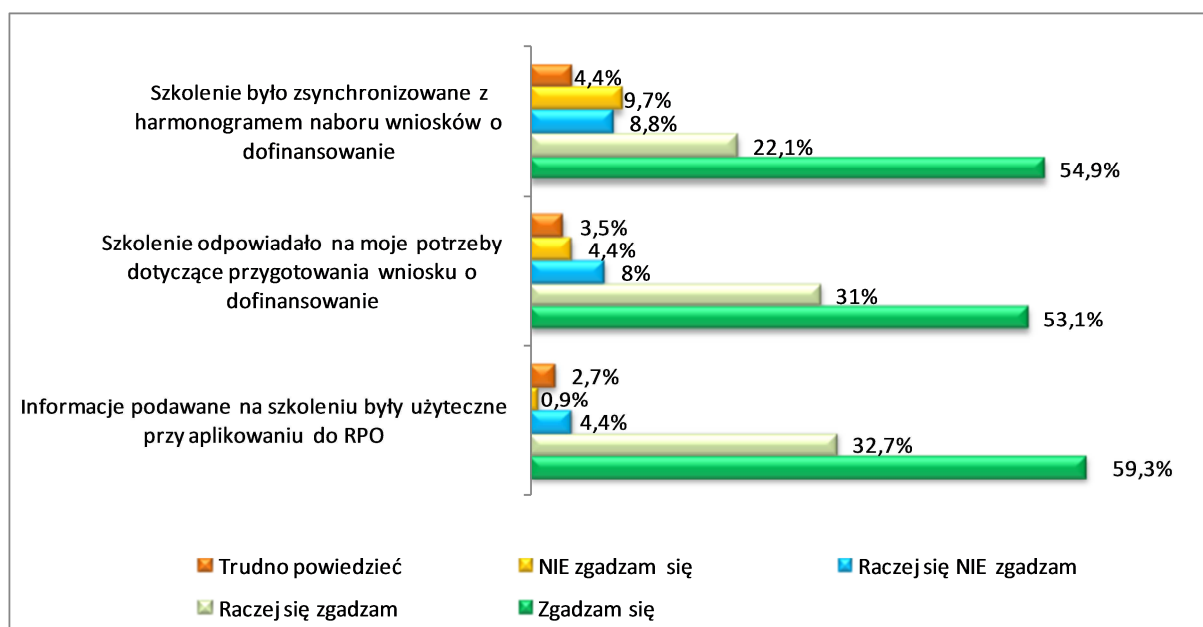
Szkolenia dotyczące aplikowania do RPO WK-P

Blisko połowa (46,3%) beneficjentów⁵⁹ respondentów badania CATI brała udział w szkoleniach dotyczących aplikowania w ramach RPO WK-P prowadzonych przez IZ RPO WK-P (50,8% ankietowanych wskazało, iż w takich szkoleniach nie uczestniczyło).

Prawie połowa (46,9%) wnioskodawców, którzy aplikowali, ale nie otrzymali dofinansowania⁶⁰, wskazała, iż brała udział w szkoleniach dotyczących aplikowania do RPO WK-P (44,6% ankietowanych wskazało, iż w takich szkoleniach nie uczestniczyło, zaś 8,5% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi / nie pamiętało).

Poniżej na wykresach przedstawiono opinie obu badanych grup na temat szkoleń dotyczących aplikowania do RPO WK-P (Wykres 37, Wykres 38).

Wykres 37. W jakim stopniu zgadza lub nie zgadza się Pani/Pan z następującymi twierdzeniami na temat szkoleń dotyczących aplikowania do RPO WK-P? Wskazania beneficjentów

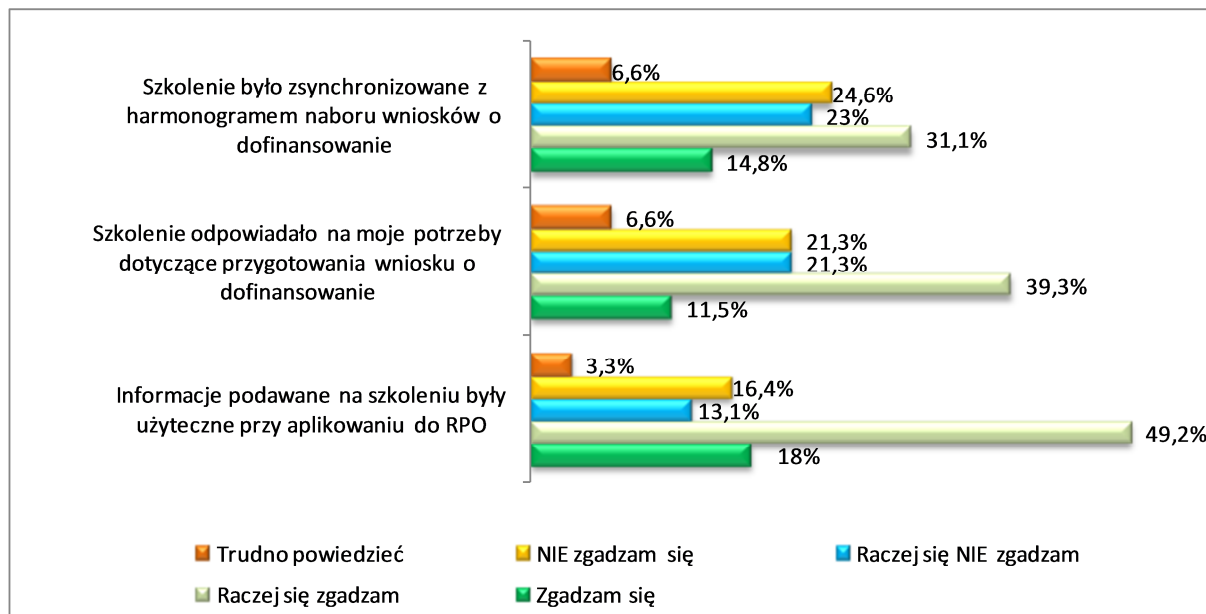

Źródło: ankieta CATI (n=113)

⁵⁹ Respondenci badania CATI.

⁶⁰ Respondenci badania CAWI.

Wykres 38. W jakim stopniu zgadza lub nie zgadza się Pani/Pan z następującymi twierdzeniami na temat szkoleń dotyczących aplikowania do RPO WK-P? Wskazania wnioskodawców, którzy aplikowali, ale nie otrzymali dofinansowania

Źródło: ankieta CAWI (n=61)

Z powyższych wyników wyłania się bardzo dobra ocena prowadzonych przez IZ szkoleń dotyczących aplikowania w ramach RPO WK-P przez beneficjentów oraz dobra przez wnioskodawców. Można wskazać, iż zarówno wśród beneficjentów (94,7% odpowiedzi pozytywnych), jak i wnioskodawców (67% odpowiedzi pozytywnych) ocena przydatności informacji podawanych na szkoleniu w aplikowaniu do RPO była wysoka. Również zarówno w przypadku beneficjentów (84,1%) jak i wnioskodawców (50,8%) wysoko ocenione zostało dopasowanie szkolenia do potrzeb jego uczestników.

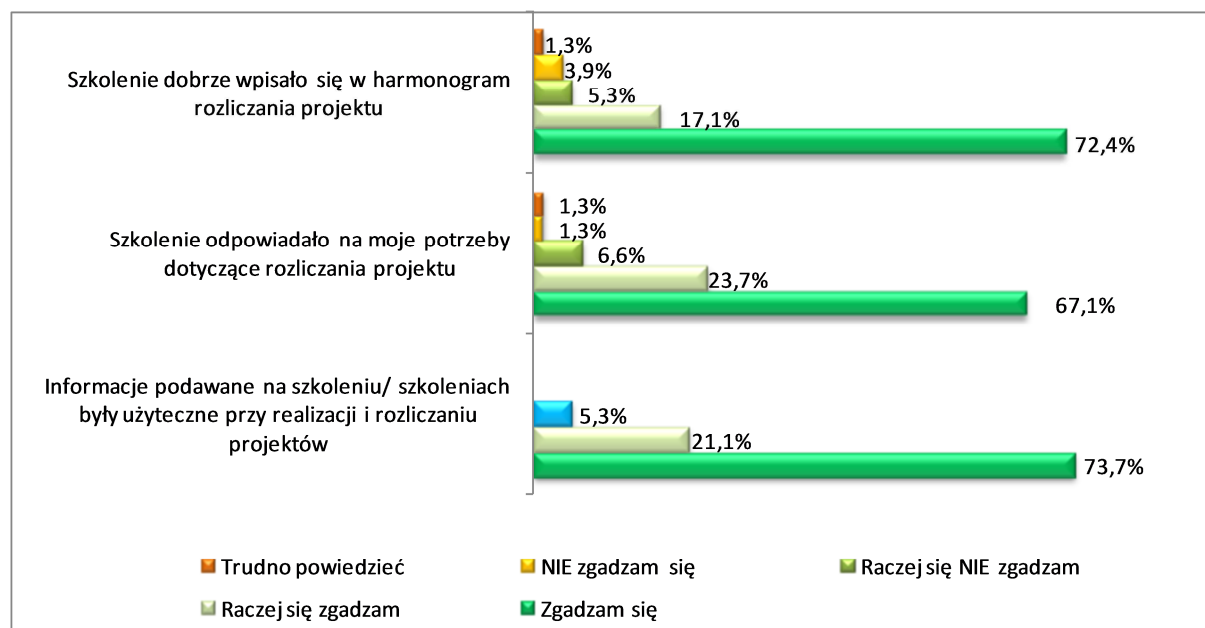
Warto zaznaczyć, iż w pewnym stopniu gorsza ocena szkoleń z perspektywy wnioskodawców, niż beneficjentów może wynikać z faktu, iż nie otrzymali oni dofinansowania.

W przypadku beneficjentów (CATI) nieznacznie gorzej oceniona została odpowiednia synchronizacja prowadzonych szkoleń z naborami wniosków (77% odpowiedzi pozytywnych, 18,6% negatywnych). Wśród wnioskodawców (CAWI) odsetek ten wyniósł: 45,9% odpowiedzi pozytywnych oraz 49% negatywnych.

Szkolenia dotyczące poprawnej realizacji i rozliczania projektu w ramach RPO WK-P

31,1% beneficjentów brało udział w szkoleniach dotyczących poprawnej realizacji i rozliczania projektu w ramach RPO WK-P (66,8% ankietowanych wskazało, iż w takich szkoleniach nie uczestniczyło) – Wykres 39.

Wykres 39. W jakim stopniu zgadza lub nie zgadza się Pani/Pan z następującymi stwierdzeniami na temat szkoleń dotyczących rozliczania projektów?

Źródło: ankieta CATI (n=76)

Beneficjenci RPO bardzo wysoko ocenili jakość i użyteczność szkoleń dotyczących poprawnej realizacji i rozliczania projektu.

Ocena dostępności do informacji o RPO WK-P

Jedno z pytań skierowanych do wnioskodawców, którzy aplikowali, ale nie otrzymali dofinansowania, dotyczyło problemów w dotarciu do informacji na temat RPO W-KP. Zaledwie co piąty respondent wskazał, iż napotkał na takie problemy. 63,8% respondentów wskazało, iż nie miało problemów w dotarciu do informacji na temat RPO WK-P (16,2% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie). Respondentom brakowało:

- informacji, na jakie konkretnie typy projektów i jakie kwoty można uzyskać dofinansowanie,
- jasnych wskazówek dotyczących wypełniania WoD (oraz załączników) i WoP,
- klarownych informacji nt. oceny WoD (formalnej, merytorycznej).

Ponadto jednym z argumentów podnoszonych przez osoby niżej oceniające szkolenia było odczytywanie przez prowadzących treści z prezentacji, a nie aktywna wymiana informacji z uczestnikami.

Zakres i charakter prowadzonych szkoleń (materiały szkoleniowe) oraz ogół dostępnych informacji sugerują, iż w/w negatywne opinie wynikają przede wszystkim z:

- trudnej / specyficznej tematyki (dofinansowanie ze środków UE),
- uczestniczenia w szkoleniu nie adekwatnym do swoich potrzeb,
- powierzenia procesu aplikowania w zbyt dużym stopniu firmie konsultingowej,
- braku dociekliwości w samodzielnym poszukiwaniu informacji (strona mojregion.eu, punkty informacyjne itp.).

Każde szkolenie może zostać skrajnie różnie ocenione przez uczestnika, w zależności od tego, z jakimi potrzebami stawiała się na nie ta osoba.

Dlatego przedstawiciele IZ szczególnie duży nacisk powinni kłaść na **rekrutację właściwych osób** na szkolenia. Stąd np. należy bardzo precyzyjnie w informacji o szkoleniu wskazać: dla jakiej grupy odbiorców jest ono przeznaczone, jaki będzie zakres merytoryczny lub np. dopytywać zgłoszoną osobę, czy na pewno jest zainteresowana pozyskaniem informacji na dany temat (np. ogólnych warunków związanych z konkursem, gdyż w tym zakresie dużo informacji znajduje się na stronie www.mojregion.eu). Analogicznie w przypadku szkoleń bardziej specjalistycznych (np. pomoc publiczna, ocena oddziaływania na środowisko, zamówienia publiczne) również należy się upewnić, czy osoba zgłaszająca się na szkolenie jest świadoma zakresu oraz charakteru szkolenia.

Internet w bardzo dużym zakresie umożliwia dotarcie do dokumentacji konkursowej, wytycznych, podręczników itp. Szkolenia służą pogłębieniu tej wiedzy, ale bez internetu byłaby ona praktycznie niedostępna dla wszystkich zainteresowanych.

Uczestnicy szkoleń powinni wcześniej otrzymywać materiały szkoleniowe np. drogą elektroniczną (prezentacje, dokumenty, skany). Co prawda, tego typu podejście obciąża zadaniami pracowników IZ, jednakże takie działanie pozwoliłoby przed szkoleniem najbardziej odpowiedzialnym/zainteresowanym uczestnikom zapoznać się z materiałami, prześledzić główne wątki, przygotować pytania itp. Dzięki temu szkolenia mogłyby być bardziej trafne i prowadzone na lepszym poziomie (szkolenie służyłoby znacznemu pogłębieniu informacji, poukładania posiadanych już informacji). Ponadto materiały takie mogłyby zostać przekazane innym przedsiębiorcom, działając jako „efekt zachęty” do aplikowania, bądź do skontaktowania się z punktem informacyjnym RPO w celu pogłębienia pewnych obszarów tematycznych.

Sugerujemy rozważenie możliwości wykorzystania bazy danych o wnioskodawcach i beneficjentach z programów ogólnokrajowych (np. PO IG) w celu rozpowszechniania informacji o możliwości ubiegania się o dofinansowanie w ramach RPO WK-P. Przykładowo IZ RPO WK-P mogłaby wykorzystać listy beneficjentów z województwa kujawsko-pomorskiego z działania 8.1.1 PO IG, aby zwiększyć zainteresowanie tych podmiotów aplikowaniem do programu regionalnego.

Wśród badanych wnioskodawców pojawiały się sporadyczne sygnały, iż IZ przeznacza zbyt mało alokacji na działania, że jest ona trudno dostępna, oraz że proces oceny WoD jest długi. Taka sytuacja w opinii zespołu badawczego wynikać może z braku pełnej świadomości wśród wnioskodawców odnośnie tego, jak dokładnie wygląda proces aplikowania i późniejszego realizowania projektu przy współfinansowaniu z RPO. Przyjąć należy, iż wnioskodawcy mieli możliwość szczegółowego rozpoznania warunków pozyskania wsparcia z RPO WK-P. Powyższe opinie mogą wynikać także z faktu, iż podmioty te sięgały po dofinansowanie po raz pierwszy (brak doświadczenia, popełnianie błędów formalnych itp.). Fakt ten wynikać może również z podleczenia przez przedsiębiorców przygotowania dokumentacji aplikacyjnej firmom zewnętrznym (firmy doradcze, konsultingowe). Przedsiębiorca aplikujący o wsparcie praktycznie „widzi” tylko moment składania wniosku (podpisy dokumentów itp.) oraz rezultat (tj. np. otrzymanie lub brak otrzymania dofinansowania w skutek wyczerpania się alokacji).

Powyższe wnioski potwierdzają wyniki badań jakościowych, z których wynika, iż pisma przesyłane przez IZ do wnioskodawców nie są przez aplikujących czytane ze zrozumieniem. Pismo takie z reguły od razu przekazywane jest firmie doradczej do procedowania. Wnioskodawcy zbyt mało uwagi poświęcają na zrozumienie procedury aplikowania. Jest to zjawisko niekorzystne.

Opisany powyżej przykład dobrze prezentuje opinia pracownika IZ:

Zdecydowana większość WoD składanych przez przedsiębiorców przygotowana jest przez firmy działające w branży doradczej.

Spotykamy się z czymś takim, że wnioskodawca, który składa WoD czasem niekoniecznie zna jego zawartość. W WoD potrafią znaleźć się zapisy informujące o tym, że na przykład firma ma zamiar kupić środek trwały, która w projekcie do niczego nie był faktycznie potrzebny. Wnioskodawca ma za mało czasu na zapoznanie się ze swoim projektem przygotowanym przez firmę doradczą. Dużo złożonych wniosków (np. działania 5.2.1, 5.2.2) to także wpływa na

obciążenie firm doradczych. Kończy się to tym, że w ostatnim dniu przed upływem naboru WoD są one podpisywane w punkcie składania wniosków na miejscu.

Sugerujemy, aby podczas szkoleń prowadzonych przez IZ dla wnioskodawców uczulać uczestników na **konieczność stałego merytorycznego zaangażowania się (nadzoru, kontroli) w pracę firm doradczych.**

W naszej opinii, zakres i skala prowadzonych przez IZ RPO WK-P działań informacyjno-promocyjnych jest szeroka. Pracownicy IZ nie mogą być jedynym podmiotem biorącym odpowiedzialność za skuteczne i terminowe realizowanie projektów. Beneficjenci często nie są świadomi tego, jak dużą odpowiedzialność biorą na siebie ubiegając się o współfinansowanie projektu ze środków UE. Realizacja projektu przy współudziale ze środków UE wymaga specjalistycznej wiedzy, którą beneficjenci nabywają z czasem (potwierdzeniem czego jest lepsza „statystyka” wniosków, które przechodzą ocenę formalną w kolejnych konkursach realizowanych w ramach RPO).

Pracownicy IZ na bieżąco starają się identyfikować wymagane obszary do prowadzenia szkoleń z danej tematyki (przykładowo, gdy skala zapytań kierowanych do punktów informacyjnych dotyczących jakiegoś zagadnienia jest bardzo duża). Częściowo tego typu sytuacje są rozwiązywane przez zamieszczenie tzw. „częstych pytań i odpowiedzi”⁶¹, częściowo stanowią one podstawę do przygotowania szkolenia.

Warto także podkreślić, iż na szkoleniach organizowanych przez IZ pojawiają się przedstawiciele IOB (funduszy pożyczkowych / poręczeniowych). Od razu zatem zainteresowany wnioskodawca może uzyskać kompleksową usługę tj. pełne informacje o sposobie i warunkach aplikowania oraz pomoc w znalezieniu finansowania dla swojego pomysłu/projektu.

Wymienione w podrozdziale instrumenty informacyjno-promocyjne służą wszystkim interesariuszom RPO WK-P (w tym także przedsiębiorcom). Biorąc pod uwagę mnogość kanałów dystrybuujących informacje, takie elementy, jak dostępność punktów informacyjnych, aktualność danych, sposób i zakres promocji, informacji o ogłaszanych konkursach i upowszechniania wiedzy o możliwościach otrzymania dofinansowania ze środków RPO WK-P, należy uznać za w pełni wystarczające. Fakt ten podkreśla m.in. **wysokie zainteresowanie wnioskodawców** w większości konkursów prowadzonych przez IZ RPO WK-P.

W naszej opinii w celu wzmocnienia zainteresowania aplikowaniem w ramach RPO WK-P należy przede wszystkim **kontynuować obecnie prowadzone przez IZ działania informacyjno-promocyjne**. Co do zasady wskazać należy, iż występują działania, w których rynek nie jest w stanie przygotować odpowiednio dużej ilości projektów (np. w obszarze działania 5.4). W tym przypadku problem ma charakter systemowy i powinien być zarządzany także przez instytucje ogólnokrajowe (właściwe resorty).

Także w obszarze działań informacyjno-promocyjnych ważna jest rola IOB (zarówno np. funduszy pożyczkowych i poręczeniowych), które swoją ofertę „prezentują” przedsiębiorcom na zewnątrz (tj. „wychodząc do nich”). Brakuje wśród przedsiębiorców przeświadczenia o zasadności tworzenia/ wchodzenia w skład takich Instytucji Biznesu tj. związków/ stowarzyszeń/ porozumień branżowych. Wówczas przedsiębiorca wchodzący w skład takiej IOB może lepiej śledzić dostępne możliwości w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania na realizację projektów⁶². Wskazać zatem należy, iż zaledwie 0,38% ogółu przedsiębiorców z województwa otrzymało wsparcie z RPO WK-P.

⁶¹ <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-województwa-kujawsko-pomorskiego/pytania-i-odpowiedzi/os-priorytetowa.html>

⁶² W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2012 r. w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON było 188,0 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie gospodarstwo rolne). Podmiotów w sektorze publicznym było 5,9 tys., a w sektorze prywatnym – 182,1 tys.

Zbliżony odsetek przedsiębiorców aplikował o współfinansowanie (ok. 1,5%). W naszej opinii przynależność przedsiębiorców do IOB skutkowałaby poprawą jakości składanych WoD oraz zwiększyłby odsetek przedsiębiorców aplikujących o dofinansowanie.

Zainteresowanie aplikowaniem w ramach RPO WK-P może być także zwiększone przez działania informacyjno-promocyjne na rzecz poprawy wizerunku RPO WK-P. Również jakość „obsługi” tj. czas oceny WoD powinien być możliwie jak najkrótszy (by wnioskodawcy nie czekali na rozpoczęcie realizacji projektu zbyt długo w skutek np. przedłużającej się oceny formalnej). Poziom dofinansowania projektów wspierających przedsiębiorczość nie powinien być zmieniany.

W trakcie kontaktów z beneficjentami i wnioskodawcami RPO oraz przedstawicielami IOB wskazywano, iż istotne z punktu widzenia wysokiego zainteresowania aplikowaniem o środki RPO jest także jednoznaczność przyjętych zapisów (np. kryteriów oceny projektów). Kryteria powinny być precyzyjne i zrozumiałe, zaś w opinii respondentów badania nie zawsze tak w objętych ewaluacją działaniach było (szczegółowy komentarz na temat tego zjawiska został zaprezentowany w poprzednim podrozdziale tj. „Ocena warunków konkursowych (...”).

Równie istotne jest możliwe jak najwcześniejsze ogłoszenie dokumentacji konkursowej (tak by wnioskodawca był w stanie się odpowiednio przygotować do aplikowania, sprawdzić jakie szanse na punkty ma jego projekt w ramach poszczególnych kryteriów, sprawdzić wszystkie kwestie formalne oraz możliwość dopracowania swojego projektu / wniosku, by tych punktów dostać jak najwięcej).

Przedstawiony powyżej wniosek pokrywa się z wynikami przeprowadzonych badań w 2009⁶³ roku. Wskazują one na zaspokojenie potrzeb grup zainteresowanych aplikowaniem o środki RPO WK-P. Działania adresowane do nich spełniają szereg szczegółowych standardów jakości, zarówno co do przekazywanych treści, przygotowania i kompetencji prowadzących, jak i organizacji szkoleń i innych form przekazywania informacji. Badanie wykazało, że oferta IZ RPO WK-P w zakresie informowania zainteresowanych dociera bez problemów do grup mających sprecyzowane oczekiwania i pewien zakres wiedzy na temat RPO WK-P.

O trafności oferty szkoleniowej do potrzeb świadczą wyniki ankiet poszkoleniowych realizowanych przez IZ. Na skali 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą ocenę, większość szkoleń otrzymała średnią ocenę między 4,0 a 4,7. Niższe oceny (średnia poniżej 4) wystawili uczestnicy szkoleń dotyczących przygotowania wniosku o dofinansowanie do działania 6.2, użytkowania generatora wniosków o płatność i rozliczania projektów oraz szkolenia dla beneficjentów z działania 5.1⁶⁴.

Dobrze należy ocenić wprowadzenie ujednoliconego bloku pytań do ankiet wypełnianych przez uczestników szkoleń.

⁶³ Badanie pt. Ocena dotychczasowych działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych przez IZ RPO WK-P

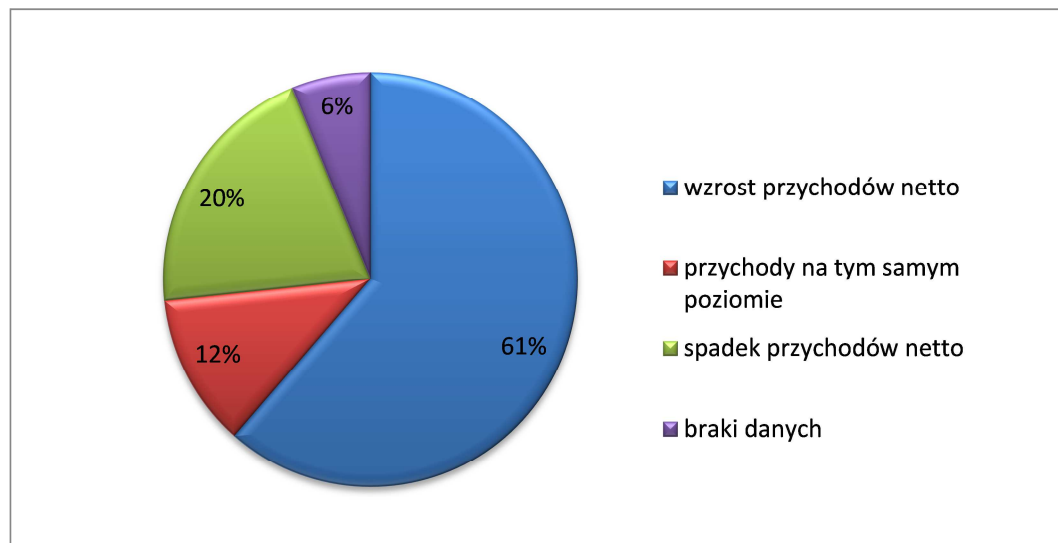
⁶⁴ Na podstawie zagregowanych danych dotyczących szkoleń zorganizowanych w latach 2008-2012.

5 Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu (obszar badawczy 3)

5.1 Ocena efektu brutto inwestycji

Ponad połowa badanych beneficjentów RPO WK-P deklaruje **wzrost przychodów netto** przedsiębiorstwa po realizacji interwencji, współfinansowanej w ramach RPO WK-P 2007-2013. Spadek przychodów deklaruje zaledwie 20% badanych (Wykres 40).

Wykres 40. Deklarowana dynamika przychodów netto przedsiębiorstw, beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 w okresie od realizacji interwencji do końca 2012 roku (w %)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Średni wzrost przychodów w skali jednej firmy, deklarującej poprawę wyniku finansowego wynosi 26%, przy średniej stracie w przedsiębiorstwach deklarujących stratę finansową na poziomie 24%. W ujęciu ilościowym proporcje te dają w sumie wzrost przychodów netto w całej populacji na wysokości 5% na koniec 2012 roku w stosunku do wyniku finansowego firm w latach rozpoczęcia interwencji.

Deklarowany przyrost przychodów netto przedsiębiorstw można odnotować w podregionie wrocławskim i bydgosko-toruńskim (odpowiednio o 9% i 6% w stosunku do wyniku finansowego z roku rozpoczęcia inwestycji). Beneficjenci mający swoją siedzibę w powiecie grudziądzkim odnotowali łącznie 2,5% stratę w wyniku finansowym netto w stosunku do wyniku z roku rozpoczęcia inwestycji w ramach RPO WK-P.

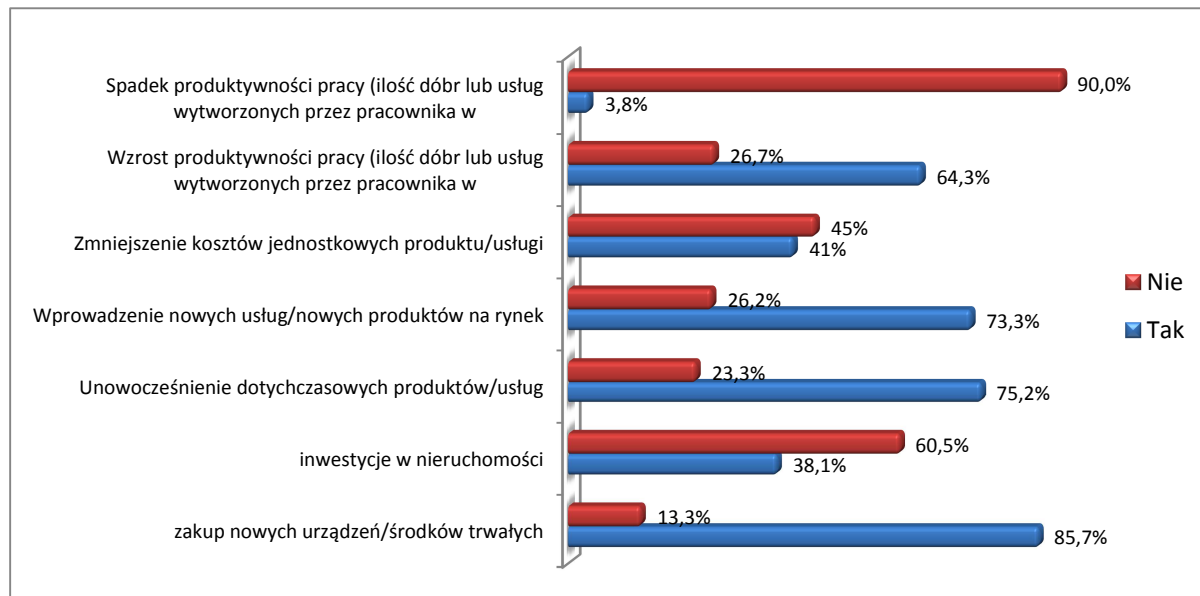
Przyrost przychodów netto w ujęciu wartościowym (PLN) w skali całej populacji beneficjentów odnotowały zarówno mikroprzedsiębiorstwa, MŚP, jak i przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 pracowników (odpowiednio: 7%, 11%, 9%).

Przyrost przychodów netto na koniec 2012 roku w stosunku do wyniku z roku rozpoczęcia inwestycji odnotowały przedsiębiorstwa wszystkich branż z wyjątkiem: Sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Sekcji F – Budownictwo oraz Sekcji D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimat.

Zdecydowana większość beneficjentów RPO WK-P (82%) deklaruje **poniesienie nakładów inwestycyjnych na zakup nowych środków trwałych**. Mniej więcej $\frac{3}{4}$ twierdzi, że nakłady te wiązały się z wprowadzeniem nowych usług/produktów na rynek oraz unowocześnieniem port folio. Siedziba beneficjenta (podregion) nie różnicuje deklaracji respondentów w zakresie poniesionych nakładów i zmiany kierunków produkcji/usług.

Blisko połowa deklaruje **zmniejszenie kosztu produktu/usługi** w skali przedsiębiorstwa w wyniku poniesionych w tym okresie inwestycji. Beneficjenci RPO WK-P 2007-2013 deklarują przy tym w większości **wzrost produktywności pracy** w swoim przedsiębiorstwie (Wykres 41).

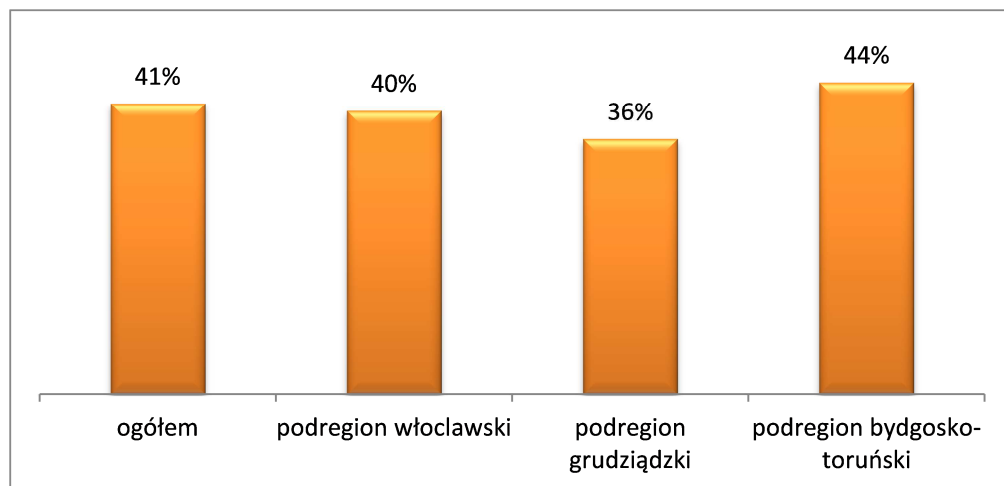
Wykres 41. Deklarowana przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 dynamika zmian w kondycji przedsiębiorstwa (w %)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Zmniejszenie kosztów produkcji/usługi częściej deklarują przedsiębiorcy z podregionu bydgosko-toruńskiego – relatywnie rzadko zaś przedsiębiorcy z podregionu grudziądzkiego (Wykres 42).

Wykres 42. Deklaracje beneficjentów dotyczące zmniejszenia kosztów jednostkowych usług/produktów po realizacji inwestycji w ramach RPO WK-P w podziale na siedzibę beneficjenta (podregion)

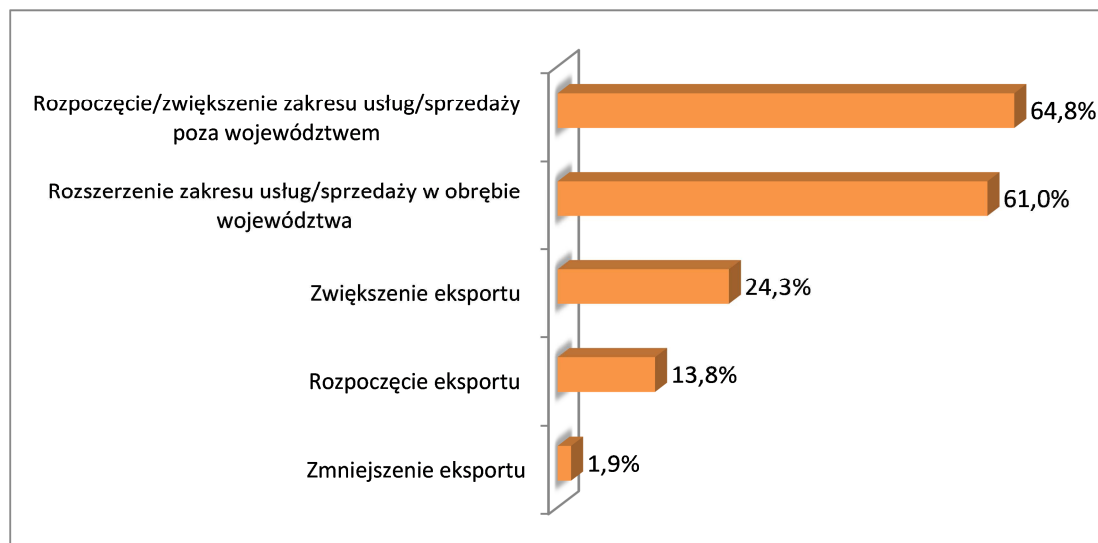
Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Przedsiębiorstwa z podregionu włocławskiego i grudziądzkiego relatywnie częściej niż beneficjenci z regionu bydgosko-toruńskiego deklarują spadek produktywności pracy – nadal jednak ich odsetek nie przekracza 7%.

Beneficjenci deklarują także **wzrost obrotów** – sprzedaży i rozszerzenie jej zasięgu zarówno w obrębie regionu jak i poza regionem. Rozszerzenie rynku zbytu w województwie deklaruje 61%, a poza województwem 64%. Częściej niż co 7 beneficjent rozpoczął w badanym okresie sprzedaż eksportową.

Co czwarty badany deklaruje wzrost eksportu swoich produktów, średnio o 41% w stosunku do daty rozpoczęcia inwestycji w ramach RPO WK-P 2007-2013 (Wykres 43).

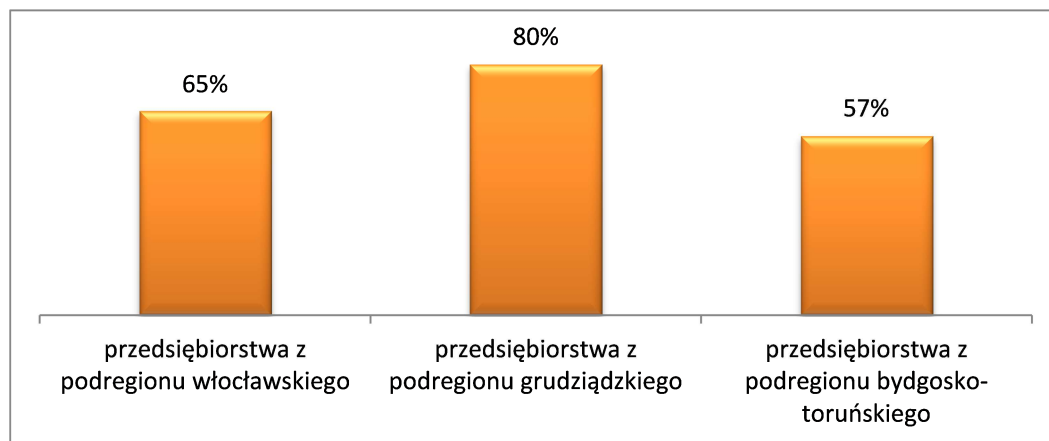
Wykres 43. Deklarowana przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 dynamika zmian w strukturze terytorialnej sprzedaży

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Warto podkreślić, że respondenci reprezentujący beneficjentów z podregionu grudziądzkiego i włocławskiego częściej deklarują **rozszerzenie rynków zbytu** poza województwem kujawsko-pomorskim niż badane przedsiębiorstwa z podregionu bydgosko-toruńskiego (Wykres 44).

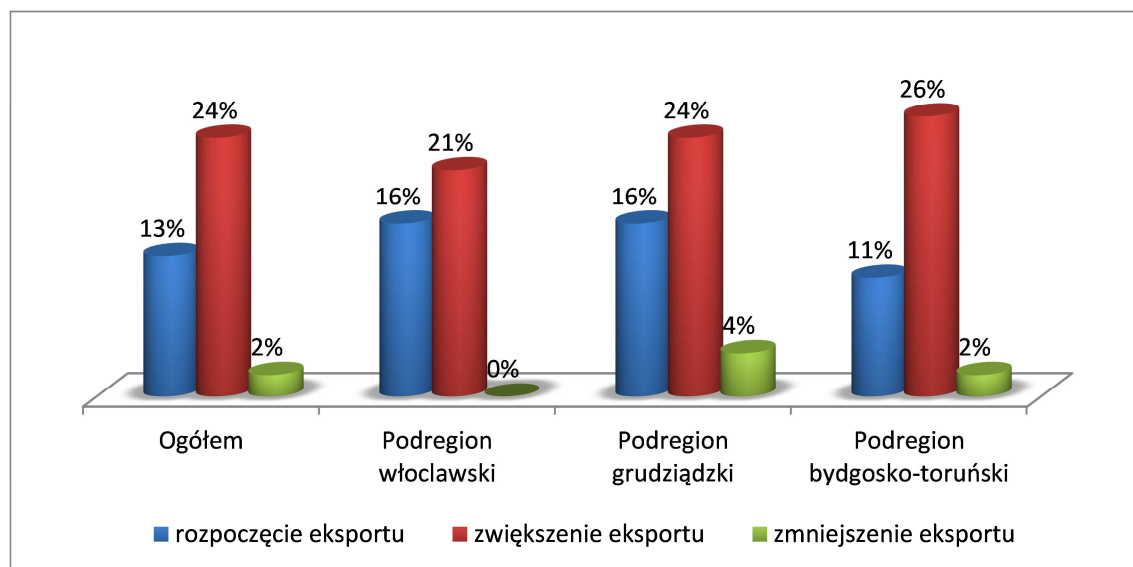
Wykres 44. Deklaracje respondentów dotyczące rozszerzenia rynków zbytu poza województwo kujawsko-pomorskie po rozpoczęciu interwencji w ramach RPO WK-P w podziale na siedzibę przedsiębiorstwa (podregion)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Częściej niż co dziesiąty beneficjent RPO WK-P 2007-2013 rozpoczął w okresie od realizacji projektu do końca 2012 roku **sprzedaż eksportową**. Rozpoczęcie internacjonalizacji działań relatywnie częściej deklarują beneficjenci z podregionu włocławskiego i grudziądzkiego niż podregionu bydgosko-toruńskiego (Wykres 45).

Wykres 45. Deklaracje beneficjentów dotyczące dynamiki eksportu po okresie rozpoczęcia inwestycji do końca 2012 roku.

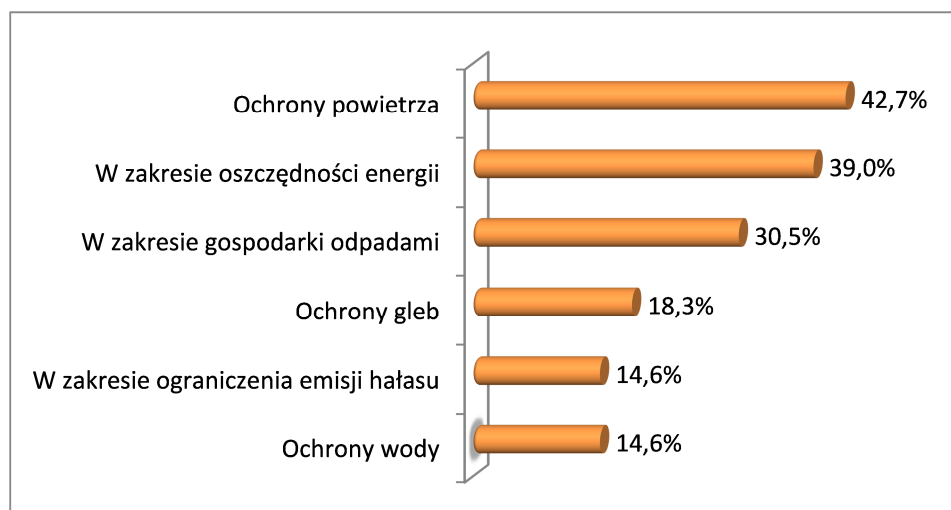

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Średni wzrost eksportu wykazał się dynamiką 40%. Spadek eksportu u 2% przedsiębiorców, realizujących interwencje w ramach RPO WK-P wykazał się mniejszą dynamiką – 20%. Deklaracje badanych respondentów wskazują więc, przy zastosowaniu przelicznika 0,13 dla wzrostu eksportu i 0,02 dla spadku na 4,8% wzrost eksportu w całej populacji beneficjentów RPO WK-P w okresie od realizacji interwencji do końca 2012 roku.

Blisko 40% badanych beneficjentów RPO WK-P twierdzi, iż wdrożyło **technologie wspierające środowisko**. Respondenci deklarują najczęściej realizację inwestycji pro środowiskowych w zakresie ochrony powietrza, oszczędności energii i gospodarki odpadami (Wykres 46).

Wykres 46. Struktura deklarowanych inwestycji pro środowiskowych w ramach realizowanych projektów RPO WK-P 2007-2013

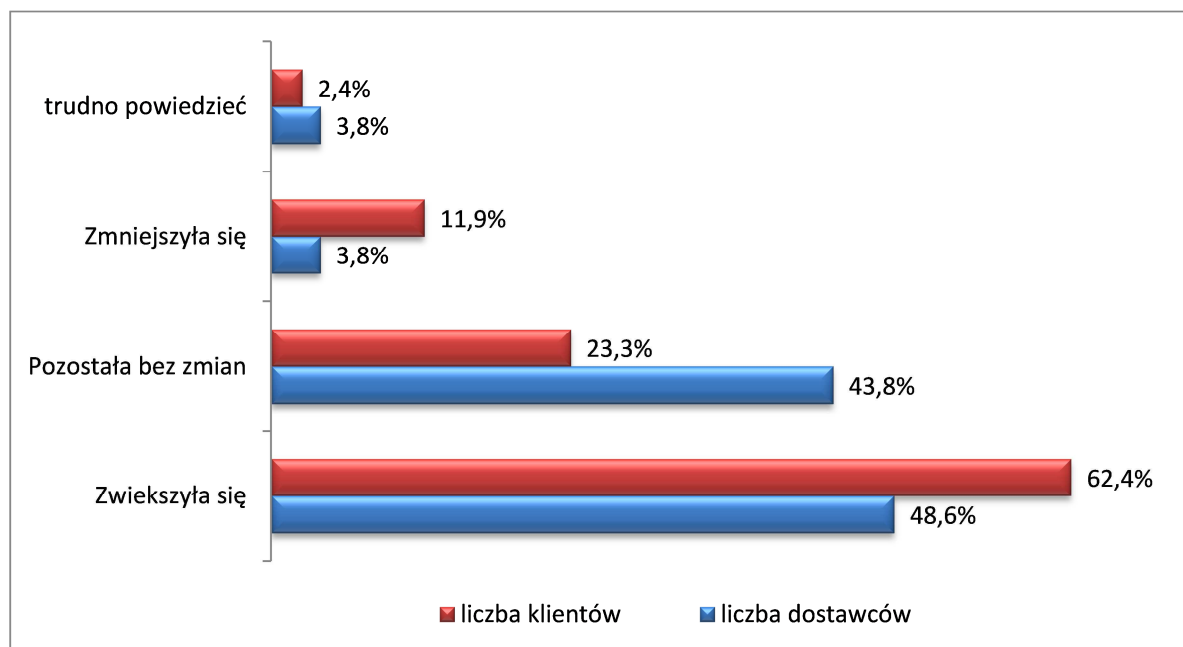

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Przedsiębiorstwa z podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego oraz mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników częściej niż przedsiębiorstwa z podregionu bydgosko-toruńskiego deklarują realizację inwestycji prośrodowiskowych w ramach projektów RPO WK-P 2007-2013. Częściej też zrealizowały interwencje w zakresie ochrony powietrza, wody i gleb, podczas gdy przedsiębiorstwa z podregionu bydgosko-toruńskiego częściej deklarują inwestycje w zakresie gospodarki odpadami.

W okresie od realizacji inwestycji RPO WK-P do końca 2012 roku większość badanych beneficjentów rozszerzyła liczbę klientów (Wykres 47). Liczbę dostawców zwiększył blisko co drugi badany. Wśród respondentów, którzy zakończyli realizację projektu udział przedsiębiorstw, które rozszerzyły **liczbę kontrahentów** (dostawców, klientów) wyniósł 79%.

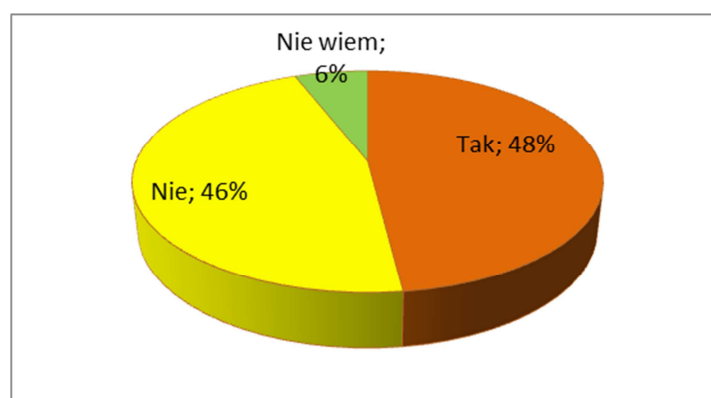
Wykres 47. Czy od roku rozpoczęcia inwestycji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku liczba klientów i dostawców Państwa przedsiębiorstwa: zwiększyła się, pozostała bez zmian czy też zmniejszyła się?

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Blisko co drugi badany beneficjent RPO WK-P, który zakończył realizację projektu, deklaruje, iż inwestycja współfinansowana z regionalnego programu operacyjnego **uruchomiła kolejne przedsięwzięcia** (Wykres 48).

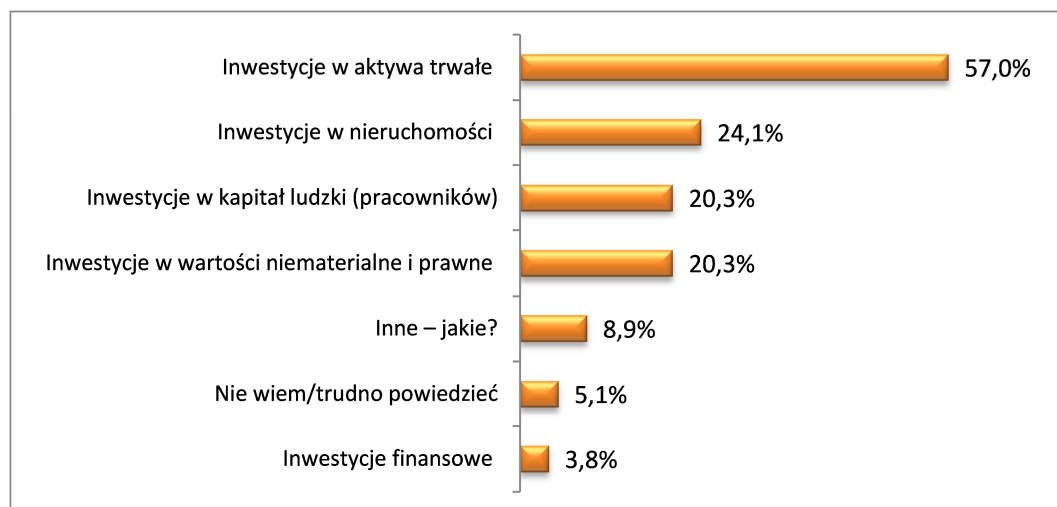
Wykres 48. Czy w wyniku zakończonej realizacji projektu zostały zrealizowane bądź są planowane inne inwestycje, których nie byłoby bez projektu RPO WK-P (% respondentów)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy zakończyli realizację inwestycji (N=160)

Struktura tych inwestycji wskazuje na dominujący udział nakładów na środki trwałe, nieruchomości oraz na wartości niematerialne i prawne towarzyszące poziomemu transferowi technologii (Wykres 49).

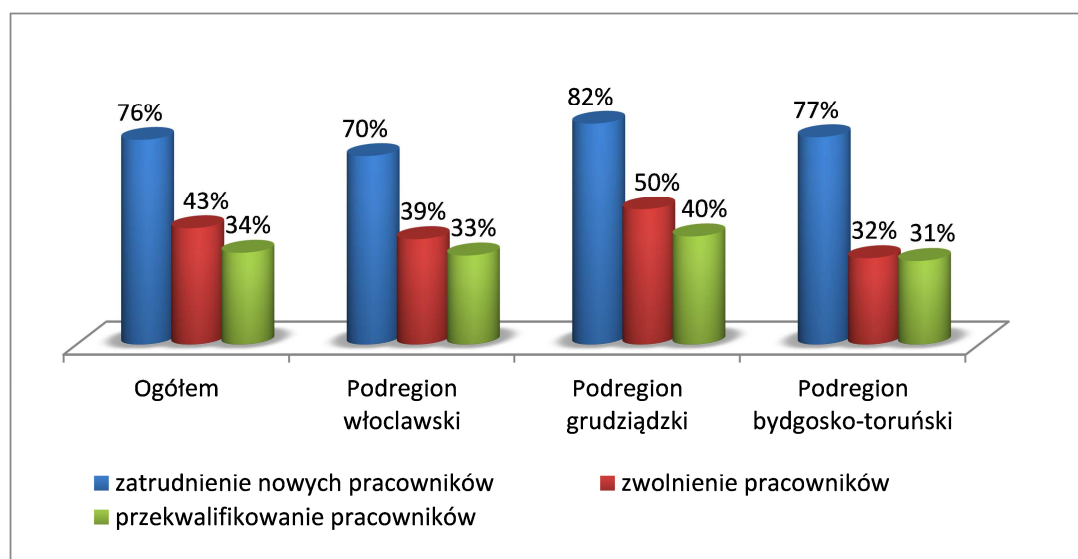
Wykres 49. Struktura inwestycji uruchomionych wskutek interwencji, zrealizowanej w ramach RPO WK-P według deklaracji respondentów (% wskazań)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy zakończyli realizację inwestycji (N=160)

Ponad ¾ badanych deklaruje **zatrudnienie nowych pracowników** po realizacji interwencji w ramach RPO WK-P. Zwolnienia przeprowadził rzadziej niż co drugi badany. Beneficjenci z podregionu grudziądzkiego częściej niż beneficjenci z pozostałych podregionów deklarują ruchy zatrudnieniowe, zarówno pod względem zatrudniania, jak i zwalniania oraz przekwalifikowywania pracowników (Wykres 50).

Wykres 50. Deklaracje beneficjentów dotyczące zatrudniania i zwalniania pracowników (% przedsiębiorstw)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Większość przedsiębiorstw, realizujących interwencje ze środków RPO WK-P 2007-2013 deklaruje wzrost zatrudnienia w okresie od roku podpisania umowy o dofinansowanie do końca 2012 roku. Zaledwie co dziesiąty badany przedsiębiorca deklaruje spadek zatrudnienia w swojej firmie w tym okresie (Wykres 51).

Wykres 51. Deklaracje beneficjentów RPO WK-P dotyczące dynamiki zatrudnienia w okresie od rozpoczęcia realizacji projektu w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku (w %)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Badani przedsiębiorcy deklarują wzrost zatrudnienia średnio o 8,64 etatów. Stosując przelicznik procentowy (0,576) w stosunku do ogółu beneficjentów z sektora przedsiębiorstw (624) można przyjąć, iż **liczba nowych miejsc pracy** w przedsiębiorstwach, które realizowały interwencję w ramach RPO WK-P wyniosła **3 105**. Średni spadek zatrudnienia u 9,5% beneficjentów z sektora przedsiębiorstw wyniósł 6,67 etatów. Stosując przelicznik procentowy (0,095) do ogółu beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw można przyjąć, iż zmniejszono liczbę miejsc pracy w okresie od realizacji interwencji do końca 2012 roku o 395 etatów. Przyrost zatrudnienia w całej populacji wyniósł 2 710 miejsc pracy, co daje średni wzrost liczby miejsc pracy na przedsiębiorstwo na poziomie 4,34.

Przedsiębiorstwa realizujące projekty w ramach RPO WK-P 2007-2013 najczęściej zatrudniały **wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych** (41% wszystkich nowych miejsc pracy). Pracownicy merytoryczni/specjaliści oraz menadżerowie – kluczowi dla miejsc pracy dobrej jakości stanowili odpowiednio 23% i 7% wszystkich nowozatrudnionych (Wykres 52). Podobnie przedstawia się struktura zredukowanych miejsc pracy (Wykres 53).

Wykres 52. Struktura nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które realizowały interwencje w ramach RPO WK-P 2007-2013 w okresie od zrealizowania inwestycji do końca 2012 roku

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Wykres 53. Struktura zredukowanych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, które realizowały interwencje w ramach RPO WK-P 2007-2013 w okresie od zrealizowania inwestycji do końca 2012 roku. Podobnie przedstawia się struktura zredukowanych miejsc pracy.

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=210)

Podsumowanie

Beneficjenci RPO WK-P mogą odnotować **wzrost konkurencyjności swoich przedsiębiorstw** w wyniku interwencji Programu, co przejawia się poprzez:

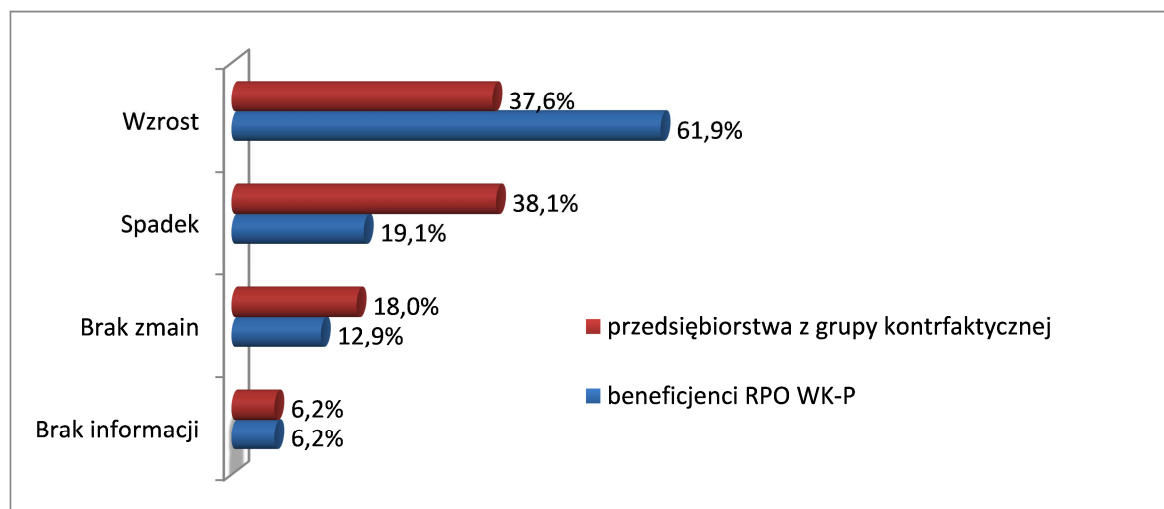
- wzrost wyniku finansowego firm, wyrażanego przychodem netto (szczególnie w podregionie wrocławskim i bydgosko-toruńskim),
- wzrost nakładów inwestycyjnych na środki trwałe (82% deklaruje poniesienie nakładów inwestycyjnych na zakup nowych środków trwałych, a także $\frac{3}{4}$ twierdzi, że nakłady te wiązały się z wprowadzeniem nowych usług/produktów na rynek oraz unowocześnienia port folio),
- zmniejszenie jednostkowego kosztu produktu/usługi w skali przedsiębiorstwa,
- wzrost produktywności pracy w przedsiębiorstwie,
- rozszerzenie rynku zbytu i sprzedaży zarówno w obrębie regionu jak i poza regionem,
- rozpoczęcie sprzedaży eksportowej (częściej niż co 7 beneficjent),
- wzrost eksportu swoich produktów (co czwarty badany),
- rozszerzenie liczby kontrahentów (dostawców, klientów) - 79% beneficjentów,
- uruchomienie kolejnych inwestycji w przedsiębiorstwach, które uzyskały dofinansowanie (dominujący udział nakładów na środki trwałe, nieruchomości oraz na wartości niematerialne i prawne towarzyszące poziomemu transferowi technologii),
- przyrost zatrudnienia w całej populacji beneficjentów (średni wzrost liczby miejsc pracy na przedsiębiorstwo na poziomie 4,34; najczęściej zatrudniano wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych).

5.2 Ocena efektu netto inwestycji

Efekt netto czyli **wpływ bezpośredni interwencji na przedstawione wyżej tendencje rozwojowe** beneficjentów RPO WK-P oszacowano poprzez porównanie dynamiki zmian w grupie przedsiębiorców realizujących interwencje w ramach RPO WK-P oraz w grupie kontrfaktycznej – przedsiębiorców, nie będących beneficjentami regionalnego programu operacyjnego.

Biorąc pod uwagę deklarowane zmiany w kondycji finansowej przedsiębiorstwa można stwierdzić, iż **beneficjenci RPO WK-P deklarują częściej wzrost przychodów netto** w okresie od realizacji interwencji do końca 2012 roku w porównaniu z przedsiębiorcami kontrfaktycznymi. Jednocześnie przedsiębiorstwa z grupy kontrfaktycznej blisko dwukrotnie częściej niż beneficjenci RPO WK-P zadeklarowali spadek przychodów netto porównywanym okresie (Wykres 54).

Wykres 54. Deklarowana dynamika zmian przychodów netto wśród beneficjentów RPO WK-P i przedstawicieli grupy kontrfaktycznej (% respondentów)

Źródło: wyniki badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P (N=194) i odpowiadającej im grupy kontrfaktycznej – przedsiębiorców województwa kujawsko-pomorskiego (N=194)

Analiza porównawcza dynamiki przychodów netto w parach respondentów (beneficjent RPO WK-P i odpowiadające przedsiębiorstwo kontrfaktyczne) pozwala na postawienie tezy, iż interwencje RPO WK-P **przyczyniły się w większym stopniu do wzrostu przychodów netto (rozwoju sprzedaży) przez beneficjentów niż do zmniejszenia tendencji spadkowych, wynikających ze spowolnienia gospodarczego** (Tabela 14).

Tabela 14. Deklaracja dynamiki przychodów netto w okresie od realizacji projektu przez beneficjenta RPO WK-P do końca 2012 roku⁶⁵

Deklarowana zmiana przychodów netto w okresie od realizacji projektu RPO WK-P przez beneficjenta do końca 2012 roku w obu grupach	Odsetek respondentów w obu grupach
Wzrost przychodów netto beneficjenta t, wzrost przychodów netto przedsiębiorcy z grupy kontrfaktycznej	29,4%
Wzrost przychodów netto beneficjenta, spadek przychodów netto przedsiębiorcy z grupy kontrfaktycznej	24,1%
Wzrost przychodów netto beneficjenta, ten sam poziom przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	11,8%
Ten sam poziom przychodów netto beneficjenta, wzrost przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	5,9%
Ten sam poziom przychodów netto beneficjenta, spadek przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	6,5%
Ten sam poziom przychodów netto beneficjenta, ten sam poziom przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	2,4%
Spadek przychodów netto beneficjenta, wzrost przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	5,9%
Spadek przychodów netto beneficjenta, spadek przychodów netto przedsiębiorcy kontrfaktycznego	10,6%

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

Rozkład odpowiedzi przedsiębiorców dotyczących dynamiki przychodów netto w obu badanych grupach w ujęciu terytorialnym pozwala na postawienie wniosku, iż interwencje RPO WK-P wpłynęły na wzrost przychodów netto przedsiębiorstwa głównie w podregionach: **włocławskim i bydgosko-toruńskim**, w mniejszym zaś stopniu na wzrost przychodów w podregionie grudziądzkim. Wpływ interwencji RPO WK-P 2007-2013 na zahamowanie tendencji spadkowej przychodów netto przedsiębiorstw można natomiast odnotować we wszystkich podregionach (Tabela 15).

Tabela 15. Dynamika przychodów netto beneficjentów RPO WK-P i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej w podziale na podregiony województwa kujawsko-pomorskiego

Dynamika przychodów netto	Podregion włocławski		Podregion grudziądzki		Podregion bydgosko-toruński	
	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna
Wzrost	63,3%	28,6%	63,6%	47,7%	60,4%	37,6%
Bez zmian	12,2%	18,4%	13,6%	11,4%	12,9%	20,8%
Spadek	18,4%	44,9%	18,2%	34,1%	19,8%	35,6%

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

⁶⁵ Przedstawicielowi grupy kontrfaktycznej przypisanemu danemu respondentowi z grupy beneficjentów zadawano pytanie o ten sam okres czasu.

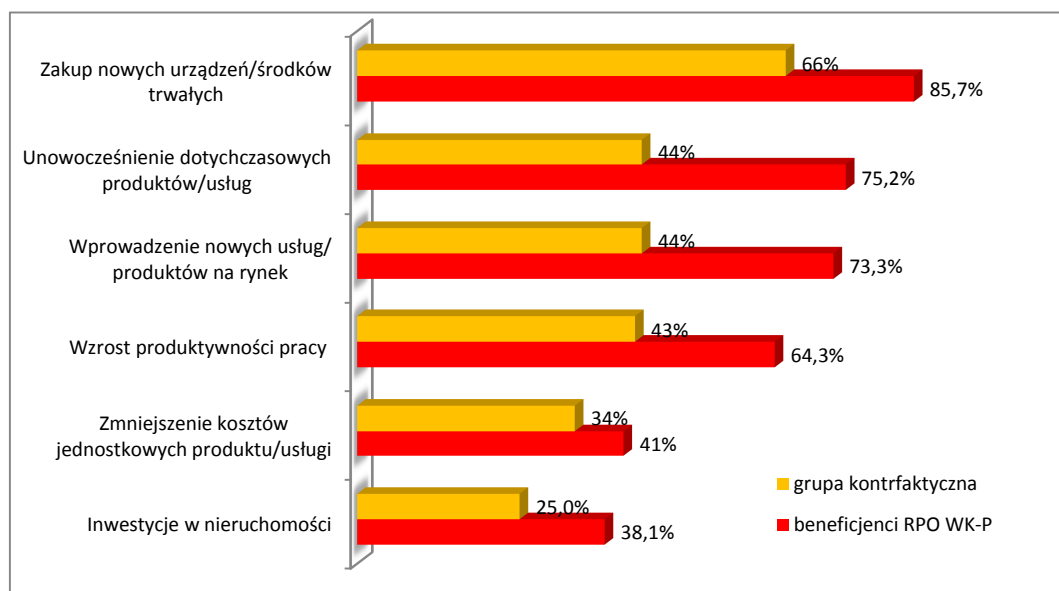
Deklarowany przyrost przychodów netto wyniósł w przybliżeniu tyle samo w populacji beneficjentów i populacji przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (odpowiednio średnio 25% i 26%). Podobnie też spadek przychodów netto deklarowany przez respondentów obu grup miał przybliżoną dynamikę w badanym okresie (odpowiednio 25% spadek przychodów wśród deklarujących go beneficjentów i 28% spadek wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej). Większa liczba przedsiębiorstw wykazujących przyrost przychodów netto w grupie beneficjentów RPO WK-P w stosunku do liczby przedsiębiorstw deklarujących stratę finansową przełożyła się na poprawę wyniku finansowego netto w całej badanej populacji beneficjentów do końca 2012 roku o 5%. Dla porównania w populacji porównywanych przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej odnotowano spadek przychodu netto w tym okresie o (-2,5%).

Spadek przychodów netto na koniec 2012 roku w stosunku do roku realizacji interwencji, współfinansowanej z RPO WK-P w lustrzanych przedsiębiorstwach z grupy beneficjentów wystąpił przy tym we wszystkich analizowanych podregionach, z wyjątkiem podregionu bydgosko-toruńskiego. Należy przy tym nadmienić, że przedsiębiorstwa regionu bydgosko-toruńskiego wykazały się większym przyrostem przychodów netto w grupie kontrfaktycznej niż przedsiębiorstwa, które realizowały interwencje w ramach RPO WK-P (odpowiednio 10% i 6%).

Można stwierdzić, iż interwencje, współfinansowane ze środków RPO WK-P wpłynęły przede wszystkim na dynamikę przychodów netto **firm małych** zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz firm dużych, zatrudniających powyżej 250 pracowników (odpowiednio strata 18% i 1% w populacji przedsiębiorstw kontrfaktycznych oraz wzrost przychodu 10% i 9% w populacji beneficjentów RPO WK-P).

Pozostałe deklarowane **wskaźniki kondycji przedsiębiorstwa również są wyższe** wśród beneficjentów RPO WK-P niż wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (Wykres 55).

Wykres 55. Deklarowana dynamika zmian w kondycji przedsiębiorstwa wśród beneficjentów RPO WK-P i w grupie kontrfaktycznej

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

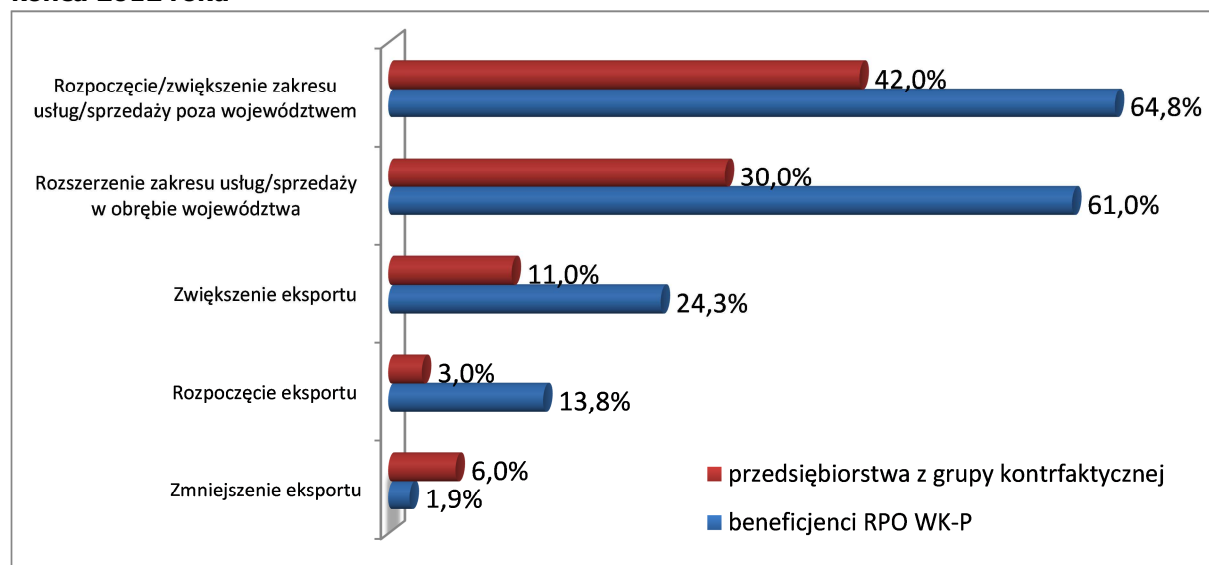
Beneficjenci RPO WK-P przeznaczali średnio o 28% wyższe środki na **nakłady inwestycyjne** netto w 2012 roku niż przedsiębiorstwa z grupy kontrfaktycznej. Różnica w przypadku nakładów na środki trwałe jest już mniej znacząca (21%). Można także stwierdzić, że środki własne przedsiębiorstwa, uwolnione poprzez uzyskanie dofinansowania w ramach RPO WK-P zostały przeznaczone nie tylko na inwestycje w nieruchomości i zakup środków trwałych. Co piąty beneficjent RPO WK-P deklaruje przeznaczenie ich na zakup **wartości niematerialnych i prawnych** (w tym głównie oprogramowania

i licencji na systemy informatyczne), o czym napisano w rozdziale opisującym efekt brutto realizowanych interwencji.

Beneficjenci RPO WK-P zdecydowanie częściej niż przedsiębiorcy z grupy kontrfaktycznej deklarują **rozszerzenie sprzedaży**, zarówno na rynku regionalnym jak i krajowym w okresie od realizacji interwencji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku.

Zdecydowanie częściej inicjują **sprzedaż eksportową**. Beneficjenci deklarują także większy wzrost sprzedaży na rynki zagraniczne niż eksporterzy z próby przedsiębiorstw kontrfaktycznych (41% wzrost eksportu wśród beneficjentów RPO WK-P w porównaniu z 25% wzrostem deklarowanym przez przedsiębiorstwa z grupy kontrfaktycznej) – Wykres 56.

Wykres 56. Deklaracje przedsiębiorców z grupy beneficjentów RPO WK-P oraz z grupy kontrfaktycznej dotyczące dynamiki sprzedaży w okresie od realizacji projektu RPO WK-P do końca 2012 roku

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

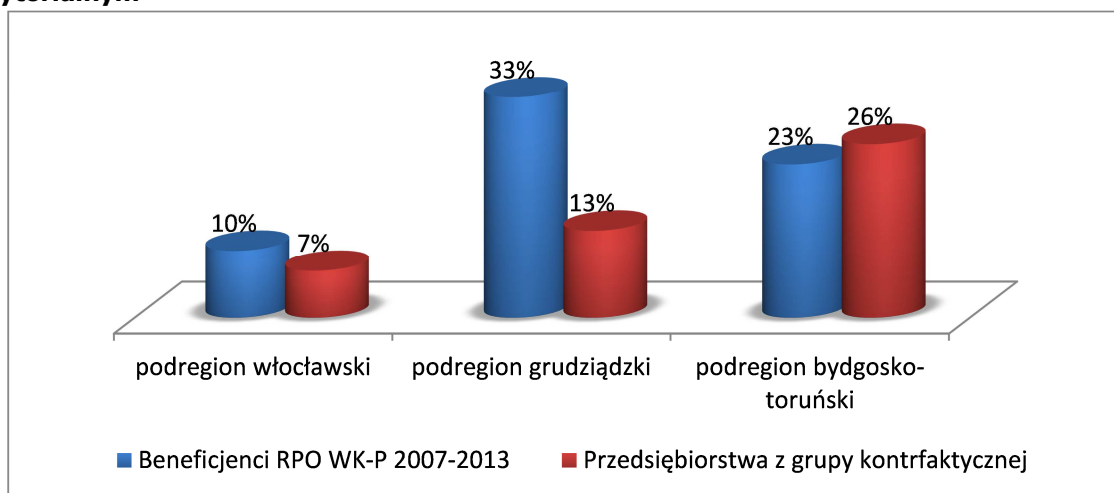
Deklarowany przyrost eksportu w grupie przedsiębiorstw kontrfaktycznych (czyli bez interwencji RPO WK-P) wyniósł ogółem 1%. Biorąc pod uwagę, iż deklarowany przyrost eksportu w populacji beneficjentów RPO WK-P wyniósł 4,8% - wpływ netto interwencji należy oszacować na poziomie 3,8%.

Realizacja interwencji RPO WK-P 2007-2013 **nie różnicuje częstości korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK)** w grupie beneficjentów i w grupie przedsiębiorstw lustrzanych. Mniej więcej taki sam odsetek (69% beneficjentów i 66% przedsiębiorców z grupy kontrolnej) deklaruje korzystanie z informatycznych systemów zarządzania.

Beneficjenci RPO WK-P częściej niż przedsiębiorstwa z grupy kontrolnej sprzedają swoje produkty przez Internet (53% versus 32%). Ta zależność wskazuje na **większy potencjał internacjonalizacji działań biznesowych** przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 w porównaniu z lustrzanymi przedsiębiorstwami z grupy kontrfaktycznej.

Średni udział przychodów z **e-sprzedaży** w strukturze sprzedaży w ujęciu jakościowym przedsiębiorstwa jest relatywnie wyższy wśród beneficjentów niż w grupie kontrolnej (odpowiednio 21% i 18% udział e-sprzedaży) – Wykres 57. Inna jest także struktura tych przychodów w ujęciu regionalnym. W populacji beneficjentów największy udział mają one w sprzedaży przedsiębiorstw podregionu **grodzińskiego**, podczas gdy w grupie przedsiębiorstw kontrolnych e-transakcje realizowane są jako znaczące źródło przychodów w regionie bydgosko-toruńskim.

Wykres 57. Średni udział e-sprzedaży w strukturze przychodów przedsiębiorstw w ujęciu terytorialnym

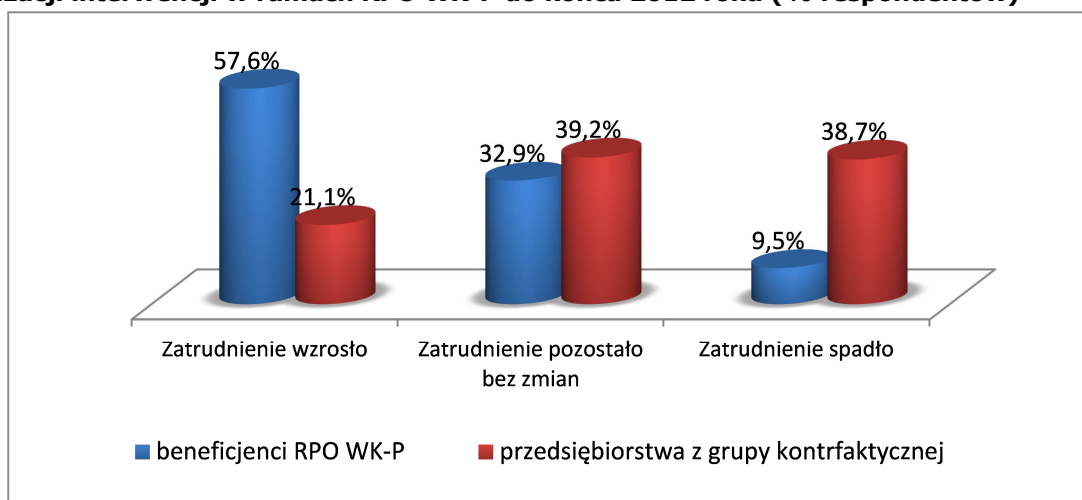

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

Przedsiębiorstwa z grupy kontrfaktycznej zdecydowanie rzadziej niż przedsiębiorstwa z grupy beneficjentów RPO WK-P deklarują **wzrost zatrudnienia** w porównywanym okresie.

Częściej niż co trzecie przedsiębiorstwo, nie korzystające z dofinansowania w ramach RPO WK-P deklaruje przy tym spadek zatrudnienia w omawianym okresie wobec 10% w populacji beneficjentów (Wykres 58).

Wykres 58. Deklaracje respondentów dotyczące dynamiki zatrudnienia w okresie od realizacji interwencji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku (% respondentów)

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

Analizując różnice terytorialne można postawić wniosek, że wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO WK-P przyczynił się do zahamowania spadku zatrudnienia wśród beneficjentów z podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego oraz do bezwzględnego wzrostu zatrudnienia do końca 2012 roku w skali całego regionu (Tabela 16).

Tabela 16. Deklarowana dynamika zatrudnienia w okresie od realizacji projektu w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku w populacji beneficjentów RPO WK-P oraz wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej w podziale na podregiony

Dynamika zatrudnienia	Podregion wrocławski		Podregion grudziądzki		Podregion bydgosko-toruński	
	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna	beneficjenci RPO WK-P	grupa kontrfaktyczna
Wzrost	55,0%	14,3%	70,5%	18,2%	53,5%	25,7%
Bez zmian	35,7%	47,0%	25,0%	43,2%	33,7%	34,7%
Spadek	8,2%	36,7%	4,5%	36,4%	12,9%	39,6%

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

Wpływ RPO WK-P na zahamowanie spadku zatrudnienia w populacji beneficjentów dotyczył w pierwszym rzędzie przedsiębiorstw dużych, zatrudniających powyżej 250 pracowników. Wpływ na wzrost zatrudnienia najsilniejszy był przy tym w sektorze firm małych i średnich, zatrudniających od 9 do 249 pracowników (Tabela 17).

Tabela 17. Deklarowana dynamika zatrudnienia w okresie od realizacji projektu w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku w populacji beneficjentów RPO WK-P (B) oraz wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (GK) w podziale na wielkość firmy

Dynamika zatrudnienia	0-9 pracowników		10-49 pracowników		50-249 pracowników		Powyżej 250 pracowników	
	B	GK	B	GK	B	GK	B	GK
Wzrost	44,8%	16,4%	67,9%	24,7%	61,1%	19,4%	40%	30%
Bez zmian	47,8%	53,7%	19,8%	34,6%	27,5%	27,8%	60%	20%
Spadek	7,5%	29,9%	12,3%	40,7%	11,1%	50%	0	40%

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

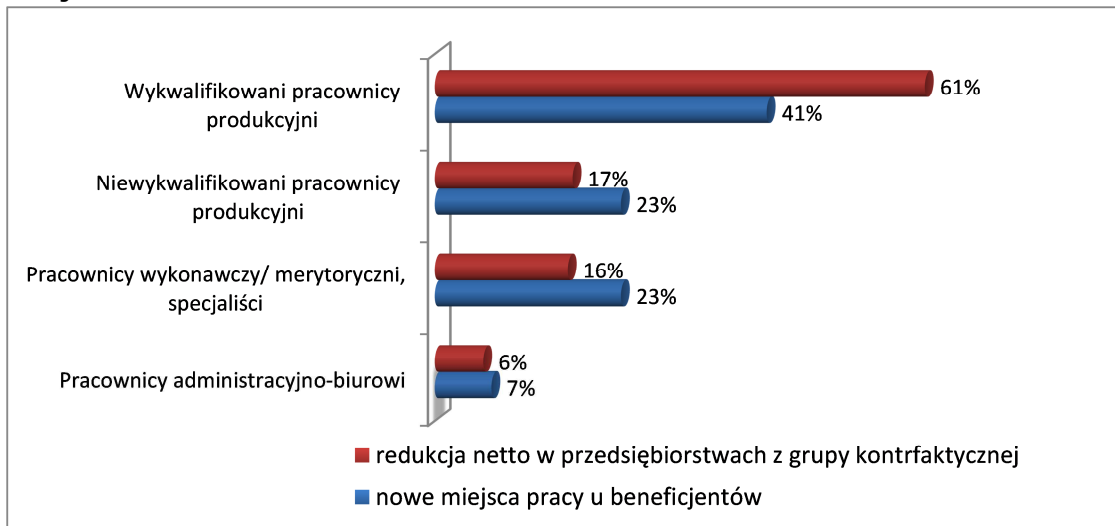
Opisywany w rozdziale wyżej efekt brutto interwencji RPO WK-P w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy oznaczał średnio przyrost liczby miejsc pracy na przedsiębiorstwo na poziomie 4,34. W populacji przedsiębiorstw kontrfaktycznych dynamika zatrudnienia w ujęciu bezwzględnym przyjmuje wartości ujemne. Łącznie w porównanym okresie od zakończenia realizacji interwencji RPO WK-P do końca 2012 roku w przedsiębiorstwach, które nie realizowały interwencji liczba miejsc pracy spadła o 2162, co daje spadek 3,46 etatów w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej w porównaniu ze wzrostem 4,34 etatów wśród beneficjentów.

Struktura zredukowanych miejsc pracy netto⁶⁶ w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej odpowiada kwalifikacjom nowozatrudnionych w przedsiębiorstwach – beneficjentach RPO WK-P, co świadczy o ryzyku wystąpienia **efektu substytucji** (Wykres 59). Można więc oszacować efekt netto wpływu interwencji RPO WK-P w zakresie wzrostu zatrudnienia w skali regionu na nie więcej niż 1,3 nowe, wygenerowane miejsca pracy na beneficjenta w okresie od realizacji interwencji w ramach

⁶⁶ Poprzez redukcję miejsc pracy netto w danej kategorii zawodowej rozumie się zredukowane miejsca pracy po odjęciu nowozatrudnionych osób w danej kategorii.

RPO WK-P do końca 2012 roku czyli łącznie 811 nowych miejsc pracy, głównie w kategorii pracowników merytorycznych, specjalistów oraz niewykwalifikowanych pracowników produkcyjnych.

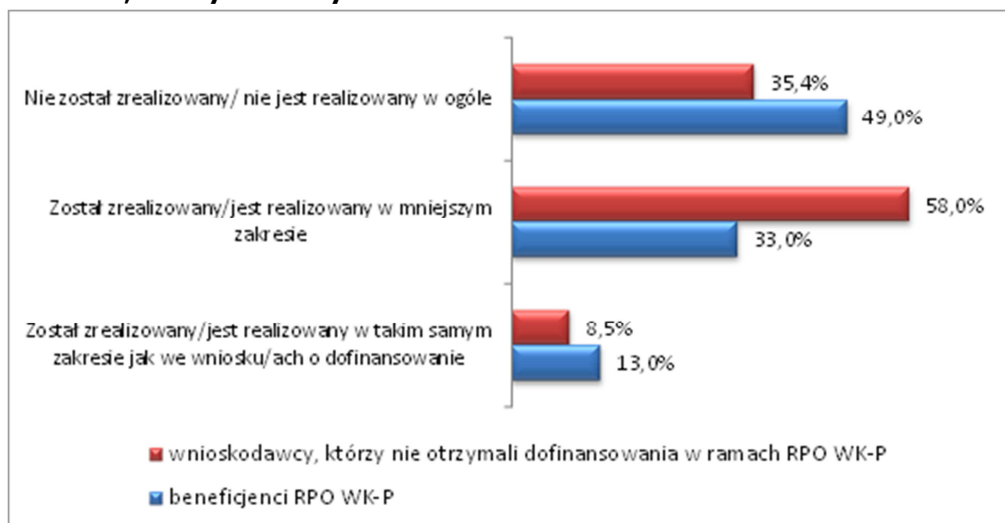
Wykres 59. Struktura zredukowanych miejsc pracy w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej oraz struktura nowoutworzonych miejsc pracy w populacji beneficjentów

Źródło: opracowanie analityczne na podstawie badania CATI wśród beneficjentów RPO WK-P z sektora przedsiębiorstw (N=194) i przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej (N=194)

Z deklaracji beneficjentów RPO WK-P wynika, że **efekt zachęty** został zachowany. Zaledwie 8,5% beneficjentów deklaruje, że zrealizowałaby inwestycję bez współfinansowania z RPO WK-P w tym samym czasie i w tym samym zakresie (Wykres 60). Zaletwie co trzeci przy tym deklaruje, że zrezygnowałby z realizacji inwestycji w przypadku braku dofinansowania. Z deklaracji wnioskodawców, którzy w odpowiadającym okresie nie otrzymali dofinansowania wynika jednak, że częściej niż co drugi z nich nie zrealizował zamierzonego projektu bez dofinansowania z RPO WK-P 2007-2013. **Efekt jałowej straty** w populacji wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania nie przekroczyłby 13,5%.

Wykres 60. Potencjalny efekt jałowej straty w populacji beneficjentów oraz w populacji wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania w ramach RPO WK-P

Źródło: wyniki badania CATI w populacji beneficjentów RPO WK-P (n=210) i wyniki badania CAWI w populacji wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania (n=130)

Podsumowanie

Analiza porównawcza tendencji rozwojowych przedsiębiorstw, realizujących interwencje w ramach RPO WK-P 2007-2013 oraz odpowiadających im przedsiębiorstw lustrzanych w grupie kontrfaktycznej wskazuje na to, iż wpływ RPO WK-P na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw przejawia się poprzez:

- Wzrost przychodów netto (rozwoju sprzedaży) przez beneficjentów (interwencje RPO WK-P wpłynęły na wzrost przychodów netto przedsiębiorstwa głównie w podregionach: wrocławskim i bydgosko-toruńskim), a także zahamowanie tendencji spadkowej przychodów netto przedsiębiorstw (we wszystkich podregionach) - w rezultacie efekt netto interwencji RPO WK-P 2007 – 2013 w zakresie wpływu na wynik finansowy firmy pod koniec 2012 roku można oszacować na poziomie 7,5% wzrostu przychodów (5% wzrost brutto plus uniknięcie straty na poziomie 2,5%); Wzrost netto jest szczególnie duży w przypadku firm liczących od 10 do 49 pracowników – wynosi 28%;
- Wzrost nakładów inwestycyjnych (uwolnienie środków własnych w wyniku uzyskania dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013 skutkowało średnio o 28% wyższymi nakładami inwestycyjnymi netto w 2012 roku niż wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej);
- Wzrost aktywności na rynkach zagranicznych (wzrost eksportu na poziomie 3,8%);
- Zahamowanie dynamiki spadku zatrudnienia wśród beneficjentów (szczególnie przedsiębiorstw dużych, zatrudniających powyżej 250 pracowników oraz wśród beneficjentów z podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego, a także bezwzględny wzrost zatrudnienia do końca 2012 roku w skali całego regionu); W przedsiębiorstwach, które nie realizowały interwencji liczba miejsc pracy spadła o 2162 miejsc pracy, co daje spadek 3,46 etatów w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej w porównaniu ze wzrostem 4,34 etatów wśród beneficjentów;
- Wzrost zatrudnienia wśród beneficjentów (efekt netto wpływu interwencji RPO WK-P w zakresie wzrostu zatrudnienia w skali regionu to nie więcej niż 1,3 nowe, wygenerowane miejsca pracy na beneficjenta w okresie od realizacji interwencji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku);

Uznać można, że w odniesieniu do RPO WK-P, wśród przedsiębiorców został zachowany efekt zachęty (zaledwie 8,5% beneficjentów deklaruje, że zrealizowałaby inwestycję w pełnym zakresie i zakładanym czasie bez współfinansowania z RPO WK-P).

Deklarowany efekt jałowej straty można ocenić jako relatywnie niski (co trzeci beneficjent deklaruje, że zrezygnowałby z realizacji inwestycji w przypadku braku dofinansowania). Jak wynika z kontroli tych deklaracji w grupie wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania, z realizacji inwestycji zrezygnował co drugi badany, a zaledwie 14% przeprowadził ją w pełnym zakresie bez dofinansowania ze środków strukturalnych.

Można zanotować **efekty dodatkowości** – wzrost inwestycji, wygenerowanych dzięki uwolnieniu środków własnych, po uzyskaniu dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013. Dodatkowo wygenerowane inwestycje zostały sfinansowane głównie ze środków własnych a nie z instrumentów zwrotnych. Można oszacować, iż jedna złotówka dofinansowania wygenerowała dodatkowe 18 groszy na inwestycje w środki trwałe ze środków prywatnych poza interwencją realizowaną w ramach RPO WK-P. Przyrost miejsc pracy netto w wysokości 811 nowych miejsc pracy wygenerował średnio 31 629 000 PLN dochodu na koniec 2012 roku. Efektom tym towarzyszył wzrost liczby klientów i dostawców, co wskazuje na animacyjną rolę beneficjentów RPO WK-P na regionalnym rynku.

Wpływ RPO WK-P na **niwelowanie skutków kryzysu finansowego** w okresie realizacji RPO WK-P jest więc bezsporny.

Inwestycje poniesione na rozbudowę powierzchni, budowę nowych obiektów przyczyniły się do wzrostu indeksu produkcji budowlano-montażowej w okresie realizacji Programu, a wzrost miejsc pracy netto wraz z efektem dochodowym przyczynił się do wzrostu indeksu sprzedaży detalicznej. Zaobserwowane w wyniku interwencji RPO WK-P 2007-2013 rozszerzenie zakresu sprzedaży produktów przy wzroście przychodów netto wpływa na poprawę dynamiki wskaźnika wzrostu produkcji przemysłowej w kluczowych sektorach regionu.

Rekomenduje się w przyszłym okresie programowania kontynuację wsparcia w defaworyzowanych rozwojowo podregionach: **włocławskim i grudziądzkim** ze względu na relatywnie wysoki efekt netto i znaczny wpływ na zahamowanie tendencji de-stymulacyjnych.

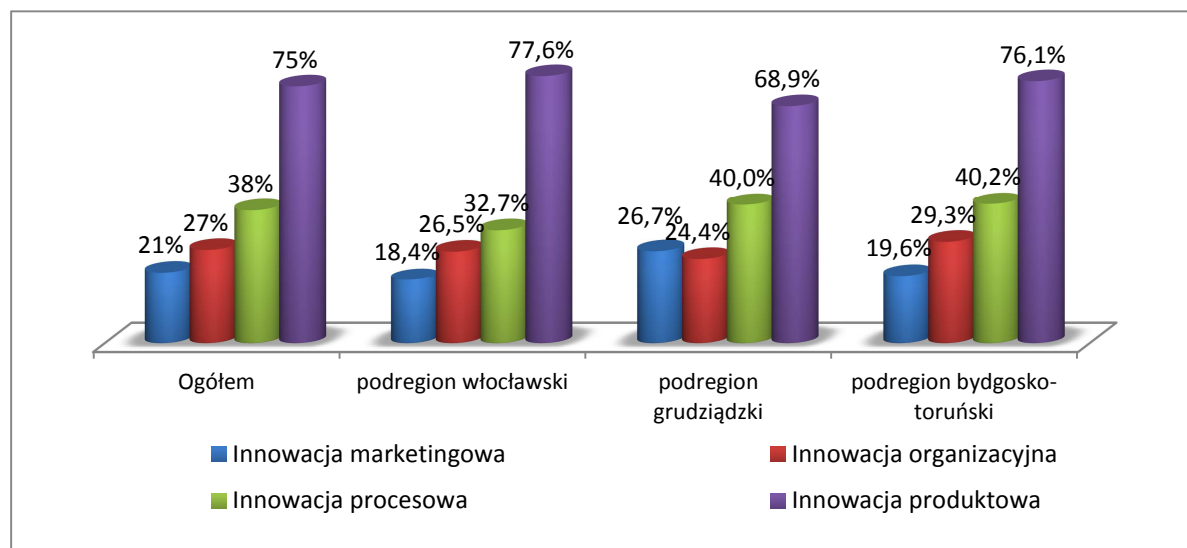
5.3 Ocena innowacji wprowadzonych w ramach RPO WK-P

Zdecydowana większość beneficjentów (88%) deklaruje **wzrost innowacyjności przedsiębiorstwa** w wyniku interwencji RPO WK-P.

Relatywnie rzadko (66%) deklarację taką składają beneficjenci działania 5.5 *Promocja i rozwój markowych produktów*.

Beneficjenci deklarują wprowadzenie głównie **innowacji produktowych** (ulepszenie, wprowadzenie nowego produktu) – Wykres 61. Znacznie rzadziej wprowadzili innowację procesową (wprowadzenie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania produktu i/lub jego dystrybucji) i organizacyjną (zastosowanie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod organizacji np. struktury organizacyjnej lub sposobu organizacji relacji z dostawcami, podwykonawcami). Innowacja marketingowa towarzyszyła zaledwie co czwartemu projektowi RPO WK-P w sektorze przedsiębiorstw.

Wykres 61. Deklarowana struktura innowacji wprowadzona przez przedsiębiorców w ramach RPO WK-P (% wskazań)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy deklarują wprowadzenie innowacji w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu (N=185)

Przedsiębiorstwa z podregionu grudziądzkiego relatywnie częściej niż pozostali beneficjenci wdrożyli innowacje marketingowe, rzadziej zaś innowacje produktowe.

Innowacje produktowe relatywnie częściej wprowadzały mikroprzedsiębiorstwa i firmy zatrudniające do 49 pracowników, podczas gdy firmy średnie i duże częściej niż pozostałe realizowały w ramach interwencji innowacje procesowe (Tabela 18).

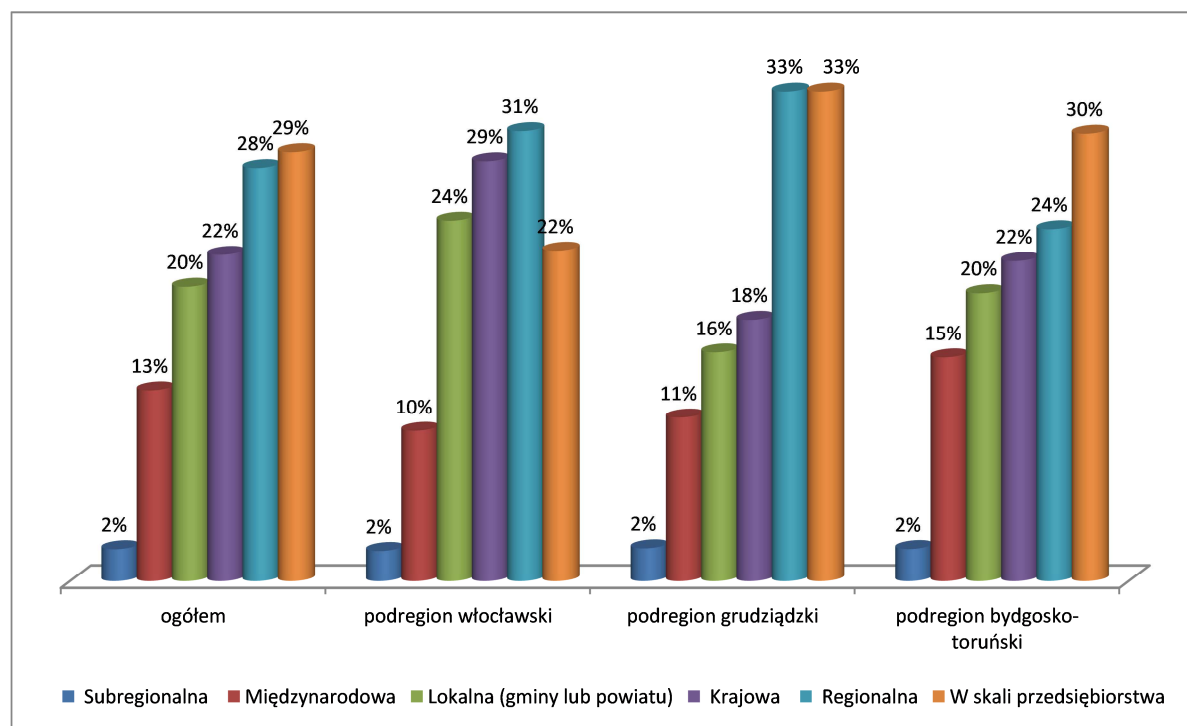
Tabela 18. Deklarowane innowacje wprowadzone w ramach interwencji RPO WK-P w podziale na wielkość firmy

Typ innowacji	0-9 pracowników	10-49 pracowników	50-249 pracowników	250 pracowników i więcej
Innowacja produktowa	75,7%	80,8%	64,5%	54,5%
Innowacja procesowa	30,0%	37,0%	54,8%	54,5%
Innowacja organizacyjna	30,0%	23,3%	25,8%	36,4%
Innowacja marketingowa	21,4%	20,5%	16,1%	27,3%

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy deklarują wprowadzenie innowacji w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu (N=185)

Innowacje procesowe częściej niż inne przedsiębiorstwa wdrożyły firmy z sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe i sekcji D - Wytwarzanie energii, a także firmy z sektora działalności naukowo-technicznej. Innowacje marketingowe zaś przedsiębiorstwa handlowe, usługowe oraz z sekcji F Budownictwo.

Wykres 62. Deklarowana skala innowacji zrealizowanych w ramach interwencji RPO WK-P 2007-2013 (% respondentów)

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy deklarują wprowadzenie innowacji w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu (N=185)

Zdaniem badanych beneficjentów RPO WK-P wprowadzona innowacja **nie przekraczała skali regionu** (Wykres 62). Blisko co trzeci badany zadowolony się innowacją w skali przedsiębiorstwa (zgodnie z imitacyjnym modelem innowacyjności). Mniej więcej co piąty badany spodziewa się, iż wprowadzona innowacja podniesie przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwa w skali powiatu. Co trzeci badany wprowadził innowację zwiększającą konkurencyjność przedsiębiorstwa w skali

regionu. Innowacja w skali międzynarodowej została wprowadzona przez nieco częściej niż co dziesiątego beneficjenta. Wyniki te oznaczają, iż beneficjenci skierowali strumień finansowy na poprawę konkurencyjności firmy głównie na swoich obecnych rynkach zbytu – efekt rozszerzenia zasięgu sprzedaży był raczej efektem dodatkowym w ich strategii innowacyjności.

Badani przedsiębiorcy z podregionu grudziądzkiego i włocławskiego częściej deklarują wdrożenie innowacji szerszej niż tylko w skali przedsiębiorstwa, wskazując, iż buduje ona przewagę konkurencyjną nie tylko w skali lokalnej, ale także regionalnej, czy też – w przypadku beneficjentów z podregionu włocławskiego również w skali krajowej. Zależność ta wynika zapewne z rzeczywistej przewagi konkurencyjnej podregionu włocławskiego w dziedzinie przetwórstwa rolnospożywczego i wzrastającej turystyki zdrowotnej.

Przedsiębiorstwa małe i średnie (zatrudniające od 10 do 249 pracowników) częściej niż inne deklarują wprowadzenie innowacji nie tylko w skali przedsiębiorstwa, ale także w skali kraju, podczas gdy mikroprzedsiębiorstwa (najczęściej usługowe i handlowe) deklarują częstsze wprowadzenie innowacji na skalę regionalną (Tabela 19). Ponad jedna trzecia przedsiębiorstw dużych (zatrudniających ponad 249 pracowników – głównie z sekcji J - Informacja i komunikacja) twierdzi, iż innowacja wprowadzona w wyniku realizacji projektów RPO WK-P podniesie konkurencyjność przedsiębiorstwa w skali międzynarodowej. Przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego i budownictwa deklarują równie często wprowadzenie innowacji wyłącznie w skali przedsiębiorstwa, jak i podnoszące konkurencyjność firmy w skali regionu i kraju.

Tabela 19. Struktura deklaracji dotyczących skali innowacji w podziale na wielkość przedsiębiorstwa (% przedsiębiorstw)

Skala oddziaływania innowacji	0-9 pracowników	10-49 pracowników	50-249 pracowników	250 pracowników i więcej
Przedsiębiorstwa	22,9%	35,6%	32,3%	18,2%
Lokalna	31,4%	9,6%	22,6%	9,1%
Regionalna	32,9%	27,4%	22,6%	18,2%
Krajowa	2,9%	1,4%	0,0%	9,1%
Międzynarodowa	18,6%	23,3%	29,0%	18,2%

Źródło: badanie CATI wśród beneficjentów RPO WK-P, którzy deklarują wprowadzenie innowacji w przedsiębiorstwie w wyniku realizacji projektu (N=185)

Należy jednak nadmienić, że badani beneficjenci nie oceniają innowacyjności wdrożonej w ramach RPO WK-P 2007-2013 za istotny czynnik oddziaływania na gospodarkę regionu. Zdaniem zaledwie 9% respondentów inwestycja RPO WK-P pociągnie za sobą imitacyjne oddziaływanie innowacji w skali regionu. Zdecydowanie częściej badani uważają, że realizacja innowacji przyczyni się do wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez oddziaływanie na konkretną jednostkę lokalną oraz do zwiększenia doświadczeń w zakresie współpracy przedsiębiorców z IOB, JBR.

Częściej niż co czwarty badany beneficjent deklarował zakup **wartości niematerialnej i prawnej** w okresie od przeprowadzenia inwestycji do końca 2012 roku (29,5%).

Zakup wartości niematerialnej i prawnej deklarują beneficjenci działania 5.5 *Promocja i rozwój markowych produktów*, 4.3 *Rozwój komercyjnych e-usług* i 5.2 *Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw*. Najczęściej kupowano więc strategie sprzedaży, licencje na rozwiązania informatyczne z zakresu TIK i organizacji procesu sprzedaży oraz wyniki badań rynkowych.

Rzadziej niż co dziesiąty badany beneficjent RPO WK-P (8%) deklaruje opracowanie własnego patentu, rozwiązania technologicznego. Relatywnie częściej własne patenty opracowali beneficjenci z podregionu bydgosko-toruńskiego niż podregionu włocławskiego (odpowiednio 12,6% i 7%). Ani

jeden beneficjent z podregionu grudziądzkiego nie zrealizował patentu w okresie po realizacji interwencji ze środków RPO WK-P.

Wpływ interwencji RPO WK-P na wzrost konkurencyjności i innowacyjności regionu można dodatkowo potencjalnie zwiększyć dzięki **kontrolowaniu innowacyjności rozwiązań** adaptowanych w ramach projektu poprzez kryteria oceny projektów i **punktowanie innowacji oddziaływujących szerzej** - poza skalę lokalną i regionalną - dla wzmocnienia konkurencyjności regionu.

5.4 Wpływ wsparcia przedsiębiorstw w ramach RPO WK-P 2007-2013 na realizację celów aktualizowanej RSI WK-P 2020 i Strategii Rozwoju RPO WK-P

Cele strategiczne rozwoju województwa w obszarze konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości do końca 2020 roku określają dwa dokumenty strategiczne: Regionalna Strategia Innowacji oraz Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 roku.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 do wsparcia konkurencyjności przedsiębiorstw priorytetowe odnosi się obszar priorytetowy nr 1 Rozwój nowoczesnej gospodarki: działanie 1.1. Kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji, działanie 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności gospodarki rolnej, działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki.

W RPO WK-P 2007-2013 cele strategiczne dla województwa w obszarze przedsiębiorczości i konkurencyjności gospodarki miały zostać zrealizowane poprzez:

- wzmocnienie społeczno-gospodarczej roli województwa w kraju,
- wzrost zatrudnienia,
- zwiększenie dochodów mieszkańców i poprawę ich poziomu życia oraz
- zmniejszenie różnic w rozwoju społecznym i gospodarczym pomiędzy obszarami.

Wartość inwestycji zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach RPO WK-P 2007-2013 wyniosła w okresie objętym ewaluacją 4% PKB regionu z referencyjnego 2005 roku. Wartość współfinansowania przekroczyła 2% PKB 2005.

Ogółem około 34% nakładów w ramach RPO WK-P zostało zrealizowanych przez przedsiębiorstwa z sekcji generujących największy przychód w skali roku (Tabela 20)⁶⁷.

Inwestycje RPO WK-P realizowane były głównie w branżach przetwórstwa przemysłowego, które generują największy przyrost PKB w regionie⁶⁸. Biorąc pod uwagę średnioroczny przyrost PKB w latach 2008-2012 o wysokości 2%, wkład brutto inwestycji RPO WK-P w roczny przyrost PKB można oszacować na poziomie nieprzekraczającym 0,01%. Biorąc jednak pod uwagę zdiagnozowany w trakcie badania efekt dźwigni oraz efekty mnożnikowe dofinansowanego przetwórstwa przemysłowego, należy przyjąć, iż w perspektywie n+2 udział inwestycji RPO WK-P w PKB regionu będzie większy.

⁶⁷ Rozkłady liczebności przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim, w tym w układzie powiatowym

⁶⁸ Inteligentna specjalizacja w województwie kujawsko-pomorskim, PAG Uniconsult, 2012

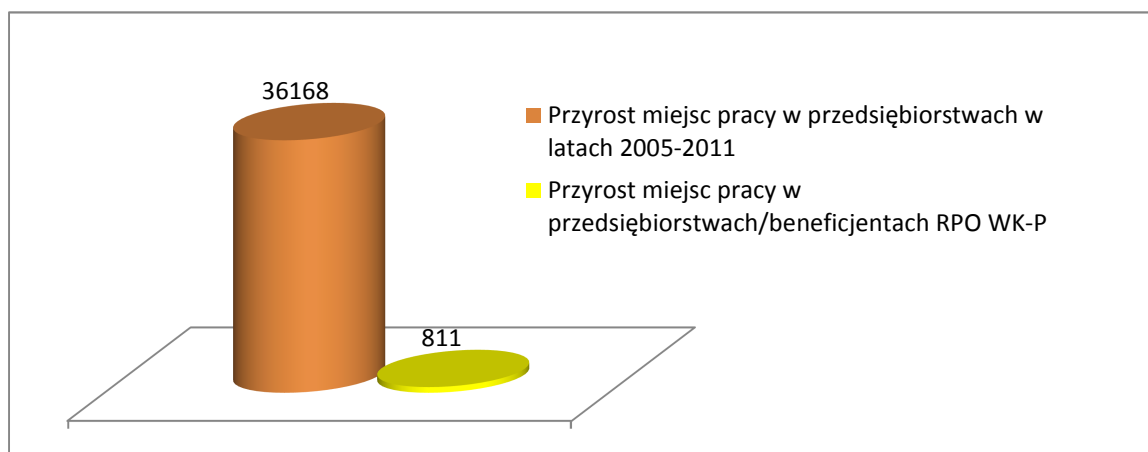
Tabela 20. Struktura dofinansowania branż, generujących największe przychody w regionie

Sekcja	Udział w PKB regionu w 2010	Udział w RPO WK-P (wartość dofinansowania)
Handel	43%	5,6%
Przetwórstwo przemysłowe	37%	23,29%
Budownictwo	6,53%	5,6%
Pozostałe branże przemysłowe	2%	1.5%
Transport i gospodarka magazynowa	2,5%	0,02%
Działalność, naukowa, profesjonalna i techniczna	1,7%	1,23%

Inwestycje przedsiębiorców miały już większy wpływ na wzrost kolejnego wskaźnika kontekstowego – nakłady inwestycyjne. Ogólnie rzecz biorąc wysokość nakładów inwestycyjnych w ramach RPO WK-P wyniosła 52% nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w referencyjnym 2005 roku⁶⁹. Wysokość dofinansowania zaś stanowiła 28%. Biorąc pod uwagę blisko dwukrotny przyrost nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw regionu⁷⁰ w latach 2005-2011, można oszacować, iż udział nakładów inwestycyjnych uruchomionych z RPO WK-P stanowił w tym okresie ogółem 17%.

Interwencje RPO WK-P wpłynęły także pozytywnie na liczbę nowych miejsc pracy. Co prawda liczba przewidywanych nowych etatów EPC (1557) stanowi znikomy odsetek przyrostu liczby miejsc pracy w regionie w okresie objętym ewaluacją, niemniej jednak analizy przeprowadzone w ramach procedury PSM wskazują na łączne zwiększenie zatrudnienia w wyniku interwencji o 811 miejsc pracy co stanowi 2% udział RPO WK-P w wytworzeniu nowych miejsc pracy brutto w okresie 2007-2011 (Wykres 63).

Wykres 63. Udział RPO WK-P w wytworzeniu nowych miejsc pracy w latach 2005-2011

Źródło: obliczenia własne na podstawie opracowań GUS „Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2005-2010” oraz wyników badania CATI z zastosowaniem procedury PSM (N=194*2)

⁶⁹ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2005 roku, GUS

⁷⁰ Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011 roku, GUS

Wyniki badania wskazują na większą rolę inwestycji RPO WK-P jako bodźca rozwojowego niż stabilizatora sytuacji przedsiębiorstwa w okresie spowolnienia gospodarczego. Można także przyjąć, iż inwestycje realizowane w ramach Programu wpłynęły pozytywnie na dynamikę produkcji sprzedanej przemysłu, a wzrost miejsc pracy miał udział w przyroście indeksu sprzedaży detalicznej w okresie objętym ewaluacją. Wpływ realizowanych projektów na wzrost indeksu produkcji budowlano-montażowej w okresie realizacji programu jest znikomy – ze względu na przeznaczenie zaledwie 2% inwestycji na prace budowlano-montażowe oraz znikomy (5,6%) udział przedsiębiorstw z branży budowlanej w strukturze dofinansowania.

Realizacja celu RPO WK-P 2007-2013 wiązała się – zgodnie z zapisami dokumentu programowego, z promocją technologii przyjaznych dla środowiska przyrodniczego, energooszczędnych, ograniczających zmiany klimatyczne, wykorzystujące potencjał odnawialnych źródeł energii.

Przedstawione wyniki badań wskazują na **zrealizowanie większości celów SR WK-P** w ramach interwencji RPO WK-P 2007-2013 realizowanych w sektorze przedsiębiorstw. Inwestycjom RPO WK-P towarzyszyły technologie prośrodowiskowe. Interwencje pociągnęły za sobą bezwzględny wzrost zatrudnienia netto w sektorze przedsiębiorstw oraz efekt dochodowy. Interwencjom realizowanym w RPO WK-P 2007-2013 towarzyszyło wprowadzenie innowacji oraz zwiększenie skłonności do innowacji technologicznych w wyniku zakupu wartości niematerialnych i prawnych.

Nadal jednak w badanych przedsiębiorstwach dominują innowacje imitacyjne, zappełniające lukę technologiczną w stosunku do lepiej rozwiniętych regionów Polski. Nie podnoszą one przy tym konkurencyjności regionu, zmniejszając jedynie dystans technologiczny⁷¹.

Aktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 stawia kwestię wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw w kontekście synchronizacji i koordynacji działań międzysektorowych w ramach inteligentnych specjalizacji, umożliwiających zwiększenie przewagi konkurencyjnej regionu (Tabela 21).

Tabela 21. Branże inteligentnej specjalizacji regionu, określonych w RSI WK-P do 2020 roku

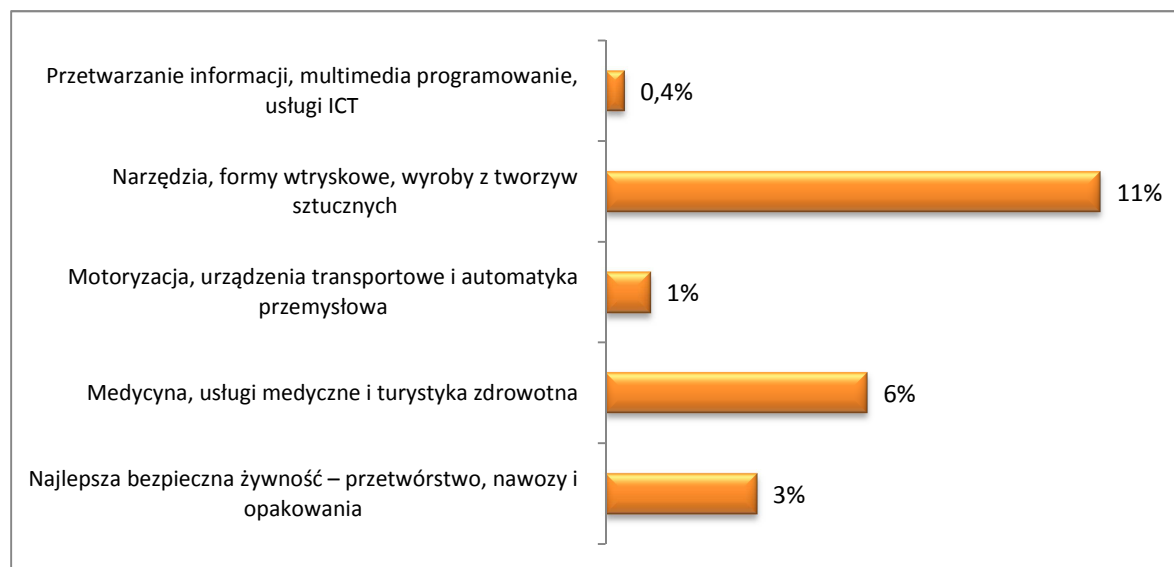
Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania	Cały proces wytwarzania najlepszej bezpiecznej żywności, począwszy od rolnictwa, poprzez przetwórstwo, aż do sprzedaży na rynku regionalnym, krajowym i na eksport. Specjalizacja obejmuje również branże powiązane, takie jak: produkcja nawozów i opakowań oraz procesy logistyczne (np. dystrybucja, magazynowanie).
Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna	Rozwój metod leczenia i aparatury medycznej oraz ich komercyjne zastosowanie, w szczególności w połączeniu z rozwojem wysoko zaawansowanych usług sanatoryjnych i leczniczych, obejmujących turystykę zdrowotną oraz towarzyszące jej inne aktywności (np. sport, rekreacja, wypoczynek, rehabilitacja).
Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa	Produkcja urządzeń transportu drogowego i kolejowego wraz z produkcją części i podzespołów oraz produkcją automatyki przemysłowej.
Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych	Produkcja narzędzi do obróbki i formowania metali i tworzyw sztucznych, produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych oraz produkcja niezbędnych komponentów chemicznych.
Przetwarzanie informacji, multimedia programowanie, usługi TIK	Budowa aplikacji, systemów IT i wysoko zaawansowanego oprogramowania, dostarczanie produktów multimedialnych, przetwarzanie informacji oraz świadczenie usług TIK w oparciu o Internet nowej generacji

Źródło: Aktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020

⁷¹ Patrz też rozdział 7.2 Ocena wpływu zrealizowanych interwencji na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw

W ramach RPO WK-P wsparto przedsiębiorstwa z tych branż w wysokości dofinansowania łącznie w wysokości 195 956 960 PLN, co stanowi 21% dofinansowania. Najwięcej, bo 11% dofinansowania z RPO WK-P trafiło do przedsiębiorstw reprezentujących czwartą branżę inteligentnej specjalizacji regionu – **przetwórstwo przemysłowe** w zakresie produkcji metalowych, chemicznych oraz z tworzyw sztucznych (Wykres 64).

Wykres 64. Struktura dofinansowania branż inteligentnej specjalizacji regionu, określonych w RSI WK-P do 2020 roku w ramach interwencji RPO WK-P 2007-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy wniosków o dofinansowanie (N=624)

Przedsiębiorstwa dofinansowane w ramach RPO WK-P 2007-2013 reprezentowały bowiem głównie tradycyjne branże regionu, co odzwierciedlało branżową strukturę przedsiębiorstw w regionie.

Pozostaje kwestią dyskusyjną, czy w przyszłym okresie programowania koncentrować wsparcie na **branżach inteligentnej specjalizacji**, określonych w projekcie Aktualizowanej Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Biorąc jednak pod uwagę, iż przedsiębiorstwa reprezentujące te branże najczęściej wdrażają innowacje, w tym innowacje technologiczne, oparte nie tylko na poziomym transferze B2B, ale także na wdrażaniu wyników prac badawczo-rozwojowych oraz generują relatywnie wysoki potencjał animowania innowacyjności lokalnych przedsiębiorstw, **staje się zasadne nadanie priorytetu tym branżom w przyszłym okresie programowania.**

Analiza przestrzenna wyników przedstawionych w rozdziale wskazuje na **wpływ interwencji RPO WK-P na wzmocnienie potencjału endogennego** w ujęciu subregionalnym zarówno poprzez skierowanie strumienia wsparcia do odpowiednich wiodących branż jak i stymulowanie wzrostu zatrudnienia w defaworyzowanym subregionie włocławskim i grudziądzkim. Można uznać, iż wzrost przychodów netto beneficjentów w subregionie włocławskim i bydgosko-toruńskim przy zdiagnozowanym efekcie dźwigni i efektach dodatkowości przyczyni się do wzrostu dochodów gmin, stanowiących lokalizację MŚP. Deklarowany wzrost zatrudnienia - głównie obejmujący stanowiska wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych i specjalistów oddziałuje znacznie w skali powiatu. Szczególne znaczenie w skali lokalnej mają inwestycje przedsiębiorców w podregionie włocławskim (sekcja usług turystycznych i zdrowotnych) nie tylko ze względu na zmniejszenie tendencji destymulacyjnych wynikających ze spowolnienia gospodarczego, ale także ze względu na lokalnych charakter oddziaływania inwestycji i silny efekt mnożnikowy w kolejnych latach.

Należy odnotować relatywnie niską międzyprogramową komplementarność interwencji RPO WK-P w skali beneficjenta. Poczynione inwestycje – głównie w postaci nakładów na środki trwałe, modernizację bądź zakup powierzchni, wprowadzenie innowacji procesowej, marketingowej, produktowej realizowane były przez beneficjentów bez jednoczesnego szukania komplementarnego

wsparcia w zakresie zwiększenia adaptacyjności przedsiębiorstw, podnoszenia kapitału pracowników. Wyjaśnieniem tego stanu rzeczy jest brak średnio lub długookresowych strategii rozwoju przedsiębiorstw z sektora MŚP w regionie. Inwestycje w RPO WK-P realizowane były ad hoc. W skali regionu można zauważyć wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw komplementarnie do zrealizowanych inwestycji systemowych w ramach Regionalnej Strategii Innowacji oraz wspierania kapitału naukowego regionu w zakresie badawczo-rozwojowym (inwestycje w branżach o dużym potencjale innowacji technologicznej). Bez wątpienia wzrost zatrudnienia netto w wyniku interwencji RPO WK-P jest komplementarny do projektów Priorytetu VI PO KL – ze względu na jego relatywnie wysoki przyrost w podregionach de-faworyzowanych pod względem zatrudnienia i tempa rozwojowego (włocławski, grudziądzki). Występuje przy tym duża komplementarność wewnątrzprogramowa, głównie dzięki zastosowaniu kryteriów specyficznych w postępowaniach konkursowych. Projekty rewitalizacyjne realizowane przez przedsiębiorców były spójne i komplementarne z planami rewitalizacji. Przedsiębiorstwa podregionu grudziądzkiego i włocławskiego wdrażały inwestycje spójne z lokalnymi planami rozwoju turystyki w regionie – np. Planem Rozwoju Lokalnego powiatu inowrocławskiego, Strategią Rozwoju Miasta Ciechocinek.

Trwałość udzielonego wsparcia zależy od podatności inwestycji na wahania koniunkturalne i cykliczne oraz kontynuacji działań systemowych w zakresie wzmacniania infrastruktury otoczenia biznesu. Bez wątpienia inwestycje w sekcji przetwórstwa przemysłowego oraz w obsługującym go sektorze w regionie bydgosko-toruńskim można uznać za najtrwalsze ze względu na rosnący rynek branży oraz przewidywane w dokumentach strategicznych województwa (Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, aktualizowana RSI WK-P) dalsze celowe inwestycje dla wzmocnienia efektu oddziaływania. Większym ryzykiem natomiast obarczone są inwestycje w podregionie włocławskim i grudziądzkim. W podregionie włocławskim ryzyko zachowania trwałości inwestycji zależy od dalszych działań wzmacniających sektor turystyczno-zdrowotny oraz rozwijających łańcuchy produkcji w rolnictwie i przemyśle spożywczym. W podregionie grudziądzkim natomiast – inwestycje RPO WK-P nie spowodowały poprawy kondycji finansowej beneficjentów, choć pociągnęły za sobą dalsze inwestycje i wzrost zatrudnienia. Wydaje się więc, że ryzyko niskiej trwałości przedsięwzięcia w podregionie grudziądzkim jest znaczne.

5.5 Komplementarność inwestycji RPO WK-P z innymi typami wsparcia

W przypadku interwencji, realizowanych przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 nie zaobserwowano efektu synergii z innymi inwestycjami, współfinansowanymi ze środków strukturalnych. Mniej niż 5% beneficjentów deklaruje realizację w obecnym okresie programowania projektów w ramach programów krajowych bądź regionalnego komponentu PO KL (Tabela 22).

Tabela 22. Liczba beneficjentów RPO WK-P realizujących w obecnym okresie programowania komplementarne inwestycje w ramach innych programów operacyjnych

Źródło finansowania komplementarnego projektu wspierającego przedsiębiorczość	Liczba beneficjentów RPO WK-P
Program Operacyjny PO KL	8
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG)	4
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)	2
RPO województwa zachodniopomorskiego	1
Ogółem	10⁷²

Źródło: wyniki badania CATI w populacji beneficjentów RPO WK-P (N=210)

⁷² Jeden beneficjent mógł pozyskać środki z więcej niż jednego programu operacyjnego

W okresie wdrażania RPO WK-P 2007-2013 na terenie województwa realizowano jednak szereg dużych projektów inwestycyjnych, które można uznać za komplementarne ze wsparciem udzielonym beneficjentom RPO WK-P.

Za najbardziej komplementarne przedsięwzięcia należy uznać **projekty realizowane w ramach PO IG**. W województwie kujawsko-pomorskim – podobnie jak w całym kraju – największa intensyfikacja wsparcia miała miejsce w 3 i 4 osi priorytetowej. Dofinansowanych zostało 6 projektów osi 3 (*Kapitał dla innowacji*) o łącznej wartości 5,9 mln PLN oraz 85 projektów osi 4 (*Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia*) o wartości prawie 1 285 mln PLN⁷³.

Największe przedsięwzięcie realizowane w ramach osi 3 było związane z działalnością Funduszu Kapitału Załączkowego *Pomeranus Seed*. Jego głównym celem jest zwiększenie liczby nowych, innowacyjnych przedsiębiorstw w północno-zachodniej Polsce w branżach: bio- i nanotechnologii materiałów i wyrobów oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Średnia wartość projektu z osi 3 PO IG wyniosła w województwie kujawsko-pomorskim niespełna 1 mln PLN.

W przypadku osi 4 PO IG wdrożono m.in. następujące projekty: *Wdrożenie koncepcyjnej technologii produkcji w sektorze hutnictwa szkła* (115,3 mln PLN) oraz *Wdrożenie innowacyjnej technologii budowy i eksploatacji telemetrycznych pojazdów szynowych* (104,5 mln PLN). W ramach pozostałych osi PO IG (Oś 1, Oś 2 i Oś 5) w województwie kujawsko-pomorskim podpisano umowy o dofinansowanie 30 projektów o łącznej wartości 130,1 mln PLN. Na kwotę 74,1 mln PLN dofinansowano projekt *Rozbudowa i rozwój działalności Toruńskiego Parku Technologicznego* (oś 5).

Wsparcie szeroko pojętej działalności innowacyjnej było w regionie kujawsko-pomorskim realizowane również w działaniu 8.2 PO KL (*Regionalne Strategie Innowacji*) oraz działania 5.4 RPO WK-P (*Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii*). W Poddziałaniu 8.2.1 PO KL *Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw* podpisano umowy o dofinansowanie 34 projektów dotyczących w większości akademickiej przedsiębiorczości studentów oraz tematyki spin-off, a beneficjentami były funkcjonujące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego uczelnie. Z kolei wśród 6 projektów z 8.2.2, trzy stanowiły kolejne edycje projektu *Krok w przyszłość – stypendia dla doktorantów*. Pozostałe związane były ze wsparciem innowacji w regionie. Dotyczyły one powołania do życia Centrum Zarządzania Regionalnym Systemem Innowacji, prac nad aktualizacją Regionalnej Strategii Innowacji oraz utworzenia Regionalnego Ośrodka Rozwoju Innowacji i Społeczeństwa Informacyjnego, którego zadaniem miało być wdrażanie założeń strategii innowacji oraz stworzenie platformy, na której miałyby współpracować podmioty ze świata nauki, biznesu, społeczeństwa oraz jednostki samorządowe.

W bieżącym okresie programowania w ramach wieloletnich programów wsparcia Ministerstwa Gospodarki, jedna firma z terenu regionu – Japońska firma Sharp Manufacturing Poland Sp. z o.o. (spółka córka globalnej firmy Sharp Corporation) otrzymała pomoc finansowa dla inwestycji realizowanej w Łysomicach pod nazwą: *Fabryka modułów LCD*. Wsparcie z budżetu zostało określone na poziomie 89,7 mln PLN, czego efektem miało być utworzenie 3 tys. nowych miejsc pracy.

Analizując rozkład terytorialny komplementarnych projektów, realizowanych ze środków PO IG oraz PO KL, można zauważyć, iż były one realizowane niemal wyłącznie w ramach **podregionu bydgosko-toruńskiego**. Wsparcie RPO WK-P 2007-2013 pozostaje więc jedynym źródłem dofinansowania inwestycji sektora MŚP w podregionie włocławskim i grudziądzkim w bieżącym okresie programowania.

⁷³ Na podstawie Listy podpisanych umów o dofinansowanie, stan na 10.05.2013

Podsumowanie

Wpływ RPO WK-P 2007 – 2013 na rozwój gospodarczy regionu oraz wzrost konkurencyjności sektora przedsiębiorstw można uznać za istotny w zakresie: generowania dodatkowych inwestycji, przyrostu netto nowych miejsc pracy szczególnie w kategorii wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych i specjalistów oraz poprawy wyniku finansowego przedsiębiorstw.

Środki RPO WK-P 2007-2013 były także jedynym źródłem dofinansowania dla przedsiębiorstw podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego, które sporadycznie tylko aplikowały o pozyskanie dofinansowania z PO IG czy PO KL.

Interwencje realizowane w ramach RPO WK-P przyczyniły się do zahamowania dynamiki spadku zatrudnienia wśród beneficjentów z podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego oraz do bezwzględnego wzrostu zatrudnienia do końca 2012 roku w skali całego regionu. Interwencje te spowodowały również wzrost sprzedaży eksportowej i internacjonalizacji działań beneficjentów oraz blisko 5% wzrost przychodu netto na koniec 2012 roku. Oprócz pozytywnego oddziaływania na wynik finansowy i stan zatrudnienia, wpływ RPO WK-P odzwierciedla się także w adaptowaniu przez badane przedsiębiorstwa technologii prośrodowiskowych. Zwiększa także ich skłonność do innowacji technologicznych.

Nadal jednak innowacyjność przedsiębiorstw RPO WK-P ma charakter lokalny, co najwyżej regionalny i oparta jest o poziomy transfer technologii w celu zapełnienia luki technologicznej. Beneficjenci RPO WK-P 2007-2013 niechętnie realizowali bezpośrednio inwestycje w zakup wartości niematerialnych i prawnych innych niż licencje na oprogramowanie. Bariery innowacyjności technologicznej w województwie kujawsko-pomorskim zostaną dokładnie opisane w kolejnych rozdziałach.

Wpływ interwencji RPO WK-P na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw różnicował się w zależności od podregionu województwa. W silnie dominującym **podregionie bydgosko-toruńskim** wspierał również i duże przedsiębiorstwa w kierunku zahamowania tendencji spadkowych w zakresie zatrudnienia oraz wyników finansowych netto. Interwencje koncentrowały się w tradycyjnych branżach przemysłowych i usługowych regionu (innowacyjne projekty przedsiębiorcy realizowali głównie w ramach PO IG). Wsparte przedsiębiorstwa regionu bydgosko-toruńskiego w największym odsetku spośród wszystkich podregionów deklarują pozytywne efekty dodatkowe, wzrost wyniku finansowego, rentowności oraz produktywności. Częściej niż przedsiębiorstwa w innych regionach wprowadziły innowacje w efekcie realizowanych interwencji. Choć ich średni wzrost nie był tak wysoki jak w grupie kontrfaktycznej, to jednak uzyskane wsparcie pozwoliło na osiągnięcie wskaźników rentowności i produktywności na lepszym poziomie niż bez interwencji. Przedsiębiorstwa podregionu bydgosko-toruńskiego częściej niż beneficjenci RPO WK-P mający siedzibę w innych podregionach wdrażali wyniki prac rozwojowo-badawczych w ramach projektu.

W przyszłej perspektywie finansowej kluczowego znaczenia – dla wzmocnienia słabnącej pozycji konkurencyjnej podregionu w skali kraju i Europy należy wzmocnić potencjał dyfuzyjnych branż, wskazanych w dokumentach strategicznych jako mające zasięg oddziaływania koniunkturalnego pod warunkiem rozwijania integracji poziomej w zakresie relacji B2B.

Można jednak przyjąć, iż RPO WK-P najsilniejszy wpływ na wzrost konkurencyjności zaprezentowało wśród przedsiębiorstw z **regionu wrocławskiego**. Największa dynamika przyrostu przychodów netto w porównaniu do przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej, największy wpływ na utrzymanie tendencji zatrudnieniowych oraz realizacja innowacji produktowych i marketingowych oddziałujących nie tylko w skali regionu współwystępowała z trafnymi inwestycjami, wspierającymi potencjał endogenne województwa w dziedzinie przemysłu rolno-spożywczego, turystyki zdrowotnej oraz sektora usług, wyrastających na jej bazie. Należy jednak nadmienić, iż inwestycje RPO WK-P w przedsiębiorstwa podregionu wrocławskiego charakteryzują się – ze względu na strukturę branż objętych wsparciem relatywnie niskimi efektami dodatkowymi oraz dużą podatnością na gospodarcze wahania koniunkturalne.

Wydaje się, że utrzymanie podobnego zakresu finansowego wsparcia w przyszłej perspektywie finansowej może wesprzeć trwałość interwencji w podatnym na wahania sektorze. Zasadne byłoby

także wspieranie internacjonalizacji działań beneficjentów, choćby poprzez zwiększenie udziału internetowej sprzedaży produktów i usług. W tym regionie właśnie występuje największy potencjalny popyt na innowacyjne usługi finansowe oraz doradcze ze strony IOB. Ich brak stanowi wyzwanie dla interwencji przyszłej perspektywy finansowej.

Interwencje RPO WK-P realizowane w **regionie grudziądzkim** charakteryzują się relatywnie najniższym wpływem na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Z deklaracji respondentów wynika, że około 10% tych inwestycji było nietrafionych. Beneficjenci rzadziej deklarują wzrost liczby dostawców i nowych klientów, częściej deklarują spadek przychodów netto oraz spadek produktywności pracy. Generalnie, beneficjenci mający siedzibę w podregionie grudziądzkim wykazali ujemny przyrost przychodów netto na koniec 2012 roku. Najrzadziej ze wszystkich beneficjentów prowadzili oni innowacje produktowe i organizacyjne – koncentrując się raczej na innowacjach marketingowych, promujących walory naturalne i środowiskowe potencjału endogennego. Ani jedno przedsiębiorstwo realizujące interwencję w ramach RPO WK-P w tym podregionie nie wprowadziło wyników badań rozwojowych w tym okresie.

Relatywna słabość kondycji firm grudziądzkich przy najniższym w skali trzech podregionów efekcie netto interwencji wskazuje na konieczność profilowania wsparcia w przyszłej perspektywie finansowej do przedsiębiorstw w tym podregionie raczej w kierunku wspierania powiązań sieciowych, integracji poziomej i pionowej dla zapewnienia trwałości rezultatów. Zadanie to jest tym bardziej ważne, że to właśnie beneficjenci podregionu grudziądzkiego wygenerowali największą dynamikę zatrudnienia w wyniku interwencji. W przyszłym okresie programowania kluczowego znaczenia nabiorą więc w ramach RPO WK-P interwencje w kapitał ludzki oraz kontynuowanie rozwiązań systemowych w zakresie wzmacniania adaptowalności i przeżywalności przedsiębiorstw w tym podregionie.

Wsparte przedsiębiorstwa sporadycznie reprezentują branże tzw. inteligentnej specjalizacji regionu, określone w Regionalnej Strategii Innowacji WK-P do roku 2020. W przyszłym okresie programowania profilowanie wsparcia do przedsiębiorstw łańcucha poziomego i pionowego tych branż będzie wymagało precyzyjnej celowości strumienia finansowego.

Biorąc pod uwagę wysoki efekt netto w zakresie zatrudnienia i wyniku finansowego firmy, wydaje się, że **ukierunkowanie wsparcia w stronę bardziej dyfuzyjnego i zintegrowanego modelu regionalnej gospodarki jest celowe.**

6 Ocena potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych wspierających przedsiębiorstwa (obszar badawczy 4)

W ramach obszaru badawczego 4 Wykonawca dokonał analizy potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych, wspierających przedsiębiorstwa w regionie. Wykonawca zbadał znajomość i warunki zainteresowania przedsiębiorstw współpracą z IOB, ze szczególnym uwzględnieniem instytucji oferujących doradztwo w zakresie pozyskiwania instrumentów zwrotnych w podziale na różne jego kategorie.

Z badań ewaluacyjnych obecnej perspektywy finansowej wynika, iż bezzwrotna pomoc nie zawsze jest skutecznym instrumentem wsparcia, realizującym cel wzrostu konkurencyjności regionu⁷⁴. W przyszłej perspektywie finansowej ich zastosowanie będzie najprawdopodobniej ograniczone do projektów innowacyjnych, bądź o znaczeniu strategicznym dla inteligentnej specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego. Rozwój inteligentny opierać się przy tym będzie na mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych i współpracy z instytucjami doradczymi otoczenia biznesu w określonych branżach.

6.1 Ocena bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorców

W RSI WK-P⁷⁵ wskazuje się, że elementem potencjału innowacyjnego regionu jest skłonność przedsiębiorców do podejmowania działań innowacyjnych. Za najważniejsze czynniki wpływające na innowacyjność można uznać:

- poziom i zakres wykształcenia oraz doświadczenie zawodowe przedsiębiorców,
- system zachęt finansowych do podejmowania ryzyka w gospodarce,
- system dyfuzji osiągnięć naukowych do gospodarki.

Wejście do Unii Europejskiej otworzyło polskim przedsiębiorstwom ogromne możliwości w sferze podnoszenia ich konkurencyjności i innowacyjności. Ważną rolę w systemie innowacyjnym odgrywają IOB wspierające rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw. Analizując możliwości rozwoju przedsiębiorczości w regionie kujawsko-pomorskim należy również wskazać na te instytucje wspierające przedsiębiorczość⁷⁶. Można w tym obszarze wymienić następujące instytucje (Tabela 23)⁷⁷.

⁷⁴ np. Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług, Ego, sierpień 2012, Ocena wsparcia udzielonego przedsiębiorcom w ramach RPO WSL na lata 2007-2013, grudzień 2011.

⁷⁵ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowana w latach 2004-2005 i przyjętej do realizacji stosowną uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w grudniu 2005 r.

⁷⁶ Przez instytucje otoczenia biznesu (IOB) należy rozumieć publiczno-prywatne podmioty wyspecjalizowane w działaniach na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji nowych technologii oraz poprawy konkurencyjności gospodarki. Celem ich działania jest zaspokajanie lokalnych potrzeb w zakresie:

- wspierania przedsiębiorczości i samo zatrudnienia;
- tworzenia i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw;
- transferu nowych, użytecznych technologii dla działających w regionie przedsiębiorstw;
- stymulowania i monitorowania współpracy wszystkich podmiotów występujących na scenie lokalnej;
- podnoszenie jakości zasobów ludzkich poprzez szkolenia, edukacji, doradztwo.

⁷⁷ Por. Diagnoza sytuacji w województwie kujawsko-pomorskim, PAG Uniconsult, 2012.

Tabela 23. Instytucje wspierające przedsiębiorczość w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Instytucja	Zakres działalności
1.	Punkty Konsultacyjne KSU	Prowadzone przez podmioty zarejestrowane w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw tworzą ogólnopolską sieć liczącą 51 punktów konsultacyjnych (PK) KSU, świadczących usługi informacyjne oraz doradcze dla przedsiębiorców oraz osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców. Działalność PK KSU finansowana jest w ramach projektu systemowego PARP (Poddziałanie 2.2.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki). Obecnie w województwie kujawsko-pomorskim rolę PK KSU pełnią: Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców, Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica.
2.	Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o.	Fundusz został utworzony przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Fundusz ma na celu wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w dostępie do zewnętrznego finansowania, co ma przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności, potencjału inwestycyjnego, a także zatrudnienia. Fundusz udzielając wsparcia w postaci pożyczek, wprowadza przedsiębiorców w procedury pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, przygotowując do umiejętnego i efektywnego korzystania w przyszłości z produktów oferowanych przez instytucje bankowe.
3.	Kujawskie Poręczenia Kredytowe sp. z o.o.	„Kujawskie Poręczenia Kredytowe” Spółka z o.o. została utworzona przez trzech partnerów: Gminę Miasto Włocławek, Kujawsko-Dobrzyński Bank Spółdzielczy we Włocławku oraz „Poręczenia Kredytowe” Sp. z o.o. z Warszawy. Głównym celem działalności Spółki jest wspieranie lokalnego rozwoju gospodarczego poprzez ułatwianie dostępu do finansowania dłużnego przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą na terenie Włocławka i innych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego oraz ich kompleksowa obsługa w tym zakresie. Spółka zajmuje się udzielaniem poręczeń kredytów i pożyczek dla przedsiębiorców mających zdolność kredytową lecz nie posiadających odpowiedniego zabezpieczenia.
4.	Bydgoski Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o.	Fundusz udziela poręczenia mikro, małym i średnim przedsiębiorcom, którzy ubiegają się o kredyt bądź pożyczkę, lecz nie posiadają wystarczającego zabezpieczenia ich spłaty. Wsparcie oferowane jest dla przedsiębiorców, którzy posiadają siedzibę lub prowadzą działalność gospodarczą na terenie miasta Bydgoszczy oraz powiatów: bydgoskiego, świeckiego, nakielskiego, sępoleńskiego, tucholskiego, mogileńskiego, inowrocławskiego, chełmińskiego, żnińskiego, radziejowskiego, lipnowskiego, aleksandrowskiego, włocławskiego, Włocławek i Grudziądz.
5.	Grudziądzkie Poręczenia Kredytowe sp. z o.o.	"Grudziądzkie Poręczenia Kredytowe" Spółka z o.o. została założona przez Miasto Grudziądz oraz "Poręczenia Kredytowe" Sp. z o.o. w Warszawie. Jej celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego małych i średnich przedsiębiorców, w szczególności poprzez ułatwienie im dostępu do finansowania dłużnego oraz ich kompleksową obsługę w tym zakresie, a także poprzez doradztwo i szkolenia.
6.	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie	Podstawowym zadaniem Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie jest udzielanie wszechstronnej pomocy rolnikom, mieszkańcom obszarów wiejskich oraz przedsiębiorcom związanym z przetwórstwem rolno-spożywczym w celu zwiększania dochodów gospodarstw rolnych oraz poprawy warunków życia na wsi.
7.	Stowarzyszenie Bydgoski Klaster Przemysłowy	Bydgoski Klaster Przemysłowy skupia firmy z branży chemicznej, narzędziowej i przetwórstwa tworzyw polimerowych oraz szereg instytucji okołobiznesowych, uczelnie, jednostki badawczo-rozwojowe, urzędy stowarzyszenia przedsiębiorców, banki, fundusze poręczeniowe. Działalność klastra ma na celu integrację środowiska przetwórców i narzędziowców i reprezentację ich interesów na zewnątrz, jak również stworzenie sieci powiązań biznesowych ułatwiających funkcjonowanie firm, dostęp do kadr, rozwój technologiczny i zwiększenie innowacyjności produkcji.

Lp.	Instytucja	Zakres działalności
8.	Grudziądzki Park Przemysłowy sp. z o.o.	Głównym celem działania Grudziądzkiego Parku Przemysłowego jest uatrakcyjnienie terenów przemysłowych i w konsekwencji wzrost zatrudnienia w przemyśle. Celami strategicznymi są również: pozyskanie kapitału zewnętrznego, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności inwestycyjnej regionu grudziądzkiego, rozbudowa nowoczesnego uzbrojenia na terenie Grudziądzkiego Parku Przemysłowego sp. z o.o. restrukturyzacja terenów po GZPGum "Stomil" S.A.
9.	Bydgoski Park Przemysłowo – Technologiczny sp. z o.o.	Głównym celem Bydgoskiego Parku Przemysłowo – Technologicznego sp. z o.o. jest pobudzanie przedsiębiorczości i kreowanie nowych miejsc pracy poprzez tworzenie korzystnych warunków inwestowania dla firm. Spółka oferuje tereny inwestycyjne na sprzedaż oraz pod dzierżawę. Przygotowując tereny dla Inwestorów, Spółka podejmuje szereg działań obejmujących m.in. wydzielenie i podział geodezyjny działek, badania hydrogeologiczne gruntów, budowę nowej i rozbudowę już istniejącej infrastruktury.
10.	Kujawsko-Pomorski Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.	Przedsiębiorcy mogą starać się w funduszu o pożyczki inwestycyjne i obrotowe. Wnioski składać mogą także osoby, które dopiero zaczynają działalność gospodarczą. W swoich założeniach Fundusz ma pomagać małym i średnim przedsiębiorstwom w dostępie do finansowania zewnętrznego ich działalności, poprzez ułatwienie uzyskania kredytu lub pożyczki bankowej. Przedsiębiorcy nie posiadający odpowiednich, z punktu widzenia banku, zabezpieczeń kredytu mogą ubiegać się o uzyskanie poręczenia Funduszu. Poręczenie takie można również otrzymać w przypadku, gdy ustanowienie innych zabezpieczeń jest zbyt kosztowne. Udzielane poręczenia zwiększają ilość zaangażowanego w działalność gospodarczą kapitału, przyczyniając się do rozwoju przedsiębiorstw.
11.	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Toruniu	Agencja ma za zadanie działanie na rzecz rozwoju gospodarczego regionu kujawsko - pomorskiego, zwracając szczególną uwagę na potrzeby przedsiębiorców w procesie integracji z Unią Europejską. Pełni również funkcję partnera Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości jako tzw. Regionalna Instytucja Finansująca, której podstawowe funkcje to: udzielanie informacji o dostępnych programach dotacji i warunkach uczestnictwa, obsługa administracyjna wdrażanych programów, współpraca z PARP w zakresie merytorycznego i finansowego monitoringu wdrażanych programów, sporządzanie raportów merytorycznych i finansowych, prowadzenie bazy danych o uczestnikach programów.
12.	Izba Przemysłowo Handlowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Bydgoszczy	Obowiązkiem Izby jest pomoc firmom członkowskim w znalezieniu partnerów handlowych oraz pomoc firmom zrzeszonym na różnych płaszczyznach związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.
13.	Kujawska Izba Przemysłowo-Handlowa we Włocławku	Misją Izby jest zgodnie ze statutem, propagowanie i wspieranie przedsiębiorczości ludności oraz udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych. Celem Izby jest reprezentowanie i ochrona interesów gospodarczych firm oraz prezentowanie potrzeb samorządowym władzom lokalnym.
14.	Izba Przemysłowo-Handlowa w Toruniu	Izba wspierająca małe i średnie przedsiębiorstwa oraz ich działania w kraju i za granicą w zakresie promocji gospodarczej. Organizator szkoleń, świadczący pomoc doradczą. Przy Izbie powstało Regionalne Centrum Eksportu, w ramach którego utworzona została m.in. baza eksporterów z województwa.
15.	Izba Gospodarcza w Grudziądzu	Zadaniem Izby Gospodarczej jest podejmowanie działań na rzecz stworzenia sprzyjających warunków do funkcjonowania i rozwoju podmiotów gospodarczych w Grudziądzu i całym województwie. Izba reprezentuje także interesy zrzeszonych przedsiębiorców wobec władz administracji państwowej i samorządowej.
16.	Kujawsko-Pomorskie Zrzeszenie Handlu i Usług w Bydgoszczy	Kujawsko-pomorskie Zrzeszenie Handlu i Usług jest reprezentacją przedsiębiorców i pracodawców działających w szczególności w zakresie handlu i usług. Celem istnienia Zrzeszenia jest wszechstronne popieranie działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorców i pracodawców szczególnie

Lp.	Instytucja	Zakres działalności
		będących członkami Zrzeszenia, a także ochrona i reprezentowanie ich interesów.
17.	Pomorsko-Kujawska Izba Budownictwa w Bydgoszczy	Nadrzędnym celem funkcjonowania Izby jest reprezentowanie interesów członków - podmiotów gospodarczych zajmujących się budownictwem, usługami budowlanymi i inżynierskimi poprzez wspieranie rozwoju gospodarczego regionu oraz występowanie z własnymi inicjatywami gospodarczymi.
18.	Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców w Bydgoszczy	Związek podejmuje działania zmierzające do podwyższenia konkurencyjności przedsiębiorców z regionu kujawsko-pomorskiego. Celem działalności jest również reprezentowanie interesów zrzeszonych członków wobec związków zawodowych pracowników, organów administracji państwowej oraz organów samorządu terytorialnego.
19.	Kujawsko-Pomorska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Bydgoszczy	Izba jest związkiem pracodawców organizacji rzemieślniczych. Swoim zasięgiem działania obejmuje województwo kujawsko-pomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie. Zasadniczymi funkcjami Izby Rzemieślniczej są sprawy z zakresu reprezentowania i obrony interesów zrzeszonych w organizacjach rzemieślniczych i ich członków wobec organów administracji i instytucji państwowych oraz gospodarczych, udzielanie tymże organizacjom pomocy instruktazowo-doradczej, koordynacja ich poczynań grupowych, a także prowadzenie spraw dotyczących kwalifikacji i uprawnień rzemieślniczych.
20.	Kujawsko-Pomorski Klub Eksportera w Bydgoszczy	Kujawsko-Pomorski Klub Eksportera (KPKE) to organizacja około biznesowa, skupiająca firmy eksportowe z całego regionu Pomorza i Kujaw. Propozycja utworzenia KPKE wychodzi na przeciw potrzebom i oczekiwaniom eksporterów oraz innych firm mających wpływ na gospodarkę regionu. Jest także wpisany w Strategię Polityki i Rozwoju Eksportu województwa kujawsko-pomorskiego. Członkami - Założycielami KPKE są laureaci i uczestnicy I edycji rankingu "Liderzy Eksportu" w regionie kujawsko-pomorskim. Do głównych zadań KPKE zalicza się organizację szkoleń, spotkań biznesowych i handlowych, kojarzenie partnerów, wyszukiwanie kooperantów, inwestorów w kraju i za granicą, pomoc w rozwijaniu kontaktów handlowych, wspieranie inicjatyw gospodarczych członków.
21.	Regionalne Centrum Eksportu przy IPH w Toruniu	Regionalne Centrum Eksportu to instytucja powołana przy Izbie Przemysłowo – Handlowej w Toruniu, której celem jest pomoc eksporterom i początkującym eksporterom. Narzędzia tego serwisu i zgromadzone tu informacje służyć mają przede wszystkim eksporterom i początkującym eksporterom z województwa kujawsko-pomorskiego oraz zagranicznym przedsiębiorcom, którzy chcieliby nawiązać współpracę z polskimi firmami, a także wszystkim instytucjom i organizacjom, których celem jest wspieranie i promocja eksportu. W ramach Regionalnego Centrum Eksportu utworzona została m.in. baza firm - eksporterów oraz ofert eksportowych.

Źródło: Opracowanie własne analizy witryn internetowych wymienionych podmiotów

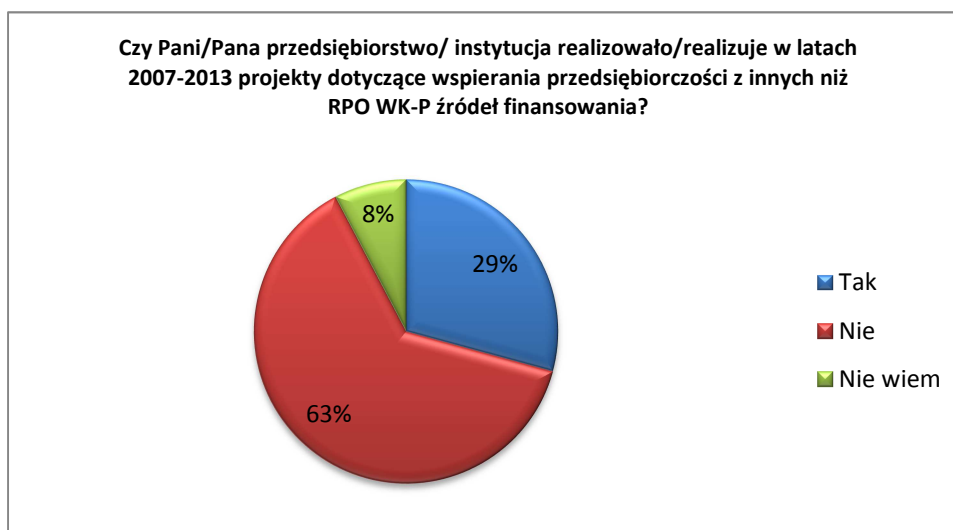
Jak wynika z powyższego zestawienia, w regionie kujawsko-pomorskim przedsiębiorstwa mają utrudniony dostęp do finansowania innowacyjnych projektów. Nie ma tu siedziby instytucji finansowej typu *venture capital* (kapitał podwyższonego ryzyka) czy *seed capital* (kapitał załazkowy). Brakuje też bezzwrotnego finansowania wspierającego zakup prac badawczo-rozwojowych.

Wzajemnie uzupełnianie się interwencji finansowanych z różnych źródeł może wpłynąć na zwiększenie oddziaływania wsparcia. Komplementarność umożliwia uzyskanie efektu synergii. Oznacza to, że łączny wymiar ekonomiczny przewyższa wielkość sumy efektów oddzielnego wykorzystania elementów wyznaczających dane zjawisko. Problematyka komplementarności udzielanej pomocy istotna jest zatem przy ocenie bezpośrednich i pośrednich form wsparcia przedsiębiorców.

Badania prowadzone w regionie kujawsko-pomorskim⁷⁸ pokazują, że bardzo trudno jest wskazać system działań, które zostały programowo stworzone tak, aby zapewnić wdrażanie projektów inwestycyjnych (finansowanych ze źródeł unijnych) i zapewnić komplementarność tych działań, zarówno na poziomie indywidualnych jednostek (państwowych, samorządowych, prywatnych), na poziomie gminnym, powiatowym, czy wojewódzkim.

W ramach badania ustalono, że badani przedsiębiorcy, którzy nie otrzymali wsparcia RPO WK-P deklarowali w większości, że nie realizują projektów dotyczących wspierania przedsiębiorczości z innych programów (63%). Natomiast 1/3 badanych firm realizowała takie projekty (Wykres 65).

Wykres 65. Realizacja projektów dotyczących wspierania przedsiębiorczości przez firmy, które nie otrzymały wsparcia z RPO WK-P

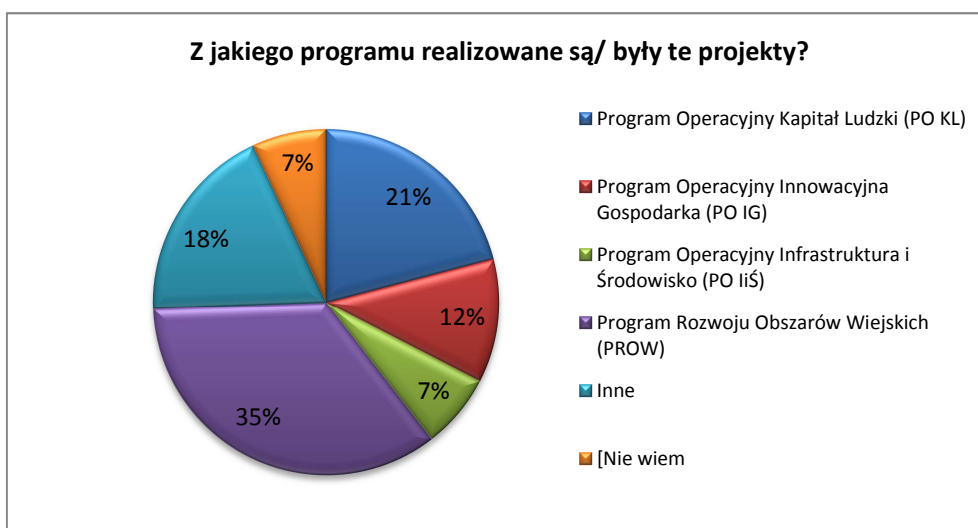

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI N=130

Połowa respondentów deklarowała, że realizowała projekty dotyczące wspierania przedsiębiorczości z innych źródeł niż RPO WK-P. Blisko 35% tych podmiotów realizowało działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, natomiast 21% PO KL. 12% badanych korzystało z wsparcia PO IG. Podobne wyniki przyniosło badanie przedsiębiorców beneficjentów środków RPO WK-P. (Wykres 66).

⁷⁸ Por. Raport końcowy dla Badania ewaluacyjnego pt. „Analiza efektów komplementarności wsparcia pomiędzy projektami dofinansowanymi w ramach programów z perspektywy 2007-2013 w województwie kujawsko-pomorskim na przykładzie wybranych powiatów i gmin”, Europejskie Doradztwo Projektowe z siedzibą w Toruniu i Pracownia Badań SOMA z siedzibą w Toruniu na zlecenie UM WK-P, Toruń 2011 str. 103.

Wykres 66. Źródło finansowania projektów dotyczących przedsiębiorczości przez firmy, które nie otrzymały wsparcia z RPO WK-P

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI N=38

Udzielona pomoc w ramach RPO WK-P nie wpłynęła na zainteresowanie przedsiębiorców korzystaniem z innych form wsparcia poza środkami dostępnymi w programie operacyjnym. Stworzony system nie zapewnił – jak dotąd – wystarczających narzędzi, które pozwoliłyby beneficjentom (lub ich do tego zmusiły) tworzyć projekty komplementarne wobec ich własnych działań, jak i na szerszym poziomie wobec działań w jego otoczeniu. Przedsiębiorcy, którzy nie otrzymali wsparcia z RPO WK-P realizowali natomiast projekty dotyczące rozwoju przedsiębiorczości z funduszy rolnych w ramach PROW 2007-2013 finansowanych ze środków EFRROW. Dokumenty programowe właściwie nie wymagały od beneficjenta wykazywania komplementarności lub sprowadzały ją do opisu dotychczasowych działań wnioskodawców, a instytucjom oceniającym nie dały właściwie skutecznych narzędzi weryfikacji, oceny i premiowania takich komplementarnych działań.

Według badania „Potencjał rozwojowy polskich MŚP” skłonność do inwestowania jest tym mniejsza im mniejsza jest firma⁷⁹. Dodatkowo, jak wynika z „Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010” firmy z regionu województwa kujawsko-pomorskiego w blisko 80% korzystają ze środków własnych, co przemawia za koniecznością wsparcia aktywności firm mikro i małych w sięganiu po zewnętrzne źródła finansowania, żeby zwiększyć ich skłonność do inwestowania.⁸⁰

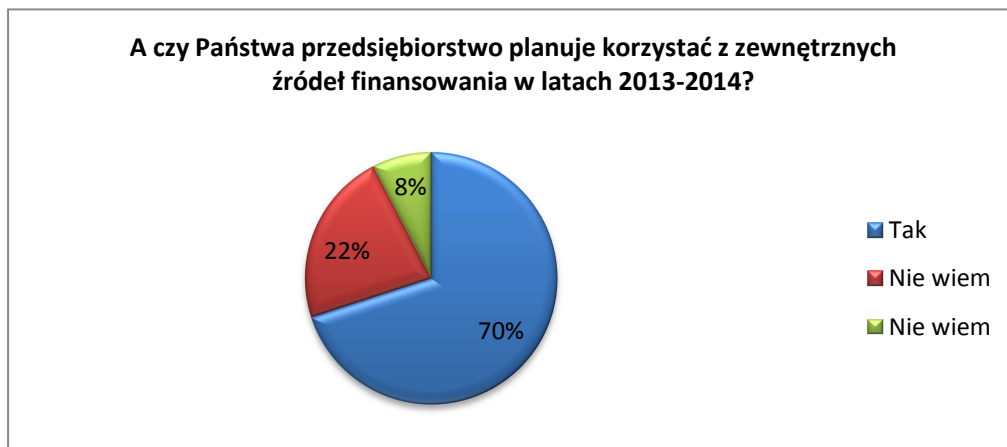
Finansowanie swojej działalności jedynie ze środków własnych może być zbawienne dla przedsiębiorcy w czasach kryzysu. Jednakże, jeśli weźmiemy pod uwagę konieczność realizacji przedsięwzięć innowacyjnych oraz konieczność podejmowania działań zwiększających konkurencyjność przedsiębiorstw lub gospodarki regionu/kraju to polityka zakładająca finansowanie rozwoju oszczędnościami nie może się powieść. Niewątpliwie szerszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania i umiejętność skutecznego z nich korzystania przyczyni się do rozwoju gospodarczego, innowacyjności, budowania konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Istnieje zatem potrzeba zastosowania bodźców zachęcających mikro i małe firmy do zwiększenia inwestycji z wykorzystaniem narzędzi zwrotnych tym bardziej, że przedsiębiorcy z regionu deklarują zainteresowanie korzystaniem z narzędzi finansowania dłużnego.

⁷⁹ Raport Potencjał rozwojowy polskich MŚP, PSDB i GfK na zlecenie PARP, Warszawa 2008, s. 5.

⁸⁰ Szerzej omówione w Rozdziale 4.4 Ocena form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P.

W ramach badania CATI przedsiębiorcy korzystający ze wsparcia RPO WK-P deklarowali w przeważającej wielkości, że zamierzają korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania (70%) (Wykres 67).

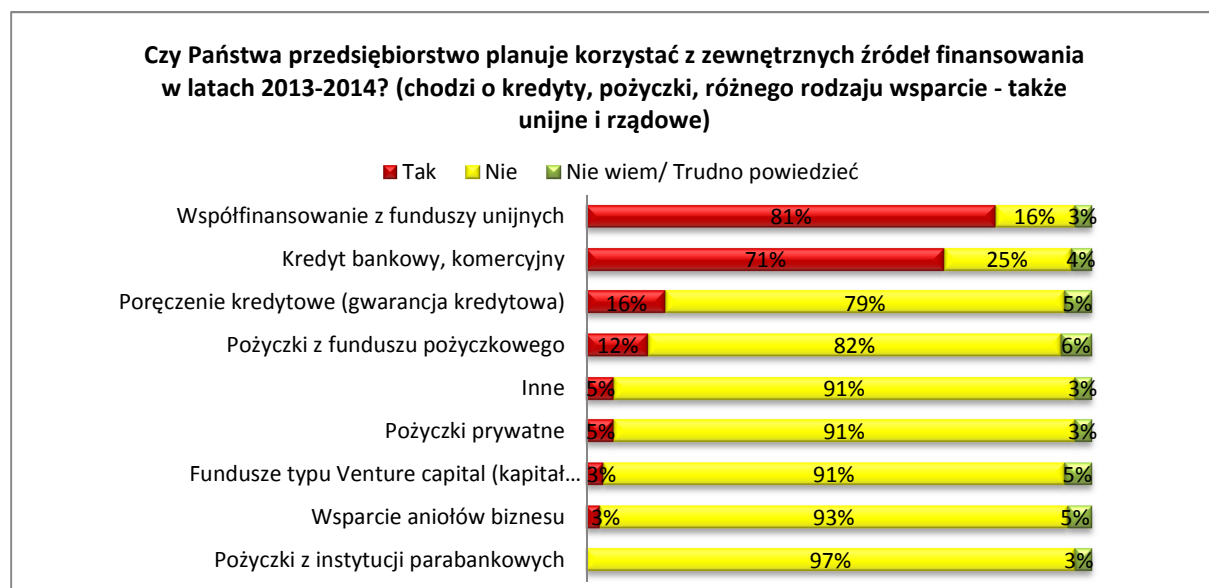
Wykres 67. Deklaracje firm korzystających z wsparcia RPO WK-P dotyczące korzystania w przyszłości z zewnętrznych źródeł finansowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

Otrzymane wsparcie w ramach RPO WK-P pozytywnie wpłynęło na skłonność przedsiębiorstw do inwestowania przy użyciu instrumentów zwrotnych. Pośród najczęściej wymienianych środków na realizację inwestycji po 2014 roku przedsiębiorcy wskazywali na współfinansowanie z funduszy unijnych (81%). Również popularnym źródłem finansowania projektów deklarowanym przez firmy z regionu w nadchodzącym okresie programowania jest kredyt bankowy, komercyjny (71%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyć się będą w ocenie badanych przedsiębiorców pożyczki z funduszu pożyczkowego, fundusz podwyższonego ryzyka, wsparcie aniołów biznesów oraz pożyczki z instytucji para bankowych (nie więcej niż 5%). Pośród innych źródeł finansowania projektów po 2014 roku przedsiębiorcy wymieniali wsparcie z PFRON na dofinansowane stanowiska dla osoby niepełnosprawnej bądź z PUP na zatrudnienie pracownika i stworzenie nowego stanowiska pracy (Wykres 68).

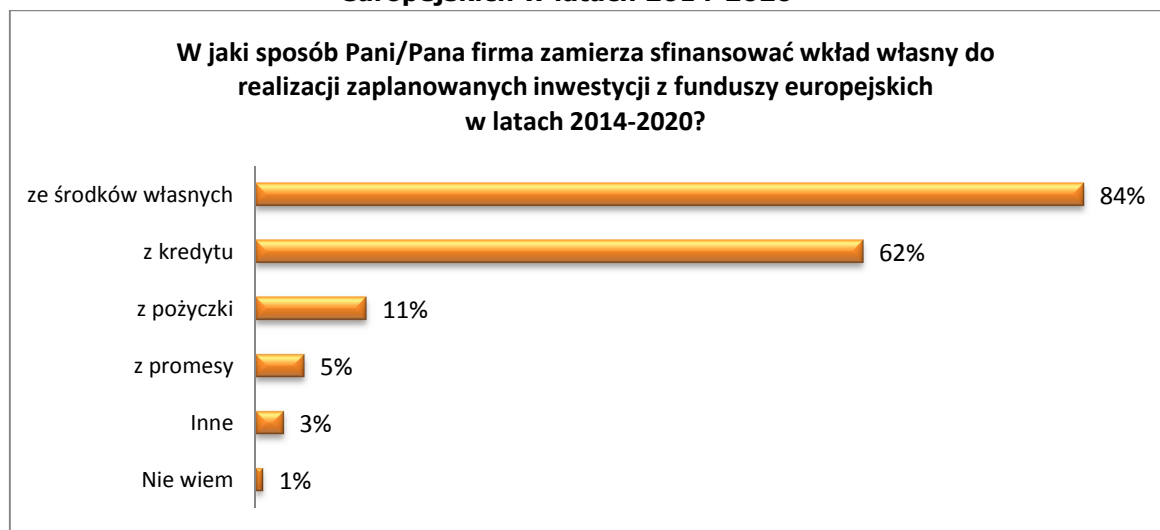
Wykres 68. Planowane źródła finansowania projektów przedsiębiorców z województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=147

W ramach badania pytano przedsiębiorców o planowane źródło wkładu własnego inwestycji finansowanych z funduszy unijnych w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. 83% pytaných przedsiębiorców zamierza sfinansować wkład własny inwestycji ze środków własnych. Z badania wynika również, iż firmy pozytywnie odnoszą się do możliwości finansowania wkładu własnego ze zwrotnych instrumentów finansowych. Blisko $\frac{3}{4}$ przedsiębiorców zamierza skorzystać z kredytu i pożyczki, niecałe 5% przedsiębiorców będzie ubiegać się o bankową promesę kredytową (Wykres 69).

Wykres 69. Planowane źródła finansowania wkładu własnego inwestycji z funduszy europejskich w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

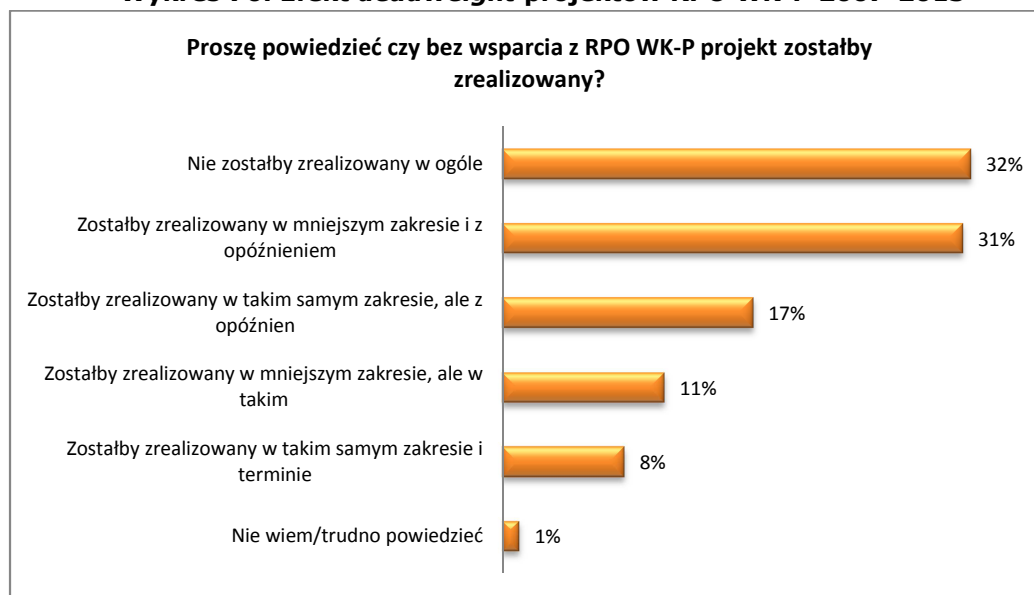
Należy zgodzić się z powszechną opinią, że działania typowo inwestycyjne są trudniejsze w absorpcji przez beneficjentów. Najczęściej wymagają przygotowania biznesplanu lub złożonej dokumentacji finansowej. Wymagają również w wielu przypadkach wkładu własnego ze strony beneficjenta. Jednakże, co podkreślane jest w wielu analizach, nawet najprostsza forma wsparcia mająca charakter subwencji inwestycyjnej jest lepsza niż transfery bezpośrednie, ponieważ te drugie nie stwarzają motywacji do inwestycji⁸¹.

W trakcie badania CATI przedsiębiorców, którzy uzyskali wsparcie ze środków RPO WK-P zapytano, czy przedsięwzięcie będące przedmiotem ich projektu zostałoby zrealizowane, nawet gdyby firma nie pozyskała na nie dofinansowania z RPO WK-P. **Blisko 8% respondentów stwierdziło, że mimo braku dotacji z RPO WK-P przedsięwzięcie zostałoby zrealizowane w takim samym zakresie i terminie, a 17% ankietowanych, że w takim samym zakresie, ale z opóźnieniem** (Wykres 70). W przypadku blisko 11% badanych projekt zostałby zrealizowany w mniejszym zakresie, natomiast 32% badanych wskazało, że projekt zrealizowany zostałby z opóźnieniem i w mniejszym zakresie. Jedynie 32% badanych uznało, że projekt nie miałby żadnych szans na realizację bez środków RPO WK-P. Oznacza to, że efekty wsparcia zostałyby osiągnięte bez względu na środki z RPO WK-P. Bez dotacji

z Programu ponad 48% projektów zostałoby zrealizowanych z opóźnieniem.

⁸¹ Zawalińska Katarzyna (2010), Regionalne zróżnicowanie absorpcji wsparcia unijnego dla polskiej wsi i jego skutki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju [w] Monika Stanny, Mirosław Drygas, Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce, Warszawa, IRWIR PAN, str. 120.

Wykres 70. Efekt *deadweight* projektów RPO WK-P 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=183

Można zatem stwierdzić, że efekty realizowanych ze środków RPO WK-P projektów zostałyby osiągnięte nawet w przypadku braku dotacji z Programu. Łącznie bowiem aż 67% badanych beneficjentów stwierdziło, że przedsięwzięcie będące przedmiotem projektu w całości lub części (z opóźnieniem lub bez) zostałyby zrealizowane przez firmę nawet wówczas, gdyby nie otrzymała ona wsparcia finansowego z RPO WK-P.

Równie istotne są wyniki badania grupy przedsiębiorców, którzy nie otrzymali dofinansowania. Zapytani o to, czy projekt, którego dotyczył wniosek został zrealizowany twierdząco odpowiedziało ponad 46% badanych (w tym 13% firm wskazało, że projekt został zrealizowany w mniejszym zakresie). Blisko 50% firm wskazało, że bez finansowania z RPO WK-P projekt nie został zrealizowany w ogóle. Projekty, które nie otrzymały dofinansowania z RPO WK-P zostały zrealizowane ze środków własnych (87%) i kredytu bankowego (55%). Kredyt bankowy i komercyjny był również wskazany w większości przypadków jako źródło finansowania wkładu własnego planowanych inwestycji z funduszy europejskich w latach 2014-2020 (71%).

W opublikowanym w październiku 2011 roku pakiecie rozporządzeń dotyczących funduszy unijnych na lata 2014-2020 Komisja Europejska zwróciła uwagę na znaczenie instrumentów finansowych w nowej perspektywie finansowej⁸². Zwrotne instrumenty finansowe, takie jak poręczenia kredytów czy preferencyjne kredyty mają być na dużo większą skalę niż obecnie stosowane w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020.

Pojęcia **instrumenty inżynierii finansowej** (IIF), używa się w nomenklaturze unijnej dla określenia instrumentów finansowych wykorzystywanych przy transferze środków z budżetu unijnego, innych niż dotacje (m.in. pożyczek – ang. *loans*, poręczeń – ang. *guarantees*, inwestycji kapitałowych – ang. *equity or quasi-equity investments or participations* lub innych instrumentów wysokiego ryzyka – ang. *risk-bearing instruments*), stosowanych również w połączeniu

⁸² Por. Wniosek rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiający wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006, COM(2011) 615 final/2

z dotacjami. Celem ich wprowadzania jest zwiększenie dostępu przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych oraz innych organizacji do różnych źródeł i form finansowania.

Jak wynika z V Raportu Kohezyjnego KE oczekuje, że regiony będą w przyszłości w większym stopniu wykorzystywać odnawialne instrumenty finansowe⁸³. W ocenie KE propozycje zmian w finansowaniu polityki strukturalnej w ramach budżetu na lata 2014- 2020, postrzegane są jako jeden z pięciu instrumentów służących lepszemu wydatkowaniu środków z funduszy strukturalnych podaje się znacznie większe zastosowanie instrumentów inżynierii finansowej (zwrotnych instrumentów finansowych). W przypadku środków dla firm mówi się wprost, że dla prostych projektów inwestycyjnych będą stosowane zwrotne instrumenty finansowe, zaś granty bezzwrotne mają być zarezerwowane wyłącznie dla projektów wysoko innowacyjnych, gdyż tego rodzaju inwestycje mogą mieć problem z uzyskaniem finansowania zwrotnego.

Na terenie regionu działają **trzy publiczne instytucje pożyczkowe**. Największym podmiotem jest działający od roku 2005 Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. Dwa pozostałe podmioty to Polskie Towarzystwo Ekonomiczne (oddział w Bydgoszczy) oraz sub-fundusz „Kujawiak” prowadzony przez Polską Fundację Przedsiębiorczości (z siedzibą w Szczecinie). Elementem sektora publicznych pośredników finansowych są także **fundusze poręczeniowe**. Z przeglądu dostępnych danych wynika, że **na terenie regionu działa co najmniej siedem** tego typu instytucji. Dominującą pozycję na rynku zajmuje Kujawsko-Pomorski Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o. Pozostałe fundusze poręczeniowe działające na terenie regionu to: Toruński Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o., Bydgoski Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o., Grudziądzkie Poręczenia Kredytowe sp. z o.o., Świecki Fundusz Poręczeń Kredytowych działający w ramach spółki „Vistula-Park” Świecie sp. z o.o., Kujawskie Poręczenia Kredytowe Sp. z o.o. oraz Fundusz Poręczeń Kredytowych przy Towarzystwie Rozwoju Gmin Płużnica. W ocenie ekspertów w województwie kujawsko-pomorskim – w porównaniu do innych regionów - sektor tego typu instytucji jest bardzo dobrze rozwinięty.⁸⁴

W ramach RPO W-P po rozstrzygnięciu dwóch konkursów z 2009 r., zawarto 10 umów z funduszami na kwotę ponad 132 mln PLN. Kolejna umowa dotyczyła mechanizmu finansowego JEREMIE⁸⁵. Mechanizm finansowy JEREMIE zakłada przekazanie środków do wyodrębnionego Funduszu Powierniczego zarządzanego przez wyspecjalizowanego Menadżera. Funkcję Menadżera Funduszu Powierniczego JEREMIE w ramach RPO WK-P działanie 5.1 Instytucje otoczenia biznesu, schemat: Fundusz Powierniczy JEREMIE, realizuje Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. który otrzymał na ten cel prawie 40 mln PLN. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku BGK, ten menadżer został wyłoniony zgodnie z art. 44 rozporządzenia 1083/2006.

W analizach dotyczących efektów realizacji inicjatywy JEREMIE wskazuje się, że dotychczasowe wdrożenie tego mechanizmu uwidocznilo bariery formalne, z których najważniejszą jest dotacyjne podejście do tego mechanizmu. Dotacyjne podejście przejawia się przede wszystkim traktowaniem podmiotu, który pozyskał pożyczkę lub poręczenie jako beneficjenta i tym samym przypisanie mu zadań i obowiązków analogicznych jak dla beneficjentów dotacji. Problemem jest także udzielanie pomocy publicznej. Obecny stan prawny (brak odpowiednich przepisów) uniemożliwia udzielanie

⁸³ Wnioski z piątego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej: przyszłość polityki spójności, KE, Bruksela 2010, s. 7.

⁸⁴ Por. P. Tamowicz, Wpływ wdrożenia inicjatywy JEREMIE na terenie województwa kujawsko - pomorskiego na sytuację gospodarczą regionu ze szczególnym uwzględnieniem luki finansowej w zakresie dostępu MMŚP do zwrotnych instrumentów finansowych, ekspertyza opracowana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego województwa kujawsko - pomorskiego, Toruń 2010 r.

⁸⁵ Nazwa JEREMIE to skrót od pierwszych liter angielskiej nazwy Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises, czyli Wspólne zasoby dla małych i średnich przedsiębiorstw. Inicjatywa została powołana w roku 2007 przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny z myślą o mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach

pomocy *de minimis* przez Pośredników Finansowych innych, niż fundusze pożyczkowe i poręczeniowe (tj. np. przez banki).⁸⁶

Przedstawiciele IOB (fundusze pożyczkowe i poręczeniowe), z którymi prowadzone było badanie potwierdzali zasadność rozszerzenia katalogu instrumentów kierowanych do przedsiębiorców o IIF wskazując jednocześnie na potrzebę zachowania form dotacyjnych skierowanych do ograniczonego zakresu przedsiębiorców.

Problemem podnoszonym przez przedstawicieli badanych IOB była możliwość finansowania o charakterze *stricto* obrotowym i niejasności, co do możliwości udzielania lub poręczania ze środków RPO finansowania o charakterze obrotowym, co jest związane z celami działalności Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, z którego pochodzą środki finansowe. Poniżej niektóre z wypowiedzi przedstawicieli IOB i IZ zebrane podczas wywiadów pogłębionych:

„Warto zachować tą część dotacyjną mimo popełnianych błędów (brakuje nam wciąż do średniej europejskiej i czemu nasze firmy mają nie mieć dostępu do czegoś co kiedyś mieli inni na Zachodzie?).

„Przedsiębiorcy zainteresowani są przede wszystkim dotacjami”.

„Od dłuższego czasu to postulat przedsiębiorców, by móc również tą część obrotową finansować.”

„Plusy – szansa dla przedsiębiorców, mogą wprowadzić nowe rozwiązania, na które normalnie ich by nie było stać; to też postęp gospodarczy (głównie infrastruktura jest tworzona); zachęta do inicjowania działalności gospodarczej (bez tego wiele osób by nie otworzyło firmy); wzrost zatrudnienia – spadek bezrobocia na rynku regionalnym; otwarcie się na innych przedsiębiorców (myślenie, że współpraca daje więcej, niż konkurencja i rywalizacja, np. w zakresie wzrostu eksportu)”

W ocenie badanych przedstawicieli IZ konieczne jest wprowadzenie **większych preferencji dla przedsiębiorców w stosunku do kredytu czy pożyczki komercyjnej**. Respondenci podkreślali, że warunki (zakres wniosku) ubiegania się o finansowanie zwrotne powinny być znacznie prostsze, niż o finansowanie bezzwrotne. Zasadne wydaje się zachęcenie do korzystania z oferty funduszy pożyczkowych i poręczeniowych. Podkreślano, że maksymalizacja efektów instrumentów zwrotnych nie zostanie osiągnięta bez łatwej dostępności informacji o oferowanych instrumentach i warunkach, na jakich jest udzielane wsparcie. Oddziaływanie funduszy jest adekwatne do wysokości posiadanych środków. Pośród komentarzy przedstawicieli funduszy pożyczkowych i poręczeniowych wskazywano na zasadność dokapitalizowania funkcjonujących funduszy w regionie.

„Uważamy, że pożyczki i poręczenia są potrzebne. Są możliwe zgodnie z przepisami rozporządzenia unijnego możliwe do udzielanie na finansowanie kapitału obrotowego. Natomiast przedsiębiorcy nie są zainteresowani pożyczkami na inwestowanie swoich projektów z różnych względów. Na dzień dzisiejszy to są niepreferencyjne pożyczki w stosunku do tego co jest dostępne na rynku. Jeżeli fundusz miałby udzielić pożyczki preferencyjnej musiałby robić to w pomocy publicznej, a to wiąże się z większymi formalnościami.”

„Na pewno fundusze wypełniają lukę na rynku udzielając pożyczki tym, którzy nie dostali jej w banku. Przedsiębiorca dostaje pożyczkę w funduszu, bo w banku z uwagi na brak historii kredytowej.”

⁸⁶ Por. M. Szczepański, Pozadotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy, Ekspertyza przygotowana na zlecenie MRR, Warszawa 2011, str. 14

„W banku nikt przedsiębiorcy nie pyta, oprócz realizacji inwestycji o stworzenie miejsca pracy, czy o przedłożenie trzech ofert przy realizacji zamówienia. Korzystając dodatkowo ze wsparcia z RPO przedsiębiorca będzie musiał zaangażować dodatkowo dwie osoby do rozliczania pożyczki niż w banku.”

„Żeby zainteresować przedsiębiorcę pożyczką powinna być bardziej dostępna niż w banku i na preferencyjnym oprocentowaniu i w kwocie.”

Luka kapitałowa, zwana również luką Macmillana, jest definiowana jako „trwała nieciągłość po stronie podaży rynku, wyrażająca się brakiem możliwości sfinansowania projektów inwestycyjnych z określonego przedziału wielkości i/lub pochodzących od określonej grupy przedsiębiorców”.⁸⁷ Oznacza to, że na rynku znajduje się wiele firm, które zgłaszają zapotrzebowanie na pozyskiwanie kapitału zewnętrznego i nie znajdują podmiotów, które byłyby zdolne i zainteresowane, aby wesprzeć je kapitałowo. Z tego względu zjawisko to dotyczy przede wszystkim przedsiębiorstw, które wyczerpały już kapitały pochodzące z własnych oszczędności, a także pozyskane od rodziny i przyjaciół, a jednocześnie nie osiągnęły jeszcze takiego poziomu rozwoju i nie wymagają na tyle dużych kwot inwestycji, żeby wsparciem były zainteresowane fundusze Venture Capital. Teoretycznie występuje tutaj również możliwość pozyskania kapitału dłużnego w formie kredytu, jednak w praktyce ta forma finansowania znajduje się poza zasięgiem firm rozpoczynających działalność. Wynika to z faktu, iż nie posiadają one zabezpieczeń ani historii kredytowej, w związku z czym w oczach banków są zbyt ryzykownymi formami alokacji ich kapitału.

Obszar Instrumentów Inżynierii Finansowej stanowi jedno z kluczowych zagadnień wspierania wszelkich przedsięwzięć innowacyjnych. Bez wątpienia aspekt finansowania procesów innowacyjnych ma podstawowe znaczenie dla zapewnienia odpowiednich warunków do podejmowania i wdrażania niekonwencjonalnych przedsięwzięć. Pożyczka preferencyjna udzielona zostaje na mocy Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 26 października 2011 r. sprawie udzielania pomocy ze środków instrumentów inżynierii finansowej w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (Dz. U. z 2011 nr 245 poz. 1461). Jednocześnie, pomimo powszechnego uznania wagi tego elementu dla kształtowania regionalnego (jak i krajowego) systemu innowacyjności, wciąż istnieje potrzeba dalszego rozwoju / wspomaganie instrumentów inżynierii finansowej. Poniżej niektóre cytowane wypowiedzi badanych przedstawicieli IOB:

„Instrumenty zwrotne nie będą cieszyły się tak dużym zainteresowaniem, przedsiębiorcy dwa razy się zastanowią nad ryzykiem zanim wezmą pożyczkę, bowiem muszą założyć, że będzie musiała być ona spłacona... będą musieli być pewni, że osiągną zysk.”

„Minus – ich procedura pozyskiwania jest na tyle trudna, że firmy, które nie mogą korzystać z pomocy firm zewnętrznych - tych środków nie otrzymała, trudne procedury rozliczania kosztów/wydatków spowodowały, że wielu przedsiębiorców popadało w kłopoty bowiem część ich wydatków nie została uwzględniona. Dotacje burzą konkurencyjność na rynku (duże firmy mają więcej pieniędzy by opłacić firmę doradczą w przeciwieństwie do firm małych).”

Zainteresowanie nowych przedsiębiorców (którzy dopiero chcą otworzyć swoją firmę) formami zwrotnymi jest już ogromne więc to zapewne się utrzyma w przyszłości. Obawy, że nie będzie zainteresowania okazały się nieuzasadnione”.

⁸⁷ por. M. Józwiak-Mijał, „Luka Macmillana a znaczenie średnich przedsiębiorstw dla gospodarki”, s.5.

„Pomoc w formie refundacji jest trudniejsza. Powinny być mieszane formy wsparcia włącznie z możliwością pozyskania pożyczek”

„Duża inwestycja nie jest możliwa do zrealizowania do końca bez finansowania zaliczkowego. Refundacja najczęściej wymaga prefinansowania projektu kredytem, a na rynku oferta w tym zakresie jest nadal mało elastyczna, zwłaszcza dla firm działających krótko. Refundacja sprawdza się w przypadku małych grantów na projekty, które firma zrealizowałaby niezależnie od dofinansowania – wówczas firma może działać elastycznie, otrzymywać refundację już poniesionych wydatków, często przed zawarciem umowy o dofinansowanie.”

W związku z analizą modelu funkcjonowania IIF w przyszłej perspektywie analizie poddano problem kwalifikowalność środków transportu i urządzeń transportowych w świetle przepisów dotyczących Regionalnej Pomocy Inwestycyjnej (RPI) i pomocy *de minimis*. W przypadku projektów objętych regionalną pomocą inwestycyjną przy ocenie kwalifikowalności wydatków zastosowanie mają przepisy rozporządzenia nr 800/2008⁸⁸ i rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych. (Dz. U. z 2010 r., Nr 239, poz. 1599).

Zgodnie z powyższymi przepisami prawa, ze wsparcia w ramach RPI wyklucza się beneficjentów prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu w zakresie wydatków na zakup środków transportu i urządzeń transportowych. Innymi słowy, w ramach RPI w przypadku beneficjenta pomocy prowadzącego działalność gospodarczą w sektorze transportu do wydatków kwalifikowanych **nie zalicza się wydatków na zakup środków transportu** i urządzeń transportowych⁸⁹. Wyłączenie to będzie zatem dotyczyć przedsiębiorców prowadzących działalność w sektorze transportu w rozumieniu definicji sektora transportu określonej w sekcji H Transport i Gospodarka Magazynowa PKD. Podobne wyłączenie stosuje się w przypadku wsparcia w ramach pomocy *de minimis*. Z punktu (3) preambuły Rozporządzenia nr 1998/2006 i art. 1 ust. 1 lit. g) ww. rozporządzenia nr 1998/2006 wynika, iż pomoc *de minimis* nie może być przyznawana na nabycie pojazdów przeznaczonych do transportu drogowego przyznawanej podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność zarobkową w zakresie drogowego transportu towarowego. W czasie badania respondenci wskazywali, że potencjalnym obszarem wsparcia IIF może być sektor transportu i możliwość finansowania środków transportu.

Zasadne będzie tworzenie **mechanizmów hybrydowych** łączących finansowanie zwrotne z dotacją.⁹⁰ Badania przedsiębiorców pozwalają rekomendować jako IIF w przyszłej perspektywie kredyt i pożyczkę z preferencją w postaci umorzenia części odsetek lub częściowego umorzenia

Obszary o potencjalnie możliwym wzroście znaczenia instrumentów zwrotnych w regionie to: firmy rozpoczynające działalność gospodarczą (w tym tzw. przedsiębiorczość akademicka), firmy w branży przemysłu, która generuje najwięcej nowych miejsc pracy (przetwórstwo przemysłowe), instrumenty skierowane do innych podmiotów, niż przedsiębiorcy działający w branży przetwórstwa rolno-spożywczego. Rekomendujemy działania mające na celu wspomaganie przedsiębiorstw w zakresie stosowania wysoko zaawansowanych rozwiązań TIK. Działania te mogą zostać objęte wsparciem zwrotnym albo w formie narzędzi dłużnych lub kapitałowych. IIF powinny obejmować również zakup prac badawczo-rozwojowych. Zasadne będzie stworzenie dostępnej internetowo regionalnej bazy danych o instrumentach finansowania zwrotnego, finansowanych ze środków

⁸⁸ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz.U.UE.L.08.214.3)

⁸⁹ Por. Interpretacja środki transportu UM WK-P znak:RR-II-P.40.1.21.2012

⁹⁰ Forma hybrydowa często stosowana jest w licznych dotychczasowych instrumentach pożyczkowych, które przewidują możliwość umorzenia części pożyczki/kredytu w przypadku spełnienia konkretnych warunków (stosowana np. w działaniu 4.3. PO IG Kredyt Technologiczny, instrumentach NFOŚiGW i innych).

publicznych. Decyzja o zakresie wykorzystania instrumentów zwrotnych w przyszłym okresie programowania powinna być także poprzedzona możliwie szerokimi konsultacjami z organizacjami przedsiębiorców.

W perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych istnieje możliwość wykorzystania instrumentów finansowych na szerszą skalę. Rekomenduje się by wsparcie z instrumentów finansowych było w kolejnej perspektywie dalej skierowane na rozwój sektora MŚP poprzez stosowanie **narzędzi dłużnych**: głównie pożyczek i poręczeń. Warunkiem jednak ustanowienia systemu finansowania zwrotnego w latach 2014-2020 będzie opracowanie oceny ex ante zgodnie art. 32 rozporządzenia ogólnego, w której opisane zostaną m.in. zawodność rynku, potrzeby inwestycyjne (alokacja) oraz zakres i forma produktów zwrotnych.

6.2 Kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych

W ramach badania przedsiębiorcy pytani byli o dotychczasowe doświadczenia we współpracy z innymi podmiotami w ich branży w realizacji projektów wspólnych. W większości respondenci nie współpracowali z innymi przedsiębiorcami (58%), ale też blisko 40% miało takie doświadczenia (Wykres 71).

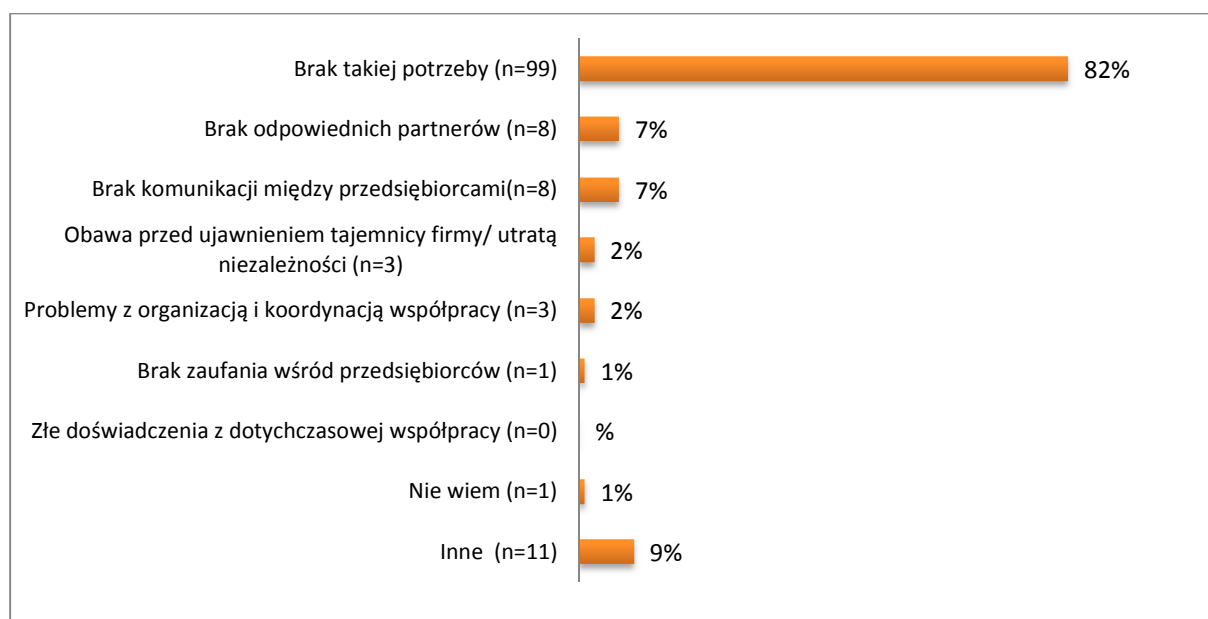
Wykres 71. Doświadczenie we współpracy przedsiębiorców przy wspólnych przedsięwzięciach biznesowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

Ważny problem w przedmiocie wzajemnej współpracy przedsiębiorców to **brak zainteresowania współpracą czy niedostrzeganie korzyści wynikających z tego działania**. Jako główną przyczynę braku współpracy pomiędzy przedsiębiorcami respondenci wskazywali brak takiej potrzeby (82%). W dalszej kolejności przyczyny braku współpracy z innymi przedsiębiorcami upatrywano w braku odpowiednich partnerów do współpracy i braku komunikacji między przedsiębiorcami (7%). Pośród przyczyn braku współpracy wskazywano również obawę przed ujawnieniem tajemnicy firmy i problemy w zorganizowaniu współpracy (2%) (Wykres 72).

Wykres 72. Przyczyny braku współpracy pomiędzy przedsiębiorcami z regionu kujawsko-pomorskiego przy realizacji wspólnych przedsięwzięć biznesowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=121

Wyniki badania wskazują, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z podmiotami otoczenia sektorowego i wspierania biznesu. Problemu należy upatrywać w asymetrii informacji, braku odpowiedniej edukacji przedsiębiorczej oraz braku efektywnej współpracy między ośrodkami innowacji a oferentami kapitału zewnętrznego dla młodych firm⁹¹.

Asymetria informacji w badanych problemach⁹² oznacza brak odpowiedniej wiedzy przedsiębiorców o dostępnych źródłach finansowania działalności gospodarczej, a także o organizacjach świadczących usługi takie jak wsparcie w procesie komercjalizacji wiedzy i transferu technologii, udostępnianie powierzchni i infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia, doradztwo oraz wiele innych. W dużej mierze wynika to wprost z braku odpowiedniej i praktycznej edukacji przedsiębiorczej. W toku nauczania w szkołach przyszli przedsiębiorcy nie otrzymują tego typu informacji i nie są świadomi, że takie możliwości istnieją. Z tych powodów wielu przedsiębiorców rezygnuje ze swoich planów. Z drugiej strony odpowiednie instytucje otoczenia biznesu mimo akcji promocyjnych i wysiłków włożonych w edukację i aktywizację rynku nie zawsze docierają do wartościowych pomysłów lub spotykają się z dużą nieufnością.

Wyniki badania wskazują, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje **bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z podmiotami otoczenia sektorowego i wspierania biznesu**. Pomimo dużych, uświadomionych potrzeb wdrażania oryginalnych, znaczących innowacji, tworzą one i planują realizację płytkich innowacji, opartych przede wszystkim na własnych pomysłach i prostym kopiowaniu pomysłów konkurentów. Badani przedsiębiorcy wskazywali na brak zainteresowania współpracą z innymi przedsiębiorcami z branży oraz niedostrzeganie korzyści wynikających z tego działania. Tymczasem oryginalne, wysoce konkurencyjne innowacje, mogą powstawać w wyniku powiązań interakcyjnych między przedsiębiorstwami,

⁹¹ W. Halbersztadt, E. Dąbrowska, „Współpraca Inwestorów Wysokiego Ryzyka z Ośrodkami Innowacji”, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011, s. 28.

⁹² Por. Raport Bariery w rozwoju rynku aniołów biznesu w Polsce, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2012, str. 18

placówkami naukowo-badawczymi, centrami technologii, agencjami rządowymi, instytucjami finansowymi oraz instytucjami wspierania biznesu.

Przedstawiciele IOB pytani o możliwe działania w kierunku zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w zreszeniach branżowych, producenckich, klastrach przedsiębiorców wskazywali na **konieczność wystąpienia otwartości i chęci podjęcia współpracy**, która musi zaistnieć po stronie przedsiębiorcy. Konieczne jest podejmowanie działań w celu rozwiązania problemu braku zaufania przedsiębiorców we wzajemnych relacjach. Respondenci wskazywali również na potrzebę promocji dobrych praktyk realizacji projektów wspólnych przedsiębiorców. Podnoszono także problem nawiązania wzajemnych relacji pomiędzy małym i nowym na rynku przedsiębiorcą a dużą firmą. Poniżej niektóre cytowane wypowiedzi badanych przedstawicieli IOB:

„Barierą nawiązywania współpracy przedsiębiorców w obszarze innowacyjności jest przede wszystkim brak zaufania. Istotny jest również problem mentalnościowy, przykładem mogą być przedsiębiorcy z obszaru Włocławka.”

„Szczególnie użyteczne są konkursy promujące taką współpracę oferujące nagrody z tytułu realizacji wspólnych projektów np. Toruński Innowator Pomorza i Kujaw. Udział w takim konkursie stanowić będzie element mobilizujący przedsiębiorców. Krytycznie należy ocenić tradycyjne formy przekazu informacji tj. konferencje i referaty. Najczęściej są one realizowane przez IOB bądź ośrodki naukowe z nielicznym udziałem przedsiębiorców”.

„Działania dotyczące przełamywania świadomości wśród przedsiębiorców, uświadamiania korzyści, jakie można wynieść z tych powiązań. IOB powinien umieć formułować taką interesującą ofertę i przekazywać katalog informacji przedsiębiorcy nt. korzyści, jakie może odnieść z tego powiązania”

„Brak zaufania ogólnie pojętego, brak kultury współpracy oraz kwestie finansowania – nie wiadomo, jakie profity będą wynikały z tej współpracy, więc trudno jest ustalić kwestie finansowe („konflikt interesów”).”

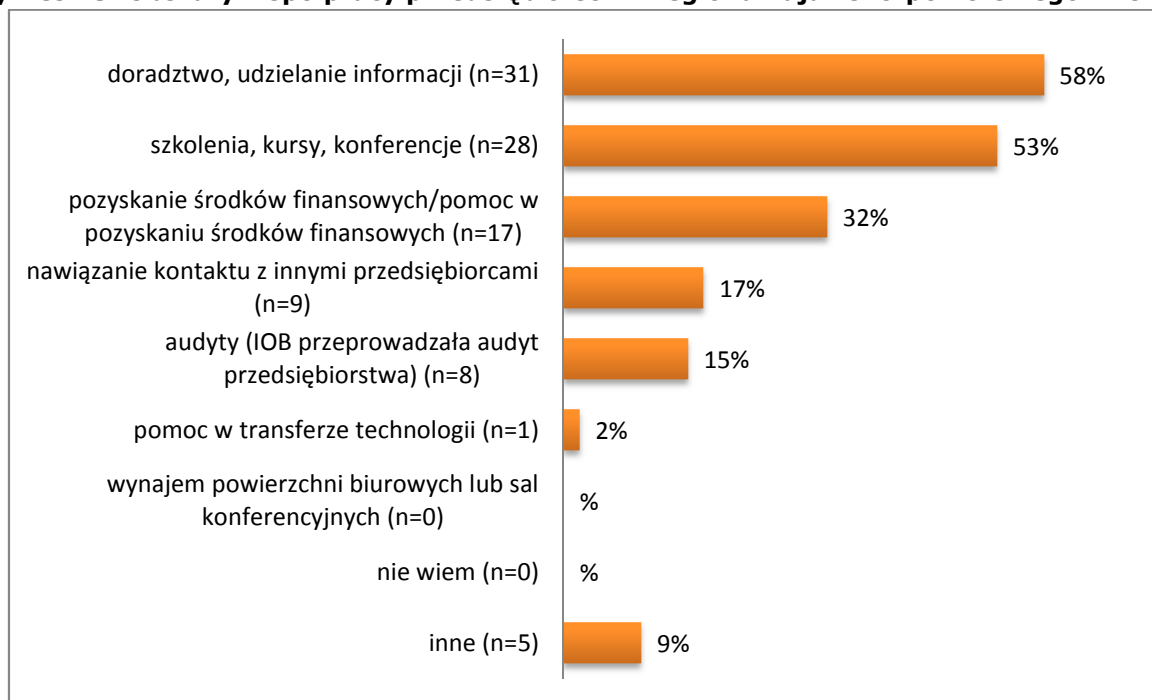
„Trudno wskazać na główne bariery lecz podstawowym problemem jest trudność kontaktu młodych przedsiębiorców z większymi i bardziej doświadczonymi przedsiębiorcami; bariera współpracy z dużymi/małymi”.

Pozytywnie należy ocenić, że w RPO WK-P w projektach promocyjnych kwalifikowane są koszty usług doradczych w zakresie promocji, wyszukiwania partnerów, przygotowywania ofert współpracy itp. Wyniki badania wskazują jednak, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z podmiotami otoczenia sektorowego oraz instytucjami naukowo-badawczymi i wspierania biznesu. **Konieczne jest pokazywanie przez IOB dobrych wzorców współpracy przedsiębiorców. Przykładem może być projekt *Partnerstwo lokalne kluczem do skutecznego zarządzania zmianą gospodarczą***. Projekt realizowany jest przez Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy w partnerstwie z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym Oddział w Bydgoszczy. Projekt ma na celu zawiązanie partnerstwa lokalnego, w którym udział będą mieli przedstawiciele samorządu, przedsiębiorstw i instytucji rynku pracy. Partnerstwo będzie działać na rzecz zarządzania zmianą gospodarczą.

Rekomendujemy w przyszłym okresie finansowania kontynuację wsparcia i opracowanie katalogu wydatków dla projektów promocyjnych o usługi doradcze w zakresie promocji podczas zagranicznych targów i wystaw.

Z deklaracji przedsiębiorców objętych badaniem wynika, że współpraca z IOB dotyczyła głównie doradztwa i udzielania informacji (58%) – Wykres 73. Kolejną aktywnością wskazaną przez respondentów były szkolenia, konferencje i kursy dla przedsiębiorców (53%) i pomoc w pozyskiwaniu środków pomocowych (32%). Przedsiębiorcy korzystali również z usług IOB w nawiązywaniu kontaktów z innymi firmami (17%). 15% badanych zlecało IOB przeprowadzenie badania audytowego. Pośród innych form wsparcia świadczonego przez IOB na rzecz przedsiębiorców wymieniano również działania promocyjne, udział w wydarzeniach branżowych tj. targi oraz pozyskiwanie informacji na potrzeby bieżącej działalności.

Wykres 73. Obszary współpracy przedsiębiorstw z regionu kujawsko-pomorskiego z IOB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=54

Przedstawiciele IOB pytani o dobre przykłady realizowanej działalności również wskazywali na system szkoleń i kompleksowej oferty dla przedsiębiorców rozpoczynających po raz pierwszy działalność gospodarczą⁹³. W ramach współpracy IOB z przedsiębiorstwami, powodzeniem i zainteresowaniem firm cieszą się także innowacyjne projekty czy programy realizowane przez IOB, np. voucher badawczy:

„Tak, przykładem mogą być voucher badawczy. W tym przypadku przedsiębiorca może przekonać się w kontekście planowanej innowacji, że np. koncepcja zastosowania danych surowców do produkcji danego wyrobu okazuje się nierealna technicznie i technologicznie, zbyt droga – dzięki nawiązanej współpracy z jednostką naukową można było to zweryfikować i uniknąć ryzyka związanego z inwestycją wdrażającą taką koncepcję innowacji.”

„Jako najlepszą praktykę można uznać wypracowany cykl szkoleniowy i wsparcie eksperckie, w tym w zakresie ochrony praw własności intelektualnej, i kadre szkolącą. Specjalnie dla przyszłych przedsiębiorców na naszej stronie internetowej zamieszczone zostały filmy instruktażowe”.

⁹³ (zob. np. http://www.aip.umk.pl/filmy_szkoleniowe.html).

Kolejnym blokiem pytań kierowanych do przedstawicieli IOB były planowane działania w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw z regionu. Respondenci podnosili problem mentalności wielu przedsiębiorców, którzy wychodzą z założenia, że inwestorzy chcą ich oszukać, zamiast traktować ich jako cennych partnerów, oferujących im wsparcie finansowe oraz merytoryczne. Pośród planów rozwijania bieżącej działalności respondenci wskazywali na rozbudowę oferty informacyjnej o dostępnych usługach. Poniżej wybrane wypowiedzi respondentów:

„Zastanowienia wymaga czy mając na uwadze, że dana grupa działań dotyczy tylko i wyłącznie przedsiębiorstw to czy nie należy dać głos przeważający na spotkaniach grup roboczych przedstawicielom instytucji, które reprezentują głos przedsiębiorców.”

„Mamy plany rozbudowy infrastruktury liniowej, będziemy budować portfolio usług i tworzenie informacji”.

Przedsiębiorstwa regionu kujawsko-pomorskiego cechuje słaba znajomość instrumentów wspierania biznesu i innowacyjności. Badanie potwierdziło małe zainteresowanie firm współpracą z innymi firmami oraz instytucjami wsparcia. Zasadne będzie kontynuowanie zwiększenia transparentności oferty IOB.

W Strategii RSI WK-P⁹⁴ jako słabą stroną regionu w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw wskazuje się brak zintegrowanej platformy dostępu do informacji *on-line*. **Badanie potwierdziło problem niedostatecznej informacji wśród przedsiębiorców o możliwości współpracy w ramach projektów sieciowych i kooperacyjnych.** Pożądanym kierunkiem wsparcia MŚP powinno być stworzenie systemu produkcji zdrowej, „markowej” żywności, identyfikowanej z regionem. Wspólne działania firm z sektora rolno-spożywczego wykorzystywać będą potencjał regionu postrzeganego potocznie jako region z przewagą rolnictwa. Wsparcie w przyszłej perspektywie finansowej ze środków RPO współpracy przedsiębiorstw ukształtowanej jako system „od pola do stołu” wraz ze wszystkimi powiązanymi aspektami produkcyjnymi i usługowymi będzie **zbieżna z obszarem Inteligentnej specjalizacji „Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania”**.⁹⁵ Zgodnie z założeniami RSI WK-P obszar ten obejmować będzie cały proces wytwarzania najlepszej bezpiecznej żywności poczynając od rolnictwa, poprzez przetwórstwo, aż do sprzedaży na rynku regionalnym, krajowym i na eksport. Specjalizacja obejmować będzie również branże powiązane, takie jak: produkcja nawozów i opakowań oraz procesy logistyczne (np. dystrybucja, magazynowanie).

Kolejny blok pytań kierowanych do przedsiębiorców dotyczył zagadnień związanych ze współpracą z firmami i innymi IOB oraz identyfikacji ewentualnych barier takiej współpracy. Blisko ¾ przedsiębiorców nie współpracowało z IOB (Wykres 74).

⁹⁴ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowana w latach 2004-2005 i przyjętej do realizacji stosowną uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w grudniu 2005 r.

⁹⁵ Inteligentna specjalizacja (IS) w województwie kujawsko-pomorskim Strategia na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji. Dokument opracowany w ramach procesu aktualizacji RSI WK-P do roku 2020 wraz z opracowaniem krótkookresowego Planu Działania w okresie przejściowym, PAG Uniconsult na zlecenie UM WK-P, Toruń 2012, str. 31

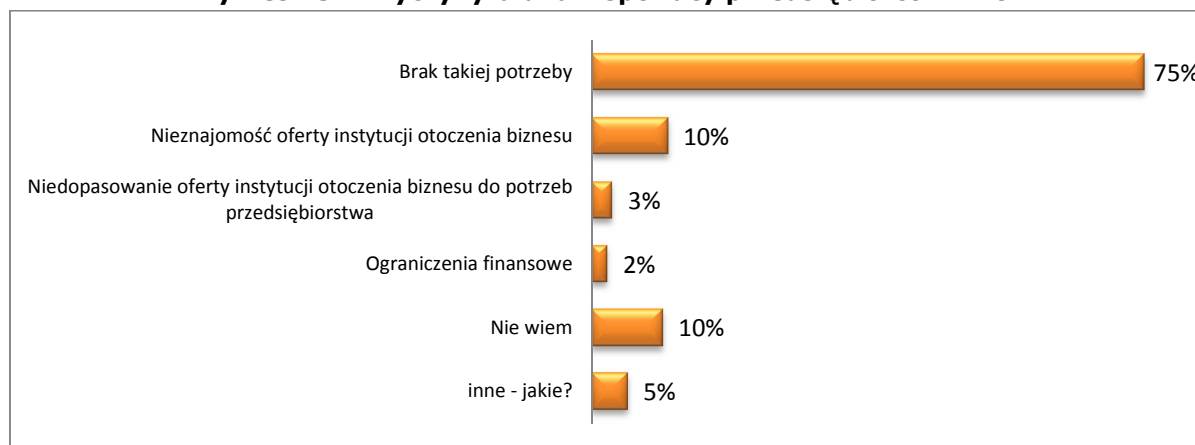
Wykres 74. Współpraca przedsiębiorców z regionu kujawsko-pomorskiego z IOB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=244

Pytani przedsiębiorcy o przyczynę braku współpracy z IOB odpowiadali, że brak było takiej potrzeby (75%). Respondenci wskazywali również na nieznaną ofertę IOB z regionu (10%) (Wykres 75).

Wykres 75. Przyczyny braku współpracy przedsiębiorców z IOB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI N=146

6.3 Działania IOB w celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw

Przedstawiciele IOB pytani o główne hamulce w bieżącej działalności IOB i możliwe rozwiązania tych problemów wskazywali na konieczność możliwości udziału w pracach nad kryteriami konkursów z RPO WK-P w celu właściwego przygotowania oferty usług i szkoleń kierowanych do przedsiębiorców. Poniżej niektóre cytowane wypowiedzi respondentów:

„Hamulce to terminy pomiędzy ogłaszaniem konkursami, działania 5.1, 5.4, osie dedykowane do IOB, rozmawiamy z instytucjami, firmy działają bardzo szybko, po dwóch latach utrzymanie statusu”

„Co do kryteriów czasami za szybkie tempo prac na nimi – czasami zabrakło dyskusji zasadniczej z interesariuszami. Najpierw spotkania grup roboczych ds. kryteriów (uwzględniające głos danego środowiska, które ma skorzystać na wsparciu), a potem rekomendacje wniosków dla komitetu, zarządu województwa.”

Przedstawiciele IOB pytani o wsparcie, jakiego oczekują w kontekście realizacji RPO WK-P wskazywali na szkolenia pracowników podnoszące jakość świadczonych usług oraz promocję świadczonych usług pośród przedsiębiorców z regionu:

„Korzystne byłoby to, byśmy mogli inwestować w edukację, prowadzimy szkołę (Centrum Kształcenia Ustawicznego), dobre by było to, żebyśmy mogli zatrudnić kształcić pracowników do biura.”

„Inwestycja w swoje kadry, swoje kompetencje – to wprost proporcjonalnie przełoży się na zwiększenie stopnia tego uczestnictwa. Pracownicy IOB, którzy będą zmotywowani będą bardziej kreatywni w trafieniu do klienta, wymyślaniu lepszych rozwiązań by taką współpracę usprawniać.”

„Działaniem, które może zachęcić przedsiębiorców do korzystania z pomocy IOB będzie pokazywanie dobrych praktyk. AIP nie ma jednak środków na promocję działalności, wsparcie ze środków RPO zdecydowanie powinno umożliwiać IOB promocję swojej oferty kierowanej do przyszłych i aktualnych przedsiębiorców.”

„Zasadne jest pokazywanie dobrych praktyk, ale IOB nie mają środków finansowych na promocję działalności”.

Co warto podkreślić, kilku respondentów uczestniczących w badaniu wskazywało, że konieczne dla lepszej działalności IOB powinno być wspólne działanie tych instytucji. Działanie wspólnie w sieci IOB pozwoliłoby na oferowanie kompleksowych usług na rzecz firm z regionu:

„Trzeba wypromować IOB. Często w całym skupieniu się na wspomaganiu przedsiębiorców w budżetach brakuje środków na promocję. Istotną rolę w nowej perspektywie jest zaprogramowanie wsparcia dla IOB być może skupienie tego typu instytucji w ramach sieci i promowanie tych sieci w ramach działań samorządu województwa.”

„Wspieranie merytoryczne i finansowe dla IOB oraz współpraca w strukturach sieciowych.”

„Przede wszystkim w regionie kujawsko-pomorskim brakuje niezależnych instytucji, które skupiałyby IOB i skłaniałyby je do współpracy. Mechanizm sieciowy + koordynator.”

Jak twierdzi M.E. Porter, przewagi konkurencyjnej należy upatrywać przede wszystkim w zdolności do bycia innowacyjnym, do ciągłego podnoszenia jej poziomu i uzyskiwania dzięki temu odpowiedniej efektywności.⁹⁶ Brak zainteresowania współpracą pomiędzy biznesem, administracją i nauką prowadzić może do rozproszenia kapitału wiedzy wśród wielu jednostek. Nie zawsze jednak udaje się tak dopracować współpracę, żeby korzyści z niej były obopólne. W odpowiedzi na to zagrożenie zasadna będzie realizacja projektów w ramach RPO mających na celu nawiązanie kontaktów przedsiębiorców ze środowiskiem naukowym, identyfikacji potrzeb poszczególnych środowisk poprzez bezpośrednie spotkania oraz nawiązanie sieci współpracy celem transferu wiedzy i innowacji. W związku z powyższym rozważenia wymaga organizacja **forum instytucji otoczenia biznesu** (np. sieci ośrodków doradczo – informacyjnych w zakresie innowacji) lub **forum kojarzenia partnerów w transferze wiedzy i innowacji**. Przedsięwzięcia miałyby za zadanie, w szczególności:

- a) nakierowanie środowiska nauki i biznesu na poszerzenie współpracy w zakresie transferu wiedzy i innowacji,
- b) przygotowanie gruntu do współpracy przedstawicieli sfery nauki i biznesu;
- c) ułatwienie nawiązania kontaktu pomiędzy ośrodkami naukowymi a przedsiębiorcami;
- d) identyfikacja potrzeb instytucji otoczenia biznesu w zakresie pogłębiania współpracy przedsiębiorcami;

⁹⁶ M.E. Porter, Porter o konkurencyjności, PWE, Warszawa 2001, s. 192 [w:] A.L. Platonoff, D. Małaszewicz, S. Sysko-Romańczuk, Innowa-cyj-ność polskich firm, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa” 2006, nr 1 (672), s. 51.

- e) wypracowanie wspólnego stanowiska do zorganizowania i przeprowadzenia warsztatów wewnętrznych;
- f) zwiększenie świadomości interesantów z zakresu podnoszenia konkurencyjności na rynku przez wprowadzanie innowacji;
- g) stworzenie możliwości nawiązania kontaktów biznesowych, znalezienia potencjalnego partnera, dodatkowego poznania rynku, w tym chłonności danej branży oraz możliwości oceny firmy w kontekście funkcjonowania innych przedsiębiorstw;
- h) integracja podmiotów gospodarczych i nakierowanie na współpracę, w tym ułatwienie nawiązania kontaktu między ośrodkami naukowymi a przedsiębiorcami.

Kolejnym narzędziem poprawienia współpracy przedsiębiorców z IOB może być opracowanie **Strategii rozwoju instytucji otoczenia biznesu w regionie kujawsko-pomorskim.**

Zwiększenie udziału IOB w absorpcji środków strukturalnych jest konieczne do pełnego i efektywnego wykorzystania środków pomocowych dostępnych w perspektywie finansowej 2014-2020. Powszechnie uważa się, że istotny wpływ na wzrost konkurencyjności gospodarki ma komercjalizacja badań naukowych i innowacje. Środki na komercjalizację badań powinny w głównej mierze i pierwszej kolejności trafiać bezpośrednio do ośrodków akademickich, które w swoich strukturach mają jednostki odpowiedzialne za komercjalizację wyników badań, które u nich powstają. IOB może pełnić doskonałą rolę jako swoiste spoiwo pomiędzy przedsiębiorcami. Zadaniem IOB powinna być pomoc przedsiębiorcom w zbudowanie wzajemnych relacji i powiązań sprzyjających stymulowaniu innowacyjności i konkurencyjności oraz postaw przedsiębiorczych. Problemem jest jednakże ograniczony budżet IOB na pozyskanie kontaktów z przyszłymi przedsiębiorcami - na tworzenie start-upów.

Rekomenduje się **udostępnienie IOB korzystającym z doświadczenia naukowego ośrodków akademickich środków pomocowych na komercjalizację badań naukowych.** Wyniki badań potwierdzają, że podstawową barierą dla współpracy pomiędzy środowiskiem nauki i biznesu jest niewystarczający przepływ informacji pomiędzy obydwoma tymi środowiskami. Zasadne będzie zatem wsparcie IOB w zakresie promocji własnych usług skierowanych do przedsiębiorców z regionu. Wyniki niniejszego badania potwierdzają też ograniczony zakres współpracy IOB między sobą. Respondenci badania podkreślali ten problem szczególnie w przypadku funduszy pożyczkowych i poręczeniowych świadczących różne usługi na rzecz przedsiębiorców z regionu. Rekomendujemy zatem wdrożenie w przyszłym okresie programowania mechanizmów sieciujących IOB w regionie. Zasadne będzie kontynuowanie działań w kierunku wypracowania jednolitych standardów usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców.

7 Ocena potencjału innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw (obszar badawczy 5)

Poniższy rozdział dotyczy oceny zainteresowania współpracą przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi oraz oceny wpływu inwestycji RPO WK-P na zmniejszenie barier transferu technologii ze szczególnym uwzględnieniem TIK i inwestycji środowiskowych oraz klimatycznych w przyszłej perspektywie finansowej, a także wpływu inwestycji RPO WK-P na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw.

7.1 Ocena wpływu zrealizowanych interwencji na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw

Niewielkie nakłady oraz liczba podmiotów zajmujących się działaniami związanymi z B+R przekładają się na niską liczbę zatrudnionych w tej branży. W województwie kujawsko-pomorskim w 2010 r. na każde 1000 osób zatrudnionych jedynie 3 osoby zatrudnione były w dziedzinie B+R (w Polsce 4,6). Niski poziom zatrudnienia w regionie w zakresie działalności B+R jest konsekwencją relatywnie niskiej liczby podmiotów prowadzących tego typu działalność. Trend zatrudnienia w sektorze B+R **maleje** w województwie przy wzrastającej liczbie pracowników w skali kraju. Mając na uwadze wysokość środków przeznaczanych na B+R per capita, na przeciętnego mieszkańca województwa kujawsko-pomorskiego przypada rocznie jedynie 3 PLN na badania z dziedzin medycznych (przy 28 PLN w Polsce), 25 PLN na badania z nauk przyrodniczych (przy 67 PLN) oraz 37 PLN na badania inżynierskie (przy 128 PLN). Jest to niekorzystne zjawisko mając na uwadze znikomy udział innowacji z **branż NBIC**⁹⁷ – nanotechnologii, biotechnologii, informatyki i kognitywistyki, uznanych za decydujące w kwestii rozwoju „nowej fali innowacji” i będących zarazem wyznacznikiem rozwoju sektora nauki w regionach”.⁹⁸ Wśród branż gospodarki zwracają uwagę wysokie nakłady na badania i rozwój w **branży chemicznej** oraz w **produkcji metalowych wyrobów** gotowych. Przedsiębiorstwa działające w tych branżach w regionie ponoszą wysokie wydatki na działania innowacyjne i należą do najlepiej rozwiniętych w województwie kujawsko-pomorskim.

Przedsiębiorstwa województwa kujawsko-pomorskiego wykazują się w skali kraju **niską innowacyjnością technologiczną**, w kategoriach transferu technologii nieucieleśnionej. W roku 2011 najwięcej środków przeznaczono w kujawsko-pomorskich przedsiębiorstwach (usługowych i przemysłowych łącznie) na zakup maszyn (ponad 60% w województwie, niemal 50% w Polsce) oraz na zakup budynków, pomieszczeń itp. (niespełna 30% w województwie, ok. 20% w Polsce). W porównaniu do kraju, w województwie kujawsko-pomorskim wyraźnie niższe są wydatki związane z zakupem wiedzy, oprogramowania oraz z działalnością B+R. W regionie należy też odnotować relatywnie niską liczbę zgłoszeń patentowych w porównaniu z innymi województwami. Należy jednak podkreślić, iż trend zgłoszeń patentowych jest rosnący: w roku 2008 liczba zgłoszeń patentowych wyniosła 82, podczas gdy w 2009 już 115, zaś w 2010 r. i w 2011 r. odpowiednio 124 takie zgłoszenia (3,9% ogólnej liczby zgłoszeń w Polsce i -156 (4% w skali kraju). Podobnie rosnąca jest tendencja liczby udzielonych patentów - 49 w 2008, rok później już 53, zaś po lekkim spadku w 2010 roku (35 udzielonych patentów) ponowny wzrost w 2011 w liczbie 80 udzielonych patentów (4% ogólnej liczby patentów w kraju).⁹⁹

Niska aktywność przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego w zakresie **inwestycji w innowacje** technologiczne wynika z tendencji spadkowych udziału przychodów netto ze sprzedaży

⁹⁷ Ang. Nanotechnology, Biotechnology, Information technology and Cognitive science

⁹⁸ Analiza potrzeb rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego, IBS 2012

⁹⁹ Nauka i technika w Polsce, 2012 i wcześniejsze

innowacyjnych produktów w ogóle przychodów ze sprzedaży - z 14,7% w 2010 roku do 6,4% w 2011 roku w sektorze przedsiębiorstw oraz odpowiednio z 0,5% do 0,2% w sektorze usług¹⁰⁰. Nastąpił przy tym blisko 50% spadek nakładów na innowacje w sektorze przemysłowym i blisko trzykrotny wzrost nakładów na innowacje w sektorze usług.

W 2011 r. przedsiębiorstwa zarówno przemysłowe, jak i z sektora usług, najwięcej środków przeznaczyły na nabycie maszyn i urządzeń technicznych, środków transportowych, narzędzi, przyrządów, ruchomości i wyposażenia. Ogółem, nakłady na działalność innowacyjną poniosło 13,2% przedsiębiorstw z sektora przemysłu i 9,1% przedsiębiorstw z sektora usług. Nakłady te jednak były **jednymi z najniższych** w ujęciu bezwzględnym w skali całego kraju. Średnie nakłady na działalność inwestycyjną na przedsiębiorstwo wyniosły w województwie kujawsko-pomorskim 2367 tys. PLN wobec średniej 5168 tys. PLN dla kraju w sektorze przedsiębiorstw i 1610 tys. PLN wobec 5004 tys. PLN dla sektora usług. Należy tu jednak nadmienić, iż średnie nakłady na przedsiębiorstwo w **sektorze usług** w województwie kujawsko-pomorskim należy odnotować jako **jedne z wyższych** w kraju w 2011 roku (5 miejsce)¹⁰¹.

Przedsiębiorstwa prowadzące działalność innowacyjną w województwie kujawsko-pomorskim relatywnie rzadziej niż w pozostałych województwach otrzymują **wsparcie ze środków publicznych** (odpowiednio 24% wobec 25,6% i 11,5% wobec 17,6% przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe). Należy jednak nadmienić, iż w okresie 2008-2011 relatywnie często otrzymały one wsparcie w zakresie B+R, rozwoju eksportu i inwestycji oraz kwalifikacji zawodowych, relatywnie rzadko zaś w zakresie współpracy międzynarodowej i krajowej oraz specjalistycznej pomocy doradczej.

Współpraca z innymi podmiotami stanowi istotny element działalności przedsiębiorstwa wspierający potencjał innowacyjności technologicznej. Umożliwia szerszy dostęp do wiedzy i nowych technologii. Pozwala na obniżenie kosztów i ryzyka prowadzonej działalności gospodarczej, sprzyja wymianie doświadczeń i wiedzy. Przedsiębiorstwa innowacyjne województwa kujawsko-pomorskiego relatywnie rzadko współpracują z innymi podmiotami w stosunku do średniej krajowej (zaledwie 25% przedsiębiorstw przemysłowych w stosunku do 32,6% oraz 14,5% przedsiębiorstw usługowych wobec 28,1%). W roku 2011 w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano najniższy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach **klastrów** (6,5% wobec 12,4% w skali kraju i 8,1% w 2010 roku). Region ten, obok województw: dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego funkcjonuje też jako ten, w którym nie odnotowano udziału przedsiębiorstw usługowych w klastrach (w roku 2010 w inicjatywach klastrowych wzięło udział 4,8% przedsiębiorstw usługowych). W skali wszystkich przedsiębiorstw regionu można stwierdzić, że zaledwie 5,6% wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych i 2% usługowych podejmowało współpracę w ramach działalności innowacyjnej. Spośród tych przedsiębiorstw zaledwie 8% uczestniczyło w klastrach, co stanowi 0,5% wszystkich przedsiębiorstw regionu¹⁰².

Informację o innowacjach przedsiębiorstwa przemysłowe województwa kujawsko-pomorskiego czerpią głównie ze źródeł własnych, wewnątrz przedsiębiorstwa, podczas targów i konferencji oraz od dostawców i klientów. Zaledwie 3,8% wobec 5,2% w skali kraju pozyskuje informacje o innowacjach od instytucji otoczenia biznesu. Aż 2/3 kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw nie współpracuje z sektorem B+R, nabywając nową technologię głównie w relacjach poziomych B2B¹⁰³.

Z kolei przedsiębiorstwa usługowe regionu częściej niż w skali kraju czerpią wiedzę o innowacjach od środowisk naukowych i od konkurencji. Bez wątpienia czynnikami determinującymi podejmowanie działań kooperacyjnych są: wsparcie finansowe, powstanie regionalnej bazy danych

¹⁰⁰ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw 2008-2010. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw 2009-2011, GUS

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu dr hab. Lech Nieżurawski, 2009

o przedsiębiorcach, zatrudnianie pracowników naukowych w firmach, możliwość nawiązania kontaktu, także za pomocą nowoczesnych technologii, większa świadomość, wspierana przez akcje promocyjne, sprecyzowane plany działania przedsiębiorców chcących nawiązać współpracę, poczucie zagrożenia oraz powstanie organizacji skupiającej i wspierającej tylko przedsiębiorców mikro, małych i średnich. Przedsiębiorcy wskazują także, że brak jest dobrze zorganizowanego kanału przepływu informacji pomiędzy obiema sferami sektora B+R. Istnieje także duża rozbieżność oczekiwań obu środowisk. **Przedstawiciele sfery biznesu** chcieliby, aby jednostki naukowe co pewien czas informowały przedsiębiorców o prowadzonych przez siebie badaniach, osiągnięciach danej jednostki, a także o projektach, które będą zrealizowane w najbliższej przyszłości. To rozwiązanie wymagałoby jednak - w świetle niskiej kooperatywności obu środowisk – koordynacji na poziomie projektu systemowego regionu.

Z drugiej strony **uczelnie** chciałyby, aby przedsiębiorstwa częściej oferowały staże i praktyki, sponsorowały stypendia dla studentów II stopnia oraz doktorantów, według nich miałyby to bezpośredni wpływ na rozwój firmy, bowiem przedsiębiorcy zyskaliby wykwalifikowanych i cennych pracowników.

Jeżeli natomiast dochodzi do wzajemnej współpracy pomiędzy tymi podmiotami, dotyczy ona najczęściej doradztwa i ekspertyz, organizowania staży i praktyk dla studentów i absolwentów, a także udziału w konferencjach naukowych. Bardzo rzadką formą współpracy jest organizowanie i realizowanie wspólnych projektów badawczych, mimo iż placówki naukowe deklarują chęć uczestnictwa w takowych projektach, oraz podejmowanie działań zmierzających do sprzedaży technologii oraz komercjalizacji wiedzy (ok. 15%).

Środowiska naukowe i biznesowe regionu charakteryzują się ponadto **niskim poziomem wzajemnego zaufania**. W dużej mierze wynika to z tego, że obie te sfery posługują się innymi systemami wartości, mają inne cele i w różny sposób chcą je realizować.¹⁰⁴ Wątek ten zostanie rozwinięty w kolejnym podrozdziale. Jak wynika z badań terenowych przeprowadzonych w 2012 roku w trakcie ewaluacji RSI WK-P wśród **firm innowacyjnych** województwa kujawsko-pomorskiego 32% współpracuje z jednostkami B+R – najczęściej są to szkoły wyższe – publiczne (13% firm) i niepubliczne (5%) oraz przemysłowe instytuty badawcze i jednostki badawczo-rozwojowe (5%). Współpracę z centrami doskonałości, fundacjami naukowymi, regionalnymi centrami innowacji, parkami technologicznymi i agencjami rozwoju regionalnego deklaruje nie więcej niż 3% innowacyjnych firm. Znakomita większość badanych (ogółem nieco ponad 88%) stwierdza brak relacji współpracy z tą sferą. Najgorzej wygląda sytuacja w grupie najmniejszych przedsiębiorstw (89%) i tylko nieco lepiej w dwóch pozostałych segmentach (firmach małych – 72% i średnich – 68%). Natomiast w przypadku deklarowania doświadczenia w zakresie współpracy z instytucjami wsparcia proinnowacyjnego, najczęściej wskazywano na sferę nauki (uczelnie wyższe – wskazania 8% firm mikro, 19% - firm małych i 14% - firm średnich) i instytucje badawczo-rozwojowe (odpowiednio: 3%, 11%, 12% badanych), a na trzecim miejscu na firmy doradcze (odpowiednio: 2%, 6%, 8% badanych firm).

Beneficjenci RPO WK-P 2007-2013 **dwukrotnie częściej niż przedsiębiorstwa z grupy kontrolnej** współpracowali po rozpoczęciu realizacji projektu z jednostkami badawczo-rozwojowymi w zakresie transferu technologii (odpowiednio 22% i 12%). Zależność ta dotyczy podregionu włocławskiego i bydgosko-toruńskiego oraz mikroprzedsiębiorstw i firm zatrudniających do 249 pracowników. Bez względu na wielkość przedsiębiorstwa i lokalizację siedziby firmy beneficjenci dwukrotnie częściej nawiązywali współpracę z jednostką naukowo-badawczą z terenu

¹⁰⁴ Raport całościowy z pogłębionej analizy i diagnozy w ramach projektu INLAB – cz. I Analiza danych zastanych, Autor: Radosław Ratajczak, PTE, 2011

województwa, podczas gdy przedsiębiorstwa z grupy kontrolnej wybierali jednostki naukowo-badawcze spoza regionu¹⁰⁵.

W 2011 r. podobnie jak w roku poprzednim znacznie więcej podmiotów **nabyło nową technologię** niż ją sprzedało. Najwięcej badanych przedsiębiorstw zdecydowało się na zakup lub sprzedaż nowej technologii w Polsce, natomiast w przypadku transakcji zagranicznych – w krajach Unii Europejskiej. Najczęściej stronami dokonanych transakcji były jednostki zaliczane do sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*. W skali całego regionu fakt wprowadzania nowej technologii, w firmach przemysłowych (zatrudniających 10 i więcej osób) jest ściśle związany z wielkością danego podmiotu: wśród małych firm (o zatrudnieniu 10-49 osób) tylko nieliczne (ok. 10%) wprowadzało w 2010 r. nowe technologie, za to wśród firm największy (z zatrudnieniem powyżej 249 osób) było ich aż 65%.

Pokazuje to, że proinnowacyjna polityka wobec firm w regionie powinna być adresowana przede wszystkim do sektora MŚP¹⁰⁶.

Na podstawie wyników badania CATI stwierdzić można, iż odsetek beneficjentów, deklarujących inwestycję w ramach RPO WK-P w transfer nowych technologii jest większy niż odsetek takich przedsiębiorstw w ogólnej liczbie firm województwa kujawsko-pomorskiego (Tabela 24).

Tabela 24. Jakie przedsięwzięcia zostały zrealizowane w ramach projektu/ów finansowanych z RPO WK-P?

Typ inwestycji	Odsetek beneficjentów
Budowa, rozbudowa i/lub doposażenie obiektu	29,5%
Budowa farm i elektrowni	1,9%
Zakup maszyn i urządzeń	60,5%
Modernizacja przedsiębiorstwa	7,6%
Zakup nieruchomości	3,3%
Wprowadzenie nowoczesnych technologii	18,1%
Wprowadzenie nowoczesnych usług	17,6%
Wprowadzenie nowego produktu	16,2%
Rozwój usług	13,3%
Działania promocyjne	24,3%

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Badani beneficjenci regionu bydgosko-toruńskiego relatywnie częściej dokonywali inwestycji w transfer nowych technologii oraz w działania promocyjne, podczas gdy przedsiębiorstwa pozostałych subregionów inwestowały głównie w zakup nowych maszyn i urządzeń oraz w doposażenie obiektów.

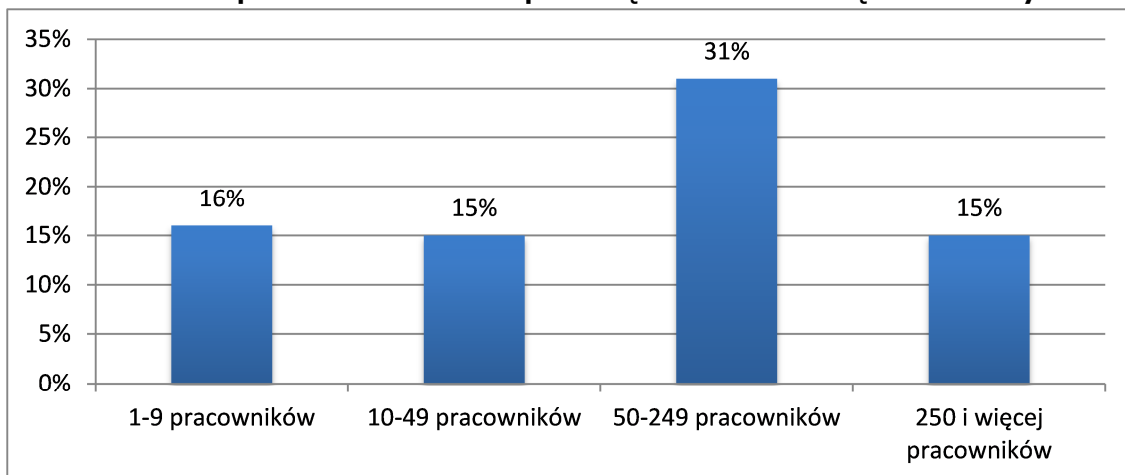
Nowe technologie wprowadziły głównie przedsiębiorstwa reprezentujące **przetwórstwo przemysłowe** (przetwórstwo papiernicze i spożywcze, tworzywa sztuczne i produkcja wyrobów metalowych). Najczęściej inwestycje w nowe technologie dokonywały **firmy średnie**, liczące od 50 do 249 pracowników (Wykres 76). Mikroprzedsiębiorstwa, jak i firmy liczące od 10 do 49

¹⁰⁵ Na podstawie wyników CATI.

¹⁰⁶ Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu dr hab. Lech Nieżurawski, 2009

pracowników realizowały w ramach RPO WK-P inwestycje w zakup nowych technologii równie często.

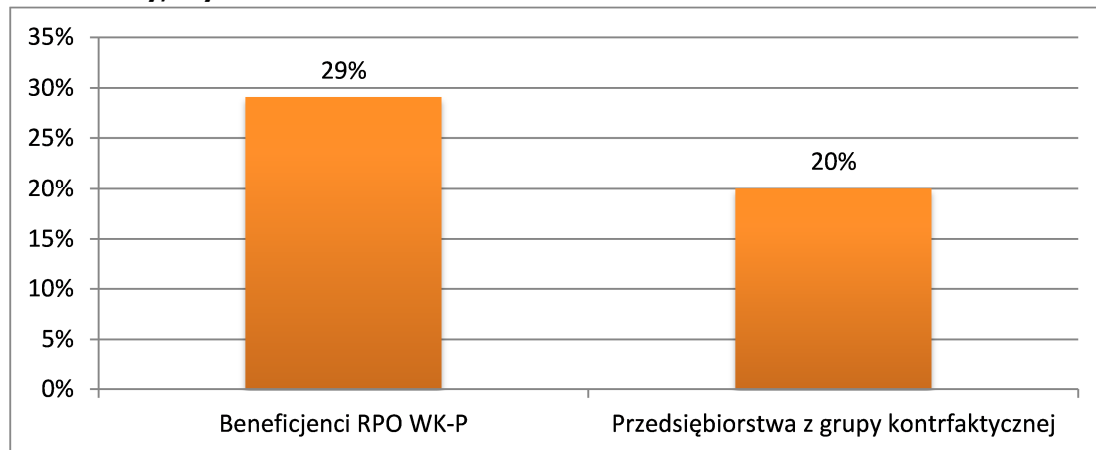
Wykres 76. Odsetek przedsiębiorstw, które wdrożyły nową technologię w ramach RPO WK-P 2007-2013 w podziale na wielkość przedsiębiorstwa – liczbę zatrudnionych N=210

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Blisko co trzeci beneficjent RPO WK-P 2007-2013 zakupił od momentu rozpoczęcia realizacji inwestycji wartość niematerialną. W grupie kontrolnej, a więc wśród przedsiębiorstw, które nie realizowały projektów w ramach regionalnego programu operacyjnego w tym samym okresie około 20% (Wykres 77).

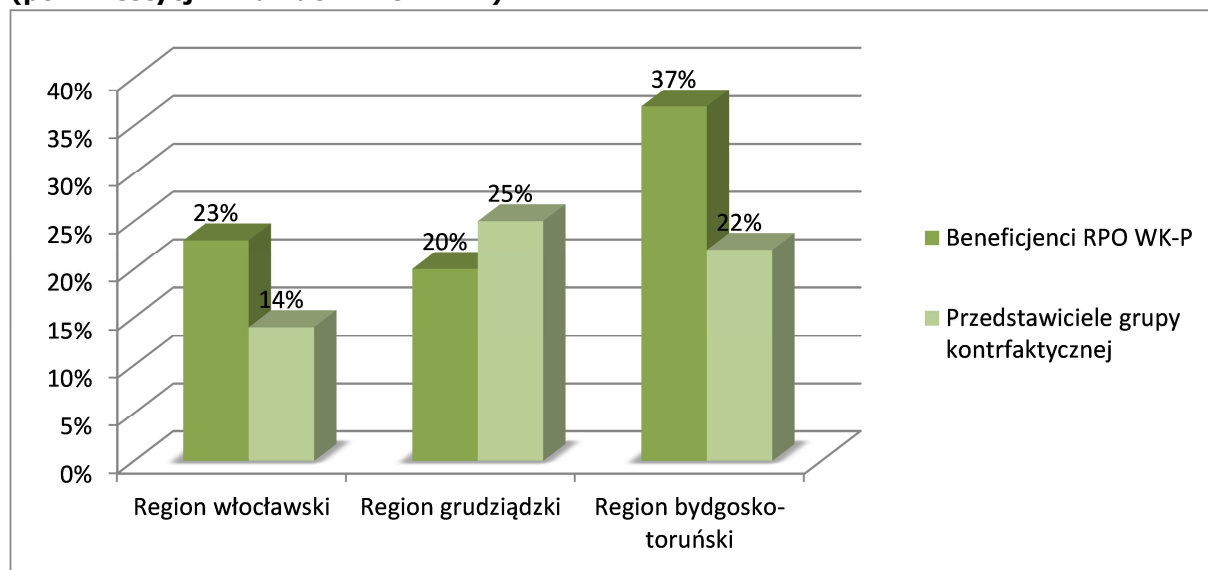
Wykres 77. Odsetek beneficjentów RPO WK-P oraz przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej, którzy zakupili wartość niematerialną lub prawną np. licencję, patent, znak towarowy, wyniki badań

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Analizując różnice terytorialne inwestycji w zakup wartości niematerialnych i prawnych w grupie beneficjentów i w grupie kontrfaktycznej można stwierdzić, iż przedsiębiorstwa realizujące inwestycje ze środków RPO WK-P w regionie bydgosko-toruńskim i wrocławskim częściej niż przedsiębiorstwa wchodzące w skład grupy kontrolnej zakupywały wartości niematerialne i prawne (Wykres 78).

Wykres 78. Odsetek przedsiębiorstw z grupy beneficjentów RPO WK-P oraz z grupy kontrolnej, które zakupiły wartość niematerialną i prawną w porównywalnym okresie (po inwestycji w ramach RPO WK-P)

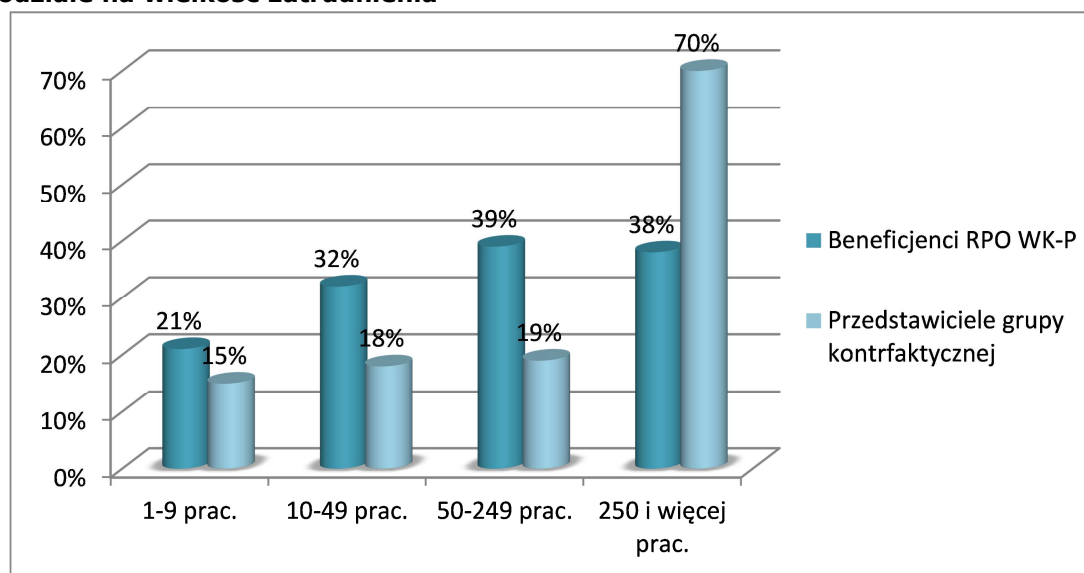

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Częściej niż w grupie kontrolnej zakupu wartości niematerialnej i prawnej dokonywały przedsiębiorstwa sekcji: przetwórstwo przemysłowe (głównie przemysł papierowy i metalowy) i budownictwo.

Przedsiębiorstwa małe i średnie (liczące od 10 do 249 pracowników), które dokonywały inwestycji ze środków RPO WK-P 2007-2013 blisko dwukrotnie częściej zakupywały wartość niematerialną i prawną niż przedsiębiorstwa tej samej wielkości z grupy kontrolnej (Wykres 79).

Wykres 79. Odsetek przedsiębiorstw, które zakupiły wartość niematerialną i prawną w podziale na wielkość zatrudnienia

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Można stwierdzić, że realizacja inwestycji w ramach RPO WK-P 2007-2013 wpłynęła też na deklarowane **plany zakupu wartości niematerialnych i prawnych w latach 2013-2020**. Beneficjenci częściej niż przedstawiciele przedsiębiorstw z grupy kontrolnej deklarują taki zamiar (odpowiednio 39% i 25%) – Tabela 25. Zależność ta dotyczy głównie przedsiębiorstw małych i średnich oraz przedsiębiorstw z regionu włocławskiego i bydgosko-toruńskiego. W regionie

grudziądzkim oraz w populacji mikroprzedsiębiorstw i przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 250 pracowników nie odnotowano istotnych różnic.

Tabela 25. Odsetek przedsiębiorstw z grupy beneficjentów RPO WK-P oraz z grupy kontrfaktycznej, które deklarują plany zakupu wartości niematerialnej i prawnej w latach 2013-2020

Kategoria	Beneficjenci RPO WK-P	Przedstawiciele grupy kontrolnej
Podregion		
Włocławski	35%	25%
Grudziądzki	38%	36%
Bydgosko-toruński	32%	22%
Wielkość przedsiębiorstwa		
0-9 pracowników	28,6%	25%
10-49 pracowników	33,3%	22%
50-249 pracowników	38,9%	25%
250 i więcej pracowników	61,5%	60%

Źródło: na podstawie wyników badania CATI

Można też odnotować różnice w **postrzeganiu barier transferu technologii** w obu porównywanych populacjach. Co prawda zarówno beneficjenci, jak i przedstawiciele grupy kontrfaktycznej równie często wskazują kwestie finansowe jako główną barierę zakupu wartości niematerialnej i prawnej. Beneficjenci RPO WK-P 2007-2013 jednak podkreślają potencjalne bariery rynkowe i proceduralne, podczas gdy przedstawiciele pozostałych przedsiębiorstw najczęściej deklarują brak takiej potrzeby.

Wpływ RPO WK-P 2007-2013 na wzrost potencjału innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw, wyrażanej transferem technologii nieucieleśnionych można uznać za istotny w zakresie **wsparcia sfery B+R** w ramach projektów kluczowych, realizujących cele RSI WK-P 2007-2020 oraz cele Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego poprzez działanie 5.4 RPO WK-P. Zgodnie z zapisami SZOP w tym działaniu zaplanowano realizację następujących typów projektów:

1. Projekty mające na celu transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy obejmujące wyposażenie w środki i zasoby związane z tworzeniem i rozwojem powiązań kooperacyjnych realizowane w ramach współpracy przedsiębiorstw oraz instytucji B+RT.
2. Projekty obejmujące roboty oraz wyposażenie w środki i zasoby związane z tworzeniem i funkcjonowaniem struktur wsparcia na rzecz inkubacji i rozwoju naukowo-technologicznego, w tym inkubatory przedsiębiorczości tworzone przy udziale jednostek naukowo-badawczych, parki przemysłowe, itp.
3. Projekty mające na celu wsparcie na rzecz B+RT w przedsiębiorstwach, obejmujące wyposażenie w środki i zasoby związane z badaniami stosowanymi i pracami rozwojowymi.
4. Projekty mające na celu rozwój przedsiębiorstw obejmujące wyposażenie w środki i zasoby niezbędne do inkubacji przedsiębiorstw innowacyjnych, w tym przekształcanie przedsiębiorstw w centra badawczo rozwojowe.
5. Wsparcie wdrożeń wyników prac B+RT lub zakupu i wdrożeń wyników prac B+RT (w tym opracowanie wynalazków, wzorów przemysłowych i wzorów użytkowych) przez przedsiębiorców.

6. Doradztwo mające na celu podniesienie poziomu transferu technologii z nauki do gospodarki, tylko w powiązaniu z projektem inwestycyjnym.

Ze środków działania 5.4 RPO WK-P realizowano głównie projekty wspierające **infrastrukturę naukową B+R** w istniejących instytucjach naukowo-badawczych, parkach przemysłowych oraz struktury wsparcia kooperacji w sektorze B+R. Podobnie jak w całym kraju, ponad dwie trzecie nakładów na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z sektora publicznego.

Źródłem prawie 60% środków na B+R był sektor szkolnictwa wyższego, co świadczy o względnie **dużej aktywności kujawsko-pomorskich uczelni**. Niewielkie w porównaniu z Polską środki pochodziły natomiast z sektora rządowego.

Transfer technologii to niezwykle istotny element współpracy środowisk naukowych i biznesowych na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości. Transfer technologii opracowanych przez jednostki naukowe do przedsiębiorczości odbywający się w ramach polityki klastrowej lub parkowej jest dużo bardziej efektywny niż przekazywanie nowoczesnych technologii w modelu dostawca – odbiorca technologii. W celu usprawnienia tego procesu powstają **Centra Transferu Technologii (CTT)**,¹⁰⁷ które są wydzielonymi obiektami z dostępem do laboratoriów i aparatury badawczej oraz doradztwa patentowego i technologicznego, prowadzą bazy danych o nowych wynalazkach i ich twórcach. Współpracują z podobnymi jednostkami w kraju i na świecie, zapewniając kontakty pomiędzy uczestnikami centrów. Są to jednostki działające na styku nauki i biznesu. Zyski z korzystania z usług CTT są obopólne, naukowcy mogą prezentować swój dorobek naukowy, co może prowadzić do jego komercjalizacji, natomiast przedsiębiorcy uzyskują pomoc w przypadku problemów, do rozwiązania których nie mają wystarczającej wiedzy, nakładów finansowych czy czasu.

W działaniu 5.4 RPO WK-P *Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii* zostały zawarte w okresie objętym ewaluacją 4 umowy – wszystkie projekty, których dotyczą, mają charakter projektów kluczowych. Jeden z nich bezpośrednio nawiązuje aż do dwóch projektów pilotażowych, opisanych w Regionalnej Strategii Innowacji. Jest to projekt „Realizacja II etapu Regionalnego Centrum Innowacyjności”. Pierwszy etap projektu został sfinansowany w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – merytorycznie odpowiada mu projekt pilotażowy „**Regionalne Centrum Innowacyjności**”. Obecnie realizowany jest drugi etap projektu. Polega on na utworzeniu sieci współpracujących ze sobą akredytowanych laboratoriów o profilu technicznym i technologicznym. Projekt odpowiada merytorycznie projektowi pilotażowemu „Regionalne laboratoria techniczne i rolnicze – centra rozwoju innowacyjności”.

W połowie 2011 roku rozpoczęła też działalność inna instytucja, której utworzenie zostało sfinansowane w działaniu 5.2 – **Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości**. Jest w nim już ulokowanych kilkanaście firm.

Kolejnym z projektów realizowanych w ramach tego działania jest projekt „Budowa **Interdyscyplinarnego Centrum Nowoczesnych Technologii UMK w Toruniu**”. Przedmiotem projektu jest budowa i wyposażenie ICNT UMK w Toruniu, poprzez stworzenie infrastruktury badawczo-naukowej dla badań mających znaczenie aplikacyjne oraz w celu przyciągnięcia, stabilizacji oraz rozwoju kadry badawczej o najwyższych kwalifikacjach, warunkujących rozwój gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego. Rezultaty prowadzonych badań i projektów naukowych w ramach ICNT będą nieodpłatnie udostępnione przedsiębiorcom, natomiast koszty badań zostaną sfinansowane ze środków ogólnych uczelni oraz ewentualnych grantów zewnętrznych, pozyskiwanych przez poszczególne zespoły badawcze.

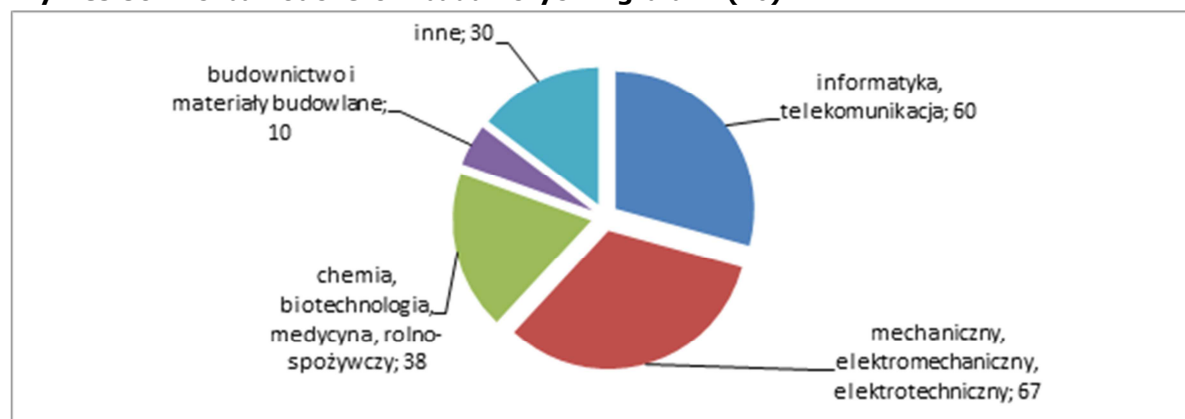
¹⁰⁷ System transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce – Siły motoryczne i bariery, pod red. K. Matusiaka, PARP 2010.

Bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia prac badawczo-rozwojowych i transferu pionowego innowacji technicznej realizowane było poprzez projekt kluczowy „**Voucher Badawczy**”, zaprojektowany przez Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców w Bydgoszczy. Począwszy od 2011 roku mikro, małe i średnie firmy z województwa, zamierzające realizować innowacje gospodarcze, mogły starać się w regionie kujawsko-pomorskim o nowy rodzaj dotacji - vouchery badawcze. Realizowany przez Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców "Program pilotażowy w województwie kujawsko-pomorskim *Voucher badawczy*" ma za zadanie ułatwić transfer wiedzy i doświadczeń ze sfery badań do biznesu (program finansowany w 100% ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WK-P). Koncepcja tego instrumentu finansowego została zaczerpnięta z projektu RAPIDE – europejskiej wymiany doświadczeń, realizowanej w ramach współpracy międzynarodowej przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2010 roku. Przedsiębiorstwo mogło otrzymać 25 000 PLN na rozpoczęcie współpracy badawczo-rozwojowej z JBR, bądź 50 000 PLN na kontynuowanie współpracy. Preferencyjnie potraktowano działalność przedsiębiorcy w ramach powiązania kooperacyjnego (w tym klastra) oraz dążenie do trwałej współpracy z jednostką naukową. Ponadto preferowane były wnioski o dofinansowanie przedsięwzięć badawczych, które miały pozytywny wpływ na rozwój kluczowych obszarów gospodarczych zgodnie z RSI WK-P do 2015 roku (są to branże: teleinformatyczna, biotechnologiczna, narzędziowa, elektroniczna, meblarska, poligraficzna; przemysły: rolno-spożywczy, chemiczny, elektroniczny, elektrotechniczny, elektromechaniczny). Dlatego też wśród beneficjentów programu przeważają firmy działające w sektorach wynikających z obowiązującej RSI. Kluczowym partnerem jest Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, który zrealizował 111 voucherów badawczych na 186 wykonanych w ramach programu. Niemniej jednak, każda uczelnia z regionu zrealizowała przynajmniej jeden voucher badawczy. Jednostki naukowo-badawcze spoza regionu zrealizowały zaledwie 30 voucherów.

Wyniki te wskazują na **duży potencjał i zbieżność oferty badawczo-rozwojowej** jednostek województwa z celami strategicznymi określonymi w RSI WK-P do 2020 roku.

Program „Voucher Badawczy” dofinansowywał głównie przedsięwzięcia inicjujące współpracę przedsiębiorstw z jednostkami badawczo-rozwojowymi¹⁰⁸.

Wykres 80. Liczba voucherów badawczych wg branż (%)

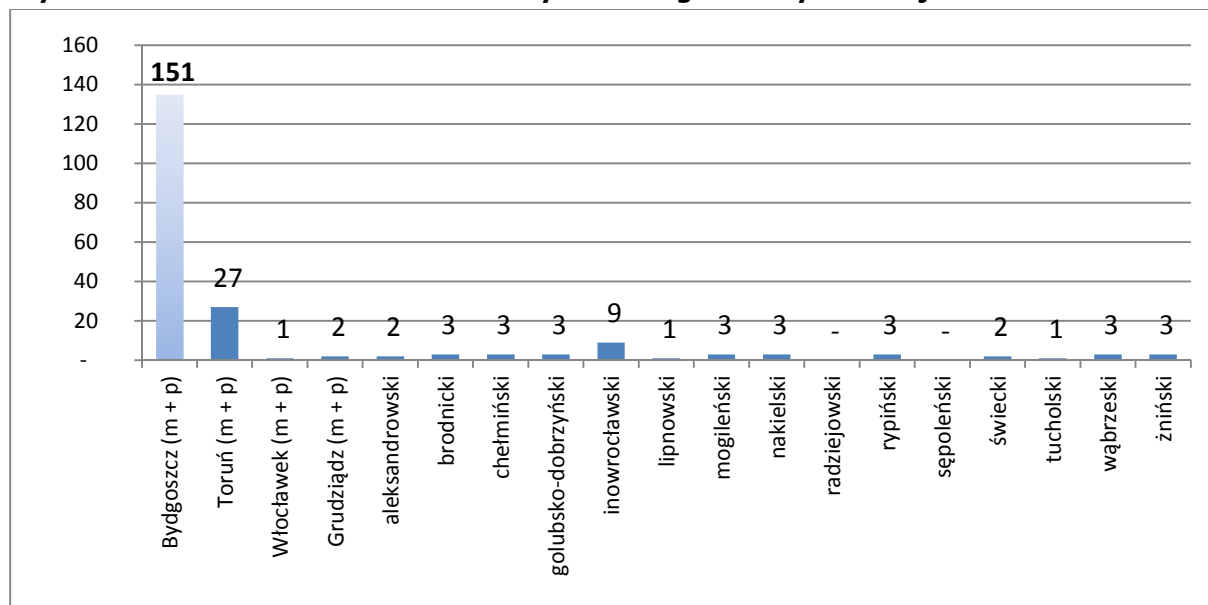

Źródło: Informacje na podstawie sprawozdania z realizacji 4 transzy konkursu

Vouchery badawcze zrealizowano głównie w regionie bydgosko-toruńskim (Wykres 81).

¹⁰⁸ Informacje na podstawie sprawozdania z realizacji 4 transzy konkursu

Wykres 81. Liczba Voucherów badawczych według siedziby Beneficjenta

Źródło: Informacje na podstawie sprawozdania z realizacji 4 transzy konkursu

Jak wynika z badania zrealizowanego wśród uczestników projektu kluczowego „Voucher Badawczy” na przełomie 2012/2013 roku inicjatorem i pomysłodawcą wspólnych przedsięwzięć B+R były głównie przedsiębiorstwa (68%). Niemniej jednak częściej niż co czwarty (28%) Voucher Badawczy został zrealizowany z inicjatywy uczelni. Uczestnictwo w projekcie często było wynikiem decyzji ad hoc, a nie krokiem w realizacji strategii rozwoju firmy. Większość uczestników projektu (71%) zakłada, iż projekt będzie stanowił zaczątek dalszej współpracy z uczelnią bądź rozwój współpracy w ramach klastrów¹⁰⁹.

Należy tu nadmienić, że projekt nie zakładał dofinansowania wdrożenia wyników badania. Może to stwarzać **ryzyko niskiej trwałości rezultatów**. Warto więc rozważyć w przyszłej perspektywie finansowej zastosowanie mechanizmu 1.4 – 4.1 PO IG w ramach projektów kluczowych, realizowanych na potrzeby RSI WK-P 2020.

Z regionalnego badania zrealizowanego wśród przedstawicieli wszystkich IOB oraz jednostek badawczo-rozwojowych wynika jednak, iż - w skali masowej - celem innowacji technologicznych sektora małych i średnich przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego jest **kopiowanie i adaptowanie gotowych rozwiązań**, a dominującym modelem transferu technologii jest **poziomy transfer technologii (B2B)**.

Wyniki badania wskazują, że innowacyjność firm z sektora MŚP w kujawsko-pomorskim, podobnie jak w reszcie kraju ma charakter „imitacyjny”, czyli ukierunkowany na adaptację lub kopiowanie rozwiązań sprawdzonych i zweryfikowanych w krajach wyżej rozwiniętych. Podsumowując wyniki badań z lat 2008-2011, realizowanych w regionie można stwierdzić, że działania modernizacyjne MŚP w ostatnich latach bazowały na zakupie tzw. technologii ucieleśnionych (maszyny i urządzenia). Impulsu dostarczali głównie klienci i konkurenci, a rozwiązania technologiczne podpatrywano na rynku oraz śledząc opracowania popularno-naukowe i literaturę fachową.

Spowolnienie gospodarcze ostatnich lat oraz nadal wysoki poziom luki technologicznej przedsiębiorstw regionu nie będzie sprzyjał zmianie tego modelu w kolejnym okresie programowania.

¹⁰⁹ Sprawozdanie z realizacji 4 transzy konkursu Voucher Badawczy, 2012

Należy **skoncentrować instrumentarium i środki finansowe projektu systemowego** na wsparciu takiej oferty usługowej ośrodków innowacji, która odpowiada na to zapotrzebowanie przedsiębiorców. Przedsiębiorcy dość skutecznie samodzielnie poszukują nowych rozwiązań podpatrując konkurencję (targi, konferencje, klienci, analiza branżowa, benchmark), a następnie samodzielnie identyfikują dostawców i się z nimi kontaktują (ich przedstawicielami handlowymi) i dokonują zakupu maszyn i urządzeń.

Podejście imitacyjne, a nie twórcze do innowacji technologicznej nie wyklucza jednak **licznych barier, przed którymi stoi inwestor prywatny**. Przedsiębiorca współpracując z dostawcą technologii nie otrzymuje obiektywnej informacji o konkretnych możliwych rozwiązaniach technologicznych, bowiem jego priorytetem jest sprzedaż technologii, która jest w jego ofercie. Przedsiębiorca sam nie potrafi dokonać walidacji rynkowej i ekonomicznej produktów modernizowanych lub wprowadzanych za pomocą zakupionej technologii maszyn i urządzeń, nie uzyska takiej informacji i analizy od sprzedającego, bo aspekt biznesowy przedsięwzięcia inwestycyjnego nie jest dla sprzedawcy ważny, a wręcz może być zagrożeniem - analiza biznesowa przedsięwzięcia inwestycyjnego kupującego może doprowadzić do rezygnacji z zakupu.

Konieczne jest zatem rozszerzenie zakresu usług wpieranych w ramach projektu systemowego poprzez uzupełnienie o **usługi doradcze** dotyczące oceny potencjału rynkowego i ekonomicznego oraz dotyczące wdrożenia rynkowego nowego produktu lub usługi (promocja, dystrybucja, finansowanie).¹¹⁰

W ciągu najbliższych trzech lat nadal dominującym modelem dyfuzji technologii do kujawsko-pomorskich MŚP będzie poziomy transfer technologii pomiędzy przedsiębiorstwem sprzedającym technologię (producentem sprzedającym maszyny i urządzenia lub właścicielem know-how) a przedsiębiorstwem-klientem, realizowany głównie poprzez zakup maszyn i urządzeń, przy niewielkim udziale transferu praw własności przemysłowej. Transfer pionowy z publicznego sektora B+R do przedsiębiorstw będzie miał jednak rosnące znaczenie.

Istnieje ryzyko, że wsparcie innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw w przyszłym okresie programowania będzie spotykało nie tylko bariery popytowe – brak skłonności do ryzyka ze strony przedsiębiorców, ale także bariery podażowe w zakresie niskiej, niewystarczającej oferty IOB, pośredniczących w transferze technologii.

Należy wziąć pod uwagę, iż usługi, których najczęściej będą poszukiwać przedsiębiorcy województwa kujawsko-pomorskiego dotyczyć będą w dużym stopniu poziomego transferu technologii. Przedsiębiorcy będą poszukiwać: pomocy we wdrażaniu nowych produktów lub usług przez przedsiębiorstwo, we wdrażaniu nowych technologii w przedsiębiorstwie (44,7%), w audycie technologicznym, w nawiązaniu kontaktu z dostawcą technologii.

Można też oczekiwać, że przedsiębiorcy będą korzystali z usług doradczych proinnowacyjnych dotyczących wdrażania wyników własnych prac B+R i pionowego transferu technologii: pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego, pomocy w ochronie własności przemysłowej, pomocy doradczej w realizacji projektów badawczych obejmujących przedsięwzięcia techniczne, technologiczne lub organizacyjne prowadzące do stworzenia prototypu, pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego i pośrednictwa w procesie transferu wiedzy. Obecnie funkcjonujące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego IOB nie oferują kompleksowego wsparcia w tym zakresie.

W zakresie transferu technologii – poziomego bądź pionowego – kwestia formy udzielania wsparcia (instrument zwrotny/ dotacja) będzie mieć znaczenie zróżnicowane, w zależności od typu usługi. Jak wynika z badania PARP, cena jest czynnikiem najważniejszym w przypadku audytu

¹¹⁰ Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Transfer technologii, PSDB, 2010

technologicznego bądź walidacji biznesowej. Ale już nie w transferze technologii. Tu cena usług nie jest czynnikiem istotnym, tylko cena samej technologii¹¹¹.

W obecnym okresie programowania RPO WK-P widać, iż¹¹² struktura regionalnych ośrodków badawczo-rozwojowych i naukowo-badawczych oraz instytucji otoczenia biznesu (ze wskazaniem na dominację uczelni wyższych) w dużym stopniu determinuje charakter i obszary współpracy prowadzonej z przedsiębiorstwami. Najczęściej współpraca taka dotyczy doradztwa (wskazania 63% respondentów), organizowania kursów i szkoleń (56% respondentów), sporządzania opinii i ekspertyz (54% respondentów). Znacznie rzadziej wskazywano na zakupy technologii, dokumentacji technicznej, uzyskiwania certyfikatów czy pomocy przy wdrożeniach.

Ze względu na duże znaczenie uczelni przy kształtowaniu obszarów współpracy z przedsiębiorstwami za ważny element podejmowanych działań należy uznać również organizowanie staży i praktyk studenckich. W przyszłej perspektywie finansowej kluczowe stanie się więc **wspieranie restrukturyzacji usług tego sektora**.

Jak wynika z badania TARR¹¹³ istotnym elementem ograniczającym nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami jest **brak zaufania oraz obawa przed utratą technologii czy klientów**. Innym wskazywanym ryzykiem współpracy jest lęk przed wchłonięciem mniejszej firmy przez większą.

W obecnym okresie programowania oferta IOB w zakresie wsparcia poziomego (B2B) transferu technologii ogranicza się głównie do form **pasywnych**, takich jak: oferowanie usług znajdujących się w ofercie wielu podmiotów funkcjonujących na rynku i będących jednocześnie łatwo dostępnymi (np. udostępnianie przestrzeni biurowo-technologicznej lub świadczenie usług biura rachunkowego). Ich cechą charakterystyczną jest to, że realizują podstawowe i powszechnie występujące potrzeby biznesowe podmiotów gospodarczych.

Jak wynika z danych przedstawionych we wcześniejszych rozdziałach nieliczne z kujawsko-pomorskich IOB mogą poszczycić się posiadaniem oferty aktywnej w kształtowaniu innowacyjności – tj. usług mających wartość dodaną, które nie zostały do tej pory skomercjalizowane lub też nie są dostępne na rynku (np. transfer i komercjalizacja technologii, dostęp do lokalnej i globalnej sieci biznesu czy uczestnictwo w platformach technologicznych, pośrednictwo w zdobyciu środków na sfinansowanie inwestycji). W tym przypadku grono adresatów usług IOB jest nieporównanie węższe, gdyż oczekuje się inicjatywy od przedsiębiorców.

Wydaje się, że w przyszłym okresie finansowania wsparcie dla IOB w zakresie oferowania usług innowacji technologicznych powinno obejmować **budowanie kompleksowej oferty** dotyczącej nie tylko klasycznych form aktywnych i pasywnych, ale także:

- pomocy w szukaniu dostawców, partnerów do projektów, dostępu do subwencji i licytacji publicznych;
- walidacji rynkowej i biznesowej danej technologii;
- możliwości uczestnictwa w wydarzeniach, w ramach których organizowane są serie spotkań z przedstawicielami innych firm z całego kraju;
- możliwości automatycznych powiadomień w przypadku pojawienia się w systemie informacji na temat zagadnień interesujących danego przedsiębiorcę;

¹¹¹ System transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce – Siły motoryczne i bariery, pod red. K. Matusiaka, PARP 2010

¹¹² Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2009.

¹¹³ Analiza wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 2.6 ZPORR na wzrost współpracy pomiędzy jednostkami B+R oraz przedsiębiorstwami, TARR, Toruń 2010.

- korzystania z usługi doradztwa koordynatora sieci, udzielającego przez telefon wszelkich wyjaśnień i informacji dotyczących możliwości współpracy.
- zarządzania własnością intelektualną powstałą w instytucjach naukowo-badawczych, udzielania licencji;
- oceniania potencjału komercyjnego nowych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych, opracowywanie studiów przed inwestycyjnych.

Szczególnie ważne jest **zmniejszenie dystansu między nauką a przemysłem** w zakresie badań i rozwoju oraz tworzenie konsorcjów zajmujących się tą dziedziną. Dzięki temu może następować dynamiczny rozwój, do czego niewątpliwie przyczyni się szybkie opracowywanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających potrzebom rynkowym.

Wsparcie poziomu dyfuzji technologii w regionie w przyszłym okresie programowania powinno obejmować:

- przygotowanie do pozyskania kapitału zewnętrznego;
- możliwość konsultacji z ekspertem ds. kontaktu z inwestorami i doradztwa inwestycyjnego, w tym audyty technologiczne, walidacja rynkowa i biznesowa;
- opiekę tzw. opiekuna inwestorskiego.

W przyszłej perspektywie finansowej należy też – dla wsparcia innowacyjności technologicznej sektora MŚP w województwie – wdrażać **rozwiązania systemowe**, obejmujące:

- budowę internetowej platformy współpracy, mającej na celu stworzenie miejsca pierwszego kontaktu przedsiębiorców i dostawców technologii. W ramach serwisu obie grupy powinny otrzymać możliwość tworzenia własnych profili opisujących m.in. przedmiot działalności, branżę, a także wszelkie kwestie finansowe. Również system bezpośredniego kontaktu i wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi stronami;
- organizację międzynarodowej konferencji poświęconych rynkom venture capital, jako narzędzia finansowania przedsięwzięć na początkowym etapie rozwoju oraz wspieranie bezpośrednich kontaktów przedsiębiorców ze środowiskiem badawczo-rozwojowym poprzez inicjowanie regionalnych i subregionalnych konferencji i seminariów. Jak wynika z analiz zrealizowanych w ramach projektu systemowego działania 1.3 PO IG „Wsparcie projektów B+R na rzecz przedsiębiorców realizowanych przez jednostki naukowe” największą barierą pionowych transferów technologii jest brak źródeł finansowania przedsięwzięć badawczo-rozwojowych o odroczonym zwrocie z inwestycji;
- organizację szkoleń dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania kapitału zewnętrznego, w tym dostępnych źródeł finansowania innowacyjnych przedsięwzięć, przebiegu procesu transferu technologii, a także treningu umiejętności prezentacji projektu potencjalnym inwestorom. Brak wiedzy przedsiębiorców i umiejętności związanych z podstawowymi kierunkami wspierania innowacyjności został zdiagnozowany w projekcie systemowym 5.2. POIG „Doradztwo KSI KSU dla innowacyjnych” jako podstawowa bariera transferu technologii;
- organizację giełd start-upów dających młodym przedsiębiorcom możliwość zaprezentowania swoich innowacyjnych pomysłów przed potencjalnymi inwestorami, a tym samym szansę na zainteresowanie ich swoim projektem i pozyskanie kapitału na jego komercjalizację;
- organizację forów inwestorów stwarzających pomysłodawcom sposobność zapoznania się z ofertami funduszy Seed Capital/VC/PE oraz aniołów biznesu;

- organizację spotkań networkingowych dających możliwość promocji nowych technologii oraz rynku venture capital podczas nieformalnych rozmów z przedsiębiorcami. Najskuteczniejszą formą funkcjonowania w międzyorganizacyjnych sieciach współpracy jest wspólne uczestnictwo w nieformalnych spotkaniach, posiadanie jak największej ilości kontaktów oraz wymiana poglądów na różnorodne tematy. Dzięki tworzeniu sieci kontaktów możliwy jest szybki przepływ informacji czy też łatwe znajdowanie partnerów do projektów. działania networkingowe polegają na wzajemnym pomaganiu sobie, wspieraniu, rekomendowaniu się.

W przyszłym okresie programowania RPO WK-P warto zatem kontynuować doświadczenia Enterprise Europe Network, w ramach projektu prowadzonego przez Toruńską Agencję Rozwoju Regionalnego SA.

Przedsiębiorcy mogą nawiązać kontakty technologiczne z firmami zagranicznymi za pośrednictwem **europejskiej internetowej bazy ofert technologicznych Bulletin Board Service.** Mają oni również możliwość zamieszczenia własnej oferty lub zapotrzebowania technologicznego w bazie. Usługa jest bezpłatna i obejmuje koszty tłumaczeń oraz pomoc w bezpośrednich kontaktach z potencjalnym partnerem za granicą, od momentu nawiązania pierwszego kontaktu do zamknięcia procesu transferu technologii.

Wskazana jest również modernizacja i rozszerzenie usług (walidacja biznesowa, rynkowa, audyt technologii) kujawsko-pomorskich **Ośrodków Krajowej Sieci Innowacji KSU** (Bydgoski Dom Technika NOT Sp. z o.o., Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców w Bydgoszczy, Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA,) – zajmujących się analizowaniem potencjału wynikającego z nowych technologii, doradzają również nt. skutecznych metod wdrażania innowacyjnych rozwiązań w przedsiębiorstwie.

Pozostałe wsparcie instytucjonalne w zakresie komercjalizacji badań naukowych i wzmocnienia innowacyjności przedsiębiorstw, oferowane przez władze regionu w ramach projektu „**Regionalny Ośrodek Rozwoju Innowacyjności i Społeczeństwa Informacyjnego**” realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego również powinno być kontynuowane a nawet rozszerzone.

Celem projektu jest budowa platformy współdziałania podmiotów społecznych, gospodarczych i naukowo-badawczych w zakresie kształtowania przestrzeni innowacyjnej regionu oraz wzmocnienia regionalnego systemu innowacji. W wyniku realizacji projektu utworzony zostanie Regionalny Ośrodek Innowacyjności i Społeczeństwa Informacyjnego, którego zadaniem będzie koordynacja procesów rozwoju i współpracy instytucji i organizacji oraz samorządu na rzecz rozwoju innowacyjnych projektów w regionie. W ramach realizacji pierwszej fazy projektu uruchomione zostało **Regionalne Forum Innowacyjności** (jako inicjatywa Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiego Związku Pracodawców i Przedsiębiorców w partnerstwie z Uniwersytetem Technologiczno-Przyrodniczym, Uniwersytetem Mikołaja Kopernika oraz Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego). Forum stanowi platformę wymiany poglądów. Każdy z mieszkańców województwa, przedsiębiorców, ekspertów może wyrazić swoją opinię i zgłosić własne propozycje nowatorskich rozwiązań. Celem Forum jest diagnoza sytuacji w obszarze regionalnej innowacyjności, identyfikacja podstawowych problemów regionu w tym zakresie oraz określenie kierunków działań prowadzących do ich rozwiązania.

Czynniki rozwoju dyfuzji pionowej transferu technologii zostaną przedstawione w kolejnych rozdziałach.

7.2 Ocena potencjału rozwoju współpracy B+RT w regionie

Działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim prowadzona była w 2010 roku przez 76 jednostek, z czego 64 były to jednostki z sektora przedsiębiorstw. Jak wynika z analiz przeprowadzonych w ramach aktualizacji RSI WK-P potencjał jednostek badawczo-rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego nie jest konkurencyjny w skali kraju¹¹⁴. W 2010 r. w regionie znajdowało się 20 szkół wyższych. Największymi z nich były Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Do renomowanych zaliczyć można Uniwersytet Mikołaja Kopernika, który w rankingu *Perspektyw* z 2012 r. zajął 5. miejsce wśród uniwersytetów (9. w ogólnym rankingu uczelni). Natomiast pozostałe uczelnie w rankingu wszystkich szkół wyższych zajęły odpowiednio miejsce 59. (Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy) i 61. (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego). Placówki szkolnictwa wyższego znajdowały się jedynie w dużych ośrodkach miejskich województwa, szczególnie w Toruniu i Bydgoszczy, gdzie było ich łącznie 14. Po trzy tego typu podmioty zlokalizowane były w podregionach włocławskim oraz grudziądzkim. Za czołowego innowatora województwa uważany jest **Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy**. Uczelnia zainicjowała m.in. powstanie regionalnych klastrów (Bydgoski Klaster Przemysłowy, Innowacyjny Kujawsko-Pomorski Klaster Badawczo-Produkcyjny oraz Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny). Aktywnie współpracuje z bydgoskim zakładem Pojazdy Szynowe PESA Bydgoszcz S.A. Rok temu jako pierwsza szkoła wyższa w Polsce wdrożyła protokół IPv6, umożliwiający znacznie szybszy i sprawniejszy transfer danych pomiędzy Internetem a siecią komputerową a siecią komputerową uczelni.

Z inicjatywy Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy powstało **Regionalne Centrum Innowacyjności** (RCI), w wyniku realizacji projektu „Budowa części dydaktycznej Regionalnego Centrum Innowacyjności przy ATR w Bydgoszczy” w ramach ZPORR. Celem RCI jest tworzenie systemu dystrybucji informacji o charakterze innowacyjnym, nawiązywanie i zacieśnianie powiązań między światem nauki i gospodarką oraz transfer innowacyjności w regionie. W pierwszym etapie powstał kompleks jednostek informacyjnych i szkoleniowych oferujący swoje usługi na rzecz społeczności akademickiej i otoczenia społeczno-gospodarczego. W skład kompleksu wchodzi: Multimedialne Centrum Kształcenia i Szkoleń, Regionalny Ośrodek Informacji Naukowo - Technicznej, Regionalny Punkt Informacji Normalizacyjnej, Regionalny Ośrodek Informacji Patentowej, Regionalny Punkt Kontaktowy Programów Europejskich, Regionalna Biblioteka i Czytelnia Techniczna, Biuro Monitoringu Zawodów Inżynierskich i Związanych z Rolnictwem i Obszarami Wiejskimi, Infrastruktura węzła Kujawsko-Pomorskiej Sieci Informacyjnej Centrum Digitalizacji Informacji Naukowo-Technicznej.

W wyniku projektu „Realizacja II etapu Regionalnego Centrum Innowacyjności” - współfinansowanego ze środków RPO WK-P, tworzona jest w ramach struktur organizacyjnych Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy **sieć laboratoriów** badawczych w obszarze nauk technicznych i przyrodniczych (część aparatury została już zakupiona). Powstałe laboratoria mają umożliwić oferowanie badań wysokiej jakości na rzecz podmiotów gospodarczych. Programem objęto wszystkie jednostki organizacyjne uczelni.

W województwie istnieją również **placówki badawcze i badawczo-wdrożeniowe**, w tym m.in. Krajowe Laboratorium Fizyki Atomowej, Molekularnej i Optycznej, Przemysłowy Instytut Automatyki Pomiarów OBRUSN, Pracownia Zagospodarowania Turystycznego Instytutu Turystyki, Zakład Badawczy Przemysłu Piekarskiego, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego, Instytut Wdrożeń Technicznych, Instytut Ziemiaka, a także placówki Polskiej Akademii Nauk:

¹¹⁴ Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RSI WK-P), PAG UniConsult 2012

Pracownia Astrofizyki Centrum Astronomicznego im. M. Kopernika, Zakład Geomorfologii i Hydrologii Niżu Instytutu Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego.

Regularną **własną działalność badawczo-rozwojową** prowadzą niektóre duże przedsiębiorstwa regionu, w tym m.in.: Anwil S.A. we Włocławku, Toruńskie Zakłady Materiałów Opatunkowych w Toruniu, Zachem w Bydgoszczy, Telefonía Kabel w Bydgoszczy oraz Alcatel-Lucent w Bydgoszczy.

Potencjał naukowo-badawczy regionu zapewnia silne wsparcie dla przedsiębiorstw reprezentujących m.in. sektor spożywczy, elektromaszynowy, elektroniczny, elektrotechniczny, elektromechaniczny, chemiczny, biotechnologiczny, teleinformatyczny, co odpowiada inteligentnej specjalizacji regionu.

Usługi w zakresie badania i rozwoju są oferowane przez pojedyncze ośrodki w zakresie m.in. badania czystości patentowej, projektowania nowych produktów i usług (oraz technologii ich produkowania/ świadczenia), udostępniania laboratoriów i infrastruktury badawczej. MŚP w regionie na ogół nie korzystają z oferty jednostek otoczenia biznesu, za to wysoko sobie cenią współpracę z wyższymi uczelniami, wskazując na możliwość skorzystania z wysokiego potencjału merytorycznego oraz wysokiej klasy zaplecza laboratoryjnego.

Z badań zrealizowanych przez TARR w 2012 roku¹¹⁵ wynika, iż można mówić o **niskiej specjalizacji JBR w regionie**, gdyż tylko 1/5 spośród nich kierują swoją ofertę do określonych branż, zaś zdecydowana większość usług jest kierowana do ogółu przedsiębiorców. Jednostki te dysponują dobrze wykształconą kadrą (stopień naukowy posiada większość pracowników).

Można jednak odnotować niepokojące zjawiska, wśród których wskazać można, iż:

- tylko pojedynczy pracownicy ośrodków badawczo-rozwojowych odbywają staże w przedsiębiorstwach,
- działalność większości ośrodków skupia się tylko na rynku lokalnym, nie pośredniczą one w internacjonalizacji działań,
- niskie jest ich zaangażowanie w aktywne uczestnictwo w programach międzynarodowych.

Dokumenty strategiczne województwa (RSI WK-P 2020) akcentują brak synchronizacji i koordynacji działań w ramach B+R w regionie:

- Zupełnie odmienne motywacje do podejmowania działań (nauka kieruje się „potrzebą poznania”, natomiast biznes „potrzebą materializacji rozwiązań”),
- Inne spojrzenie na kryteria sukcesu (dla sfery nauki ważny jest prestiż, uznanie, awans w hierarchii naukowej, natomiast biznes nastawiony jest na wypracowanie zysku, korzyści materialnej),
- Wg przedstawicieli biznesu, środowisko naukowe regionu kujawsko-pomorskiego nie jest gotowe do nawiązania współpracy, a głównym powodem jest niedostosowanie kierunków kształcenia do ciągle zmieniających się potrzeb gospodarki,
- Podkreślano także, że brakuje w regionie instytucji pośredniczącej pomiędzy sferą nauki a biznesem, która objęłaby swoim działaniem wszystkie instytucje naukowe w województwie kujawsko-pomorskim,
- Zbyt mało precyzyjne określenie kierunków rozwoju gospodarczego w regionie,
- Podkreślano, że uczelnie w regionie nie są w stanie elastycznie reagować na zmiany zachodzące w gospodarce (otwarcie kierunku studiów zajmuje zbyt dużo czasu),

¹¹⁵ Współpraca na rzecz budowania zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw w regionie, TARR 2012

- Brak współpracy pomiędzy regionalnymi uczelniami,
- Konieczna rozbudowa przedsiębiorczości akademickiej, zwiększenie wsparcia dla powstających spółek spin-off i spin-out,
- Brak prawnych uregulowań (na uczelniach wyższych) dotyczących praw autorskich, komercjalizacji wiedzy, transferu technologii,
- Niski poziom potencjału innowacyjnego województwa kujawsko-pomorskiego (poniżej średniej krajowej),
- Negatywne doświadczenia związane z powoływaniem w regionie klastrów przemysłowych.

Należy pamiętać, iż z danych GUS wynika, że największym celem dla przedsiębiorstw wdrażających innowacje technologiczne w województwie kujawsko-pomorskim była w latach 2008-2011 poprawa jakości wyrobów i usług przez nich świadczonych (ok. 42%), jak również obniżenie kosztów pracy (ok. 7%) oraz poprawa elastyczności produkcji (ok. 10%). Przedsiębiorcy regionu stosunkowo rzadko zainteresowani są wdrażaniem nowych produktów i usług w ramach B+R. Zdecydowany prymat nadają **pracom rozwojowym nad nowymi technologiami**.

Analiza wyników dostępnych badań dotyczących barier pionowego transferu technologii oraz wyniki wywiadów z przedstawicielami jednostek badawczo-rozwojowych regionu kujawsko-pomorskiego wskazują na następujące przyczyny tych mankamentów:

Jednostki B+R zauważają liczne bariery we współpracy z przedsiębiorcami: 15% wskazuje na stosowaną terminologię (pracownik naukowy używa terminologii technicznej i naukowej, zaś przedsiębiorca terminów z języka potocznego), 22% na przeszkody formalno-prawne i 34% na problemy organizacyjne jako główne przeszkody we współpracy¹¹⁶.

Z kolei przedsiębiorcy wskazują głównie na brak zapotrzebowania rozwijania prac badawczych na potrzeby przedsiębiorstwa oraz brak znajomości oferty jednostek badawczo-rozwojowych w województwie. Większość z nich uważa, że oferta badawcza jest nieadekwatna do problemów i potrzeb regionalnych przedsiębiorców. Biorąc pod uwagę, iż w tym względzie perspektywa JBR jest absolutnie odwrotna (87% uważa, że oferta badawczo-rozwojowa odpowiada na wyzwania rynku) warto pochylić się nad tymi rozbieżnościami. Generalnie uczelnie województwa kujawsko-pomorskiego nie są w stanie zapewnić wsparcia prawnego i organizacyjnego dla procesu komercjalizacji wyników badań naukowych. Nie są też przygotowane do wsparcia doradczego w zakresie walidacji rynkowej i biznesowej potencjalnego przedsięwzięcia, pozostawiając przedsiębiorcę z tym ryzykiem.

Można wyciągnąć z tego podstawowego wniosku rekomendację **stworzenia efektywnej, regionalnej struktury pośredniczącej pomiędzy B+R a przedsiębiorstwami**, oferującą kompetentną pomoc finansową, prawną i organizacyjną dla przedsięwzięć innowacyjnych powstających na styku nauki i przedsiębiorstw (spin-off i spin-out).¹¹⁷

Różnice w postrzeganiu korzyści ze współpracy obu stron sektora B+R są zasadnicze. Jednostki B+R najchętniej stawiałyby na bezpośrednią ciągłą współpracę z przedsiębiorcą, obejmującą również program staży i praktyk dla pracowników i studentów. W tej formie współpracy (staże i praktyki) bezpośrednie korzyści ze współpracy odnoszą przede wszystkim uczelnie, natomiast przedsiębiorcy, ponosząc jednocześnie koszty organizowania dodatkowych stanowisk pracy i oddelegowania pracowników firmy do opieki nad studentami, odnoszą z tej formy współpracy głównie korzyści pośrednie, w postaci lepiej przygotowanych do zajęcia miejsca w ich firmie młodych kandydatów na pracowników¹¹⁸. **Współpraca pomiędzy nauką a gospodarką** skupia

¹¹⁶ Analiza wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 2.6 ZPORR na wzrost współpracy pomiędzy jednostkami B+R oraz Przedsiębiorstwami. Raport końcowy z badania, TARR S.A. 2010.

¹¹⁷ Ibidem.

¹¹⁸ Ibidem.

się na podstawowych, najprostszych i niskokosztowych formach, takich jak bieżące doradztwo i ekspertyzy, udział w konferencjach organizowanych przez firmy, a także na wysyłaniu studentów na praktyki i staże. Zwraca uwagę, szczególnie w kontekście dużego deklarowanego zainteresowaniem firm wspólnymi projektami badawczymi, stosunkowo niewielki zakres realizowanych na zlecenie firm projektów badawczych¹¹⁹.

Wśród indywidualnie zgłoszonych propozycji pracowników naukowych były m.in. takie sugestie, jak:

- wspólne występowanie o granty na prace badawcze, wdrażanie innowacji, itp.;
- rozwiązywanie problemów przedsiębiorstw w zakresie wdrażania nowych technologii;
- możliwość lokowania w przedsiębiorstwach projektów badawczych stanowiących część prac dyplomowych studentów;
- zatrudnianie absolwentów i doktorantów uniwersytetów oraz politechnik o określonych specjalnościach w pracach badawczo-rozwojowych przedsiębiorstwa, a także we wspólnych projektach innowacyjno-wdrożeniowych wraz z placówkami uczelni technicznych;
- opracowanie oferty staży i praktyk studenckich, fundowanie stypendiów dla studentów II stopnia i doktorantów, oferty pracy dla absolwentów, organizacja konkursów na projekty B+R, udział w procedurach uzyskiwania patentów;
- podejmowanie współpracy menedżerskiej w zakresie ustalania kierunku i sposobu kształcenia oraz kierunków badań;
- współdziałanie w programowaniu prac B+R.

Z kolei oczekiwania przedsiębiorców koncentrowały się na:

- regularnej informacji, otrzymywaniu pełnej listy dokonań, osiągnięć danej jednostki naukowej oraz informacji o planach i projektach aktualnie realizowanych; w ten sposób firma będzie posiadała kompletną wiedzę na temat działalności jednostki naukowej, co pozwoli na trafniejsze określanie celów, lokowanie ofert;
- realizacji odpłatnych szkoleń dla studentów;
- współpracy przy realizacji badań (najchętniej wspólny grant, finansowanie zewnętrzne);
- wspólnej realizacji badań;
- zatrudnianiu praktykantów
- doradztwie ze strony nauki w zakresie wykorzystania techniki i technologii.

Doświadczenia bieżącego okresu programowania wskazują na brak pomysłów na: trwałość realizacji programów po zakończeniu finansowania (z wyjątkiem mechanizmu 1.4-4.1 PO IG); prorynkową orientację JBR i efekty rozwojowe uwzględniające lokalną specyfikę; komplementarność i powiązanie różnych programów wsparcia. **Wyzwania te powinny zostać wzięte pod uwagę przy programowaniu przyszłej perspektywy finansowej.**

W obecnych uwarunkowaniach organizacyjnych uczelnie nie są w stanie skutecznie: zabiegać o zlecenia z rynku, podejmować się ich realizacji oraz zadowalająco i terminowo wywiązywać się z podjętych zleceń. Należy podkreślić powszechny niedostatek wiedzy w zakresie zarządzania własnością intelektualną.

Wiele innowacyjnych zwłaszcza zaawansowanych technologicznie rozwiązań napotyka na barierę ograniczonego rynku w Polsce. W wielu branżach na skalę krajową nie istnieje popyt na innowacyjne produkty ze względu na ograniczoną zamożność klientów, ich konserwatyzm i nieufność do nowinek z Polski, czy też ze względu na ograniczoną wielkość rynku – zbyt małą liczbę potencjalnych klientów. Paradoksalnie więc zmniejszenie ryzyka przedsiębiorców w prowadzeniu prac badawczych nad innowacją technologiczną może służyć walidacja rynkowa nie tylko w skali regionu, ale także w skali międzynarodowej.

W przyszłej perspektywie finansowej warto rozważyć realizację instrumentu wspierającego wprowadzenie nie tylko instytucji asystenta badań po stronie przedsiębiorcy (propozycja Programu Rozwoju Przedsiębiorczości), ale także instytucji specjalisty ds. komercjalizacji badań i własności niematerialnych i prawnych po stronie uczelni wyższych (rzeczników patentowych, ekspertów wyceniających utracone korzyści wynikające z naruszeń, biegłych sądowych – specjalistów w dziedzinie własności intelektualnej itd. Można rozważyć wprowadzenie tej instytucji nie tyle w samych uczelniach (ze względu na brak pełnej etatowości tego stanowiska) ile w IOB – instytucjach doradczych dla biznesu.

Własność intelektualna powstała w ramach instytucji badawczej powinna być chroniona ze względu na potencjalną możliwość jej komercyjnego wykorzystania. Tymczasem, jak wynika z ekspertyzy PARP - w instytucjach naukowych patent pełni często zupełnie inną rolę. Aktywność patentowa jednostki jest podejmowana ze względu na podwyższenie jej oceny parametrycznej w rankingu MNiSW. Tak więc w tym przypadku **patent nie służy celom gospodarczym** i myśli o komercjalizacji.

Należy rozważyć także punktowanie projektów opierających się na partnerstwie międzyinstytucjonalnym – szkoły wyższe, IOB i przedsiębiorcy w łańcuchu poziomym.

Takie dzielenie ryzyka – bez zwiększenia obawy przedsiębiorcy o utratę konkurencyjności – może przyczynić się do zwiększenia popytu na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych. Sprzyjać temu będzie wprowadzenie w przyszłym okresie programowania w ramach polityki krajowej **ulgi podatkowej na prace badawczo-rozwojowe**. Przedsiębiorca właściciel (w przypadku podatników PIT) lub samo przedsiębiorstwo (w przypadku podatników CIT) będą mogli skorzystać z preferencji podatkowych. Chodzi o możliwość pomniejszenia podstawy opodatkowania o 100% kosztów poniesionych na prace badawczo-rozwojowe oraz dodatkowo pomniejszenia należnego podatku o 26% tych kosztów. Obecnie firmy inwestujące w prace badawcze, których efektem jest poprawa jakości oferowanych produktów, mogą jedynie skorzystać z ulgi na zakup (a nie wytworzenie) nowych technologii oraz zaliczyć poniesione wydatki do kosztów uzyskania przychodu. W efekcie nie opłaca im się prowadzić własnych badań. Wdrożenie ulgi od 2014 roku sprzyjać będzie koncentracji działań w skali regionu na wspieranie finansowe walidacji rynkowej i biznesowej oraz ochrony dóbr niematerialnych i internacjonalizację wyników badań. Kolejne, zaproponowane w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorczości rozwiązanie - przeznaczenie przede wszystkim dofinansowania w postaci **grantów na najbardziej ryzykowne fazy** (tj. projekty B+R obejmujące rozwój samego pomysłu, B+R, prototyp, instalację pilotażową, wdrożenie wyników własnego B+R/własnej technologii). Jednocześnie zakup nowych technologii, maszyn i urządzeń wspierany będzie głównie za pomocą systemu instrumentów zwrotnych (pożyczek i gwarancji) – może zmienić kierunek transferu technologii z poziomego na pionowy.

Posumowanie

Wpływ RPO WK-P na wzrost potencjału innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw regionu nie jest znaczący. Wiąże się to z wysokimi preferencjami przedsiębiorców regionu w okresie kryzysu dotyczącymi raczej zakupu środków trwałych bądź innowacji procesowych i marketingowych niż innowacji w zakresie wprowadzania nowych technologii. Niemniej jednak małe i średnie przedsiębiorstwa regionu wrocławskiego i bydgosko-toruńskiego, realizujące inwestycje w ramach RPO WK-P dwukrotnie częściej niż przedsiębiorstwa niekorzystające ze wsparcia wprowadziły nowe

technologie. Miały one charakter imitacyjny – służyły wypełnieniu luki technologicznej poprzez przyjęcie transferu technologii w ujęciu poziomym (B2B). Można również stwierdzić, iż realizacji interwencji ze środków RPO WK-P towarzyszy większa skłonność do zakupu wartości niematerialnych i prawnych oraz skłonność do współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania własnych inwestycji. Wszystkie te czynniki można uznać za prorozwojowy efekt brutto RPO WK-P w obszarze potencjału innowacji technologicznej.

Doświadczenia bieżącego okresu programowania oraz przewidywane od 2014 wsparcie transferu technologii w ramach programów krajowych skłania do wzięcia pod uwagę następujących kwestii:

- Uzyskanie dofinansowania przez przedsiębiorcę na współpracę badawczą z JBR przy pośrednictwie instytucji otoczenia biznesu (Projekt Kluczowy Voucher Badawczy) jest receptą na sukces pionowego transferu technologii w województwie kujawsko-pomorskim. Trwałość takiej inwestycji mogłaby zwiększyć w przyszłym okresie programowania interwencja **wsparcia bezzwrotnego najbardziej wrażliwej cenowo usługi audytu technologicznego oraz walidacji rynkowej i biznesowej danej technologii**. Przedsiębiorcy są skłonni na ogół do zastosowania instrumentów zwrotnych do wdrożenia technologii do produkcji, gdy minimalizowane jest ryzyko niepowodzenia przedsięwzięcia w początkowym etapie transferu technologii.
- W poprzednim i bieżącym okresie programowania Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy uzyskał pomoc wystarczającą do rozwijania usługi transferu technologii. Warto jednak rozważyć **systemowe wsparcie dla tej instytucji** w zakresie większego profilowania prac badawczo-rozwojowych oraz włączenia jej nie tylko w inicjatywy klastrowe, ale także w rozszerzone regionalne sieci innowacji, dostarczające komplementarnych usług rzecznika patentowego, specjalisty od wycen rynkowych i biznesowych danej technologii oraz specjalisty od internacjonalizacji patentu. Należy zadbać także o podaż usług w zakresie doradztwa wzorów przemysłowych.
- Wsparcie instytucji otoczenia biznesu w zakresie usług transferu technologii powinno być nakierowane na specjalizację branżową oraz rozszerzanie palety usług – nie tylko pośrednictwo finansowe, lecz także wykonywanie prac audytorskich oraz pośredniczenie w kontaktach biznesowych w zakresie dystrybucji wytworzonej technologii. W zakresie transferu poziomego – B2B – należy raczej wspierać instrumenty minimalizowania ryzyka rynkowego ze szczególnym uwzględnieniem internacjonalizacji działań.

8 Ocena potencjału podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa (obszar badawczy 6)

Obszar badawczy 6 obejmuje analizę możliwych sposobów realizacji wybranych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Szczególna uwaga została położona na ocenę potencjału podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w przyszłym okresie programowania. Należy nadmienić, że wskazane w niniejszym rozdziale analizy nie opierają się bezpośrednio na wynikach badań terenowych ze względu na brak doświadczeń regionu w tym zakresie wynikający z nikłych możliwości zastosowania podejścia zintegrowanego w obecnym okresie programowania 2007-2013. Na podstawie zdiagnozowanego we wcześniejszych rozdziałach potencjału i deficytów w zakresie mechanizmów wspierania konkurencyjności przedsiębiorstw wskazano potencjalną logikę interwencji możliwą do zrealizowania w ramach narzędzi ZIT, RKLS oraz zastosowania mechanizmu sprzężenia zwrotnego, przy pomocy łączenia dotacji i zwrotnych instrumentów finansowych.

8.1 Potencjał podejścia zintegrowanego

Planowanie podejścia zintegrowanego, obejmującego wsparcie przedsiębiorstw dla zwiększenia konkurencyjności regionu odwoływać się musi do następujących warunków brzegowych:

1. Skoncentrowanie działań w obszarach, w których można liczyć na skuteczne „powiązanie” różnych źródeł finansowania (w tym kapitału prywatnego) ze szczególnym uwzględnieniem modeli hybrydowych,
2. Podejście zintegrowane i lokalne (specjalizacja jako specyfika regionu, rozumiana wielopłaszczyznowo, nie branżowo – podejście *cross-clustering*),
3. Wspólne, wielopoziomowe zarządzanie, pomagające w budowaniu kreatywnego kapitału społecznego (specjalizacja oddziałująca na kształtowanie systemu innowacyjności).

Polityka oparta o zasadę **podejścia terytorialnego** (*place based policy*) jest ukierunkowana na wykorzystanie endogenicznego potencjału, zasobów terytorialnych i wiedzy. W swoich założeniach umożliwia realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe a jednocześnie precyzyjnie dostosowanych do lokalnych uwarunkowań. Celem tak prowadzonej polityki regionalnej staje się stymulowanie potencjału wzrostu obszaru przede wszystkim na podstawie posiadanych zasobów endogennych. Podejście ukierunkowane na terytorium niesie za sobą wyzwania związane z integracją różnorodnych działań lokalnych w celu realizowania strategicznych zadań danego obszaru i związane z trafną interwencją planowania strategicznego. Koncentracja instytucji i podmiotów prowadzących politykę rozwoju regionalnego na terenie danego terytorium pociąga za sobą ryzyko działań lobbystycznych z jednej strony oraz - z drugiej strony - ryzyko dystrybuowania środków regionalnych „po równo” dla poszczególnych jednostek lokalnych.

Z kolei **podejście sektorowe** opiera się na jednokierunkowych (brak interdyscyplinarności) działaniach, w których dostosowanie ich zakresu do lokalnych uwarunkowań jest drugorzędne i postrzegane jako bariera rozwoju (*one size fits all*). Podejściu temu towarzyszy zazwyczaj rozdrobnienie systemów instytucjonalnych (instytucji zarządzających i pośredniczących), podporządkowanie wdrażania Programów poszczególnym sektorom (resortom, wydziałom) prowadzące do powielania wysiłków realizacyjnych i zwiększenia podatności pojedynczej interwencji na wahania cykliczne (np. niekoordynowana współzależność od cykli innych inwestycji), koniunkturalne, etc. Inne ryzyka związane z podejściem sektorowym obejmują: ograniczoną trwałość zrealizowanych inwestycji, brak międzysektorowej koordynacji działań, niską komplementarność i wartość dodaną realizowanych interwencji, itp. Mimo położenia dużego

nacisku na działania wyrównawcze, występuje duże ryzyko osiągnięcia efektu przeciwnego do zamierzonego - pogłębianie się zróżnicowań, rozpraszanie środków.

Przyszła perspektywa finansowa dostarcza instrumentów pozwalających na **nadanie prymatu podejściu zintegrowanemu terytorialnie** w myśl teorii zmiany rozwoju regionalnego opartego o tzw. nową geografie ekonomiczną, w oparciu zarówno o środki EFRR jak i EFS.

Programowanie podejścia zintegrowanego w obszarze przedsiębiorczości może służyć uzyskaniu lepszego niż w obecnej perspektywie finansowej efektu komplementarności w obszarach:

- a) komplementarności **operacyjnej** związanej z etapowaniem projektów zintegrowanych, wzajemną zależnością harmonogramów poszczególnych interwencji, korzystaniem w ramach jednego projektu z produktów i rezultatów innego projektu itp.;
- b) komplementarności **funkcjonalnej** odnoszącej się do wzajemnego uzupełniania się przedmiotu projektów w zakresie celu głównego wiązki projektów;
- c) komplementarności **sieciowej**, dzięki której projekty uzupełniają istniejące luki, nie związane bezpośrednio z zakresem przedmiotowym innych projektów, ale istotne ze względu na osiągnięcie celu głównego wiązki projektów i podtrzymanie trwałości jego rezultatów.

Efekty zintegrowania projektów w ramach jednej wiązki można oceniać według następujących parametrów:

- **integracji podmiotów różnych sektorów** – realizacja kolejnych przedsięwzięć wymaga aktywnego włączenia się podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory; znajdują się wśród nich podmioty z sektora publicznego (instytucje publiczne na poziomie ogólnopolskim i regionalnym, administracja publiczna, administracja samorządowa i jej jednostki organizacyjne (np. placówki kultury, szkoły), podmioty z sektora prywatnego - przedsiębiorcy oraz sektora społecznego (np. organizacje pozarządowe) oraz pozostałych sektorów: instytucje finansowe, jednostki naukowo-badawcze i pozostałe);
- **integracji zasobów** – realizacja zaplanowanych przedsięwzięć jest związana z wykorzystaniem różnych zasobów (potencjału endogennego) obszaru; dobrym przykładem są przedsięwzięcia zaplanowane w ramach celu głównego RPO, które łączą istniejącą infrastrukturę badawczo-rozwojową ze strukturą przedsiębiorczości na danym obszarze, przedsiębiorczość z infrastrukturą kulturalną, walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz infrastrukturą środowiskową, innymi elementami wykorzystującymi potencjał endogeny obszaru;
- **integracji obszaru** – wśród proponowanych przedsięwzięć preferowane są te, które obejmują swoim zasięgiem cały obszar, stosownie do typu beneficjenta i rodzaju interwencji (ma to odzwierciedlenie w dodatkowych punktach przy wyborze projektu); nawet jeżeli charakter danego projektu byłby ograniczony przestrzennie, powinien on w miarę możliwości stanowić część większego systemu (zwłaszcza projekty wspierające przedsiębiorczość usługową w efekcie powstania szlaków turystycznych, czy też projekty wspierające mikroprzedsiębiorstwa i samo zatrudnienie na obszarach wiejskich z dużym potencjałem OZE);
- **integracji funkcji** – w ramach strategii dąży się do integrowania rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturowym i przestrzennym; wszystkie te wymiary współzależą od siebie, a realizacja przedsięwzięć w odniesieniu do jednego wymiaru sprzyja osiąganiu celów w innych wymiarach; wspieranie aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców, atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych są elementami różnych celów szczegółowych rozwoju terytorialnego, ale mają one znaczenie również dla realizacji celu wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw regionu województwa kujawsko-pomorskiego;

- **integracji poziomów strategiczności** – projekty realizowane w ramach podejścia zintegrowanego łączą ze sobą cele strategiczne obszaru operacji pojedynczego projektu wchodzącego w skład wiązki oraz cele strategicznego szerszego terytorium (np. subregionu, bądź kilku powiatów).

8.2 Uwarunkowania dla zastosowania podejścia zintegrowanego w województwie kujawsko-pomorskim

Wydaje się oczywista konieczność różnicowania instrumentów wsparcia i preferowanych branż w zależności od miejsca lokalizacji inwestycji. Na terenach aglomeracji miejskiej należy wspierać branże, na które dynamicznie rośnie popyt oraz takie, które wymagają współpracy z innymi podmiotami, co będzie służyło tworzeniu sieci współpracy i klastrów oraz dyfuzji innowacji w regionie. Z kolei na pozostałych, mniej atrakcyjnych terenach należy wspierać takie podmioty, które są zapleczem dla inwestycji realizowanych w głównych miastach lub SSE.

W bieżącym, kończącym się okresie programowania dzięki poczynionym inwestycjom w strefy rozwoju gospodarczego, stworzono **obszary o atrakcyjnych lokalizacjach dla działalności gospodarczej**. W dużej części są to jeszcze obszary w fazie rozruchu wstępnego rozwoju¹²⁰.

Nowo przygotowywaną ofertę inwestycyjną na tych terenach warto skierować w pierwszej kolejności do branż **najbardziej rentownych i perspektywicznych** z punktu widzenia regionu tj. produkcji papieru i wyrobów z papieru, produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz nowoczesnych usług związanych z gospodarką informacyjną i komunikacją, a także branż o największym potencjale dyfuzyjnym wskazanych jako **inteligentne specjalizacje regionu** w ramach RSI WK-P do 2020 roku.

Warto zintensyfikować starania, aby przyłączenie nowotworzonych stref gospodarczych do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej nastąpiło jak najszybciej. Ponieważ działalność stref przewidziano do końca 2020 r., to szybsze przyłączenie ułatwi ich zagospodarowanie. A nowi inwestorzy otrzymają zwolnienia podatkowe w dłuższym horyzoncie czasowym.

Warto zastosować też rekomendowane przez PARP **podejście zintegrowane do wspierania klastrów**¹²¹.

Przede wszystkim warunkiem uzyskania dofinansowania przez klastery byłoby opracowanie zintegrowanego programu pozyskania środków z różnych programów wsparcia i różnych programów operacyjnych. Byłoby to połączone z wymogiem opracowania zintegrowanych planów rozwojowych przez klaster. Wsparcie otrzymywane w ramach RPO dla województwa kujawsko-pomorskiego 2014-2020 obejmowałoby projekty zrealizowane przez lokatorów klastra na rzecz bądź internacjonalizacji jego działań bądź rozszerzenia oddziaływania na gospodarkę regionu (np. poprzez rozwijanie współpracy na styku różnych klastrów lub branż). Z punktu widzenia zapewnienia koordynacji i integracji wsparcia publicznego, istotnym zadaniem dla inicjatyw klastrowych i koordynatorów będzie uzgadnianie w gronie aktorów klastra strategii rozwoju i planu działania. Powinno to prowadzić do zdefiniowania i finansowania wiązki projektów i przedsięwzięć rozwojowych realizowanych przez różne podmioty klastra lub ich konsorcja, w różnych obszarach – od inwestycji w infrastrukturę, poprzez projekty badawczo-rozwojowe, do inwestycji w kapitał ludzki. Istotne też będzie stymulowanie powstawania nowych inicjatyw klastrowych w ramach

¹²⁰ Analiza atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego wraz z oceną jego potencjału inwestycyjnego, Prof. SGH dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska Dr Agnieszka Komor Dr Patrycjusz Zarębski Mgr Magdalena Typa, 2011

¹²¹ Kierunki i założenia polityki klastrowej w Polsce do 2020 roku. Rekomendacje Grupy roboczej ds. polityki klastrowej, red. Maciej Dzierżanowski, 2012

skupisk działalności o istotnym potencjale ekonomicznym i naukowo-technologicznym (w tym między innymi na terenach specjalnych stref ekonomicznych).

Zasadne byłoby wprowadzenie zintegrowanego projektu systemowego, skierowanego do poszczególnych klastrów w województwie kujawsko-pomorskim. Proponuje się więc rozwiniecie **wielofunduszowych programów zintegrowanych dla danego klastra**, opartych o strategię rozwoju klastra, które zakładałyby realizowanie tzw. operacji czyli wiązek projektów, realizowanych w ramach RPO dla województwa kujawsko-pomorskiego 2014-2020 przez różnych lokatorów.

Można nadać takiemu projektowi rangę projektu kluczowego, bądź zastosować kryteria dostępu w ramach procedur konkursowych, warunkujących wsparcie klastra od stworzenia strategii rozwoju i realizowania projektów przez różne podmioty.

Zidentyfikowane w trakcie niniejszej ewaluacji deficyty wsparcia innowacyjności przedsiębiorstw wskazują na potrzebę stworzenia regionalnego zintegrowanego programu wsparcia otoczenia innowacyjności biznesu w zakresie ochrony własności niematerialnych oraz walidacji rynkowej i biznesowej na wzór projektu systemowego PO IG 2007-2013, realizowanego w ramach działania 5.2. Projekt ten zakładałby – przy wykorzystaniu obecnej infrastruktury IOB – dotacje bezzwrotne na prace wstępne B+R, audyt technologiczny oraz walidację biznesową i rynkową technologii uznanych za kluczowe dla rozwoju branż inteligentnej specjalizacji w regionie kujawsko-pomorskim.

Ze względu na ryzyko niskiej trwałości rezultatów projektu, rekomenduje się zastosowanie mechanizmu 1.4-4.1 PO IG w zakresie finansowania przy pomocy instrumentów zwrotnych **wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych**. Projekt ten – ze względu na koncentrację JBR w podregionie bydgosko-toruńskim powinien mieć charakter ogólnoregionalny, a nie subregionalny.

Podejście zintegrowane powinno także uwzględniać komplementarność instrumentów krajowych i krajowych programów operacyjnych finansowanych ze środków strukturalnych, ze szczególnym uwzględnieniem synergii z inwestycjami na poziomie krajowym, wynikającymi z Krajowego Programu Badań oraz konsolidacji jednostek badawczo rozwojowych. **Podejście zintegrowane może być realizowane w ramach struktur partnerskich tworzonych na potrzeby realizacji projektów prowadzonych w oparciu o model łączący badania – szkolenia i innowacje „od pomysłu do przemysłu” (projekty integrujące prowadzenie badań, rozwój kadry i komercjalizację wyników badań – „wirtualne instytuty”)**. Innym rozwiązaniem mogą być powoływane ad hoc konsorcja i zespoły badawcze przy istniejącej infrastrukturze badawczej w różnych jednostkach naukowych wraz z otaczającą infrastrukturą innowacyjną bez konieczności inwestycji w nową aparaturę. **Działania zintegrowane mogłyby także toczyć się wokół projektów systemowych, budujących regionalny konsensus środowisk związanych z przedsiębiorczością i innowacyjnością wokół projektów wspierających tzw. foresighty branżowe bądź foresighty korporacyjne w sektorach inteligentnej specjalizacji regionu.** Mogłyby one zmniejszać niepewność rynkową i biznesową przedsiębiorstw kujawsko-pomorskich oraz dostarczać regularnej wiedzy na temat wiodących technologii w strategicznych branżach.

Inny typ integracji terytorium (skala podregionów) wokół celu zwiększenia konkurencyjności regionu i przedsiębiorstw może nastąpić przy zastosowaniu narzędzi takich jak ZIT i RKLS. W przypadku **ZIT** realizowanych w podregionie bydgosko-toruńskim (co zostało wskazane we wcześniejszych ewaluacjach oraz dokumentach RSI WK-P do 2020 roku jako strategiczne wyzwanie rozwojowe) **kluczowe stanie się nie tylko włączenie przedsiębiorców do projektów rewitalizacyjnych, ale także do modeli hybrydowych realizacji w partnerstwie publiczno-prywatnym inwestycji miejskich**. Przedsiębiorstwa zlokalizowane w tym subregionie dysponują – jak wynika z wcześniejszych analiz przedstawionych w niniejszej ewaluacji – potencjałem finansowym do implementacji innowacji technologicznych w przedsięwzięciach realizowanych w ramach polityki publicznej.

Jak wynika z rekomendacji strategicznych dla przyszłego okresu programowania ZIT może posłużyć w pierwszym rządzie do **skonsolidowania podregionu bydgosko-toruńskiego** wraz z sąsiadującymi z obiema stolicami miastami powiatowymi.

Konkurencyjność podregionu mogłaby wzrosnąć w skali kraju i Europy poprzez celowe kierowanie inwestycji (np. system preferencji punktowej) do miast satelitarnych na rozwój przedsiębiorczości w branżach stanowiących łańcuch poziomy i pionowy dla przemysłu wiodącego w podregionie oraz wspieranie mechanizmów kooperacyjnych B2B.

Z kolei **narzędzie RKLS** powinno zostać zastosowane w celu zwiększeni konkurencyjności przedsiębiorstw i regionu kujawsko-pomorskiego w pozostałych podregionach.

Inna powinna też być ich specyfika. Podregion włocławski o charakterze typowo rolniczym dostarcza szanse tworzenia lokalnych strategii rozwoju samozatrudnienia i przedsiębiorczości w oparciu o lokalne strategie rozwoju w łańcuchu pionowym i poziomym z sektorem OZE oraz sektorem produkcji rolnej oraz o lokalne strategie rozwoju związane ze wzrostem turystyki. Wsparcie przedsiębiorstw z PROW oraz RPO WK-P w ramach lokalnych strategii rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem na tych terenach mechanizmów kooperacyjnych, sprzyjających wzrostowi miejsc pracy. Z kolei podregion grudziądzki dostarcza wyzwania do mobilizowania przedsiębiorczości opartej o turystykę w oparciu o lokalne strategie rozwoju na rzecz wzrostu liczby miejsc pracy. W kontekście lokalnym, metoda ta generować będzie we wspomnianych wyżej subregionach nowe sposoby myślenia i działania - nowe rynki, nowe produkty, usługi, sposoby pracy i innowacje społeczne. Zastosowanie narzędzia RKLS może wspierać subregionalne inicjatywy tematyczne, na przykład w zakresie turystyki lub tworzenia marki i wprowadzania na rynek produktów lokalnych, które są w stanie przyczynić się do rozwoju gospodarczego i wzmocnienia tkanki społecznej na danym obszarze¹²².

W ramach zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju można wypracować metody animacji przedsiębiorczości na tych terenach **skoncentrowanej wokół następujących branż**:

- **Przetwórstwa rolno-spożywczego** – ze względu na znaczny potencjał miejscowych surowców pochodzenia rolniczego, w tym surowców pochodzenia zwierzęcego (przede wszystkim żywca wieprzowego, ale również drobiowego i wołowego, mleka surowego) oraz roślinnego (głównie buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku, warzyw gruntowych, zbóż podstawowych, a także produkcji roślinnej z przeznaczeniem na pasze - pszenżyto, kukurydza na zielonkę, mieszanki zbożowe). Przedsiębiorstwa w sektorze mogą korzystać z potencjału naukowo-badawczego regionu (reprezentowanego m.in. przez: Wydział Zootechniczny i Wydział Rolniczy Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy; Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; Instytut Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) oraz pozyskać wykwalifikowaną kadrę. Sektor ten cieszy się dość dużym zainteresowaniem firm zagranicznych, które ulokowały w regionie swoje zakłady przetwórcze. W niewielkim stopniu wykorzystywany jest regionalny potencjał produkcji żywności o szczególnie wysokiej jakości, w tym żywności tradycyjnej oraz ekologicznej.
- **Energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii** - regionalny potencjał teoretyczny jest wykorzystywany w stosunkowo małym stopniu, zwłaszcza w odniesieniu do elektrowni biogazowych i biomasowych, wykorzystujących odnawialne źródła energii pochodzenia rolniczego (np. z nawozów naturalnych trzody chlewnej i bydła, kukurydzy zielonki oraz potencjał energetyczny nadwyżek słomy). Znaczenie może mieć również

¹²² Wspólne wytyczne dyrekcji generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, Wersja robocza 2013

potencjał produkcji biopaliw płynnych, głównie rzepaku do produkcji biodiesla. Pożądanym kierunkiem rozwoju jest także łączne wykorzystywanie OZE pochodzenia rolniczego oraz odpadów pochodzących z zakładów przemysłu rolno-spożywczego.

- **Turystyki** – w oparciu o dobry stan i walory środowiska przyrodniczego regionu, dziedzictwo kulturowe (w tym zabytki świeckie i sakralne), bogatą ofertę wydarzeń kulturalnych, oraz infrastruktury kultury fizycznej i sportu, a także wsparcie sfery naukowo-badawczej. W województwie istnieją warunki do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, możliwość uprawiania sportów wodnych: żeglarstwa, kajakarstwa, windsurfingu, a także wędkarstwa. Region posiada również potencjał do rozwoju turystyki wiejskiej. Złoża solankowe występujące na Pojezierzu Kujawskim stwarzają ponadto podstawy dla rozwoju wyspecjalizowanych usług turystycznych, w tym turystyki związanej z ochroną zdrowia i lecznictwem uzdrowiskowym. Szczególny potencjał turystyczny w zakresie animowania całorocznych miejsc pracy i przedsiębiorczości mają gminy: wykorzystanie walorów turystycznych gmin: Ciechocinek, Osielsko, Białe Błota, Toruń, Wielka Nieszawka, Świecie, Zbiczno, Brzozie, Gąsawa, Dąbrowa Chełmińska, Bydgoszcz, Osie, Nowa Wieś Wielka. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na możliwości wykreowania nowych produktów turystycznych w oparciu o wody mineralne (solanki), czego przykładem może być Inowrocław.

Zgodnie z zapisami raportu *Analiza potencjału inwestycyjnego województwa kujawsko-pomorskiego* można wskazać też następujące pola animowania lokalnych rynków pracy poprzez stymulowanie samozatrudnienia:

- **Usługi offshoringowe** - m.in. badawczo-rozwojowe, technik informacyjnych, usługi finansowo - księgowe, usługi prawne, doradcze, call center. Podstawą do rozwoju tego typu usług jest dostęp do wykwalifikowanych kadr (w tym osób bezrobotnych legitymujących się wykształceniem wyższym lub średnim technicznym), możliwość współpracy z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi, stosunkowo niskie koszty pracy, dobra dostępność infrastruktury łączności (telekomunikacyjnej i teleinformatycznej) oraz rozwój rynku nowoczesnych powierzchni biurowych. Warunki te spełniają przede wszystkim duże i niektóre średnie miasta regionu, np. Świecie, Włocławek, Inowrocław, Grudziądz.
- **Rozwoju centrów logistyczno-dystrybucyjnych i magazynowych**, w tym usług offshoringowych (*Business Process Offshoring*) w tym zakresie, czemu sprzyja strategiczne położenie regionu i jego dobra dostępność transportowa.

Przykładem zastosowania narzędzia RKLS w referencyjnym do województwa kujawsko-pomorskiego regionie może być przykład **Zintegrowanego Programu Rozwoju Boumowska**¹²³.

Posumowanie

Przyszły okres programowania stwarza możliwości zastosowania podejścia zintegrowanego w postaci tzw. operacji czyli wiązki projektów realizowanych przez różne podmioty dla celu wzrostu konkurencyjności gospodarczej regionu oraz konkurencyjności przedsiębiorstw. Dalsze wspieranie terenów inwestycyjnych, integracja i wprowadzanie mechanizmów koordynacji w ramach wspólnych przedsięwzięć badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw, jednostek naukowo-badawczych i instytucji otoczenia biznesu poprzez premiowanie projektów partnerskich i usieciawianie branż będzie łatwiejsze poprzez umożliwienie łączenia inwestycji EFS i EFRR oraz szersze zastosowanie instrumentów zwrotnych w przyszłej perspektywie programowania RPO WK-P. Podejście zintegrowane wydaje się koniecznością w zakresie wzmocnienia klastrów oraz rozszerzenia ich zasięgu oddziaływania w integracji poziomej przedsiębiorstw województwa i potęgowania efektów

¹²³ Ocena prób zastosowania podejścia zintegrowanego w Polsce i wybranych krajach w okresie programowania 2007-2013 oraz wnioski w kontekście obecnego i przyszłego okresu programowania, Warszawa, 2012

mnożnikowych. Poprzez wspieranie klastrów w ramach podejścia zintegrowanego możliwa będzie także animacja pionowego transferu technologii uczestników klastra z sektora JBR.

Zidentyfikowane w trakcie niniejszej ewaluacji **deficyty wsparcia innowacyjności przedsiębiorstw wskazują na potrzebę stworzenia regionalnego zintegrowanego programu wsparcia otoczenia innowacyjności biznesu w zakresie ochrony własności niematerialnych oraz walidacji rynkowej i biznesowej** na wzór projektu systemowego PO IG 2007-2013, realizowanego w ramach działania 5.2. Projekt RPO WK-P 2014-2020 zakładałby – przy wykorzystaniu obecnej infrastruktury IOB – dotacje bezzwrotne na prace wstępne B+R, audyt technologiczny oraz walidację biznesową i rynkową technologii uznanych za kluczowe dla rozwoju branż inteligentnej specjalizacji w regionie kujawsko-pomorskim.

Wyniki badania wskazują także na rozszerzenie wsparcia nie tylko na sferę współpracy B+R (dwusektorową), ale na inwestycję w trójsektorowe sieci kooperacyjne: B+R+I. Wzmocnienie struktur IOB w zakresie walidacji rynkowej, biznesowej oraz audytu technologicznego jest kluczowym czynnikiem usuwania barier transferu technologii w regionie.

Zastosowanie narzędzia ZIT dla realizacji celu strategicznego rozwoju regionu jakim jest koordynacja regionu bydgosko-toruńskiego wspierać będzie potencjał dyfuzyjny tych ośrodków w zakresie powiązań kooperacyjnych i łańcucha produkcji przemysłowej i zaawansowanych usług. W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w podregionie bydgosko-toruńskim możliwe będzie także włączenie przedsiębiorców do projektów rewitalizacyjnych, oraz do modeli hybrydowych realizacji inwestycji miejskich w partnerstwie publiczno-prywatnym.

Z kolei zastosowanie narzędzia RKLS dostarczy zintegrowanych strategii rozwoju wspierających łańcuchy kooperacyjne dla rynku pracy (samo zatrudnienia, tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw). Zastosowanie narzędzia RKLS może wspierać subregionalne inicjatywy tematyczne, na przykład w zakresie turystyki lub tworzenia marki i wprowadzania na rynek produktów lokalnych, które są w stanie przyczynić się do rozwoju gospodarczego i wzmocnienia tkanki społecznej na danym obszarze. Oparcie wzrostu konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw w oparciu o potencjał endogeny i lokalne strategie rozwoju wydaje się być szczególnie celowe w podregionie włocławskim i grudziądzkim w obszarach branżowych: przetwórstwa rolno-spożywczego, usług offshoringowych, turystyki i sektora OZE.

9 Wnioski i rekomendacje

Lp.	Problem/ wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Przewidywany termin realizacji
1.	Wyniki badania potwierdzają istotny wpływ projektów realizowanych dzięki bezzwrotnej pomocy w ramach RPO WK-P na wzrost konkurencyjności indywidualnych przedsiębiorstw będących beneficjentami Programu. Można zatem uznać bezzwrotną pomoc oferowaną w ramach RPO WK-P za skuteczne narzędzie wsparcia przedsiębiorców.	Rekomenduje się utrzymanie bezpośredniego charakteru pomocy w ramach wsparcia dla przedsiębiorstw w kolejnym okresie dofinansowania RPO WK-P. Zasadne będzie ukierunkowanie wsparcia przedsiębiorców na inteligentne specjalizacje wynikające z projektu Strategii Rozwoju Województwa i RSI.	wysoka	Wprowadzenie do zapisów przyszłego regionalnego programu operacyjnego form wspierania przedsiębiorczości w regionie.	IZ RPO WK-P Departament Wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego	Wraz z rozpoczęciem prac nad regionalnym programem operacyjnym 2014-2020
2.	Należy pozytywnie ocenić działania IZ służące ograniczeniu kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców. Nie rozwiązano jednak problemu systemowego udzielania informacji o stanie sprawy i poziomie oceny wniosków aplikacyjnych, co mogło wpłynąć na podniesienie kosztów organizacyjnych zarządzania Programem.	Rekomenduje się stworzenie systemu elektronicznej obsługi wniosków z aplikacją umożliwiającą uzyskanie przez wnioskodawcę informacji o aktualnym etapie rozpatrywania wniosku o dofinansowanie ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za ten etap (wzorem rozwiązań przyjętych w województwie śląskim; patrz rozdział 4.5).	średnia	1. Podjęcie decyzji dotyczącej stworzenia elektronicznego systemu obiegu wniosków z aplikacją umożliwiającą uzyskanie informacji o statusie złożonego projektu o dofinansowanie i osobie odpowiedzialnej za dany etap. 2. Organizacja wizyty studyjnej w województwie śląskim w celu zapoznania się z doświadczeniami IZ przy wykorzystaniu aplikacji informatycznej SIWiZ RPO WSL przeznaczonej do obsługi wnioskodawców RPO.	IZ RPO WK-P Departament Wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego	Wraz z rozpoczęciem prac nad regionalnym programem operacyjnym 2014-2020
3.	Stworzony system nie zapewnił – jak dotąd – wystarczających narzędzi, które pozwoliłyby beneficjentom (lub ich do tego zmusiły) tworzyć projekty komplementarne wobec ich własnych działań, jak i na szerszym poziomie – wobec działań w ich otoczeniu. Wyniki badania wskazują również, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z innymi podmiotami z branży.	Rekomenduje się tworzenie zasobów i baz danych najlepszych praktyk pokazujących przykłady realizacji projektów przedsiębiorstw z wykorzystaniem środków RPO WK-P. Funkcjonowanie takiej bazy danych umożliwiłoby innym przedsiębiorcom realizację projektów komplementarnych i uzupełniających się do już sfinansowanych ze środków unijnych.	wysoka	1. Opracowanie lokalnych „Map Dotacji”. 2. Pokazywanie dobrych praktyk i zwiększenie dostępności opisów wdrażanych projektów finansowanych z RPO WK-P. Działania można rozszerzyć poprzez: <ul style="list-style-type: none"> Organizację forum instytucji otoczenia biznesu (np. sieci ośrodków doradczo – informacyjnych w zakresie innowacji). Organizację forum kojarzenia partnerów w transferze wiedzy i innowacji. Opracowanie Strategii rozwoju instytucji otoczenia biznesu 	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi IZ RPO WK-P Departament Współpracy Regionalnej i Rozwoju Gospodarczego Pełnomocnik Zarządu ds. rozwoju nauki, badań i wdrożeń oraz innowacyjności	Wraz z rozpoczęciem prac nad regionalnym programem operacyjnym 2014-2020

Lp.	Problem/ wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Przewidywany termin realizacji
				w regionie kujawsko-pomorskim.		
4.	W perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych istnieje możliwość wykorzystania instrumentów finansowych na szerszą skalę. Beneficjentem tych instrumentów powinien być sektor MŚP (szczególnie narzędzi dłużnych tj. pożyczek i poręczeń. Jednocześnie warunkiem ustanowienia systemu finansowania zwrotnego w latach 2014-2020 będzie opracowanie oceny ex-ante.	W celu wprowadzenia w RPO WK-P 2014-2020 IIF rekomenduje się uwzględnienie w ewaluacji ex-ante oceny zastosowania IIF skierowanych do sektora MŚP.	średnia	W przypadku podjęcia decyzji o wdrożeniu w RPO WK-P 2014-2020 IIF w raporcie ex-ante projektu RPO należy uwzględnić: 1. opis priorytetów inwestycyjnych, w ramach których znajdują zastosowanie instrumenty finansowe w celu wspierania strategii lub spodziewanych rezultatów programu operacyjnego 2. ocenę wartości dodanej instrumentów finansowych przewidzianych do wsparcia z funduszy strukturalnych 3. szacunkowy potencjalny wzrost wsparcia ze środków publicznych i prywatnych na płatności dla ostatecznych odbiorców (oczekiwany poziom dźwigni finansowej).	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi	III-IV kw. 2013 r.
5.	Wyniki badania potwierdzają słabą współpracę IOB między sobą i ograniczoną wiedzę przedsiębiorców o możliwym wsparciu oferowanym przez IOB z regionu kujawsko-pomorskiego.	Rekomenduje się: <ul style="list-style-type: none"> wsparcie IOB w zakresie promocji własnych usług skierowanych do przedsiębiorców z regionu, realizację różnych form szkoleniowych i edukacyjnych skierowanych do przedsiębiorców z regionu pokazujących korzyści ze współpracy z IOB kontynuowanie działań funduszy w kierunku wypracowania jednolitych standardów świadczonych usług na rzecz przedsiębiorców, co służyć ma podnoszeniu jakości, wdrożenie mechanizmów sieciujących IOB w regionie (inicjatywa ze strony Urzędu Marszałkowskiego do rozpoczęcia działań sieciujących). 	niska	1. Wprowadzenie do zapisów przyszłego regionalnego programu operacyjnego typu projektu dotyczącego wsparcia IOB w zakresie promocji własnych usług skierowanych do przedsiębiorców oraz mechanizmów sieciujących IOB w regionie. 2. Uzpełnieniem powyższego będą następujące działania: 2.1 Promowanie zachowań sieciowych IOB przy wykorzystaniu narzędzi marketingowych 2.2 Identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie wsparcia przedsiębiorców przez IOB 2.3 Promowanie tworzenia sieci współpracy pomiędzy IOB komplementarnymi pod względem świadczonych usług na rzecz przedsiębiorców szczególnie na poziomie powiatowym i w skali regionu 2.4 Zabezpieczenie środków finansowych w ramach RPO na lata 2014-2020 na uruchomienie i animację sieci.	IZ RPO WK-P Ad. 1. Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Ad. 2 Departament Współpracy Regionalnej i Rozwoju Gospodarczego Pełnomocnik Zarządu ds. rozwoju nauki, badań i wdrożeń oraz innowacyjności	Okres programowania 2014-2020

Lp.	Problem/ wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Przewidywany termin realizacji
				2.5 Organizacja konferencji regionalnej z udziałem IOB w celu wypracowania jednolitych standardów usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców.		
6.	Terminy naborów WoD w RPO WK-P były odpowiednio rozłożone w czasie. Przedsiębiorcy mogli aplikować o wsparcie w różnych działaniach, zaś przygotowanie WoD do różnych naborów nie kolidowało ze sobą.	IZ powinna kontynuować działania w zakresie synchronizowania ogłaszania naborów: - w ramach samego RPO, - oraz z konkursami ogólnopolskimi (np. realizowanymi w ramach PO IG), które wspierają zbliżone typy projektów.	niska	1. Odpowiednie planowanie terminów prowadzenia naborów konkursów w ramach RPO (tj. tak by po pierwsze naboru wniosków były prowadzone w odpowiednich odstępach czasu, umożliwiając złożenie WoD oraz po drugie by IZ była w stanie sprawnie ocenić złożone WoD). 2. Analiza terminów naborów w programach/ działaniach ogólnopolskich. 3. Odpowiednie planowanie terminów prowadzenia naborów konkursów w ramach RPO z konkursami ogólnokrajowymi.	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi	III-IV kw. 2013 r.
7.	Beneficjenci RPO bardzo wysoko ocenili jakość i użyteczność szkoleń dotyczących zarówno przygotowania dokumentacji aplikacyjnej jak i poprawnej realizacji i rozliczania projektu. W ramach RPO funkcjonują różnorodne instrumenty o charakterze informacyjno-promocyjnym, które po pierwsze pomagają odpowiednio rozpropagować informację o możliwości i warunkach aplikowania o dofinansowanie, a po drugie lepiej przygotować WoD a następnie realizować projekt.	Rekomenduje się kontynuowanie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych i szkoleniowych skierowanych do przedsiębiorców (potencjalnych beneficjentów i beneficjentów programu).	średnia	1. Kontynuacja działań informacyjno-promocyjnych w dotychczasowym zakresie. 2. Rozsyłanie materiałów szkoleniowych przed właściwym spotkaniem (drogą elektroniczną: prezentacje, dokumenty, skany) do uczestników. 3. Kontynuacja stosowania dotychczasowych zasad rekrutacji uczestników na szkolenia (upewniając się, czy osoba zgłaszająca się na szkolenie jest świadoma zakresu oraz charakteru szkolenia).	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi oraz Departament Promocji	III-IV kw. 2013 r. oraz Okres programowania 2014-2020
8.	Sektor MŚP chętnie korzysta z instrumentów bezzwrotnych w zakresie rozwijania prac badawczych we współpracy z JBR. Trwałość rezultatów wspólnych przedsięwzięć badawczo-rozwojowych jest jednak dyskusyjna ze względu na brak mechanizmów zapewnienia wdrożenia innowacji.	Należy rozwinąć w skali regionu mechanizm powiązania finansowania prac badawczych z finansowaniem wdrażania ich wyników u jednego beneficjenta. Rozwijanie prac badawczych (oraz audytu technologicznego, walidacji rynkowej i biznesowej) w ramach instrumentów bezzwrotnych byłoby możliwe pod warunkiem wdrożenia	wysoka	1. Przyporządkowanie form wsparcia do poszczególnych typów interwencji w dokumencie programowym RPO WK-P 2014-2020: <ul style="list-style-type: none">instrumentów bezzwrotnych do działań rozwijających prace badawcze (oraz audyt technologiczny, walidację rynkową i biznesową),instrumentów zwrotnych do wdrożenia innowacji w praktyce.	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi	2013-2014

Lp.	Problem/ wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Przewidywany termin realizacji
		tej samej innowacji przy pomocy instrumentów zwrotnych.		2. Uzależnienie kwalifikowalności dotacji bezzwrotnej od obowiązku wdrożenia wyników prac badawczych za pomocą instrumentów finansowych. 3. Przyjęcie mechanizmu obecnego działania 1.4-4.1. PO IG (Wsparcie na prace badawcze i rozwojowe –działanie 1.4 oraz wdrożenie wyników tych prac – działanie 4.1). Oznacza to uzależnienie pozyskania dofinansowania inwestycyjnego od opracowania prototypu w ramach innego działania RPO WK-P.		
9.	W województwie kujawsko-pomorskim nie wypracowano trwałej struktury i praktyk współpracy JBR z IOB i sektorem MŚP. Skutkuje to brakiem współpracy przedsiębiorstw ze środowiskiem naukowym Główną barierą rozpoczynania współpracy badawczo-rozwojowej przez przedsiębiorców regionu jest brak możliwości oszacowania ryzyka biznesowego związanego z ochroną własności intelektualnej). Ani uczelnie ani JBR nie planują rozwinięcia usług związanych z walidacją rynkową, biznesową planowanej innowacji ani też usług audytu technologicznego.	Konieczna jest współpraca nie tylko między uczelniami i przedsiębiorcami, ale także z udziałem IOB, świadczących usługi doradcze dla biznesu przy transferze technologii. Dla wsparcia wszystkich sektorów w ramach łańcucha B+R+I (jednostki badawczo-rozwojowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu) warto preferować partnerstwa projektowe w ramach postępowań konkursowych, skierowanych do przedsiębiorców i jednostek naukowo-badawczych,.	średnia	1. Wprowadzenie zapisów w Uszczegółowieniu RPO WK-P 2014-2020: wprowadzenie dodatkowej punktacji w kryteriach strategicznych dla partnerstwa międzysektorowego, tzn. uzależnienie liczby punktów od zakresu współpracy: JBR z przedsiębiorcami, IOB z przedsiębiorcami, itp. w projektach realizujących cel tematyczny nr 1 i 3. 2. Organizacja szkoleń dla IOB i JBR w zakresie współpracy międzysektorowej.	IZ RPO WK-P Ad. 1. Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Ad. 2. Departament Współpracy Regionalnej i Rozwoju Gospodarczego Pełnomocnik Zarządu ds. rozwoju nauki, badań i wdrożeń oraz innowacyjności	2013-2015
10.	MŚP nastawione są jedynie na poziomy transfer technologii (pomiędzy firmami, tj. business-to-business). Ich skłonność do rozwijania własnych prac badawczych jest ograniczona. Należy przyjąć, iż w przyszłej perspektywie finansowej dominować będzie imitacyjny charakter innowacji (niemal co trzecia wprowadzona innowacja była innowacją jedynie w skali przedsiębiorstwa).	Należy wprowadzić rozwiązania systemowe wspierające doradztwo w zakresie dominujących technologii, audytu technologicznego, walidacji biznesowej i rynkowej w łańcuchu B+R+I (badania, rozwój, innowacje). Proponuje się umożliwienie finansowania tego typu działań w ramach dotacji.	niska	Wprowadzenie typu projektu do dokumentów operacyjnych, polegającego na finansowaniu doradztwa w zakresie dominujących technologii, audytu technologicznego, walidacji biznesowej i rynkowej w łańcuchu B+R+I w osi priorytetowej właściwej dla celu tematycznego nr 1 oraz celu tematycznego nr 3.	IZ RPO WK-P Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi	2013-2014

10 Załączniki

10.1 Literatura

1. Analiza atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego wraz z oceną jego potencjału inwestycyjnego, Prof. SGH dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska Dr Agnieszka Komor Dr Patrycjusz Zarębski Mgr Magdalena Typa, 2011
2. Analiza kierunków wsparcia udzielonego mikroprzedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Departament Polityki Regionalnej Wydział Zarządzania RPO Biuro Ewaluacji RPO WK-P, Marzec 2011
3. Analiza potrzeb rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego w kontekście nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020, IBS, październik 2012
4. Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2009.
5. Analiza udzielonego wsparcia ze środków EFRR w ramach działania 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje RPO WK-P na lata 2007-2013, Departament Rozwoju Regionalnego Wydział Zarządzania RPO WK-P, styczeń 2012
6. Analiza wpływu wsparcia udzielonego w ramach Działania 2.6 ZPORR na wzrost współpracy pomiędzy jednostkami B+R oraz przedsiębiorstwami, TARR, Toruń 2010.
7. Analiza wsparcia udzielonego przedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 w latach 2007-2011, Biostat, marzec 2012,
8. Badanie przedsiębiorstw oraz instytucji otoczenia biznesu w ramach projekt Współpraca na rzecz budowania zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw w regionie kujawsko-pomorskim, Accreo Business Consulting Sp. z o.o. oraz Instytut Badawczy IPC Agnieszka Kotlińska, Toruń 2012,
9. Badanie pt. Ocena dotychczasowych działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych przez IZ RPO WK-P
10. Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Obszar: Finansowanie zwrotne; PSDB Sp. z o.o., Quality Watch Sp. z o.o., ASM Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., na zamówienie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.
11. Badanie rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce. Transfer technologii, PSDB, 2010
12. Bariery i trudności ograniczające skuteczne aplikowanie o środki z RPO WK-P na lata 2007-2013, PSDB na zlecenie UM WK-P, Warszawa 2012
13. Dane dot. realizacji programu podano za Rapporto Annuale d'Esecuzione (Roczny Raport z Wykonania) na dzień 31.12.2011 r.
14. Diagnoza sytuacji w województwie kujawsko-pomorskim, PAG Uniconsult, 2012.
15. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw 2008-2010. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw 2009-2011, GUS
16. Ekspertyza Ocena procedury udzielania pożyczek z poręczeniem podmiotom ekonomii społecznej, Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. oraz INWESTOR Doradztwo Finansowo-Kredytowe Przemysław Pawlak, Monika Mazur-Świerczyńska, Toruń, 2012
17. Ewaluacja Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RSI WK-P), PAG UniConsult 2012
18. Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług, EGO sp. z o.o., sierpień 2012
19. ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) nr 1083/2006 ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz

- Funduszu Spójności,
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:PL:PDF>,
data dostępu: 06.05.2013
20. Informacje nt. projektu Perspektywa Technologiczna Kraków–Małopolska 2020, <http://foresight.kpt.krakow.pl/> data dostępu: 06.05.2013
 21. Zagadnienie zachowania trwałości projektu współfinansowanego z funduszy europejskich, http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/Dokumenty/pp/Lists/Prawo%20Polskie/Attachments/19/Podrecznik_ws_trwalosci_20032012.pdf data dostępu: 06.05.2013
 22. Harmonogram konkursów w ramach RPO WK-P, <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-województwa-kujawsko-pomorskiego/konkursy/harmonogram-konkursow.html> data dostępu: 06.05.2013
 23. Pytania i odpowiedzi w ramach osi priorytetowej, <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-województwa-kujawsko-pomorskiego/pytania-i-odpowiedzi/os-priorytetowa.html> data dostępu: 06.05.2013
 24. Inteligentna specjalizacja (IS) w województwie kujawsko-pomorskim Strategia na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji. Dokument opracowany w ramach procesu aktualizacji RSI WK-P do roku 2020 wraz z opracowaniem krótkookresowego Planu Działań w okresie przejściowym, PAG Uniconsult na zlecenie UM WK-P, Toruń 2012
 25. Kierunki i założenia polityki klastrowej w Polsce do 2020 roku. Rekomendacje Grupy roboczej ds. polityki klastrowej, red. Maciej Dzierżanowski, 2012
 26. Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020, MRR, 2011
 27. Kujawsko-Pomorskie Analizy Regionalne. Analiza Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa w latach 1999-2006, Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2006
 28. M. Józwiak-Mijał, „Luka Macmillana a znaczenie średnich przedsiębiorstw dla gospodarki”
 29. Makarski S. (1998) Funkcjonowanie rynku rolno-żywnościowego, UMCS Lublin 1998.
 30. Michna W., red. (2007) Ocena wpływu rozwoju sektora spożywczego na kierunki modernizacji gospodarstw rolnych w poszczególnych regionach, IERiGŻ.
 31. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, Minister Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 19.09.2007 r., str. 41.
 32. Nauka i technika w Polsce, GUS 2012
 33. Ocena prób zastosowania podejścia zintegrowanego w Polsce i wybranych krajach w okresie programowania 2007-2013 oraz wnioski w kontekście obecnego i przyszłego okresu programowania, Warszawa, 2012
 34. Ocena wsparcia udzielanego przedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, PSDB, listopad 2011,
 35. Przeprowadzenie badania postrzegania przez pracodawców KPOP Lewiatan, identyfikującego podstawowe bariery ograniczające ich aktywność w życiu publicznym oraz definiujące oczekiwania związane z przynależnością do organizacji” RAPORT KOŃCOWY, Grupa Gomułka, Katowice 2011, str.27.
 36. Raport „Bariery instytucjonalne rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich”, Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Warszawa 2012.
 37. Raport Analiza kierunków wsparcia udzielonego mikroprzedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Departament Polityki Regionalnej Wydział Zarządzania RPO Biuro Ewaluacji RPO, Toruń 2011,
 38. Raport Analiza udzielonego wsparcia ze środków EFRR w ramach działania 5.6 Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje RPO WK-P na lata 2007-2013, Departament Polityki Regionalnej Wydział Zarządzania RPO Biuro Ewaluacji RPO, Toruń 2012
 39. Raport Bariery w rozwoju rynku aniołów biznesu w Polsce, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2012

40. Raport całościowy z pogłębionej analizy i diagnozy w ramach projektu INLAB – cz. I Analiza danych zastanych, Autor: Radosław Ratajczak, PTE, 2011
41. Raport Diagnoza III sektora w województwie kujawsko-pomorskim pod kątem potrzeb i możliwości w zakresie finansowania zwrotnego, Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. oraz INWESTOR Doradztwo Finansowo-Kredytowe Przemysław Pawlak, Toruń, 2012
42. Raport Ewaluacja komplementarności i efektywności wsparcia instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi dla przedsiębiorców, Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o. na zlecenie MRR, Warszawa 2012,
43. Raport Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009 - 2013, Ministerstwo Gospodarki, tj. Warszawa, 2011
44. Raport kocowy dla Badania ewaluacyjnego pt. "Analiza efektów komplementarności wsparcia pomiędzy projektami dofinansowanymi w ramach programów z perspektywy 2007-2013 w województwie kujawsko-pomorskim na przykładzie wybranych powiatów i gmin", Europejskie Doradztwo Projektowe z siedzibą w Toruniu i Pracownia Badań SOMA z siedzibą w Toruniu na zlecenie UM WK-P, Toruń 2011,
45. Raport końcowy Analiza potrzeb rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego w kontekście nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020, IBS na zlecenie UM WK-P, Warszawa 2012, str. 64.
46. Raport końcowy z badania Ocena systemu realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w zakresie projektów 'z luką finansową', PSDB sp. z o.o. na zlecenie UM WP, Rzeszów 2012
47. Raport o stanie funduszy poręczeniowych w Polsce – stan na dzień 31.12.2010 r., Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych
48. Raport o Sytuacji Mikro i Małych Firm w Roku 2011, PBS DGA Sp. z o.o. na zlecenie Bank Pekao S.A., Warszawa 2012.
49. Raport Ocena wpływu RPO WK-P na lata 2007-2013 na zwiększenie potencjału ośrodków stołecznych regionu, w tym na rozwój funkcji metropolitalnych, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego Sp. z o.o. na zlecenie UM WK-P, Kielce 2012
50. Raport Potencjał rozwojowy polskich MŚP, PSDB i GfK na zlecenie PARP, Warszawa 2008
51. Raport Przeprowadzenie badania postrzegania przez pracodawców KPOP Lewiatan, identyfikującego podstawowe bariery ograniczające ich aktywność w życiu publicznym oraz definiujące oczekiwania związane z przynależnością do organizacji, grupa GOMUŁKA na zlecenie KPOP Lewiatan, Katowice 2011,
52. Raport Wpływ instytucji otoczenia biznesu na wzrost konkurencyjności gospodarki rok po akcesji polski do UE, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2005
53. Raport Wpływ wdrożenia Inicjatywy JEREMIE na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na sytuację gospodarczą regionu ze szczególnym uwzględnieniem luki finansowej w zakresie dostępu MŚP do zwrotnych instrumentów finansowych, dr Piotr Tamowicz, Toruń, 2010,
54. Raport z inwentaryzacji regionalnych strategii innowacji (RSI) w Polsce, PARP 2005
55. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2015 roku oraz wstępny projekt programu rozwoju pn. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 stanowiący Załącznik do uchwały nr 44/1319/12 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 31 października 2012 r.
56. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowana w latach 2004-2005 i przyjętej do realizacji stosowną uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w grudniu 2005 r.
57. Rola instrumentów inżynierii finansowej w zaspokajaniu potrzeb finansowych przedsiębiorstw w województwie podkarpackim, Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o. na zlecenie UM Województwa Podkarpackiego, Warszawa 2011,
58. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych) (Dz.U.UE.L.08.214.3)

59. Sprawozdanie roczne z wdrażania programu operacyjnego za 2011 rok, Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, UM WK-P, czerwiec 2012, str. 115
60. Sprawozdanie z realizacji 4 transzy konkursu Voucher Badawczy, 2012
61. Stan i perspektywy rozwoju funduszy pożyczkowych w Polsce według stanu na 31.12.2010 r., Polski Związek Funduszy Pożyczkowych
62. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2020, Załącznik do Uchwały Nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r.
63. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 oraz Założenia Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 zatwierdzone przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 30 maja 2012 r
64. System transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce – Siły motoryczne i bariery, pod red. K Matusiaka, PARP 2010.
65. Uchwała Nr 64/1082/09 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 sierpnia 2009 r. w sprawie indywidualnej zmiany czasu trwania poszczególnych etapów oceny
66. W. Halbersztadt, E. Dąbrowska, „Współpraca Inwestorów Wysokiego Ryzyka z Ośrodkami Innowacji”, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011,
67. Wpływ wdrożenia inicjatywy JEREMIE (z Holding Fund i bez Holding Fund jako bezpośrednie dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w regionie kujawsko-pomorskim) na sytuację gospodarczą regionu ze szczególnym uwzględnieniem luki finansowej w zakresie dostępu MŚP do zwrotnych instrumentów finansowych Sprawozdania z voucherów badawczych
68. Wpływ wdrożenia Inicjatywy JEREMIE na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na sytuację gospodarczą regionu ze szczególnym uwzględnieniem luki finansowej w zakresie dostępu MŚP do zwrotnych instrumentów finansowych, dr Piotr Tamowicz, Toruń, wrzesień 2010 r.
69. Wspólne wytyczne dyrekcji generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, Wersja robocza 2013
70. Współpraca na rzecz budowania zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw w regionie, TARR 2012
71. Wytyczne dotyczące przeprowadzenia audytu projektów dofinansowywanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013, Toruń 2008, Załącznik do uchwały nr 86/1044/08 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 6 listopada 2008 r., z późn. zm.
72. Wytyczne ogólne dotyczące przygotowania Studiów Wykonalności dla projektów ubiegających się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Toruń 2008, Załącznik do uchwały nr 100/1276/08 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 30 grudnia 2008 r., z późn. zm.
73. Zawalińska Katarzyna (2010), Regionalne zróżnicowanie absorpcji wsparcia unijnego dla polskiej wsi i jego skutki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju [w] Monika Stanny, Mirosław Drygas, Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce, Warszawa, IRWIR PAN

10.2 Tabela pytań i odpowiedzi

Obszar badawczy 1 - Analiza udzielonego przedsiębiorcom wsparcia ze środków RPO WK-P

Pytanie	Odpowiedź
1.1 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy poszczególnych rodzajów projektów w ramach kolejnych osi priorytetowych i działań?	W zdecydowanej większości zawartych umów dotyczących wsparcia przedsiębiorczości dominującym rodzajem projektu były dostawy (71, 8% wszystkich projektów). Poza tym beneficjenci w ramach projektów realizowali usługi (36, 4%) i roboty budowlane (27,3%). Występuje wyraźna korelacja między rodzajem projektu a działaniem w ramach, którego została podpisana umowa. We wszystkich projektach w ramach działań 5.3 i 5.4 oraz niemal wszystkich w ramach działania 5.2 (97,8%) i 4.3 (94,8%) realizowane były dostawy. Roboty budowlane realizowane były we wszystkich projektach w ramach działań 5.6, 6.2, 7.1, natomiast usługi dominowały w działaniu 5.5 (99,4%), 5.1 (92,9%) oraz stanowiły 86, 2% projektów zrealizowanych w działaniu 4.3. Analizując rodzaj projektu ze względu na rozkład przestrzenno-terytorialny należy stwierdzić, że w podregionie wrocławskim realizowanych/zrealizowanych jest najwięcej (w porównaniu do pozostałych podregionów) projektów obejmujących dostawy (76,4%). W tym podregionie występuje też najwięcej projektów obejmujących roboty budowlane (37, 5%; przy 31, 5% w podregionie grudziądzkim i 19, 4% w podregionie bydgosko-toruńskim). Najwięcej projektów obejmujących usługi znajduje się w podregionie bydgosko-toruńskim (44, 7%; przy 31, 5% w podregionie grudziądzkim i 27, 8% w podregionie wrocławskim). Najwięcej projektów o charakterze dostaw w porównaniu do innych rodzajów projektów realizowanych/ zrealizowanych jest w powiecie radziejowskim (77, 8%), najmniej natomiast w powiecie mogileńskim (18,2%). Z kolei rodzaj projektu obejmujący roboty budowlane ma największy udział w powiecie rypińskim (46, 2%), najmniejszy zaś występuje w powiecie m. Toruń (14, 7%) i powiecie m. Bydgoszcz (17,2%). Natomiast w powiecie mogileńskim nie zrealizowano żadnego projektu o takim zakresie. Największy udział usług wśród projektów realizowanych/zrealizowanych w danym powiecie występuje w powiecie mogileńskim (81, 8%), natomiast najmniejszy w powiatach aleksandrowskim (21, 9%), wąbrzeskim i radziejowskim (po 22,2%). Analizie poddano również rodzaj projektu ze względu na wiodącą sekcję PKD 2007 beneficjenta, który realizuje/zrealizował projekt. Niemal we wszystkich sekcjach PKD głównie występującym rodzajem projektów były dostawy, jedynie w sekcji K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) i S (Pozostała działalność usługowa) dominowały usługi. Najwięcej robót budowlanych w porównaniu do innych rodzajów projektów zrealizowano w sekcjach: I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) i L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości).
1.2 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy poszczególnych typów inwestycji w ramach kolejnych osi priorytetowych i działań?	Dominujący rodzaj projektu (dostawy) ma przełożenie na strukturę typów inwestycji/ działań realizowanych/ zrealizowanych przez przedsiębiorców w ramach wsparcia z RPO WK-P. Ponad 60% beneficjentów - przedsiębiorców dokonało bowiem zakupu maszyn i urządzeń. Dominującym typem inwestycji/działania w projektach realizowanych/zrealizowanych przez beneficjentów - nie-przedsiębiorców (JST, IOB, itp.) były budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów i infrastruktury oraz działania promocyjne. Analizując dane dotyczące typu inwestycji/działania podjętych w ramach projektu według podregionów należy zwrócić uwagę na istotne różnice. Oczywiście dominującym typem inwestycji/działania jest we wszystkich podregionach zakup maszyn i urządzeń. Natomiast działania promocyjne częściej realizowali beneficjenci - przedsiębiorcy z podregionu bydgosko-toruńskiego (30, 1% spośród wszystkich typów inwestycji/działania w podregionie; w porównaniu do 17, 5% w podregionie wrocławskim i 18% w podregionie grudziądzkim). Również w zakresie wprowadzania nowoczesnych technologii można zauważyć, że częściej tego typu projekty były realizowane w podregionie bydgosko-toruńskim niż w pozostałych (21, 4% wobec 17, 5% i 12%). Przedsiębiorcy reprezentujący sekcję C (Przetwórstwo przemysłowe), którzy realizują/zrealizowali projekty dofinansowane z RPO WK-P najczęściej dokonywali zakupów maszyn i urządzeń (69%). Należy podkreślić, że niemal 30% z nich zrealizowało działania promocyjne (głównie udział w targach).
1.3 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy skuteczności realizacji poszczególnych wskaźników?	Jednym z najważniejszych wskaźników odnoszących się do wsparcia przedsiębiorczości, a jednocześnie jednym z trzech podstawowych wskaźników służących monitorowaniu realizacji celu strategicznego RPO WK-P jest "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)". Zgodnie z danymi monitoringowymi zawierającymi wskaźniki na etapie podpisanych umów

	<p>o dofinansowanie realizacja wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) „ wynosiła 256 etatów, natomiast wskaźnika rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) „ wynosiła 1557 etatów. Wartość przedmiotowego wskaźnika produktu dla projektów rozliczonych (złożony wniosek o płatność końcową) wynosiła 79, 11 etatu, natomiast wskaźnika rezultatu 898, 87 etatu. Analizując niniejszy wskaźnik produktu (na etapie UoD) pod względem terytorialno-przestrzennym należy stwierdzić, że najwięcej etatów zostało utworzonych w mieście Włocławek (92 etaty) i mieście Bydgoszcz (65, 5 etatu), co stanowi ponad 60% wszystkich utworzonych etatów. Żadnego etatu nie utworzono w ramach projektów realizowanych w powiatach aleksandrowskim, rypińskim, mogileńskim, nakielski, mieście Grudziądz, sępoleńskim, świeckim i wąbrzeskim. Ponad połowa wartości wskaźnika produktu "Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) „ realizowana jest w podregionie włocławskim (139 etatów, tj. ponad 54%). Natomiast w podregionie bydgosko-toruńskim zostało utworzonych 86 etatów (34%), a w podregionie grudziądzkim 31 etatów (12%). Wskaźnik rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)" realizowany jest głównie w podregionie bydgosko-toruńskim (724,2 etatu, tj. 48%). W podregionie włocławskim utworzone zostanie 489,8 etatu (tj. 30%), a w podregionie grudziądzkim 323 etaty (tj. 21%). Zdecydowanie najwięcej etatów zostanie utworzonych (wskaźnik produktu) przez beneficjentów reprezentujących sekcję O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne oraz sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe i sekcję I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja jeżeli chodzi o wskaźnik rezultatu "Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) „, gdzie wyraźnie dominują beneficjenci reprezentujący sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe planujący utworzyć 771, 75 etatu tj. niemal 50% wszystkich.</p>
1.4 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy wartości dofinansowania inwestycji realizowanych przez przedsiębiorstwa?	<p>Wartość dofinansowania zawartych umów poddawanych analizie w niniejszym badaniu dotyczących wsparcia bezpośredniego i pośredniego przedsiębiorczości do 1 marca 2013 roku wyniosła 931 500 701 PLN, co stanowi około 30% wszystkich środków zakontraktowanych w ramach Osi I-VII RPO WK-P. Najwyższa wartość dofinansowania trafiła do beneficjentów działań 5.2 (ponad 352 mln PLN), 5.1 (prawie 176, 5 mln PLN) oraz 6.2 (prawie 165, 5 mln PLN). Ponad połowa (54, 2%) dofinansowania została wykorzystana przez beneficjentów realizujących projekty w podregionie bydgosko-toruńskim. 28,1% środków trafiło do podregionu włocławskiego, a 17, 7% do podregionu grudziądzkiego. Najwyższa wartość dofinansowania trafiła do projektów realizowanych przez beneficjentów reprezentujących sekcję C PKD (Przetwórstwo przemysłowe) - 23, 3% wszystkich zakontraktowanych środków. Relatywnie dużo (w porównaniu do innych sekcji) trafiło też do beneficjentów prowadzących działalność w ramach sekcji O (Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne - JST) - 20, 16% oraz sekcji K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa - IOB) - 16,9%. W sumie do tych trzech sekcji trafiło więc 60% wszystkich środków przeznaczonych na bezpośrednie i pośrednie wsparcie przedsiębiorstw zakontraktowanych do 1 marca 2013 roku. Do beneficjentów z 7 sekcji PKD trafiło po mniej niż 1% dofinansowania.</p>
1.5 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy inwestycji ze względu na: wielkość zatrudnienia, formę prawną, wysokość dochodów / obrotów przedsiębiorstw, sposób finansowania inwestycji, zasięg terytorialny?	<p>Wśród beneficjentów - przedsiębiorców RPO WK-P dominują podmioty zatrudniające na stałe do 9 pracowników oraz od 10 do 49 pracowników. Najwięcej beneficjentów-przedsiębiorców zatrudniających do 9 pracowników realizowało projekty na terenie podregionu włocławskiego, natomiast najwięcej największych firm (zatrudniających powyżej 250 pracowników) w podregionie bydgosko-toruńskim. Analizie poddano również wielkość przedsiębiorstwa ze względu na liczbę zatrudnionych pracowników według wiodącej sekcji PKD danego beneficjenta. Wśród przedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników dominują przedsiębiorstwa sekcji - Handel hurtowy i detaliczny (28, 6%) i sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (23,4%). W pozostałych kategoriach przedsiębiorstw ze względu na liczbę zatrudnionych pracowników dominują te z sekcji C - Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 43, 4% dla 10-49 pracowników, 72, 2% dla 50-249 pracowników i 66, 7 dla kategorii powyżej 250 pracowników). Na uwagę zasługuje jeszcze relatywnie duży udział w kategorii 10-49 pracowników - sekcji F - Budownictwo (14, 5%); (najwyższy w porównaniu do innych kategorii).</p> <p>Ponad 85% projektów pośrednio i bezpośrednio wspierających przedsiębiorców w ramach RPO WK-P jest realizowanych przez przedsiębiorców. Niemal 10% to projekty, w których beneficjentami są JST, a 2,1% stanowią projekty</p>

	<p>realizowane przez IOB. Dominującymi formami prawnymi wśród przedsiębiorców są osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - mikroprzedsiębiorstwo (36,9% wszystkich przedsiębiorców - beneficjentów) i osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - małe przedsiębiorstwo (13,6%). Najwięcej projektów (w porównaniu do innych podregionów) wspierających przedsiębiorstwa realizowanych przez samych przedsiębiorców jest w podregionie włocławskim - 85,9%, przy 84,3% w podregionie bydgosko-toruńskim i 82,8% w podregionie grudziądzkim.</p> <p>Najwięcej spośród beneficjentów-przedsiębiorców RPO WK-P sfinansowało wkład własny do realizowanego projektu ze środków własnych (84,3%) oraz z kredytu (37,1%). Analizując źródło wkładu własnego według podregionów należy zwrócić uwagę na duże dysproporcje, jeżeli chodzi o korzystanie z kredytów jako źródła finansowania. W podregionie bydgosko-toruńskim z tego źródła skorzystało 28% beneficjentów, podczas gdy w podregionie włocławskim 43,9%, a w podregionie grudziądzkim niemal co drugi beneficjent (46%). Z kolei analiza źródła wkładu własnego według wiodącej sekcji PKD beneficjenta pokazuje, że przedstawiciele sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle częściej niż ogół beneficjentów korzystali z kredytów (42,2% beneficjentów tej sekcji skorzystało z kredytu jako źródła finansowania wkładu własnego), natomiast przedsiębiorcy z sekcji F - Budownictwo rzadziej (31,6% skorzystało z kredytu).</p>
1.6 Jaki jest rozkład przestrzenny, terytorialny i branżowy wskaźników efektywności kosztowej dla kolejnych osi priorytetowych i działań?	<p>Średnia wartość projektu wspierającego przedsiębiorstwa (na podstawie umów podpisanych do 1 marca 2013 roku) wynosi 2,029 mln PLN przy średniej wartości dofinansowania 1,065 mln PLN. Należy pamiętać jednak, że poziom tych średnich jest ściśle skorelowany z działaniem, ponieważ np. średnia wartość projektu w działaniu 5.4 wynosi 39,2 mln PLN przy średnim dofinansowaniu 27,3 mln PLN, a średnia wartość projektu w działaniu 5.5 wynosi 277,3 tys. PLN przy średnim dofinansowaniu na poziomie 212,4 tys. PLN. Posługując się dalej miarą średniej należy stwierdzić, że najwyższą średnią wartość mają projekty realizowane w podregionie włocławskim (2,25 mln PLN; średnie dofinansowanie 1,05 mln PLN), natomiast najniższą w podregionie grudziądzkim (1,88 mln PLN; średnie dofinansowanie 0,91 mln PLN). Biorąc pod uwagę wiodącą sekcję PKD beneficjenta należy ocenić, że największą wartość dofinansowania uzyskali beneficjenci reprezentujący sekcję K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (IOB) i sekcję P - Edukacja (średnio ponad 11 mln PLN), najniższą zaś średnia wartość projektu występuje u beneficjentów z sekcji H - Transport i gospodarka magazynowa (305 tys. PLN) i sekcji M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (502 tys. PLN).</p>
1.7 W jakim stopniu osiągnięto cele szczegółowe RPO WK-P w ramach analizowanych interwencji?	<p>Zgodnie z danymi GUS nakłady na działalność B+R ogółem w województwie kujawsko-pomorskim (w 2011 roku) na 1 mieszkańca wynosiły 89,3 PLN. W porównaniu do roku 2004 oznacza to więc wzrost o niemal 54%. Wydaje się, że osiągnięcie zakładanej w RPO WK-P wartości wskaźnika wydaje się realne, choć należy w tym celu odwrócić niekorzystną tendencję spadkową rozpoczętą w 2009 roku.</p> <p>W 2005 roku wartość wskaźnika "Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych/istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem" wynosiła dla województwa kujawsko-pomorskiego 7,24% (ostatnie miejsce w Polsce), natomiast w 2011 roku - 6,76% (co paradoksalnie, przy zmniejszeniu się realnej wartości wskaźnika, pozwoliło województwu awansować na 8. miejsce na skali kraju). Może to być wynikiem ogólnokrajowej tendencji spadkowej. Należy też zauważyć, że w latach 2008-2009 wartość wskaźnika zdecydowanie wzrosła (powyżej średniej krajowej).</p> <p>Wskaźnik wartości dodanej brutto pokazuje wartość wszystkich wyrobów i usług wytworzonych przez wszystkie krajowe podmioty pomniejszoną o koszty związane z ich wytworzeniem. Wartość dodana brutto opisuje przyrost wartości dóbr w danym okresie. Wartość wskaźnika od 2004 roku (rok bazowy) nieustannie rośnie (średnio 5% w skali roku) osiągając w 2010 roku wartość 81,86 tys. zł/ 1pracownika (niemal 90% zakładanej w RPO WK-P wartości wskaźnika w 2013 roku). Zakładając, nawet niższy (niż średni do tej pory), przyrost wskaźnika do 2013 należy uznać, że zakładana w RPO WK-P wartość wskaźnika zostanie osiągnięta.</p>

Obszar badawczy 2 - Opis i ocena działań podjętych przez IZ w kierunku wsparcia przedsiębiorczości

Pytanie	Odpowiedź
Ocena efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P	
2.1. Jak można ocenić efektywność wydatkowania środków z RPO WK-P w ramach działań objętych badaniem?	Zaproponowano ocenę kryterium efektywności z punktu widzenia konieczności poniesienia nakładów na osiągnięcie wartości danego wskaźnika. Liczba tworzonych miejsc pracy jest kluczowym wskaźnikiem w szczególności dla dwóch poddziałań tj. 5.2.1 oraz 5.2.2.
2.2. Próba oceny czy podobne projekty (wspierające przedsiębiorczość) do tych realizowanych w ramach RPO WK-P są na w warunkach rynkowych (np. bez wsparcia z funduszy UE) realizowane bardziej lub mniej efektywnie?	Najbardziej efektywne kosztowo w celu wygenerowania jednostkowej wartości wskaźnika „liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów” jest wspieranie projektów w ramach poddziałania 5.2.1 (88 697 PLN na utworzenie 1 nowego etatu). W drugiej kolejności najbardziej efektywne okazały się projekty z poddziałania 5.2.2 (146 689 PLN na utworzenie 1 nowego etatu).
2.3. W odniesieniu do oceny efektywności wydatkowania środków z RPO WK-P zaprezentowane zostaną zestawienia i analizy z uwzględnieniem następujących cech (...)	Projekty wdrażane w ramach RPO WK-P są realizowane efektywnie. Niektórzy wnioskodawcy korzystając z dofinansowania ze środków UE starali się zrealizować szersze zakresy rzeczowe projektów, niż wynikałoby to z ich realnych potrzeb. Skutecznym narzędziem do kontrolowania tego procesu jest ocena WoD (w tym stosowanie kryteriów oceny, pozwalających premiować projekty najbardziej efektywne). Najwięcej konkursów ogłaszanych było w ramach działań: 5.1 (5 naborów), 5.4 (5 naborów), 5.5 (6 naborów) oraz 7.1 (5 naborów). Najmniej z kolei w działaniu 4.3 (3 nabory), 5.3 (3 nabory) oraz 5.6 (2 nabory).
Ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów	
2.4. W jaki sposób konstruowano kryteria formalne, strategiczne i merytoryczne dla poszczególnych konkursów w ramach kolejnych osi priorytetowych i działań?	Kryteria wyboru projektów stanowią kluczowy instrument selekcji projektów na każdym z etapów oceny. Kryteria wyboru projektów w ramach RPO WK-P sprzyjają realizacji celów zarówno Strategii Lizbońskiej, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, jak i Strategii Rozwoju Województwa. Ponadto kryteria są zgodne z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.
2.5. Czy system oceny projektów był wystarczająco selektywny ze względu na cele szczegółowe RPO WK-P zarówno w ujęciu jakościowym jak i ilościowym (wskaźnikowym)?	Stosowane w RPO WK-P kryteria wyboru projektów i warunki konkursowe zapewniają przyjęcie do realizacji inwestycji gwarantujących trwałość, skuteczność i efektywność podjętych zamierzeń. Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych konkursów były konstruowane m.in. przez pracowników IZ. Istotną rolę w procesie tworzenia i późniejszych modyfikacji przyjętych kryteriów pełnił także Komitet Monitorujący.
2.11. Jak można ocenić przyjęte warunki konkursowe?	Ponadto przedstawiciele IZ dysponowali także różnymi narzędziami wspomagającymi, jak np. zewnętrzne ekspertyzy / analizy w przedmiotowym obszarze. Warunki realizowanych konkursów były zróżnicowane. Wprowadzone zapisy służyły stymulowaniu popytu wnioskodawców w ramach poszczególnych naborów oraz optymalnemu dopasowaniu składanych projektów do potrzeb województwa.
2.6. W ramach których konkursów zainteresowanie aplikacją o środki UE było: niskie (aplikacja na mniejszą kwotę niż alokacja na konkurs - np. w działaniu 5.4 czy 5.3)? w ramach których wysokie (np. działanie 5.2 czy 5.5)?	Działania, w których nie było dużego zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie to: <ul style="list-style-type: none">• Działanie 4.3 (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała 14% dostępnej alokacji),• Działanie 5.3 (w pierwszym konkursie wartość złożonych WoD pokrywała zaledwie 6% dostępnej alokacji). Działania, w których zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie było wyjątkowo duże to: <ul style="list-style-type: none">• Poddziałanie 5.2.1 (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich trzech naborach o odpowiednio: 260%, 1271% i 367%).• Poddziałanie 5.2.2 (przekroczenie dostępnej alokacji odnotowano we wszystkich czterech naborach o odpowiednio: 865%, 32% i 1667% i 653%).
2.7. Czy w działaniu 4.3 (projekty inwestycyjne mające	Blisko 21% ankietowanych respondentów badania CATI (beneficjenci) wskazało, iż planuje aplikować o dofinansowanie w ramach tego konkursu oraz 8,5%

<p>na celu rozwój komercyjnych e-usług) istnienie odpowiedniej ilości firm zainteresowanych oferowanym dofinansowaniem w tym zakresie (liczba MMŚP przedsiębiorstw w regionie, branże mogące być zainteresowane wdrożeniem e-usług)</p>	<p>respondentów badania CAWI.</p> <p>Ankietowani beneficjenci (CATI) planują złożyć 51 wniosków, z czego 27 na ogólną kwotę 9 mln 650 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 357 tys., mediana: 200 tys.),</p> <p>Ankietowani wnioskodawcy (CAWI) planują złożyć 11 wniosków, z czego 3 na ogólną kwotę 600 tys. PLN (średnia wartość projektu: ok. 200 tys., mediana: 100 tys.).</p> <p>Powyższe dane pozwalają przypuszczać, iż zaplanowana alokacja na konkurs w wysokości 4 198 800 PLN powinna zostać rozdysponowana.</p> <p>45,1% ankietowanych w CATI (n=244) beneficjentów wskazało, iż w ich przedsiębiorstwie/instytucji są wykorzystywane e-usługi.</p> <p>E-usługi są najczęściej wykorzystywane wśród przedsiębiorców z sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (62,2%), sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (57,1%) oraz sekcji Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (54,5%).</p> <p>Z przeprowadzonych analiz wynika, iż wśród beneficjentów RPO WK-P 20% przychodów pochodzi z transakcji realizowanych za pomocą Internetu.</p>
<p>2.8. Jakie konsekwencje niosło za sobą zbyt duże / zbyt małe zainteresowanie aplikowaniem o środki na wspieranie przedsiębiorczości (np. konieczność przesuwania środków w ramach działań, powtarzanie konkursów)?</p>	<p>Konsekwencją zbyt małego zainteresowania wnioskodawców aplikowaniem jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność przesuwania środków między działaniami (przesunięcie alokacji z działania 4.3 do działania 4.2), • konieczność ponownego organizowania / ogłaszania konkursów (działanie 7.1), • opóźnione wydatkowania środków UE, • problemy / opóźnienia w realizacji założonych w RPO wskaźników. <p>Konsekwencją zbyt wysokiego zainteresowania wnioskodawców aplikowaniem jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność zaangażowania pracowników IZ w ocenę dużej liczby wniosków (np. poddziałania 5.2.1, 5.2.2), • powstanie negatywnego wizerunku o RPO WK-P wśród przedsiębiorców, którzy mają niską szansę na pozyskanie dofinansowania (w poddziałaniach 5.2.1 i 5.2.2 co piąty wnioskujący otrzymał dofinansowanie), • opóźnienie w ocenie wniosków w skutek ich dużej ilości, skutkuje trudnościami dla wnioskodawcy (który w większości bez gwarancji współfinansowania z UE nie rozpocznie realizacji projektu).
<p>2.9. Czy i jeśli tak, jakie należałoby wprowadzić rozwiązania, aby wzmocnić zainteresowanie aplikowaniem? Rekomendacje również na przyszły okres programowania.</p>	<p>W celu wzmocnienia zainteresowania aplikowaniem w ramach RPO WK-P należy przede wszystkim kontynuować obecnie prowadzone przez IZ działania informacyjno-promocyjne.</p> <p>Równie istotne jest jak najwcześniejsze ogłoszenie dokumentacji konkursowej (tak by wnioskodawca był w stanie się odpowiednio przygotować do aplikowania) oraz także jednoznaczność przyjętych zapisów i ich niezmiennosc w trakcie prowadzenia naborów.</p>
<p>2.10. W których konkursach / działaniach pojawiało się najwięcej problemów na etapie oceny składanych wniosków / realizacji i rozliczania projektów (np. konieczność uzupełniania dokumentów przez wnioskodawców, odrzucanie wniosków z przyczyn formalnych)?</p>	<p>Najwięcej problemów na etapie oceny składanych WoD pojawiło się w poddziałaniu 5.2.1 (średnio 23% ogółu złożonych wniosków otrzymało dofinansowanie) oraz 5.2.2 (średnio 22% ogółu wniosków otrzymało dofinansowanie). W tych dwóch działaniach bardzo dużo projektów odpadało na etapie oceny formalnej.</p> <p>Konieczność przedłużenia czasu trwania oceny formalnej wystąpiła w: działaniu 4.3 (28/IV/4.3./2010), 12/IV/4.3/2009, poddziałaniu 5.2.1 (4/V/5.2.1/2008, 32/V/5.2.1/2010), poddziałaniu 5.2.2 (6/V/5.2.2/2008, 20/V/5.2.2/2009, 21/V/5.2.2/2009), działaniu 5.5 (9/V/5.5/2009) oraz 6.2 (13/VI/6.2/2009).</p> <p>Zasadniczo znaczącym problemem w poddziałaniu 5.2.1 oraz 5.2.2 była duża liczba wniosków, jaką przedstawiciele IZ musieli ocenić.</p> <p>IZ również podejmowała decyzje w zakresie wydłużenia terminów prowadzenia oceny merytorycznej (np. działanie 6.2, konkurs: 13/VI/6.2/2009 oraz działanie 5.4 (nr 48/V/5.4/2010) - koniecznością skierowania WoD do zewnętrznej ekspertyzy.</p>

Ocena bezpośrednich i pośrednich form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P	
2.12. Jaka jest ocena bezpośrednich i pośrednich (np. występujących w działaniach 5.1 i 5.6) form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P? Które są bardziej efektywne?	Głównie formy wsparcia przedsiębiorców przyjęte w RPO WK-P 2007-2013 to działania kierowane bezpośrednio do przedsiębiorców w formie pomocy bezzwrotnej płatności i zaliczek. Można zatem uznać bezzwrotną pomoc oferowaną w ramach RPO WK-P za skuteczne narzędzie wsparcia przedsiębiorców. Rekomenduje się utrzymanie bezpośredniego charakteru pomocy w ramach wsparcia dla przedsiębiorstw w kolejnym okresie dofinansowania RPO WK-P. Zasadne będzie ukierunkowanie wsparcia przedsiębiorców na kluczowe sektory o randze ponadregionalnej gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego i ich konkurencyjność. Dla uzyskania efektu funkcjonalnej dywersyfikacji gospodarki wiejskiej zasadne będzie wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw działających w branży pozarolniczej. Zaleca się nadanie priorytetu dla pozostałych sektorów smart specialization oraz dla usług – uwzględniających znacznie większe zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze, kulturalne kierowane do ludności starszej.
2.13. W jaki sposób beneficjenci finansują wkład własny w projekty (środki własne, pożyczki, kredyty, leasing)?	Z analiz dotyczących finansowania projektów przez firmy będące beneficjentami RPO WK-P wynika, że mikro i małe firmy w niewielkim stopniu korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania. W przeważającej większości przypadków przedsiębiorcy finansowali projekty ze środków własnych (84%). Pozytywnie należy ocenić wysoki odsetek przedsiębiorstw deklarujących finansowanie wkładu własnego z kredytu (37%).
2.14. Jakie są efekty wsparcia pośredniego zwłaszcza dla IOB z uwzględnieniem sytuacji beneficjentów końcowych (działanie 5.1) oraz charakter i zakres wsparcia udzielonego na kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje (działanie 5.6)?	Z analizy przeprowadzonej na potrzeby wskazania efektów realizowanych przedsięwzięć z zakresu przedsiębiorczości wynika, że firmy zwracają uwagę na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej na obszarze oraz lepsze poznanie instytucji otoczenia biznesu w swoim regionie. Należy zatem pozytywnie ocenić efekty udzielonego wsparcia pośredniego. Oprócz korzystania ze środków unijnych przedsiębiorcy dostrzegają powoli rodzącą się współpracę firm i przedsiębiorstw z IOB. Program po renegocjacjach dopuszcza finansowanie kompleksowego uzbrojenia terenów, również w sieci ciepłownicze i telekomunikacyjne. Proponuje się zatem uwzględnienie tego problemu w programowaniu RPO na lata 2014-2020.
Ocena procesu wdrażania projektów	
2.15. W jaki sposób analizowano ryzyka zewnętrzne i wewnętrzne związane z wdrażaniem inwestycji? Jak im zapobiegano?	<p>Poprzez ocenę wniosków składanych w ramach konkursów zgodnie z kryteriami oceny IZ dokonywała weryfikacji poprawności analizy ryzyka zewnętrznego i wewnętrznego związanego z wdrażaniem inwestycji. Podczas oceny merytorycznej wniosku (ocena Biznes Planu) szczegółowo analizowano możliwe ryzyka związane z realizacją inwestycji.</p> <p>W celu pomocy wnioskodawcom w przygotowaniu dokumentacji konkursowej, IZ przygotowała szczegółowe Wytyczne przygotowania Studiów Wykonalności i biznes planu. Wytyczne IZ dotyczyły poszczególnych działań RPO WK-P. Realizowane przez IZ szkolenia dla przedsiębiorców dedykowane były obszarom przygotowania dokumentacji aplikacyjnej oraz analizie ryzyk związanych z wdrażaniem inwestycji.</p>
2.16. Jakie działania podejmowała IZ RPO WK-P, aby zoptymalizować koszty zarządzania poszczególnymi działaniami skierowanymi do przedsiębiorców, zarówno na etapie oceny, realizacji, monitoringu i kontroli?	<p>Pośród działań IZ wpływających na zmniejszenie kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców można wymienić prowadzenie strony internetowej dedykowanej Programowi, opracowanie podręcznika Vademecum beneficjenta, szkolenia dla potencjalnych beneficjentów, przygotowany został Generator Wniosków Aplikacyjnych. Należy pozytywnie ocenić działania IZ służące ograniczeniu kosztów zarządzania działaniami skierowanymi do przedsiębiorców. Badani przedsiębiorcy w większości ocenili, że nie mieli problemu z dotarciem do informacji na temat RPO W-KP (63%). Nie rozwiązano jednak problemu systemowego udzielania informacji o stanie sprawy i poziomie oceny wniosków aplikacyjnych, co mogło wpłynąć na podniesienie kosztów organizacyjnych zarządzania Programem. Wzorem rozwiązań przyjętych w województwie śląskim, rekomendujemy wprowadzenie funkcjonalności w systemie zapewniającym przekazanie wnioskodawcy informacji o aktualnym etapie rozpatrywania wniosku pomocowego ze wskazaniem osoby odpowiedzialnej za ten etap.</p>
Ocena działań szkoleniowych podejmowanych przez IZ	
2.17. Jakie działania realizowała IZ w zakresie oferty szkoleń skierowanych do przedsiębiorców oraz sposobu i zakresu promocji, informacji	<p>W ramach RPO funkcjonują m.in. następujące instrumenty o charakterze informacyjno-promocyjnym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strona internetowa www.mojregion.eu (strona www poświęcona funduszom europejskim w Województwie Kujawsko-Pomorskim)

o ogłaszanych konkursach i upowszechniania wiedzy o możliwościach otrzymania dofinansowania ze środków RPO WK-P?	<p>zawierająca dokumenty i informacje dotyczące wszystkich programów unijnych realizowanych w regionie),</p> <ul style="list-style-type: none"> • punkty informacyjne RPO, • szkolenia, • konferencje, seminaria, warsztaty, • reklamy, broszury, ulotki, plakaty, foldery, gazetki, biuletyny, filmy, imprezy plenerowe. <p>Pierwsze szkolenie związane z ocenianymi działaniami zostało przeprowadzone w 2008 r. Były to szkolenia dla potencjalnych beneficjentów RPO przeprowadzone w starostwach powiatowych.</p> <p>Od tego momentu przeszkolone zostały 1933 osoby. Dobór tematyki szkoleń był bardzo szeroki i kompletny tj. dotyczył: ogólnych informacji o działaniach, w których przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie, uszczegółowionych informacji dotyczących przygotowania WoD dla różnych działań oraz wdrażania, rozliczania i kontroli realizacji projektów dla przedsiębiorców, którzy otrzymali dofinansowanie.</p> <p>Średnio w szkoleniach uczestniczyło ok. 38 osób (prowadzone były szkolenia z mniejszymi grupami tj. 18-20 osób, ale także i z większą liczbą osób jak np. 50 osób).</p> <p>Beneficjenci RPO bardzo wysoko ocenili jakość i użyteczność szkoleń dotyczących zarówno przygotowania dokumentacji aplikacyjnej jak i poprawnej realizacji i rozliczania projektu. Rekomenduje się kontynuowanie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych i szkoleniowych.</p>
--	--

Obszar badawczy 3 - Ocena wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarki regionu

Pytanie	Odpowiedź
Ocena efektu brutto inwestycji	
3.1. Jaki jest efekt brutto realizowanych inwestycji w ujęciu branżowym (udział w PKB regionu) w skali całego województwa?	<p>Inwestycje RPO WK-P realizowane były głównie w branżach przetwórstwa przemysłowego, które generują największy przyrost PKB w regionie¹²⁴. Biorąc pod uwagę średnioroczny przyrost PKB w latach 2008-2012 o wysokości 2%, wkład brutto inwestycji RPO WK-P w roczny przyrost PKB można oszacować na poziomie nieprzekraczającym 0,01%. Biorąc jednak pod uwagę zdiagnozowany w trakcie badania efekt dźwigni oraz efekty mnożnikowe dofinansowanego przetwórstwa przemysłowego, należy przyjąć, iż w perspektywie n+2 udział inwestycji RPO WK-P w PKB regionu będzie większy.</p>
3.2. Jaki jest efekt brutto realizowanych inwestycji w skali przedsiębiorstwa ze względu na: zmianę kondycji finansowej przedsiębiorstwa (procentowy wzrost przychodów); zmianę oferowanych przez przedsiębiorstwo produktów/usług (ilościowa, jakościowa, wartościowa – koszt produktu/usługi); rozszerzenie obszaru działalności przedsiębiorstwa na inne / sąsiednie rynki (lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe); zmianę udziału przedsiębiorstw	<p>Beneficjenci RPO WK-P mogą odnotować wzrost konkurencyjności swoich przedsiębiorstw w wyniku interwencji Programu, co przejawia się poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost wyniku finansowego firm, wyrażanego przychodem netto (szczególnie w podregionie wrocławskim i bydgosko-toruńskim), • wzrost nakładów inwestycyjnych na środki trwałe (82% deklaruje poniesienie nakładów inwestycyjnych na zakup nowych środków trwałych, a także ¾ twierdzi, że nakłady te wiązały się z wprowadzeniem nowych usług/produktów na rynek oraz unowocześnieniu port folio), • zmniejszenie jednostkowego kosztu produktu/usługi w skali przedsiębiorstwa, • wzrost produktywności pracy w przedsiębiorstwie, • rozszerzenie rynku zbytu i sprzedaży zarówno w obrębie regionu jak i poza regionem, • rozpoczęcie sprzedaży eksportowej (częściej niż co 7 beneficjent),

¹²⁴ Inteligentna specjalizacja w województwie kujawsko-pomorskim, PAG Uniconsult, 2012

<p>w poszczególnych rynkach (lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym); zmianę pozyskiwanych przez przedsiębiorstwo klientów (ilościowa i jakościowa – np. zmiana grupy docelowej); zmianę organizacyjną przedsiębiorstwa; wzrost liczby miejsc pracy, w tym liczby miejsc pracy wysokiej jakości; wzrost zasobów trwałych, dodatkowe nakłady inwestycyjne (efekt indukcji z inwestycji współfinansowanych z RPO WK-P); wzrost częstości i jakości korzystania z narzędzi TIK jako instrumentu konkurencyjności; wzrost inwestycji pro-środowiskowych (zielone technologie, technologie niskoemisyjne, energooszczędne, itp.)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> wzrost eksportu swoich produktów (co czwarty badany), rozszerzenie liczby kontrahentów (dostawców, klientów) - 79% beneficjentów, uruchomienie kolejnych inwestycji w przedsiębiorstwach, które uzyskały dofinansowanie (dominujący udział nakładów na środki trwałe, nieruchomości oraz na wartości niematerialne i prawne towarzyszące poziomemu transferowi technologii), przyrost zatrudnienia w całej populacji beneficjentów (średni wzrost liczby miejsc pracy na przedsiębiorstwo na poziomie 4,34; najczęściej zatrudniano wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych). <p>Blisko 40% badanych beneficjentów RPO WK-P twierdzi, iż wdrożyło w ramach realizowanej interwencji technologie wspierające środowisko. Respondenci deklarują najczęściej realizację inwestycji pro środowiskowych w zakresie ochrony powietrza, oszczędności energii i gospodarki odpadami.</p>
<p>Ocena efektu netto inwestycji</p>	
<p>3.3. Jaki jest efekt netto realizowanych inwestycji ze względu na w/w zmienne (w oparciu o pomiar w grupie kontrfaktycznej)?</p>	<p>Efekt netto:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzrost przychodów netto (rozwoju sprzedaży) przez beneficjentów (interwencje RPO WK-P wpłynęły na wzrost przychodów netto przedsiębiorstwa głównie w podregionach: wrocławskim i bydgosko-toruńskim), a także zahamowanie tendencji spadkowej przychodów netto przedsiębiorstw (we wszystkich podregionach) - w rezultacie efekt netto interwencji RPO WK-P 2007 – 2013 w zakresie wpływu na wynik finansowy firmy pod koniec 2012 roku można oszacować na poziomie 7,5% wzrostu przychodów (5% wzrost brutto plus uniknięcie straty na poziomie 2,5%); Wzrost netto jest szczególnie duży w przypadku firm liczących od 10 do 49 pracowników – wynosi 28%; Wzrost nakładów inwestycyjnych (uwolnienie środków własnych w wyniku uzyskania dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013 zaskutkowało średnio o 28% wyższymi nakładami inwestycyjnymi netto w 2012 roku niż wśród przedsiębiorstw z grupy kontrfaktycznej); Wzrost aktywności na rynkach zagranicznych (wzrost eksportu na poziomie 3,8%); Zahamowanie dynamiki spadku zatrudnienia wśród beneficjentów (szczególnie przedsiębiorstw dużych, zatrudniających powyżej 250 pracowników oraz wśród beneficjentów z podregionu wrocławskiego i grudziądzkiego, a także bezwzględny wzrost zatrudnienia do końca 2012 roku w skali całego regionu); W przedsiębiorstwach, które nie realizowały interwencji liczba miejsc pracy spadła o 2162 miejsc pracy, co daje spadek 3,46 etatów w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej w porównaniu ze wzrostem 4,34 etatów wśród beneficjentów; Wzrost zatrudnienia wśród beneficjentów (efekt netto wpływu interwencji RPO WK-P w zakresie wzrostu zatrudnienia w skali regionu to nie więcej niż 1,3 nowe, wygenerowane miejsca pracy na beneficjenta w okresie od realizacji interwencji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku); <p>Realizacja interwencji RPO WK-P 2007-2013 nie różnicuje częstości korzystania z TIK w grupie beneficjentów i w grupie przedsiębiorstw lustrzanych. Mniej więcej taki sam odsetek (69% beneficjentów i 66% przedsiębiorców z grupy kontrolnej) deklaruje korzystanie z informatycznych systemów zarządzania.</p> <p>Beneficjenci RPO WK-P częściej niż przedsiębiorstwa z grupy kontrolnej sprzedają swoje produkty przez Internet (53% versus 32%). Ta zależność wskazuje na większy potencjał internacjonalizacji działań biznesowych przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 w porównaniu z lustrzanymi przedsiębiorstwami z grupy kontrfaktycznej.</p> <p>Średni udział przychodów z e-sprzedaży w strukturze sprzedaży w ujęciu</p>

	jakościowym przedsiębiorstwa jest relatywnie wyższy wśród beneficjentów niż w grupie kontrolnej (odpowiednio 21% i 18% udział e-sprzedaży)
3.4. Jaki jest wpływ realizowanych inwestycji na niwelowanie skutków kryzysu finansowego?	Inwestycje poniesione na rozbudowę powierzchni, budowę nowych obiektów przyczyniły się do wzrostu indeksu produkcji budowlano-montażowej w okresie realizacji Programu, a wzrost miejsc pracy netto wraz z efektem dochodowym przyczynił się do wzrostu indeksu sprzedaży detalicznej. Zaobserwowane w wyniku interwencji RPO WK-P 2007-2013 rozszerzenie zakresu sprzedaży produktów przy wzroście przychodów netto wpływa na poprawę dynamiki wskaźnika wzrostu produkcji przemysłowej w kluczowych sektorach regionu.
3.5. Czy w trakcie realizowania interwencji wystąpił efekt substytucji (zamiany) np. w zakresie wyparcia dotychczasowych przedsiębiorstw, zatrudnienia, itp.?	Opisywany w rozdziale wyżej efekt brutto interwencji RPO WK-P w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy oznaczał średnio przyrost liczby miejsc pracy na przedsiębiorstwo na poziomie 4,34. W populacji przedsiębiorstw kontrfaktycznych dynamika zatrudnienia w ujęciu bezwzględnym przyjmuje wartości ujemne. Łącznie w porównanym okresie od zakończenia realizacji interwencji RPO WK-P do końca 2012 roku w przedsiębiorstwach, które nie realizowały interwencji liczba miejsc pracy spadła o 2162, co daje spadek 3,46 etatów w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej w porównaniu ze wzrostem 4,34 etatów wśród beneficjentów. Struktura zredukowanych miejsc pracy netto ¹²⁵ w przedsiębiorstwach z grupy kontrfaktycznej odpowiada kwalifikacjom nowozatrudnionych w przedsiębiorstwach – beneficjentach RPO WK-P, co świadczy o ryzyku wystąpienia efektu substytucji. Można więc oszacować efekt netto wpływu interwencji RPO WK-P w zakresie wzrostu zatrudnienia w skali regionu na nie więcej niż 1,3 nowe, wygenerowane miejsca pracy na beneficjenta w okresie od realizacji interwencji w ramach RPO WK-P do końca 2012 roku czyli łącznie 811 nowych miejsc pracy, głównie w kategorii pracowników merytorycznych, specjalistów oraz niewykwalifikowanych pracowników produkcyjnych.
3.6. Czy w trakcie realizowania interwencji wystąpił efekt dźwigni? Czy wsparcie udzielone przedsiębiorstwom w ramach RPO WK-P spowodowało lub może spowodować wykreowanie dalszych planów inwestycyjnych przedsiębiorstwa, w szczególności w zakresie nowoczesnych technologii?	Można oszacować, iż jedna złotówka dofinansowania wygenerowała dodatkowe 18 groszy na inwestycje w środki trwałe ze środków prywatnych poza interwencją realizowaną w ramach RPO WK-P. Przyrost miejsc pracy netto w wysokości 811 nowych miejsc pracy wygenerował średnio 31 629 000 PLN dochodu na koniec 2012 roku. Efektem tym towarzyszył wzrost liczby klientów i dostawców, co wskazuje na animacyjną rolę beneficjentów RPO WK-P na regionalnym rynku. Można także stwierdzić, że środki własne przedsiębiorstwa, uwolnione poprzez uzyskanie dofinansowania w ramach RPO WK-P zostały przeznaczone nie tylko na inwestycje w nieruchomości i zakup środków trwałych. Co piąty beneficjent RPO WK-P deklaruje przeznaczenie ich na zakup wartości niematerialnych i prawnych (w tym głównie oprogramowania i licencji na systemy informatyczne), o czym napisano w rozdziale opisującym efekt brutto realizowanych interwencji.
3.7. Czy w wyniku realizowania interwencji wystąpił efekt dodatkowości? W jaki sposób uzyskane przez przedsiębiorstwa dofinansowanie w ramach RPO WK-P wpływa lub może wpłynąć na dalszą ich zdolność do inwestowania, w tym w innowacje, przy użyciu innych źródeł finansowania?	Można zanotować efekty dodatkowości – wzrost inwestycji, wygenerowanych dzięki uwolnieniu środków własnych, po uzyskaniu dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013. Dodatkowo wygenerowane inwestycje zostały sfinansowane głównie ze środków własnych a nie z instrumentów zwrotnych.
3.8. Czy wystąpił efekt jałowej straty (częściowej lub całkowitej)? Czy wystąpił efekt zachęty?	Z deklaracji beneficjentów RPO WK-P wynika, że efekt zachęty został zachowany. Zaledwie 8,5% beneficjentów deklaruje, że zrealizowałyby inwestycję bez współfinansowania z RPO WK-P w tym samym czasie i w tym samym zakresie. Zaledwie co trzeci przy tym deklaruje, że zrezygnowałby z realizacji inwestycji w przypadku braku dofinansowania. Z deklaracji wnioskodawców, którzy w odpowiadającym okresie nie otrzymali dofinansowania wynika jednak, że

¹²⁵ Poprzez redukcje miejsc pracy netto w danej kategorii zawodowej rozumie się zredukowane miejsca pracy po odjęciu nowozatrudnionych osób w danej kategorii.

	częściej niż co drugi z nich nie zrealizował zamierzonego projektu bez dofinansowania z RPO WK-P 2007-2013. Efekt jałowej straty w populacji wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania nie przekroczyłby 13,5%.
3.9. Czy w wyniku realizowania inwestycji wystąpiły efekty mnożnikowe (dochodowy, dostawcy?) W jakich branżach są największe?	W okresie od realizacji inwestycji RPO WK-P do końca 2012 roku większość badanych beneficjentów rozszerzyła liczbę klientów. Liczbę dostawców zwiększył blisko co drugi badany. Wśród respondentów, którzy zakończyli realizację projektu udział przedsiębiorstw, które rozszerzyły liczbę kontrahentów (dostawców, klientów) wyniósł 79%. Zwiększenie liczby klientów i dostawców deklarują przedstawiciele wszystkich branż.
3.10. Czy wystąpił efekt synergii z innymi interwencjami, realizowanymi z innych funduszy w skali przedsiębiorstwa?	W ramach interwencji, realizowanych przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013 nie zaobserwowano efektu synergii z innymi inwestycjami, współfinansowanymi ze środków strukturalnych. Mniej niż 5% beneficjentów deklaruje realizację w obecnym okresie programowania projektów w ramach programów krajowych bądź regionalnego komponentu PO KL.
3.11. Jakie inne czynniki (np. rodzaj projektu, lokalizacja, branża, funkcjonowanie w ramach rozwiązań sieciowych, poziom umiędzynarodowienia działalności itp.) wpływają na skalę i charakter efektów mnożnikowych interwencji publicznej w zakresie wsparcia MŚP?	Kluczowe znaczenie ma lokalizacja beneficjenta. Największe efekty mnożnikowe można zaobserwować w sektorze firm usługowych ze szczególnym uwzględnieniem branży turystycznej powiatu tucholskiego, miasta Ciechocinek oraz Inowrocławia.
3.12. Jaka jest trwałość wsparcia udzielonego beneficjentom?	Trwałość udzielonego wsparcia zależy od podatności inwestycji na wahania koniunkturalne i cykliczne oraz kontynuacji działań systemowych w zakresie wzmocnienia infrastruktury otoczenia biznesu. Bez wątpienia inwestycje w sekcji przetwórstwa przemysłowego oraz w obsługującym go sektorze w regionie bydgosko-toruńskim można uznać za najtrwalsze ze względu na rosnący rynek branży oraz przewidywane w dokumentach strategicznych województwa (Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, aktualizowana RSI WK-P) dalsze celowe inwestycje dla wzmocnienia efektu oddziaływania. Większym ryzykiem natomiast obarczone są inwestycje w podregionie włocławskim i grudziądzkim. W podregionie włocławskim ryzyko zachowania trwałości inwestycji zależy od dalszych działań wzmocniających sektor turystyczno-zdrowotny oraz rozwijających łańcuchy produkcji w rolnictwie i przemyśle spożywczym. W podregionie grudziądzkim natomiast – inwestycje RPO WK-P nie spowodowały poprawy kondycji finansowej beneficjentów, choć pociągnęły za sobą dalsze inwestycje i wzrost zatrudnienia. Wydaje się więc, że ryzyko niskiej trwałości przedsięwzięcia w podregionie grudziądzkim jest znaczne.
3.13. Czy i w jaki sposób zrealizowane projekty przyczyniają się do rozwoju gmin/powiatów, na terenie których były realizowane (wymiar lokalny wsparcia)?	Analiza przestrzenna wyników przedstawionych w rozdziale wskazuje na wpływ interwencji RPO WK-P na wzmocnienie potencjału endogennego w ujęciu subregionalnym zarówno poprzez skierowanie strumienia wsparcia do odpowiednich wiodących branż jak i stymulowanie wzrostu zatrudnienia w de faworyzowanym subregionie włocławskim i grudziądzkim. Można uznać, iż wzrost przychodów netto beneficjentów w subregionie włocławskim i bydgosko-toruńskim przy zdiagnozowanym efekcie dźwigni i efektach dodatkowości przyczyni się do wzrostu dochodów gmin, stanowiących lokalizację MŚP. Deklarowany wzrost zatrudnienia - głównie obejmujący stanowiska wykwalifikowanych pracowników produkcyjnych i specjalistów oddziałuje znacznie w skali powiatu. Szczególne znaczenie w skali lokalnej mają inwestycje przedsiębiorców w podregionie włocławskim (sekcja usług turystycznych i zdrowotnych) nie tylko ze względu na zmniejszenie tendencji destymulacyjnych wynikających ze spowolnienia gospodarczego, ale także ze względu na lokalnych charakter oddziaływania inwestycji i silny efekt mnożnikowy w kolejnych latach.
3.14. Czy realizacja projektów przyczyniła się do wzrostu konkurencyjności województwa kujawsko-pomorskiego?	Interwencje RPO WK-P zwiększyły konkurencyjność regionu w zakresie wpływu na wzrost nakładów inwestycyjnych, wzrost liczby nowych miejsc pracy oraz wartość dodaną brutto. Interwencje realizowane w ramach RPO WK-P przyczyniły się do zahamowania dynamiki spadku zatrudnienia wśród beneficjentów z podregionu włocławskiego i grudziądzkiego oraz do bezwzględnego wzrostu zatrudnienia do końca 2012 roku w skali całego regionu. Interwencje te spowodowały również wzrost sprzedaży eksportowej i internacjonalizacji działań beneficjentów oraz blisko 5% wzrost przychodu netto na koniec 2012 roku. Oprócz pozytywnego oddziaływania na wynik finansowy

	i stan zatrudnienia, wpływ RPO WK-P odzwierciedla się także w adaptowaniu przez badane przedsiębiorstwa technologii pro środowiskowych. Zwiększa także ich skłonność do innowacji technologicznych
Ocena innowacji wprowadzonych w ramach RPO WK-P	
3.15. Jaka jest struktura oraz poziom wprowadzonych w ramach RPO WK-P innowacji według: typu innowacji (produktowa, procesowa, organizacyjna, inne); skali innowacyjności (lokalna, regionalna, krajowa, międzynarodowa); pochodzenia innowacji (lokalna, regionalna, krajowa, międzynarodowa)?	<p>Beneficjenci deklarują wprowadzenie głównie innowacji produktowych (ulepszenie, wprowadzenie nowego produktu). Znacznie rzadziej wprowadzili innowację procesową (wprowadzenie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania produktu i/lub jego dystrybucji) i organizacyjną (zastosowanie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod organizacji np. struktury organizacyjnej lub sposobu organizacji relacji z dostawcami, podwykonawcami). Innowacja marketingowa towarzyszyła zaledwie co czwartemu projektowi RPO WK-P w sektorze przedsiębiorstw.</p> <p>Zdaniem badanych beneficjentów RPO WK-P wprowadzona innowacja nie przekraczała skali regionu. Blisko co trzeci badany zadowolili się innowacją w skali przedsiębiorstwa (zgodnie z imitacyjnym modelem innowacyjności). Mniej więcej co piąty badany spodziewa się, iż wprowadzona innowacja podniesie przewagę konkurencyjną przedsiębiorstwa w skali powiatu. Co trzeci badany wprowadził innowację zwiększającą konkurencyjność przedsiębiorstwa w skali regionu. Innowacja w skali międzynarodowej została wprowadzona przez nieco częściej niż co dziesiątego beneficjenta. Wyniki te oznaczają, iż beneficjenci skierowali strumień finansowy na poprawę konkurencyjności firmy głównie na swoich obecnych rynkach zbytu – efekt rozszerzenia zasięgu sprzedaży był raczej efektem dodatkowym w ich strategii innowacyjności.</p>
3.16. W jaki sposób należy ocenić zgodność interwencji realizowanych w ramach RPO WK-P z Regionalną Strategią Innowacyjności Województwa Kujawsko-Pomorskiego? Czy oraz jakie zmiany należałoby podjąć, aby wsparcie w ramach programu operacyjnego przyszłej perspektywy finansowej, w większym stopniu realizowało cele Regionalnej Strategii Innowacyjności oraz Strategii Rozwoju?	<p>Przedstawione wyniki badań wskazują na zrealizowanie większości celów SRWK-P w ramach interwencji RPO WK-P 2007-2013 realizowanych w sektorze przedsiębiorstw. Inwestycjom RPO WK-P towarzyszyły technologie pro środowiskowe. Interwencje pociągnęły za sobą bezwzględny wzrost zatrudnienia netto w sektorze przedsiębiorstw oraz efekt dochodowy. Interwencjom realizowanym w ramach RPO WK-P 2007-2013 towarzyszyło wprowadzenie innowacji oraz zwiększenie skłonności do innowacji technologicznych w wyniku zakupu wartości niematerialnych i prawnych.</p> <p>W ramach interwencji RPO WK-P wsparto przedsiębiorstwa z tych branż w wysokości dofinansowania łącznie w wysokości 195956960 PLN, co stanowi 21% dofinansowania. Najwięcej, bo 11% dofinansowania w ramach RPO WK-P 2007-2013 trafiło do przedsiębiorstw reprezentujących czwartą branżę inteligentnej specjalizacji regionu – przetwórstwo przemysłowe w zakresie produkcji metalowych, chemicznych oraz z tworzyw sztucznych.</p>
3.17. W jakim stopniu programowanie przyszłej perspektywy finansowej w województwie kujawsko-pomorskim powinno uwzględniać rozwiązania i instrumenty prawno-fiskalne przewidziane w projekcie Programu ds. Rozwoju Przedsiębiorczości do roku 2020?	<p>Należy skoncentrować instrumentarium i środki finansowe projektu systemowego na wsparciu takiej oferty usługowej ośrodków innowacji, która odpowiada na to zapotrzebowanie przedsiębiorców. Przedsiębiorcy dość skutecznie samodzielnie poszukują nowych rozwiązań podpatrując konkurencję (targi, konferencje, klienci, analiza branżowa, benchmark), a następnie samodzielnie identyfikują dostawców i się z nimi kontaktują (ich przedstawicielami handlowymi) i dokonują zakupu maszyn i urządzeń.</p> <p>Podejście imitacyjne, a nie twórcze do innowacji technologicznej nie wyklucza jednak licznych barier, przed którymi stoi inwestor prywatny. Przedsiębiorca współpracując z dostawcą technologii nie otrzymuje obiektywnej informacji o konkretnych możliwych rozwiązaniach technologicznych, bowiem jego priorytetem jest sprzedaż technologii, która jest w jego ofercie. Przedsiębiorca sam nie potrafi dokonać walidacji rynkowej i ekonomicznej produktów modernizowanych lub wprowadzanych za pomocą zakupionej technologii maszyn i urządzeń, nie uzyska takiej informacji i analizy od sprzedającego, bo aspekt biznesowy przedsięwzięcia inwestycyjnego nie jest dla sprzedawcy ważny, a wręcz może być zagrożeniem - analiza biznesowa przedsięwzięcia inwestycyjnego kupującego może doprowadzić do rezygnacji z zakupu.</p> <p>Można też oczekiwać, że przedsiębiorcy będą korzystali z usług doradczych proinnowacyjnych dotyczących wdrażania wyników własnych prac B+R i pionowego transferu technologii: pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego, pomocy w ochronie własności przemysłowej, pomocy doradczej w realizacji projektów badawczych obejmujących przedsięwzięcia techniczne, technologiczne lub organizacyjne prowadzące do stworzenia prototypu pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego i pośrednictwa w procesie transferu wiedzy. Obecnie funkcjonujące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego IOB nie oferują kompleksowego wsparcia w tym</p>

	<p>zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> Należy wykorzystać jako komplementarny instrument - przygotowanie do pozyskania kapitału zewnętrznego; możliwość konsultacji z ekspertem ds. kontaktu z inwestorami i doradztwa inwestycyjnego, w tym audyty technologiczne, walidacja rynkowa i biznesowa; opiekę tzw. opiekuna inwestorskiego. <p>W przyszłej perspektywie finansowej warto rozważyć realizację instrumentu wspierającego wprowadzenie nie tylko instytucji asystenta badań po stronie przedsiębiorcy (proponując Programu Rozwoju Przedsiębiorczości), ale także instytucji specjalisty ds. komercjalizacji badań i własności niematerialnych i prawnych po stronie uczelni wyższych (rzeczników patentowych, ekspertów wyceniających utracone korzyści wynikające z naruszeń, biegłych sądowych – specjalistów w dziedzinie własności intelektualnej itd. Można rozważyć wprowadzenie tej instytucji nie tyle w samych uczelniach (ze względu na brak pełnej etatowości tego stanowiska) ile w IOB – instytucjach doradczych dla biznesu.</p>
3.18. Jaki jest dominujący model logiczny innowacyjności przedsiębiorstw korzystających ze wsparcia w ramach RPO WK-P? Czy przebiega on na poziomie: przepływu wiedzy wewnątrz sektora prywatnego; przepływu wiedzy między sektorem prywatnym i publicznym; dyfuzji innowacji usprawniających dzięki zakupom nowatorskich dóbr i usług; dyfuzji cichej wiedzy (ang. tacit knowledge) dzięki mobilności pracowników?	<p>W badanych przedsiębiorstwach dominują innowacje imitacyjne, wypełniające lukę technologiczną w stosunku do lepiej rozwiniętych regionów Polski. Nie podnoszą one przy tym konkurencyjności regionu, zmniejszają jedynie dystans technologiczny. Dominuje poziomy transfer technologii, oparty o kopiowanie rozwiązań konkurencji.</p>
3.19. Które z kryteriów specyficznych w sposób najskuteczniejszy selekcjonowały najbardziej innowacyjne projekty?	<p>Kryteria dotyczące innowacyjności projektów zastosowano w niektórych działaniach:</p> <ul style="list-style-type: none"> działanie 4.3: „Ocena stopnia innowacyjności projektu” (zastosowana punktacja sprawia jednak, że kryterium jest zbyt subiektywne), „Projekt spowoduje zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce regionu i województwa kujawsko-pomorskiego” (zastosowana punktacja ma jednakże niesymetryczną skalę), „Projekt przyczynia się do: Rozwoju e-usług w różnych dziedzinach życia społecznego oraz gospodarczego (w tym systemu telepracy) - ocenie podlega innowacyjność projektu, stopień w jakim projekt zaspokaja istniejące potrzeby” (jednakże oceniono je jako zbyt zbliżone do kryterium pierwszego, tj. „Ocena stopnia innowacyjności projektu”). działanie 5.4: bardzo dobrze należy ocenić kryterium premiujące zgodność projektu z preferowanymi branżami gospodarki zapisanymi w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2015 roku. W działaniu warto byłoby wspierać innowacyjny charakter projektów. Kryterium mogłoby być oceniane na podstawie opisu projektu oraz opinii o innowacyjności potwierdzającej innowacyjność technologiczną dotyczącą zasadniczej części projektu (np. 20-30% całkowitej wartości projektu). działanie 5.5: pozytywnie należy ocenić kryterium „Tworzenie i rozwój sieci współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i innymi podmiotami”, w tym wsparcie dla klastrów, które z założenia podejmują innowacyjne działania.
3.20. W jakim zakresie innowacyjność, wprowadzona dzięki interwencjom RPO WK-P wpłynęła na konkurencyjność przedsiębiorców na obszarze; a) przewagi konkurencyjnej, b) instrumentów konkurowania, c) pozycji konkurencyjnej?	<p>Wzrost przewagi konkurencyjnej miał charakter głównie lokalny. Wyjątek stanowi branża przetwórstwa przemysłowego, której przedstawiciele inwestowali w ramach RPO WK-P w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne podnoszące konkurencyjność przedsiębiorstw w skali kraju. Przedsiębiorcy inwestowali głównie w ulepszenie produktów, a nie w rozwijanie nowych produktów/usług. Instrumentem konkurowania stała się głównie cena i wzrost produktywności pracy przy wypełnieniu luki technologicznej.</p>

Komplementarność inwestycji RPO WK-P z innymi typami wsparcia	
3.21. W jakim zakresie inwestycje RPO WK-P są komplementarne do pozostałych typów wsparcia kierowanych do przedsiębiorstw, strefy B+RT, projektów rewitalizacyjnych i turystyki w regionie (komplementarność wewnątrz programowa i międzyprogramowa)?	Należy odnotować relatywnie niską międzyprogramową komplementarność interwencji RPO WK-P w skali beneficjenta. Poczynione inwestycje – głównie w postaci nakładów na środki trwałe, modernizację bądź zakup powierzchni, wprowadzenie innowacji procesowej, marketingowej, produktowej realizowane były przez beneficjentów bez jednoczesnego szukania komplementarnego wsparcia w zakresie zwiększenia adaptacyjności przedsiębiorstw, podnoszenia kapitału pracowników. Wyjaśnieniem tego stanu rzeczy jest brak średnio lub długookresowych strategii rozwoju przedsiębiorstw z sektora MŚP w regionie. Inwestycje w ramach RPO WK-P realizowane były ad hoc. W skali regionu można zauważyć wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw komplementarnie do zrealizowanych inwestycji systemowych w ramach Regionalnej Strategii Innowacji oraz wspierania kapitału naukowego regionu w zakresie badawczo-rozwojowym (inwestycje w branżach o dużym potencjale innowacji technologicznej). Bez wątplenia wzrost zatrudnienia netto w wyniku interwencji RPO WK-P jest komplementarny do projektów Priorytetu VI PO KL – ze względu na jego relatywnie wysoki przyrost w podregionach de faworyzowanych pod względem zatrudnienia i tempa rozwojowego (włocławski, grudziądzki). Występuje przy tym duża komplementarność wewnątrz programowa, głównie dzięki zastosowaniu kryteriów specyficznych w postępowaniach konkursowych. Projekty rewitalizacyjne, realizowane przez przedsiębiorców były spójne i komplementarne z planami rewitalizacji, przedsiębiorstwa podregionu grudziądzkiego i włocławskiego realizowały inwestycje spójne z subregionalnymi planami rozwoju turystyki w regionie.

Obszar badawczy 4 - Ocena wsparcia IOB w ramach RPO WK-P w zakresie oferty doradztwa dla przedsiębiorstw oraz pomocy w pozyskiwaniu instrumentów zwrotnych. Ocena potencjału modeli hybrydowych w przyszłej perspektywie finansowej.

Pytanie	Odpowiedź
Ocena bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorców	
4.1. Czy otrzymane wsparcie w ramach RPO WK-P spowodowało lub może spowodować wzrost zainteresowania udziałem w innych projektach (np. w ramach innego programu operacyjnego lub inicjatyw klastrowych, itp.)? W jakich?	Udzielona pomoc nie wpłynęła na zainteresowanie przedsiębiorców w innych projektach (finansowanych ze źródeł unijnych). Przedsiębiorcy, którzy nie otrzymali wsparcia z RPO WK-P realizowali natomiast projekty dotyczące rozwoju przedsiębiorczości z funduszy rolnych w ramach PROW 2007-2013 finansowanych ze środków EFRROW. Dokumenty programowe właściwie nie wymagały od beneficjenta wykazywania komplementarnością lub sprowadzały je do opisu dotychczasowych działań wnioskodawców, a instytucjom oceniającym nie dały właściwie skutecznych narzędzi weryfikacji, oceny i premiowania takich komplementarnych działań.
4.2. Czy otrzymane wsparcie zwiększyło skłonność przedsiębiorstw do inwestowania przy użyciu instrumentów zwrotnych? Jakiego typu?	Otrzymane wsparcie w ramach RPO WK-P pozytywnie wpłynęło na skłonność przedsiębiorstw do inwestowania przy użyciu instrumentów zwrotnych. Pośród najczęściej wymienianych środków na realizację inwestycji po 2014 roku przedsiębiorcy wskazywali na współfinansowanie z funduszy unijnych (81%). Również popularnym źródłem finansowania projektów deklarowanym przez firmy z regionu w nadchodzącym okresie programowania jest kredyt bankowy, komercyjny (71%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyć się będą w ocenie badanych przedsiębiorców pożyczki z funduszu pożyczkowego, fundusz podwyższonego ryzyka, wsparcie aniołów biznesów oraz pożyczki z instytucji para bankowych (nie więcej niż 5%).
4.3. Jaki model funkcjonowania systemu wsparcia przedsiębiorstw (bezzwrotne dotacje inwestycyjne, preferencyjne pożyczki i poręczenia, system mieszany, granty globalne itp.) będzie najbardziej odpowiedni i efektywny, w nowym okresie programowania w kontekście: zapotrzebowania i możliwości pozyskiwania ww. wsparcia przez przedsiębiorstwa województwa kujawsko-	Effekt deadweight udzielonego wsparcia przedsiębiorczości ze środków RPO WK-P jest wysoki, tj. efekty realizowanych projektów zostałyby osiągnięte nawet w przypadku braku dotacji z Programu. Obszar IIF stanowić powinien zatem jedno z kluczowych zagadnień wspierania wszelkich przedsięwzięć innowacyjnych w przyszłym okresie programowania. W perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych istnieje możliwość wykorzystania instrumentów finansowych na szerszą skalę. Realizacja wsparcia przedsiębiorców ze środków RPO WK-P po 2014 roku w formie pożyczek lub poręczeń kredytowych – pomimo walorów takiej formy wsparcia i stosunkowo mniejszych środków dostępnych w formie tradycyjnych dotacji – może spotkać się z ograniczonym zainteresowaniem beneficjentów. Proponuje się realizację różnych form szkoleniowych i edukacyjnych pokazujących korzyści wsparcia dla przedsiębiorców w formie instrumentów zwrotnych.

pomorskiego; podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw województwa; dostępności do kapitału w województwie (sieć bankowa, instytucje pożyczkowe itp.)?	
4.4. Jakie warunki należy spełnić, aby zachęcić przedsiębiorcę do zaciągania finansowania dłużnego? Co jest lepszą formą wsparcia, dotacja czy finansowanie dłużne, również z uwzględnieniem doświadczeń z korzystania z dotacji w poprzednim okresie programowania 2004-2006?	Maksymalizacja efektów instrumentów zwrotnych nie zostanie osiągnięta bez łatwej dostępności informacji o oferowanych instrumentach i warunkach na jakich jest udzielane wsparcie. Oddziaływanie funduszy jest również adekwatne do wysokości posiadanych środków. Zasadne będzie podjęcie działań w celu dokapitalizowania funkcjonujących funduszy w regionie. Obszary o potencjalnie możliwym wzroście znaczenia instrumentów zwrotnych w regionie to: firmy rozpoczynające działalność gospodarczą (w tym tzw. przedsiębiorczość akademicka), firmy w branży przemysłu, która generuje najwięcej nowych miejsc pracy (przetwórstwo przemysłowe), instrumenty skierowane do innych podmiotów, niż przedsiębiorcy działający w branży przetwórstwa rolno-spożywczego.
Ocena zainteresowania przedsiębiorców współpracą z IOB	
4.5. W jakim zakresie oferta szkoleniowa, doradcza oraz finansowa IOB jest atrakcyjna dla beneficjentów?	Można wskazać, iż oferta szkoleniowa, doradcza oraz finansowa IOB jest atrakcyjna dla beneficjentów. Niemniej jednak kluczową barierą w tym obszarze, jest brak wiedzy przedsiębiorców o istnieniu takich instytucji i/lub brak wiedzy o przydatności korzystania z ich usług. Ponadto podmioty te zlokalizowane są najczęściej w większych miastach: Toruń, Bydgoszcz, Grudziądz. Utrudnia to w pewnym stopniu dostęp przedsiębiorcom posiadającym siedziby w oddaleniu od w/w ośrodków miejskich.
4.6. Jak można ocenić zainteresowanie przedsiębiorców z regionu współpracą z IOB?	Wyniki badania wskazują, że zdecydowana większość przedsiębiorstw regionu kujawsko-pomorskiego wykazuje bierność w samodzielnym budowaniu relacji proinnowacyjnych z podmiotami otoczenia sektorowego i wspierania biznesu.
4.7. W niniejszym podrozdziale zaprezentowane zostaną zestawienia i analizy z uwzględnieniem następujących cech: charakterystyka IOB w regionie; charakterystyka prowadzonej działalności / kategoryzacja IOB: działalność doradcza (w jakich obszarach, na jakich zasadach), działalność szkoleniowa (w jakich obszarach, na jakich zasadach); wsparcie finansowe (udzielanie pożyczek / pomoc w pozyskiwaniu instrumentów zwrotnych/bezwrotnych).	Przedsiębiorcom brak jest odpowiedniej wiedzy o dostępnych źródłach finansowania działalności gospodarczej, a także o organizacjach świadczących usługi takie jak wsparcie w procesie komercjalizacji wiedzy i transferu technologii, udostępnianie powierzchni i infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia, doradztwo oraz wiele innych. W deklaracji przedsiębiorców objętych badaniem wynika, że współpraca z IOB dotyczyła głównie doradztwa i udzielania informacji (58%). Kolejną aktywnością wskazaną przez respondentów były szkolenia, konferencje i kursy dla przedsiębiorców (53%). Przedsiębiorcy pytani o przyczynę braku współpracy z IOB odpowiadali, że brak było takiej potrzeby (75%). Respondenci wskazywali również na nieznaną ofertę IOB z regionu (10%).
Analiza potencjału i barier rozwijania mechanizmów sieciowych i kooperacyjnych	
4.8. Jakie powinny być kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych?	Ważny problem w przedmiocie wzajemnej współpracy przedsiębiorców to brak zainteresowania współpracą czy niedostrzeganie korzyści wynikających z tego działania. Jako główną przyczynę braku współpracy pomiędzy przedsiębiorcami respondenci wskazywali brak takiej potrzeby (82%). W dalszej kolejności przyczyny braku współpracy z innymi przedsiębiorcami upatrywano w braku odpowiednich partnerów do współpracy i braku komunikacji między przedsiębiorcami (7%). Rekomendujemy realizację różnych form szkoleniowych i edukacyjnych skierowanych do przedsiębiorców z regionu pokazujących korzyści ze współpracy z IOB. . Proponuje się organizację forum instytucji otoczenia biznesu (np. sieci ośrodków doradczo – informacyjnych w zakresie innowacji), forum kojarzenia partnerów w transferze wiedzy i innowacji oraz opracowanie Strategii rozwoju instytucji otoczenia biznesu w regionie kujawsko-pomorskim.
4.9. Jakie plany rozwijania bieżącej działalności mają IOB, aby zwiększać aktywność przedsiębiorstw?	Ankietowane IOB wskazują na różnorodne działania mające na celu zwiększenia aktywności przedsiębiorstw. Najważniejsze z nich to budowa portfolio usług, tworzenie systemu informacji o usługach, kontynuacja szkoleń dla przedsiębiorców. Wskazuje się również na plany budowy infrastruktury liniowej. Pożądanym kierunkiem wsparcia MŚP przez IOB powinno być stworzenie systemu produkcji zdrowej, „markowej” żywności,

	identyfikowanej z regionem zbieżnej z obszarem Inteligentnej specjalizacji „Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania”.
4.10. Jakie obszary działalności IOB się nie sprawdzają / wymagają modyfikacji?	Badanie potwierdziło małe zainteresowanie firm współpracą z innymi firmami oraz IOB. Przedsiębiorcy pytani o powód braku współpracy z IOB odpowiadali, że brak było takiej potrzeby (75%). Respondenci wskazywali również na nieznaną ofertę IOB z regionu (10%). Zasadne będzie kontynuowanie zwiększenia transparentności oferty IOB wśród przedsiębiorców z regionu.
4.11. Jakie są główne hamulce w bieżącej działalności IOB? Jakie są możliwe rozwiązania tych problemów?	Przedsiębiorstwa regionu kujawsko-pomorskiego cechuje słaba znajomość instrumentów wspierania biznesu i innowacyjności. Respondenci podnosili problem mentalności wielu przedsiębiorców, którzy wychodzą z założenia, że inwestorzy chcą ich oszukać, zamiast traktować ich jako cennych partnerów, oferujących im wsparcie finansowe oraz merytoryczne. Ankietowani wskazywali na konieczność realizacji działań w celu dokapitalizowania funkcjonujących funduszy w regionie. Przedstawiciele IOB wskazywali także na zasadność włączenia IOB w proces konsultowania kryteriów konkursowych i wcześniejsze pozyskiwanie informacji o planowanych konkursach przez IZ celem przygotowania oferty wsparcia dla firm.
4.12. Jakiego wsparcia oczekują IOB?	Zadaniem IOB powinno być przede wszystkim pomoc przedsiębiorcom w zbudowanie wzajemnych relacji i powiązań sprzyjających stymulowaniu innowacyjności i konkurencyjności oraz postaw przedsiębiorczych. Badani przedstawiciele IOB oczekują wsparcia w zakresie promocji własnych usług skierowanych do przedsiębiorców z regionu, wypracowania jednolitych standardów świadczonych usług na rzecz przedsiębiorców, wdrożenia mechanizmów sieciujących IOB w regionie.

Obszar badawczy 5 - Ocena zainteresowania współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi w przyszłym okresie programowania. Wpływ inwestycji RPO WK-P na zmniejszenie barier transferu technologii

Pytanie	Odpowiedź
Ocena wpływu zrealizowanych interwencji na wzrost innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw	
5.1. Czy na podstawie realizacji RPO WK-P można zaobserwować występujące lub mogące wystąpić bariery wdrażania innowacji w przedsiębiorstwach województwa kujawsko-pomorskiego? Jakie są źródła tych barier? Jakie działania należy podjąć, aby je wyeliminować?	Główną barierą wdrażania innowacji jest brak infrastruktury doradczej w zakresie audytu technologicznego, walidacji rynkowej i biznesowej oraz systemu informacji o realizowanych projektach badawczo-naukowych. Środowiska naukowe i biznesowe regionu charakteryzują się niskim poziomem wzajemnego zaufania. W dużej mierze wynika to z tego, że obie te sfery posługują się innymi systemami wartości, mają inne cele i w różny sposób chcą je realizować. Bez wątpienia czynnikami determinującymi podejmowanie działań kooperacyjnych są: wsparcie finansowe, powstanie regionalnej bazy danych o przedsiębiorcach, zatrudnianie pracowników naukowych w firmach, możliwość nawiązania kontaktu, także za pomocą nowoczesnych technologii, większa świadomość, wspierana przez akcje promocyjne, sprecyzowane plany działania przedsiębiorców chcących nawiązać współpracę, poczucie zagrożenia oraz powstanie organizacji skupiającej i wspierającej tylko przedsiębiorców mikro, małych i średnich.
5.2. W jakim zakresie przedsięwzięcia realizowane w ramach RPO WK-P wpłynęły na zwiększenie potencjału beneficjentów w zakresie transferu technologii?	Segmentem beneficjentów, który może odnotować zmniejszenie barier transferu technologii są przedsiębiorstwa biorące udział w projekcie kluczowym działania 5.4. Voucher Badawczy.
5.3. Jaka jest trwałość rezultatów, czyli stosowania innowacyjnych technologii wśród beneficjentów RPO WK-P?	Trwałość rezultatów Vouchera Badawczego nie została zapewniona. Zakup rezultatów wspólnego projektu badawczo-rozwojowego (B+R) przez przedsiębiorstwo nie musi pociągać za sobą prac wdrożeniowych ani wprowadzenia innowacji na rynek.
5.4. Jaki jest charakter innowacyjności technologicznej przedsiębiorstw, korzystających z dofinansowania w ramach RPO WK-P? Np. imitacyjny,	Innowacyjność technologiczna beneficjentów RPO WK-P oparta jest głównie na zakupie tzw. technologii ucieleśnionych. Zaledwie 8% deklaruje zakup wartości niematerialnych i prawnych w ramach wprowadzonej inwestycji.

oparty na zakupie tzw. technologii ucieleśnionych czy też np. licencji, patentu, itp.?	
5.5. Jaki model dyfuzji technologii dominuje w wyniku interwencji RPO WK-P: poziomy między przedsiębiorstwami czy też pionowy między instytucjami naukowymi i przedsiębiorstwami?	Dyfuzja technologii ma charakter imitacyjny – dominuje poziomy transfer technologii typu B2B.
5.6. Czy w wyniku interwencji RPO WK-P przełamana została bariera wiedzy i informacji o możliwościach transferu technologii?	Informację o innowacjach przedsiębiorstwa przemysłowe województwa kujawsko-pomorskiego czerpią głównie ze źródeł własnych, wewnątrz przedsiębiorstwa, podczas targów i konferencji oraz od dostawców i klientów. Zaledwie 3,8% wobec 5,2% w skali kraju pozyskuje informacje o innowacjach od instytucji otoczenia biznesu. Aż 2/3 kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw nie współpracuje z sektorem B+R, nabywając nową technologię głównie w relacjach poziomych B2B. Bariera wiedzy i informacji o transferze technologii nie została przełamana w wyniku interwencji RPO WK-P, ze względu na realizowanie innowacyjnych technologicznie projektów wyłącznie w sektorze jednostek naukowo-badawczych.
5.7. W jaki sposób interwencje RPO WK-P wpłynęły na popyt na usługi proinnowacyjne (ocena potencjału i potrzeb technologicznych firmy, czy też przygotowanie oferty lub zapytania o technologię)?	Można stwierdzić, że realizacja inwestycji w ramach RPO WK-P 2007-2013 wpłynęła też na deklarowane plany zakupu wartości niematerialnych i prawnych latach 2013-2020. Beneficjenci częściej niż przedstawiciele przedsiębiorstw z grupy kontrolnej deklarują taki zamiar (odpowiednio 39% i 25%). Zależność ta dotyczy głównie przedsiębiorstw małych i średnich oraz przedsiębiorstw z regionu wrocławskiego i bydgosko-toruńskiego. W regionie grudziądzkim oraz w populacji mikro przedsiębiorstw i przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 250 pracowników nie odnotowano istotnych różnic.
5.8. Jaka jest potrzeba wsparcia procesu walidacji biznesowej transferu technologii?	Kluczowe staje się nie tylko wsparcie IOB w zakresie doradztwa walidacji biznesowej, ale także walidacji rynkowej oraz usługi audytu technologicznego. Ze względu na duże ryzyko inwestycyjne dla przedsiębiorcy, zaleca się współfinansowanie tych usług proinnowacyjnych przy pomocy instrumentów dotacyjnych.
5.9. W jaki sposób należy projektować działania w przyszłej perspektywie finansowej tak, aby zwiększyć potencjał transferu technologii zarówno w ujęciu poziomym, jak i pionowym?	<p>Należy skoncentrować instrumentarium i środki finansowe projektu systemowego na wsparciu takiej oferty usługowej ośrodków innowacji, która odpowiada na to zapotrzebowanie przedsiębiorców. Przedsiębiorcy dość skutecznie samodzielnie poszukują nowych rozwiązań podpatrując konkurencję (targi, konferencje, klienci, analiza branżowa, benchmark), a następnie samodzielnie identyfikują dostawców i się z nimi kontaktują (ich przedstawicielami handlowymi) i dokonują zakupu maszyn i urządzeń.</p> <p>Podejście imitacyjne, a nie twórcze do innowacji technologicznej nie wyklucza jednak licznych barier, przed którymi stoi inwestor prywatny. Przedsiębiorca współpracując z dostawcą technologii nie otrzymuje obiektywnej informacji o konkretnych możliwych rozwiązaniach technologicznych, bowiem jego priorytetem jest sprzedaż technologii, która jest w jego ofercie. Przedsiębiorca sam nie potrafi dokonać walidacji rynkowej i ekonomicznej produktów modernizowanych lub wprowadzanych za pomocą zakupionej technologii maszyn i urządzeń, nie uzyska takiej informacji i analizy od sprzedającego, bo aspekt biznesowy przedsięwzięcia inwestycyjnego nie jest dla sprzedawcy ważny, a wręcz może być zagrożeniem - analiza biznesowa przedsięwzięcia inwestycyjnego kupującego może doprowadzić do rezygnacji z zakupu. Konieczne jest zatem rozszerzenie zakresu usług wpiętych w ramach projektu systemowego poprzez uzupełnienie o usługi doradcze dotyczące oceny potencjału rynkowego i ekonomicznego oraz dotyczące wdrożenia rynkowego nowego produktu lub usługi (promocja, dystrybucja, finansowanie).</p> <p>Należy rozważyć także punktowanie projektów opierających się na partnerstwie międzyinstytucjonalnym – szkoły wyższe, IOB i przedsiębiorcy w łańcuchu poziomym.</p>
Ocena zainteresowania przedsiębiorców współpracą z ośrodkami B+RT	
5.10. W jakim stopniu interwencje realizowane w RPO WK-P wpłynęły na zapotrzebowanie na	Wpływ RPO WK-P na zainteresowanie beneficjentów współpracą z JBR jest nieznaczny. Należy jednak podkreślić, iż przedsiębiorcy realizujący interwencje w ramach RPO WK-P zdecydowanie rzadziej niż przedsiębiorcy z grupy kontrfaktycznej wskazują na brak takiej potrzeby.

współpracę badawczą z jednostkami badawczo-naukowymi? Jakie priorytety można zaobserwować wśród beneficjentów (inwestowanie w środki trwałe czy też badania naukowe)?	
Ocena potencjału rozwoju współpracy B+RT w regionie	
5.11. Jakie są warunki zwiększenia aktywności jednostek naukowo-badawczych w inicjowaniu współpracy z przedsiębiorstwami, w ramach programu regionalnego przyszłej perspektywy? Jak są doświadczenia RPO WK-P dotyczące obecnego okresu programowania?	Aktywność patentowa jednostki naukowo-badawczej jest podejmowana ze względu na podwyższenie jej oceny parametrycznej w rankingu MNiSW. Tak więc w tym przypadku patent nie służy celom gospodarczym i myśli o komercjalizacji. Należy uzależnić dofinansowanie JBR w przyszłej perspektywy finansowej od realizacji projektu badawczo-rozwojowego we współpracy z przedsiębiorcą – na wzór „Vouchera Badawczego”. Można także wprowadzić – w strukturach pozauczelnianych – dostępna usługę specjalisty ds. komercjalizacji wyników badań.
5.12. Jakie bariery transferu technologii oraz podejmowania współpracy, zarówno po stronie przedsiębiorstw, jak i jednostek badawczo-naukowych można zaobserwować w województwie kujawsko-pomorskim (administracyjno-prawne, potencjał finansowy, potencjał kadrowy, położenie geograficzne, itp.)?	Występują zarówno bariery geograficzne – skupienie IOB i JBR w podregionie bydgosko-toruńskim przy braku platformy umożliwiającej internetowe pozyskiwanie informacji oraz przy braku mechanizmów optymalizacji ryzyka związanych z walidacją biznesową przedsięwzięcia. Bariera kadrowa też jest znacząca. IOB w regionie – zgodnie z orientacją pro-rynkową nie inwestują w doradztwo w zakresie transferu technologii.
5.13. Jaki rodzaj wsparcia przedsiębiorstw i instytucji wspierających transfer innowacji i technologii jest najbardziej odpowiedni dla kreowania innowacji technologicznych w województwie kujawsko-pomorskim? W jaki sposób należy ukierunkowywać wsparcie w kolejnej perspektywie finansowej?	Wsparcie instytucji otoczenia biznesu w zakresie usług transferu technologii powinno być nakierowane na specjalizację branżową oraz rozszerzanie palety usług – nie tylko pośrednictwo finansowe, lecz także wykonywanie prac audytorskich oraz pośredniczenie w kontaktach biznesowych w zakresie dystrybucji wytworzonej technologii. W zakresie transferu poziomego – B2B – należy raczej wspierać instrumenty minimalizowania ryzyka rynkowego ze szczególnym uwzględnieniem internacjonalizacji działań. Wspieranie JBR powinno z kolei przebiegać nie tylko w strukturach klastrowych ale także poprzez włączenie ich w rozszerzone regionalne sieci innowacji, dostarczające komplementarnych usług rzeczownika patentowego, specjalisty od wycen rynkowych i biznesowych danej technologii oraz specjalisty od internacjonalizacji patentu. Należy zadbać także o podaż usług w zakresie doradztwa wzorów przemysłowych.
5.14. W jakim zakresie potencjał jednostek B+R w regionie kujawsko-pomorskim odpowiada na ogólnokrajowe i regionalne strategie inteligentnej specjalizacji?	Z badań zrealizowanych przez TARR w 2012 roku wynika, iż można mówić o niskiej specjalizacji JBR w regionie, gdyż tylko 1/5 spośród nich kierują swoją ofertę do określonych branż, zaś zdecydowana większość usług jest kierowana do ogółu przedsiębiorców. Jednostki te dysponują dobrze wykształconą kadrą (stopień naukowy posiada większość pracowników).
5.15. W jakim stopniu oferta regionalna B+R odpowiada obszarom technologicznym uznanym w ramach inteligentnej specjalizacji regionu za kluczowe?	Potencjał naukowo-badawczy regionu zapewnia silne wsparcie dla przedsiębiorstw reprezentujących m.in. sektor spożywczy, elektromaszynowy, elektroniczny, elektrotechniczny, elektromechaniczny, chemiczny, biotechnologiczny, teleinformatyczny, co odpowiada inteligentnej specjalizacji regionu.
5.16. Czy został wypracowany konsensus pomiędzy środowiskami gospodarczymi, naukowo – badawczymi, okołobiznesowymi i administracją odnośnie	Nie przeprowadzono działań systemowych w tym zakresie.

strategicznych kierunków rozwoju regionu oraz wzmacniania jego pozycji konkurencyjnej?	
5.17. Jaki mechanizm wspierania sektora B+R w ramach Regionalnego Systemu Innowacji byłby najbardziej efektywny (wsparcie bezpośrednie czy pośrednie)?	Trwałość inwestycji po stronie przedsiębiorcy mogłaby zwiększyć w przyszłym okresie programowania interwencja wsparcia bezzwrotnego najbardziej wrażliwej cenowo usługi audytu technologicznego oraz walidacji rynkowej i biznesowej danej technologii. Przedsiębiorcy są skłonni na ogół do zastosowania instrumentów zwrotnych do wdrożenia technologii do produkcji, gdy minimalizowane jest ryzyko niepowodzenia przedsięwzięcia w początkowym etapie transferu technologii. JBR otrzymywały dotacje na rozpoczęcie prac badawczo-rozwojowych jedynie w partnerstwie z przedsiębiorcą.
5.18. Jakie są bariery we włączaniu sektora B+R w układy sieciowe?	Podstawowa bariera brak kooperacji przedsiębiorstw i zrzeszeń pracodawców w układzie subregionalnym. Niska integracja pozioma nie sprzyja zaufaniu w nawiązywaniu współpracy z innymi sektorami. Bariera włączenia sektora JBR związana jest z deficytem kompetencji w zakresie doradztwa w temacie walidacji rynkowej i biznesowej.
5.19. Czym jest warunkowane zaangażowanie sektora B+R w inicjatywy klastrowe? Czy przyjęcie protechnologicznego modelu jako ważnej składowej strategii rozwoju regionu umożliwi pełne wykorzystanie zarówno jego potencjału jak i szans rozwojowych poprzez przełamanie postawy indywidualizmu gospodarczego?	Rozszerzenie klastrów oraz zasięgu oddziaływania jego lokatorów w przyszłej perspektywie finansowej możliwe będzie jedynie poprzez zastosowanie podejścia zintegrowanego (wiązki projektów, realizowanych przez poszczególnych lokatorów), w którym współzależność przedsięwzięcia oraz zorientowanie się na szerszą integrację poziomą w skali regionu będzie warunkiem otrzymania dofinansowania.
5.20. W jakim kierunku należy programować wsparcie jednostek B+R w regionie w przyszłej perspektywie finansowej tak, aby wykorzystać optymalnie możliwości enumerowane w projekcie Programu dla Rozwoju Przedsiębiorczości do 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim?	Obok instytucji asystenta innowacji (po stronie przedsiębiorcy) warto wspierać też specjalizację brokera innowacji – specjalisty ds. komercjalizacji wyników badań. Ulga podatkowa (126%) oraz możliwość finansowania kapitału obrotowego w ramach PRP nie wystarczy do zminimalizowania ryzyka przedsiębiorców z województwa kujawsko-pomorskiego. Można jednak je zoptymalizować poprzez współfinansowanie w ramach mechanizmu dotacyjnego audytu technologicznego, walidacji rynkowej i biznesowej.
5.21. W jakim zakresie zwiększenie aktywności jednostek B+R na platformach technologicznych i platformach europejskich może wpłynąć na pionowy transfer technologii w województwie kujawsko-pomorskim? Jakie są czynniki zwiększenia tego zainteresowania?	Podstawową barierą jest brak oszacowania kosztów i zysków z wprowadzenia danego rozwiązania. Stracone szanse można zminimalizować poprzez wsparcie IOB w działalności doradczej oceny potencjału rynkowego i ekonomicznego oraz dotyczące wdrożenia rynkowego nowego produktu lub usługi (promocja, dystrybucja, finansowanie).

Obszar badawczy 6 - Określenie możliwych sposobów realizacji wybranych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Potencjał podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w przyszłym okresie programowania

Pytanie	Odpowiedź
Określenie możliwych typów projektów wspierających przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020	
6.1. Jaki typ projektów jest planowany do realizacji przez beneficjentów RPO WK-P 2007-2013?	Beneficjenci najchętniej dokonaliby w przyszłym okresie programowania zakupu środków trwałych i zakup nowej technologii imitacyjnej.
Potencjał podejścia zintegrowanego we wspieraniu konkurencyjności województwa w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020	
6.2. Czy możliwe jest wskazanie typu projektu (grupy projektów) mogących najefektywniej wspierać rozwój przedsiębiorczości w województwie w nowej perspektywie finansowej?	<p>Istotne są wiązki projektów (operacje) wspierające wspólne inicjatywy lokatorów klastra oraz wspólne przedsięwzięcia badawczo-rozwojowe integrujące zarówno sektory B+R jak i sektor I. Niezbędne będą także projekty systemowe integrujące te sektory wokół tworzenia foresightów regionalnych i branżowych. Należy rozważyć także punktowanie projektów opierających się na partnerstwie międzyinstytucjonalnym – szkoły wyższe, IOB i przedsiębiorcy w łańcuchu poziomym.</p> <p>Deficity wsparcia innowacyjności przedsiębiorstw wskazują na potrzebę stworzenia regionalnego zintegrowanego programu wsparcia otoczenia innowacyjności biznesu w zakresie ochrony własności niematerialnych oraz walidacji rynkowej i biznesowej na wzór projektu systemowego PO IG 2007-2013, realizowanego w ramach działania 5.2.</p>
6.3. Jakie są możliwe i najefektywniejsze sposoby realizacji tych projektów (np. przedsiębiorstwo w partnerstwie z JST/spółką celową/związkiem gminnym)? W jakim kierunku może być rozwijany potencjał tych projektów (aby najlepiej wpisywać się w wymogi nowego podejścia do realizacji polityki spójności w nadchodzącej perspektywie finansowej)?	Potencjał beneficjentów RPO WK-P skłania raczej do budowania partnerstw międzysektorowych w ramach łańcucha B+R+I. Wyjątkiem są projekty rewitalizacyjne.
6.4. W jaki sposób można realizować podejście zintegrowane (wiązkę projektów w ramach jednego projektu kompleksowego, zgrupowaną wokół celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie)?	<p>Narzędzie RKLS powinno zostać zastosowane w celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw i regionu kujawsko-pomorskiego w podregionie włocławskim i grudziądzkim.</p> <p>Podregion włocławski o charakterze typowo rolniczym dostarcza szanse tworzenia lokalnych strategii rozwoju samozatrudnienia i przedsiębiorczości w oparciu o lokalne strategie rozwoju w łańcuchu pionowym i poziomym z sektorem OZE oraz sektorem produkcji rolnej oraz o lokalne strategie rozwoju związane ze wzrostem turystyki. Wsparcie przedsiębiorstw z PROW oraz RPO WK-P w ramach lokalnych strategii rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem na tych terenach mechanizmów kooperacyjnych, sprzyjających wzrostowi miejsc pracy. Z kolei podregion grudziądzki dostarcza wyzwania do mobilizowania przedsiębiorczości opartej o turystykę w oparciu o lokalne strategie rozwoju na rzecz wzrostu liczby miejsc pracy. W kontekście lokalnym, metoda ta generować będzie we wspomnianych wyżej subregionach nowe sposoby myślenia i działania - nowe rynki, nowe produkty, usługi, sposoby pracy i innowacje społeczne. Zastosowanie narzędzia RKLS może wspierać subregionalne inicjatywy tematyczne, na przykład w zakresie turystyki lub tworzenia marki i wprowadzania na rynek produktów lokalnych, które są w stanie przyczynić się do rozwoju gospodarczego i wzmocnienia tkanki społecznej na danym obszarze.</p>
6.5. Czy istnieje potrzeba opracowania podejścia opartego na projekcie systemowym w skali regionu w celu wypracowania	<p>W przyszłej perspektywie finansowej należy też – dla wsparcia innowacyjności technologicznej sektora MŚP w województwie – wdrażać rozwiązania systemowe, obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowę internetowej platformy współpracy

warunków trwalszego innowacyjnych przedsiębiorstw?	zapewnienia wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> organizację międzynarodowej konferencji poświęconych rynkom venture capital organizację szkoleń dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania kapitału zewnętrznego organizację giełd start-upów dających młodym przedsiębiorcom możliwość zaprezentowania swoich innowacyjnych pomysłów przed potencjalnymi inwestorami organizację forów inwestorów stwarzających pomysłodawcom sposobność zapoznania się z ofertami funduszy Seed Capital/VC/PE oraz aniołów biznesu organizację spotkań networkingowych dających możliwość promocji nowych technologii oraz rynku venture capital podczas nieformalnych rozmów z przedsiębiorcami
6.6. Jaka powinna być logika modelu zintegrowanego dla wsparcia konkurencyjności przedsiębiorczości regionu w kategoriach zapewnienia (...)		Wyniki badania wskazują także na rozszerzenie wsparcia nie tylko na sferę współpracy B+R (dwusektorową), ale na inwestycję w trójsektorowe sieci kooperacyjne: B+R+I. Wzmocnienie struktur IOB w zakresie walidacji rynkowej, biznesowej oraz audytu technologicznego jest kluczowym czynnikiem usuwania barier transferu technologii w regionie.
6.7. W jakim stopniu należy uwzględnić potencjał przedsiębiorców w modelu hybrydowym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych obejmujących główne ośrodki województwa pomorskiego?		<p>Zastosowanie narzędzia ZIT dla realizacji celu strategicznego rozwoju regionu jakim jest koordynacja regionu bydgosko-toruńskiego wspierać będzie potencjał dyfuzyjny tych ośrodków w zakresie powiązań kooperacyjnych i łańcucha produkcji przemysłowej i zaawansowanych usług. W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w podregionie bydgosko-toruńskim możliwe będzie także włączenie przedsiębiorców do projektów rewitalizacyjnych, oraz do modeli hybrydowych realizacji inwestycji miejskich w partnerstwie publiczno-prywatnym. ZIT może posłużyć w pierwszym rzędzie do skonsolidowania podregionu bydgosko-toruńskiego wraz z sąsiadującymi z obiema stolicami miastami powiatowymi.</p> <p>Konkurencyjność podregionu mogłaby wzrosnąć w skali kraju i Europy poprzez celowe kierowanie inwestycji (np. system preferencji punktowej) do miast satelitarnych na rozwój przedsiębiorczości w branżach stanowiących łańcuch poziomy i pionowy dla przemysłu wiodącego w podregionie oraz wspieranie mechanizmów kooperacyjnych B2B.</p>

10.3 Narzędzia badawcze

10.3.1 Kwestionariusz do badania CATI z beneficjentami i grupą kontrfaktyczną

[P] – pytanie zadajemy beneficjentom-przedsiębiorcom

[GK] – pytanie zadajemy grupie kontrfaktycznej

[NP] – pytanie zadajemy beneficjentom-NIE przedsiębiorcom (JST, IOB, fundusze poręczeniowe/ pożyczkowe)

/Wstęp dla P i NP/

Szanowni Państwo!

Obecnie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO WK-P) prowadzimy badanie, którego celem jest ocena bezpośredniego i pośredniego wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P. Jednym z elementów badania jest poznanie opinii beneficjentów, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach RPO WK-P. Czy mógłbym Pani/Panią prosić o wzięcie udziału w badaniu?

Pragnę Pana(ia) zapewnić, że wywiad jest poufny (nie upowszechniamy imienia i nazwiska respondenta ani nazwy firmy, w której pracuje). Zebrane dane posłużą wyłącznie do analiz naukowych mających na celu ocenę wsparcia przedsiębiorców z funduszy europejskich.

Będziemy Panu(i) bardzo wdzięczni za pomoc w realizacji tego badania.

/Wstęp dla GK/

Szanowni Państwo!

Obecnie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzimy badanie, którego celem jest ocena stanu i perspektyw rozwoju przedsiębiorczości w województwie kujawsko-pomorskim. Jednym z elementów badania jest poznanie opinii przedsiębiorców. Czy mógłbym Pani/Panią prosić o wzięcie udziału w badaniu?

Pragnę Pana(ia) zapewnić, że wywiad jest poufny (nie upowszechniamy imienia i nazwiska respondenta ani nazwy firmy, w której pracuje). Zebrane dane posłużą wyłącznie do analiz naukowych mających na celu ocenę stanu i perspektyw rozwoju przedsiębiorców w województwie kujawsko-pomorskim.

Będziemy Panu(i) bardzo wdzięczni za pomoc w realizacji tego badania.

P0. Respondent jest:

ANK: WYBIERA SAMODZIELNIE ANKIETER

1. Beneficjentem - przedsiębiorcą [P]

2. Beneficjentem - NIE przedsiębiorcą [NP]

3. Przedsiębiorcą z grupy kontrfaktycznej [GK]

A. PYTANIA WSTĘPNE

[P/NP] Z naszych danych wynika, że Pani/Pana firma/instytucja realizowała lub realizuje następujące projekty finansowane z RPO WK-P: **ANK: PRZECZYTAĆ TYTUŁY PROJEKTÓW**

Pytania w ankiecie będą dotyczyły tych wszystkich projektów łącznie. **ANK: DOPYTAĆ, CZY ROZMAWIA Z WŁAŚCIWĄ OSOBĄ.**

P1. Czy Pani/Pana firma otrzymała dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO WK-P)? [GK]

1. Tak – zakończyć wywiad
2. Nie – zadać kolejne pytanie
99. Nie wiem/TP - **koniec wywiadu/ewentualnie prosić o wywiad z osobą, która wie**
88. Odmowa odpowiedzi - **koniec wywiadu**

P2. Proszę podać nazwę powiatu, na terenie, którego znajduje się siedziba firmy? [P/GK]

Lista powiatów woj. kujawsko-pomorskiego

99. Nie wiem/TP - **koniec wywiadu/ewentualnie prosić o wywiad z osobą, która wie**

88. Odmowa odpowiedzi - **koniec wywiadu**

DOBÓR [GK]: Siedziba przedsiębiorcy w [GK] musi być w tym samym powiecie, co siedziba lustrzanego beneficjenta [P].

P3. Ilu stałych pracowników (umowa o pracę) zatrudnia Pani/Pana firma obecnie? [P/GK]

..... liczba pracowników

99. Nie wiem/TP - **koniec wywiadu/ewentualnie prosić o wywiad z osobą, która wie**

88. Odmowa odpowiedzi - **koniec wywiadu**

**P4. Ilu stałych pracowników (umowa o pracę) zatrudnia Pani/Pana firma obecnie? [P/GK]
WYPEŁNIA SAM ANKIETER; ANK: WYBRAĆ NA PODSTAWIE POPRZEDNIEGO PYTANIA**

1. 0-9 pracowników

2. 10-49 pracowników

3. 50-249 pracowników

4. 250 i więcej pracowników

99. Nie wiem/TP

88. Odmowa odpowiedzi

DOBÓR [GK]: Liczba pracowników (przedział) w [GK] musi być taki sam jak w lustrzanym beneficjencie [P].

P5. Od ilu lat działa/funkcjonuje Pana/Pani firma? [GK]

..... rok/lat/a

99. Nie wiem/TP

88. Odmowa odpowiedzi

P6. Od ilu lat działa/funkcjonuje Pana/Pani firma? [GK] WYPEŁNIA SAM ANKIETER; ANK: WYBRAĆ NA PODSTAWIE POPRZEDNIEGO PYTANIA

1. do 5 lat

2. 5-10 lat

3. 11-20 lat

4. więcej niż 20 lat

DOBÓR [GK]: Okres działania firmy (przedział) w [GK] musi być taki sam jak w lustrzanym beneficjencie [P].

P7. Jakie przedsięwzięcia zostały zrealizowane w ramach projektu/ów finansowanych z RPO WK-P [ANK: W RAZIE CZEGO PRZYPOMNIEĆ TYTUŁY]? Proszę wskazać maksymalnie trzy zaczynając od tej, która miała najwyższą wartość. [P]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, PONUMEROWAĆ OD 1 DO 3

1. Budowa, rozbudowa i/lub doposażenie obiektu

2. Budowa farm i elektrowni

3. Zakup maszyn i urządzeń

4. Modernizacja przedsiębiorstwa

5. Zakup nieruchomości

6. Wprowadzenie nowoczesnych technologii

7. Wprowadzenie nowoczesnych usług

8. Wprowadzenie nowego produktu

9. Rozwój usług

10. Działania promocyjne

99. Żaden z powyższych (opisać jaki?) ANK: NIE CZYTAĆ

B. ZATRUDNIENIE I INNE WSKAŹNIKI KONDYCJI EKONOMICZNEJ

P8. Czy w stosunku do roku ... /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ **zatrudnienie w Pana(i) przedsiębiorstwie: [P/GK]**

1. Wzrosło (jeśli tak, o ile osób?.....)

2. Pozostało bez zmian

3. Spadło (jeśli tak, o ile osób?.....)

99. Brak odpowiedzi

P9. Czy w okresie od ... /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ **do końca roku 2012 Pani/Pana przedsiębiorstwo zakupiło wartość niematerialną lub prawną np. licencję, patent, znak towarowy, wyniki badań? [P/GK]**

1. Tak (jeśli tak, ile?.....)

2. Nie

99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P10. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo planuje zakup wartości niematerialnych i prawnych w latach 2013-2015, np. licencje, patenty, znaki towarowe, wyniki badań? [P/GK]

1. Tak (jeśli tak, ile?.....)

2. Nie

99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P11. Proszę powiedzieć, czy w okresie od roku ... /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ **do końca roku 2012 można odnotować następujące zmiany w Pani/Pana przedsiębiorstwie? [P/GK]**

	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
1) Zakup nowych urządzeń/środków trwałych	1	2	99
2) Inwestycje w nieruchomości	1	2	99
3) Inwestycje finansowe (na giełdzie, w lokatach, w inne przedsięwzięcia poza głównym port folio firmy)	1	2	99
4) Opracowanie własnego patentu (własnej wartości niematerialnej i prawnej)	1	2	99
5) Unowocześnienie dotychczasowych produktów/usług	1	2	99
6) Wprowadzenie nowych usług/nowych produktów na rynek	1	2	99
7) Zatrudnienie nowego pracownika/pracowników	1-> ZADAĆ P12	2	99
8) Zwolnienie dotychczasowego pracownika/pracowników	1 ->ZADAĆ P13	2	99
9) Przekwalifikowanie dotychczasowego pracownika/pracowników	1	2	99
10) Wzrost przychodów	1	2	99
11) Zmniejszenie kosztów jednostkowych produktu/usługi	1	2	99

12) Rozszerzenie zakresu usług/sprzedaży w obrębie województwa kujawsko-pomorskiego	1	2	99
13) Rozpoczęcie/zwiększenie zakresu usług/sprzedaży poza województwem kujawsko-pomorskim	1	2	99
14) Rozpoczęcie eksportu	1 – nie zadawać pkt. 15, 16	2	99
15) Zwiększenie eksportu (o ile%)	1– nie zadawać pkt. 16	2	99
16) Zmniejszenie eksportu (o ile%)	1	2	99
17) Wzrost produktywności pracy	1– nie zadawać pkt. 18	2	99
18) Spadek produktywności pracy	1	2	99

P12. Proszę powiedzieć, na jakie stanowiska i ilu pracowników zostało przyjętych od roku /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ do końca roku 2012 w Pani/Pana firmie? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, nie wiem = 9999, gdy nie zatrudniono pracowników na danym stanowisku = 0	LICZBA
1. Najwyższa kadra zarządzająca, prezesi, właściciel(e)	
2. Wyższe stanowiska kierownicze, dyrektorzy	
3. Średnie stanowiska kierownicze, menadżerowie	
4. Pracownicy wykonawczy/ merytoryczni, specjaliści	
5. Pracownicy administracyjno-biurowi	
6. Wykwalifikowani pracownicy produkcyjni	
7. Niewykwalifikowani pracownicy produkcyjni	

P13. Jakich stanowisk dotyczyły zwolnienia/ odchodzenie z pracy? Proszę podać liczbę pracowników, którzy odeszli / zostali zwolnieni od roku /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ do końca roku 2012 w Pani/Pana firmie? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, nie wiem = 9999, gdy nie zwolniono pracowników z danego stanowiska = 0	LICZBA
1. Najwyższa kadra zarządzająca, prezesi, właściciel(e)	
2. Wyższe stanowiska kierownicze, dyrektorzy	
3. Średnie stanowiska kierownicze, menadżerowie	
4. Pracownicy wykonawczy/ merytoryczni, specjaliści	
5. Pracownicy administracyjno-biurowi	
6. Wykwalifikowani pracownicy produkcyjni	
7. Niewykwalifikowani pracownicy produkcyjni	

P14. Czy w Pani/Pana przedsiębiorstwie wykorzystywane są narzędzia i techniki informatyczne w procesach zarządzania? [P/GK]

- 1) Tak
- 2) Nie
99. Nie wiem

P15A. Czy w Pani/Pana przedsiębiorstwie/ instytucji są wykorzystywane tzw. e-usługi (sprzedaż przez Internet, świadczenie usług i ich oferowanie przez Internet)? [P/NP/GK]

- 1) Tak -> P15B
- 2) Nie -> P15C
99. Nie wiem -> P15C

P15B. Jaka część przychodów (proszę podać w procentach) pochodzi z transakcji realizowanych za pomocą Internetu? [P/NP/GK]

.....% ->P16A

9999. Nie wiem/TP ->P16A

P15C. Czy w Pani/Pana przedsiębiorstwie/ instytucji w ogóle jest zasadność wdrażania e-usług? [P/NP/GK]

1) Tak -> P16A

2) Raczej tak -> P16A

3) Raczej nie -> P15D

4) Nie -> P15D

99. Nie wiem

P15D. Dlaczego uważa Pan/Pani, że wdrożenie e-usług w Pana/Pani przedsiębiorstwie/instytucji jest niezasadne? [P/NP/GK]

MOŻLIWE KILKA ODPOWIEDZI

1) E-usługi nie są w naszym przedsiębiorstwie/instytucji potrzebne ->P18

2) E-usługi nie są w takiej branży jak nasza potrzebne ->P18

96. Inne powody, jakie? ->P18

99. Nie wiem/TP ->P18

P16A. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo/instytucja planuje aplikować o dofinansowanie z RPO WK-P w ramach działania 4.3 RPO K-P, w którym będzie wspierany rozwój e-usług (nabór wniosków będzie prowadzony od dnia 27.05.2013 r. do dnia 07.06.2013 r.)? [P/NP/GK]

1) Tak -> P16B

2) Raczej tak -P16B

3) Raczej nie -> P17

4) Nie -> P17

99. Nie wiem

P16B. Jaka będzie orientacyjna wartość całkowita projektu? [P/NP/GK]

..... zł

8888. Wartość projektu nie jest jeszcze znana (NIE CZYTAĆ)

9999. Nie wiem/TP

P17. Dlaczego nie planują Państwo aplikować? [P/NP/GK]

MOŻLIWE KILKA ODPOWIEDZI

1) Nie wiedzieliśmy o takiej możliwości

2) Nie wiemy, w jaki sposób aplikować

3) Działanie nie jest skierowane do takich firm/instytucji, jak nasza

4) Nie mamy środków finansowych

5) Nie mamy zapotrzebowania na e-usługi

6) Mamy już e-usługi

7) Sfinansujemy ten projekt z innego źródła

96) Inne, jakie?

99. Nie wiem / trudno powiedzieć

P18. Czy w latach 2007-2012 Pani/Pana przedsiębiorstwo korzystało z? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ

	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
1. Kredyt bankowy, komercyjny	1	2	99
2. Pożyczki z funduszu pożyczkowego	1	2	99
3. Poręczenie kredytowe (gwarancja kredytowa)	1	2	99
4. Współfinansowanie z funduszy unijnych	1 – ZADAĆ P19	2	99
5. Pożyczki prywatne	1	2	99
6. Pożyczki z instytucji parabankowych	1	2	99
7. Wsparcie aniołów biznesu	1	2	99
8. Fundusze typu Venture capital (kapitał podwyższonego ryzyka)	1	2	99
96. Inne, jakie? ANK: ZAPISAĆ	1	2	99

P19. Z jakiego programu unijnego skorzystała Pani/Pana firma? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ, MOŻLIWOŚĆ ZAZNACZENIA KILKU ODPOWIEDZI

1. Program Operacyjny Kapitał Ludzki
2. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO WK-P)
5. Inny regionalny program operacyjny
96. Inne programy, jakie?
99. Nie wiem

P20A. Z jakich źródeł został sfinansowany wkład własny na realizację projektu w ramach RPO WK-P? Proszę wymienić, poczynając od źródła o najwyższej wartości. [P]

ANK: PRZECZYTAĆ, PONUMEROWAĆ ODPOWIEDZI

1. Środki własne
2. Kredyt
3. Pożyczka
4. Promesa kredytowa / kredyt pomostowy
5. Fundusz poręczeń
6. Inne jakie?
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

P20B. Proszę w przybliżeniu podać przychód [ANK: chodzi o przychód netto tzn. bez VAT] przedsiębiorstwa za rok 2012? [P/GK]

..... PLN

99. Brak odpowiedzi

P20C. Czy w stosunku do roku /dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ wielkość przychodu [ANK: chodzi o przychód netto tzn. bez VAT] Pani/Pana przedsiębiorstwa: [P/GK]

1. Wzrosła (jeśli tak, o ile %.....)
2. Pozostała bez zmian
3. Spadła (jeśli tak, o ile %.....)
99. Brak odpowiedzi

P20D. Jaka była wielkość nakładów inwestycyjnych netto w Pana(i) przedsiębiorstwie w 2012 roku? [P/GK]

..... PLN

99. Brak odpowiedzi

P20E. Jaka była wysokość inwestycji w środki trwałe w 2012 roku? [P/GK]

.....PLN

99. Brak odpowiedzi

P21. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo planuje korzystać z zewnętrznych źródeł finansowania w latach 2013-2014? [P/GK]

- 1) Tak
- 2) Nie -> do P23
99. Nie wiem -> do P23

P22. Proszę wskazać, jakie to będą źródła finansowania?

ANK: PRZECZYTAĆ

	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
1. Fundusze typu Venture capital (kapitał podwyższonego ryzyka)	1	2	99
2. Wsparcie aniołów biznesu	1	2	99
3. Kredyt bankowy, komercyjny	1	2	99
4. Pożyczki z funduszu pożyczkowego	1	2	99
5. Poręczenie kredytowe (gwarancja kredytowa)	1	2	99
6. Współfinansowanie z funduszy unijnych	1	2	99
8. Pożyczki z instytucji parabankowych	1	2	99
9. Pożyczki prywatne	1	2	99
96. Inne, jakie?	1	2	99

Porozmawiajmy teraz o problemach i możliwościach przedsiębiorstw podobnych do Pana (i) przedsiębiorstwa.

P23. Proszę powiedzieć, jakie problemy mogą mieć podmioty takie jak Pana/i przedsiębiorstwo z rozpoczęciem eksportu swoich towarów na nowe rynki? [P/GK]

ANK: NIE CZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

1. Trudności w nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z wiarygodnym kontrahentem z innych krajów UE
2. Bariery językowe
3. Obawa przed ryzykiem
4. Trudności w pozyskaniu informacji na temat rynku innych krajów UE
5. Nieznajomość przepisów prawa na rynkach zagranicznych
6. Brak certyfikatów jakości lub niespełnienie norm fitosanitarnych, zdrowotnych, itp.

7. Nieufność zachodnich konsumentów w stosunku do produktów polskich
8. Brak takiej potrzeby – rynek krajowy jest wystarczający dla rozwoju firmy
9. Inne – jakie?
98. Nie dotyczy – firma nie ma takiego charakteru, aby móc prowadzić eksport
99. Nie wiem

P24. Jakie problemy mogą mieć przedsiębiorstwa takie jak Pani/Pana z zakupem wartości niematerialnych i prawnych, takich jak licencje, patenty, znaki towarowe, wyniki badań dotyczące innowacji w zakresie produkcji/usług? [P/GK]

ANK: NIE CZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

1. Brak środków finansowych
2. Brak wiedzy na temat takich możliwości (trudności w śledzeniu informacji o nowinkach)
3. Brak umiejętności obliczenia ryzyka finansowego takiej inwestycji
4. Brak potencjału w przedsiębiorstwie do wdrożenia tych rozwiązań (np. pracowników, wiedzy)
96. Inne, jakie?
99. Nie wiem

P25. Czy w latach 2007-2012 Pani/Pana przedsiębiorstwo współpracowało z instytucją otoczenia biznesu? [P/GK]

(ANK: INSTYTUCJA OTOCZENIA BIZNESU: INSTYTUCJA WSPIERAJĄCO-DORADCZA DLA PRZEDSIĘBIORSTW, NP. IZBA GOSPODARCZA, PARK PRZEMYSŁOWY, PARK NAUKOWO-TECHNOLOGICZNY, ZWIĄZEK PRACODAWCÓW, INKUBATOR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, TORUŃSKA AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO)

1. Tak ->P26
2. Nie ->P27
99. Nie wiem ->P28

P26. Jeśli tak, to czego dotyczyła ta współpraca? [P/GK]

ANK: MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

1. Szkolenia, kursy, konferencje
2. Doradztwo, udzielanie informacji
3. Pozyskanie środków finansowych/pomoc w pozyskaniu środków finansowych
4. Wynajem powierzchni biurowych lub sal konferencyjnych
5. Pomoc w transferze technologii
6. Audyty (IOB przeprowadzał audyt przedsiębiorstwa)
7. Nawiązanie kontaktu z innymi przedsiębiorcami
96. Inne jakie?
99. Nie wiem

P27. Jeśli nie, dlaczego? [P/GK]

ANK: NIE CZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

- 1) Brak takiej potrzeby
- 2) Nieznajomość oferty instytucji otoczenia biznesu
- 3) Ograniczenia finansowe
- 4) Niedopasowanie oferty instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstwa
96. Inne, jakie?.....

99. Nie wiem

P28. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo w latach 2007-2012 współpracowało z innymi podmiotami w Pani/Pana branży przy wspólnych przedsięwzięciach biznesowych? [P/GK]

1. Tak -> P29

2. Nie -> P30

99. Nie wiem -> P31

P29. Jeśli tak – jakie to były przedsięwzięcia? [P/GK]

.....

P30. Jeśli nie – dlaczego/ z jakich powodów? [P/GK]

3. Brak takiej potrzeby

4. Brak komunikacji między przedsiębiorcami

5. Brak odpowiednich partnerów

6. Problemy z organizacją i koordynacją współpracy

7. Brak zaufania wśród przedsiębiorców

8. Złe doświadczenia z dotychczasowej współpracy

9. Obawa przed ujawnieniem tajemnic firmy/ utratą niezależności

96. Inne, jakie?

99. Nie wiem

P31. Proszę powiedzieć skąd Pani/Pana przedsiębiorstwo czerpie informacje dotyczące pożądanego kierunku innowacji, zmian, unowocześniania produkcji/usług? [P/GK]

ANK: NIE CZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

1. Podpatrywanie konkurentów

2. Własne badania technologiczne, własne pomysły

3. Własne analizy rynkowe, opinie klientów

4. Analiza trendów światowych w czasopismach branżowych

5. Korzystanie z usług firm doradczych

6. Udział w zrzeszeniach producentów/ usługodawców

7. Udział w targach/wystawach/konferencjach

8. Internet

96. Inne, jakie?

97. Nie prowadzimy takich działań

99. Nie wiem

P32. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo w latach 2007-2012 współpracowało z jednostką badawczo-rozwojową? [P/GK]

ANK: JEDNOSTKA BADAWCZO-ROZWOJOWA - TYP PLACÓWKI NAUKOWEJ, SPECJALIZUJĄCY SIĘ WE WDRAŻANIU NOWYCH TECHNOLOGII I ULEPSZANIU ICH.

1. Tak

2. Nie -> P34

3. 99. Nie wiem -> P35

P33. Czy jednostka badawczo-rozwojowa, z którą współpracowało Pani/Pana przedsiębiorstwo jest z terenu województwa kujawsko-pomorskiego czy spoza? [P/GK]

1. Z terenu województwa kujawsko-pomorskiego
2. Spoza terenu województwa kujawsko-pomorskiego – JAKIEGO: WPISAĆ
99. Nie wiem

P34. Jeśli nie – dlaczego? [P/GK]

- 1) Brak takiej potrzeby
- 2) Nieznajomość oferty jednostek badawczo-rozwojowych
- 3) Ograniczenia finansowe
- 4) Niedopasowanie oferty jednostek badawczo-rozwojowych do potrzeb przedsiębiorstwa
96. Inne, jakie ?.....
99. Nie wiem

P35. Proszę powiedzieć, czy w okresie / dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ do 2012 liczba dostawców usług/produktów Pani/Pana firmy: [P/GK]

1. Zwiększyła się
2. Pozostała bez zmian
3. Zmniejszyła się
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

P36. Proszę powiedzieć, czy w okresie / dla beneficjentów RPO WK-P: rok podpisania PIERWSZEJ umowy o dofinansowanie projektu z KSI SIMIK; dla grupy kontrfaktycznej: rok z bazy wynikowej CATI podmiotu „lustrzanego”/ do 2012 liczba klientów Pani/Pana przedsiębiorstwa: [P/GK]

1. Zwiększyła się
2. Pozostała bez zmian
3. Zmniejszyła się
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

P37. Jak w Pana/Pani ocenie zmieni się rentowność przedsiębiorstwa w tym roku w porównaniu z rokiem ubiegłym? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI

Rentowność w porównaniu z rokiem ubiegłym będzie:

1. niższa -> **O ILE %**
2. na tym samym poziomie jak w roku ubiegłym
3. wyższa -> **O ILE %**
99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P38. Jak w Pana/Pani ocenie zmieni się płynność finansowa przedsiębiorstwa w tym roku w porównaniu z rokiem ubiegłym? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI

Płynność finansowa będzie:

1. niższa -> **O ILE %**
2. na tym samym poziomie jak w roku ubiegłym
3. wyższa -> **O ILE %**
99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P39. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo/ instytucja rozważa aplikowanie o środki europejskie w latach 2014-2020? [P/GK/NP]

1. Tak
2. Nie -> KOLEJNY BLOK PYTAŃ
99. Nie wiem -> KOLEJNY BLOK PYTAŃ

P40. Proszę wskazać, jaki typ inwestycji Pani/Pana przedsiębiorstwo chciałoby zrealizować z funduszy europejskich w latach 2014-2020? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI

	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
1) inwestycje w nieruchomości	1	2	99
2) budowa, rozbudowa, modernizacja budynków	1	2	99
3) wyposażenie, zakup maszyn i urządzeń	1	2	99
4) wdrożenie najlepszych dostępnych technik	1	2	99
5) technologie komunikacyjne i informacyjne	1	2	99
6) działania badawczo-rozwojowe	1	2	99
7) działania w zakresie marketingu i promocji	1	2	99
8) rozwój przedsiębiorczości społecznej	1	2	99
9) ochrona środowiska naturalnego	1	2	99
10) turystyka - wzmocnienie usług turystycznych	1	2	99
11) działania ułatwiające firmom rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności eksportowej w krajach UE	1	2	99
12) inne ANK: DOPYTAĆ O INNE	1	2	99

P41. Jaki musi być minimalny poziom dofinansowania projektu, aby Pani/Pan przedsiębiorstwo w przyszłości złożyło wniosek o dofinansowanie projektu inwestycyjnego z funduszy europejskich? [P/GK]

ANK: WPISAĆ LICZBĘ

Nie mniejszy niż%

P42. W jaki sposób Pani/Pana firma zamierza sfinansować wkład własny do realizacji zaplanowanych inwestycji z funduszy europejskich w latach 2014-2020? [P/GK]

ANK: PRZECZYTAĆ, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ ODPOWIEDZI

1. Ze środków własnych
2. Z kredytu
3. Z pożyczki
4. Z promesy
96. Inne, jakie?
99. Nie wiem

C. OCENA WPŁYWU PROJEKTU/PROJEKTÓW RPO WK-P NETTO

P44. ANK: JEŚLI BENEFICJENT REALIZUJE JEDEN PROJEKT: Czy realizacja projektu została zakończona? [P/NP]

ANK: JEŚLI BENEFICJENT REALIZUJE WIĘCEJ NIŻ JEDEN PROJEKT: Czy realizacja któregoś z projektów została zakończona?

1. Tak – [P] – zadać pytanie P45, [NP] – zadać pytania P55

2. Nie – **[P] - PRZEJŚĆ DO P48, [NP] – P57**

P45. Czy w wyniku realizacji projektu/ projektów: [P]

	Tak	Nie	Nie wiem/ TP
A. zostały zrealizowane bądź są planowane inne inwestycje, których nie byłoby bez projektu RPO WK-P	1 – P46	2	99
B. rozszerzyła się liczba kontrahentów (firm, instytucji partnerskich, dostawców, odbiorców)	1 – P47	2	99
C. zwiększyła się liczba pracowników (również zatrudnionych na umowę zlecenie i umowę o dzieło)	1 – P48	2	99
D. zwiększył się wynik finansowy (suma bilansowa) firmy	1	2	99

P46. Proszę opisać, jakie to inwestycje: [P]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ

1. Inwestycje w nieruchomości (budynki i budowle)
2. Inwestycje w aktywa trwałe (maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia, środki transportu)
3. Inwestycje w wartości niematerialne i prawne (oprogramowanie, licencje, patenty)
4. Inwestycje finansowe (lokaty, zakup akcji, obligacji)
5. Inwestycje w kapitał ludzki (pracowników)

96. Inne – jakie?

99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

P47. Proszę podać, ilu nowych pracowników zatrudniła Pani/Pana firma w wyniku realizacji projektu? [P]

ANK: WPISAĆ LICZBĘ

Ilu mężczyzn?	Ile kobiet?
9999. Nie wiem/ Trudno powiedzieć	9999. Nie wiem/ Trudno powiedzieć

P48. Proszę powiedzieć czy bez wsparcia z RPO WK-P projekt [... nazwa projektu z bazy]: [P]

**UWAGA: PYTANIE ZADAJEMY DO WSZYSTKICH PROJEKTÓW OPRÓCZ TYCH REALIZOWANYCH Z DZIAŁANIA 5.5, W PRZYPADKU, KIEDY BENEFICJENT REALIZOWAŁ WIĘCEJ NIŻ JEDEN PROJEKT
PYTANIE ZADAĆ DLA KAŻDEGO PROJEKTU ODDZIELNIE**

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, ZAZNACZYĆ JEDNĄ

1. Zostałby zrealizowany w takim samym zakresie i terminie
2. Zostałby zrealizowany w takim samym zakresie, ale z opóźnieniem
3. Zostałby zrealizowany w mniejszym zakresie, ale w takim samym terminie
4. Nie zostałby zrealizowany w ogóle

99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P49. Proszę powiedzieć na co Pani/Pana firma przeznaczyła/przeznaczy środki, które zostały/ zostaną zrefundowane ze środków RPO WK-P? [P]

ANK: NIE CZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ

1. Inwestycje w nieruchomości (budynki i budowle)
2. Inwestycje w aktywa trwałe (maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia, środki transportu)
3. Inwestycje w wartości niematerialne i prawne (oprogramowanie, licencje, patenty)
4. Inwestycje finansowe (lokaty, zakup obligacji, akcji)
5. Inwestycje w kapitał ludzki
6. Zwrot kredytu, pożyczki
7. Oszczędności

96. Inne – jakie?

P50. Czy dzięki realizacji projektu/projektów Pani/Pana przedsiębiorstwo zwiększyło swoją innowacyjność? [P]

1. Tak
2. Nie – P53

P51. Jakiego rodzaju innowacje wprowadzono w wyniku realizacji projektu? [P]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ

1. Produktowe (wprowadzenie do sprzedaży nowego lub znacząco udoskonalonego towaru i/lub usługi)
2. Procesowe (wprowadzenie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania produktu i/lub jego dystrybucji)
3. Organizacyjne (zastosowanie nowych i/lub znacząco udoskonalonych metod organizacji np. struktury organizacyjnej lub relacji z dostawcami, podwykonawcami)
4. Marketingowe (wprowadzenie nowych lub znacząco udoskonalonych metod marketingu np. zmian w opakowaniu i wyglądzie produktu, jego pozycjonowaniu na rynku, strategii promocji, polityki cenowej, modelu biznesowego)
99. Nie wiem

P52. Czy była to innowacja na skalę: [P]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ

1. Przedsiębiorstwa
2. Lokalną (w obrębie gminy lub powiatu)
3. Regionalną (w obrębie województwa)
4. Subregionalną (w obrębie sąsiadujących województw)
5. Krajową (ogólnopolską)
6. Międzynarodową
99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

P53. Czy w ramach projektu Pani/Pana przedsiębiorstwo wdrożyło technologie chroniące środowisko naturalne? [P]

ANK: technologie ograniczające niekorzystne oddziaływanie na środowisko

1. Tak
2. Nie -> P54
3. Nie wiem -> P54

P54. Jakiego rodzaju to technologie? [P]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, MOŻNA ZAZNACZYĆ WIĘKSZĄ LICZBĘ

1. ochrony powietrza
2. ochrony wody
3. ochrony gleb
4. w zakresie gospodarki odpadami
5. w zakresie ograniczenia emisji hałasu
6. w zakresie oszczędności energii
96. Inne – jakie?
99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

P55. Proszę określić, jaka jest/była skala oddziaływania projektu/ projektów z zakresu rozwoju przedsiębiorczości. (ANK: W PRZYPADKU, KIEDY BENEFICJENT ZREALIZOWAŁ WIĘCEJ NIŻ JEDEN PROJEKT, PYTANIE DOTYCZY WSZYSTKICH OGÓŁEM). [NP]

ANK: MOŻNA WSKAZAĆ JEDNĄ ODPOWIEDŹ, NIE CZYTAĆ 96 I 99.

Projekt oddziałuje/oddziaływał na przedsiębiorczość:

1. W skali lokalnej (gmina, jedna miejscowość)
 2. W skali powiatu
 3. W skali regionu
 4. W skali kraju
96. Projekt nie ma wpływu na przedsiębiorczość -> P57
99. Nie wiem, trudno powiedzieć

P56. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu realizacja przez Pani/Pana instytucję projektu/ów z zakresu rozwoju przedsiębiorczości przyniosła następujące efekty: [NP]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI, BEZ 99

	Projekt w ogóle na to nie wpłynął	Wpłynął w małym stopniu	Wpłynął w średnim stopniu	Wpłynął w dużym stopniu	Jest za wcześnie, aby to ocenić	Projekt nie ma związku z tą kwestią	Nie wiem/ TP
1. Powstały nowe przedsiębiorstwa	1	2	3	4	5	6	99
2. Zwiększyło się zatrudnienie w przedsiębiorstwach	1	2	3	4	5	6	99
3. Wzmocniła się pozycja przedsiębiorstw na rynku	1	2	3	4	5	6	99
4. Wzrosła atrakcyjność inwestycyjna na obszarze, którego dotyczył projekt	1	2	3	4	5	6	99
5. Przedsiębiorcy nawiązali współpracę między sobą	1	2	3	4	5	6	99
6. Przedsiębiorcy nawiązali współpracę z sektorem nauki	1	2	3	4	5	6	99
7. Przedsiębiorcy lepiej poznali instytucje otoczenia biznesu w swoim regionie	1	2	3	4	5	6	99
8. Przedsiębiorcy zrealizowali nowe inwestycje	1	2	3	4	5	6	99
9. Wzrosła innowacyjność przedsiębiorców	1	2	3	4	5	6	99
10. Poprawiły się warunki funkcjonowania przedsiębiorców	1	2	3	4	5	6	99

D. OCENA UCZESTNICTWA W RPO WK-P

P57. Proszę określić, w jakim stopniu warunki dofinansowania oferowane w RPO WK-P były odpowiednie do potrzeb Pani/Pana firmy? [P/NP]

ANK: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI

	Odpowiednie	Raczej odpowiednie	Raczej nieodpowiednie	Nieodpowiednie	Nie wiem/ trudno powiedzieć
1. Kwota wsparcia	1	2	3	4	99
2. Poziom dofinansowania	1	2	3	4	99
3. Lista kosztów kwalifikowanych	1	2	3	4	99
4. Typy projektów możliwe do sfinansowania	1	2	3	4	99
5. Kryteria oceny projektów	1	2	3	4	99
6. Wymogi formalne	1	2	3	4	99

P58. Jakie koszty projektów realizowanych przez przedsiębiorców dotąd niekwalifikowalne ze środków RPO WK-P powinny być w przyszłości uznane za kwalifikowalne? [P]

..... ANK: WPISAĆ

97. Nie ma takich kosztów

99. Nie wiem

E. OCENA SZKOLEŃ

P59. Czy brał/a Pani/Pan (lub ktoś z Pani/Pana firmy) udział w szkoleniach dotyczących aplikowania do RPO WK-P? [P/NP]

1. Tak

2. Nie – P61

99. Nie wiem, nie pamiętam – P61

P60. Proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadza lub nie zgadza się Pani/Pan z następującymi twierdzeniami na temat szkoleń dotyczących aplikowania do RPO WK-P? [P/ NP]

ANKIETER: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI OPRÓCZ „TRUDNO POWIEDZIEĆ”

	Zgadzam się	Raczej się zgadzam	Raczej się NIE zgadzam	NIE zgadzam się	Trudno powiedzieć
1. Informacje podawane na szkoleniu były użyteczne przy aplikowaniu do RPO	1	2	3	4	99
2. Szkolenie odpowiadało na moje potrzeby dotyczące przygotowania wniosku o dofinansowanie	1	2	3	4	99
3. Szkolenie było zsynchronizowane z harmonogramem naboru wniosków o dofinansowanie	1	2	3	4	99

P61. Czy brał/a Pani/Pan udział w szkoleniach dotyczących poprawnej realizacji i rozliczania projektu? [P/NP]

1. Tak

2. Nie -> P63

99. Nie wiem, nie pamiętam -> P63

P62. Proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadza lub nie zgadza się Pani/Pan z następującymi stwierdzeniami na temat szkoleń dotyczących rozliczania projektów [P/NP]

ANKIETER: PRZECZYTAĆ ODPOWIEDZI OPRÓCZ ODPOWIEDZI „TRUDNO POWIEDZIEĆ”

	Zgadzam się	Raczej się zgadzam	Raczej się NIE zgadzam	NIE zgadzam się	Trudno powiedzieć
1. Informacje podawane na szkoleniu/ szkoleniach były użyteczne przy realizacji i rozliczaniu projektów	1	2	3	4	99
2. Szkolenie odpowiadało na moje potrzeby dotyczące rozliczania projektu	1	2	3	4	99
3. Szkolenie dobrze wpisało się w harmonogram rozliczania projektu	1	2	3	4	99

P63. Czy Pani/Pana przedsiębiorstwo realizowało/realizuje w latach 2007-2012 projekty dotyczące rozwijania przedsiębiorczości z innych niż RPO WK-P źródeł finansowania? [NP]

1. Tak
2. Nie -> ZAKOŃCZYĆ WYWIAD

99. Nie wiem

P64. Z jakiego programu realizowane były te projekty? [NP]

ANK: MOŻLIWOŚĆ ZAZNACZENIA KILKU ODPOWIEDZI

1. Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)
2. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG)
3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)

96. Inne programy, jakie ?.....

99. Nie wiem

BARDZO DZIĘKUJĘ ZA UDZIAŁ W BADANIU ☺

10.3.2 Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami Instytucji Otoczenia Biznesu

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Mój region w Europie

Wprowadzenie

Nazywam się i jestem członkiem zespołu badawczego, który prowadzi badania dotyczące oceny bezpośredniego i pośredniego wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P.

Badanie prowadzone jest przez firmę Agrotec Polska na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Czy mogę nagrywać naszą rozmowę? Pragnę podkreślić, że to nagranie będzie jedynie formą notowania, a Pani/Pana wypowiedzi będą poufne.

Działania objęte badaniem: **Działanie 4.3.** Rozwój komercyjnych e-usług, **Działanie 5.1.** Rozwój instytucji otoczenia biznesu, **Działanie 5.2.** Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, **Poddziałanie 5.2.1.** Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw, **Poddziałanie 5.2.2.** Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, **Działanie 5.3.** Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska, **Działanie 5.4.** Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii, **Działanie 5.5.** Promocja i rozwój markowych produktów, **Działanie 5.6.** Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje, **Działanie 6.2** Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych, **Działanie 7.1** Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców).

Zagadnienia ogólne

1. Jak Pani/Pan rozumie swoją rolę jako Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) w procesie wdrożenia RPO WK-P?
2. Jakiego rodzaju usługi, skierowane do przedsiębiorców z regionu, oferuje Pani/Pana instytucja? Wobec ilu przedsiębiorstw w ciągu ostatnich 3 lat prowadził(a) Pani/Pan projekty:
 - a) szkoleniowe,
 - b) doradcze,
 - c) finansowe,
 - d) ułatwiające prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej,
 - e) pomoc w nabyciu licencji, patentu,
 - f) audyt technologiczny,
 - g) przygotowanie oferty technologicznej,
 - h) przygotowanie zapytania o technologie,
 - i) dostarczanie informacji bądź bazy danych o innowacjach,
 - j) walidacja biznesowa ogólnie,
 - k) walidacja biznesowa zastosowania technologii / innowacji,
 - l) walidacja rynkowa?
3. Przedsiębiorstwa jakich branż Pani/Pana instytucja obsługiwała najczęściej? Czy wśród tych firm były przedsiębiorstwa z branży:
 - Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania,
 - Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
 - Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,

- Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,
 - Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
 - Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
 - Transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe,
 - Dziedzictwo kulturowe, sztuka,
 - przemysły kreatywnego¹²⁶/?
- Jakiego typu usługi Pani/Pana instytucja świadczyła tym przedsiębiorstwom?
4. Które z działań zrealizowanych przez Pani/Pana instytucję na rzecz wsparcia przedsiębiorców z regionu uznaje Pani/Pan za dobrą praktykę zarówno w skali regionu, jak i kraju?
5. W jaki sposób widzicie Państwo współpracę z UMWK-P przy programowaniu przeszłego RPO?

Ocena warunków konkursowych i systemu oceny projektów

6. Czy uczestniczył(a) Pani/Pan w konstruowaniu kryteriów dla któregoś z konkursów w ramach RPO WK-P?
7. Jakie warunki Pani/Pana zdaniem powinny zostać sformułowane, aby np. w przyszłości wybierać najlepsze, rzeczywiście innowacyjne i rozwojowe projekty wśród przedsiębiorców?
8. W jaki sposób Pani/Pana zdaniem można zachęcić przedsiębiorców do korzystania z pomocy IOB? Czy uczestniczył(a) Pani/Pan w opracowywaniu biznes planu inwestycji? Czy w ramach wsparcia przedsiębiorców w opracowaniu biznes planu oceniał(a) Pani/Pan ryzyko inwestycyjne?
9. Czy miała miejsce sytuacja, że dzięki działaniom Pani/Pana instytucji przedsiębiorca uniknął ryzyka inwestycyjnego? Proszę o podanie przykładu takiej sytuacji.

Ocena form wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P

10. Jakie są Pani/Pana zdaniem mocne i słabe strony bezzwrotnej pomocy finansowej (dotacja) udzielanej w ramach RPO WK-P?
11. Jakie są Pani/Pana zdaniem mocne i słabe strony pomocy udzielanej w formie refundacji w ramach RPO WK-P?
12. Jakie Pani/Pana zdaniem wydatki powinny być włączone do katalogu kosztów kwalifikowanych, a nie są, aby przedsiębiorcy w przyszłości chcieli złożyć wniosek o realizację projektu w ramach RPO WK-P?
13. Jaki w Pani/Pana ocenie powinien być optymalny poziom dofinansowania projektów, aby w przyszłości przedsiębiorcy chcieli złożyć wniosek o realizację projektu w ramach RPO WK-P?

Ocena zainteresowania przedsiębiorców współpracą z IOB

14. Jakie są w Pani/Pana ocenie bariery w nawiązywaniu współpracy pomiędzy firmami w obszarze działalności innowacyjnej?
15. Jakie są w Pani/Pana ocenie bariery nawiązywania współpracy przedsiębiorców z instytucjami B+R? W jaki sposób można zwiększyć znaczenie tej współpracy poza strukturami klastrowymi?
16. Porozmawiajmy o projekcie **Programu Rozwoju Innowacyjności Przedsiębiorstw do 2020 roku**. Czy zna Pani/Pan ten projekt? Jak ocenia Pani/Pana przydatność przedstawionych tam propozycji:
- a) Udzielanie wsparcia bezpośredniego przedsiębiorcom w ramach projektów zamkniętych – „szytych na miarę” i dopasowanych do potrzeb danego przedsiębiorcy;
 - b) Ogłaszanie konkursów tematycznych – na wsparcie rozwoju konkretnych umiejętności, istotnych z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorstw. Ogłoszenia konkursów podparte wynikami przeprowadzonych wcześniej badań;

¹²⁶ Wykonawca zastrzega możliwość rozszerzenia branż inteligentnej specjalizacji regionu kujawsko-pomorskiego po przeprowadzeniu pogłębionej analizy dokumentów.

- c) Koncentracja na poziomie centralnym na wypracowywaniu dopasowanych do potrzeb przedsiębiorców narzędzi w obszarze rozwoju adaptacyjności i ich upowszechnianiu na poziomie regionalnym;
 - d) Realizacja na poziomie centralnym działań ukierunkowanych na podnoszenie świadomości związanej z dostosowaniem kadr do potrzeb gospodarki;
 - e) Realizacja na poziomie centralnym działań związanych z rozwojem kompetencji pracowników wynikających ze strategii rządowych, które nie są realizowane na poziomie regionalnym.
 - f) Wdrożenia programu tzw. nowej szansy dla upadających przedsiębiorstw
 - g) Wdrożenie programu zapobiegania sytuacjom kryzysowym w przedsiębiorstwie
 - h) Umożliwienie wprowadzenia Joint Action Plan (JAP) – mini programu operacyjnego poświęconego przeprowadzaniu badań, testowaniu i pilotażom w ramach jednego lub kilku programów operacyjnych; - albo jako komponent każdej z osi priorytetowych w programie operacyjnym, albo osobna oś priorytetowa w programie operacyjnym.
 - i) Priorytetowe traktowanie projektów związanych ze zidentyfikowanymi obszarami i technologiami w ramach horyzontalnych programów wspierających innowacje (np. poprzez przyznawanie dodatkowych punktów za technologie wskazane w wynikach projektu),
 - j) Finansowanie komercjalizacji technologii wskazanych w projekcie jako kluczowe,
 - k) Finansowanie B+R w priorytetowych obszarach wskazanych przez projekt,
 - l) Przeprowadzanie zamówień przed komercyjnych w obszarach wskazanych przez projekt
 - m) Przeznaczenie dofinansowania w postaci grantów przede wszystkim na najbardziej ryzykowne fazy (tj. projekty B+R obejmujące rozwój samego pomysłu, B+R, prototyp, instalację pilotażową, wdrożenie wyników własnego B+R/własnej technologii). Jednocześnie zakup nowych technologii, maszyn i urządzeń wspierany będzie głównie za pomocą systemu instrumentów zwrotnych (pożyczek i gwarancji)
 - n) Ulga podatkowa na działania B+R podejmowane przez przedsiębiorstwa. Ulga miałaby polegać na odliczaniu od podatku należnego 126% kosztów kwalifikowanych (100% kosztów zaliczanych do kosztów uzyskania przychodów + 26% tych kosztów odliczanych od podatku należnego)
 - o) Zmiana formuły dotychczasowej działalności instrumentów inżynierii finansowej udzielanych przez programy regionalne. Proponuje się, by utrzymać formułę wsparcia funduszy pożyczkowo-poręczeniowych, równocześnie zmieniając priorytet na finansowanie kredytów obrotowych w powiązaniu z inwestycyjnymi dla mikro i małych przedsiębiorców
 - p) Program Asystent dla MŚP, zakładający dofinansowanie zatrudnienia pracownika naukowego w przedsiębiorstwie
 - q) Stworzenie rezerwy technologicznej obejmującej użytkowane i nieużytkowane patenty i technologie oraz wiedzę.
17. Jakie inne rozwiązania (organizacyjno-prawne, systemowe) Pani/Pana zdaniem mogą stymulować nawiązywanie współpracy przez firmy z IOB w zakresie działalności innowacyjnej? Jaka powinna być w tym rola IOB?
18. Jakie inne mechanizmy Pani/Pana zdaniem należy wypracować, by zwiększyć podejmowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a IOB? Co Pani/Pana zdaniem mogą zrobić IOB, a co przedsiębiorcy, a co samorząd regionalny i lokalny?
19. Jakie powinny być Pani/Pana zdaniem kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w zrzeszeniach branżowych, producenckich, klastrach przedsiębiorców?

Ocena bezzwrotnych i zwrotnych form wsparcia przedsiębiorców

20. Czy Pani/Pana zdaniem jeśli w przyszłej perspektywie finansowej wsparcie przedsiębiorców dotacjami zostanie ograniczone na rzecz wsparcia środkami zwrotnymi (np. pożyczkami na preferencyjnych warunkach) to przedsiębiorcy będą zainteresowani aplikowaniem o tego typu wsparcie? Jeśli nie, to dlaczego?

21. Jakie Pani/Pana zdaniem powinny być kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych?
22. Czy w Pani/Pana ocenie otrzymane wsparcie udzielone przez IOB na rzecz przedsiębiorców zwiększyło ich skłonność do inwestowania przy użyciu instrumentów zwrotnych? Jakiego typu?
23. Jaka Pani/Pana zdaniem powinna być rola IOB we wsparciu przedsiębiorców i przedsiębiorczości regionu?
24. Jakie Pani/Pana zdaniem typy projektów mogą być określane jako najefektywniej wspierające rozwój przedsiębiorczości?
25. Czego Pani/Pan oczekują od wykorzystania środków UE w przyszłym okresie programowania w zakresie udzielania wsparcia IOB?

Formuła grzecznościowa / zakończenie wywiadu: podziękowanie za udzielone informacje, zapewnienie o ich wykorzystaniu tylko na potrzeby niniejszego badania i zgodnie ze standardami ewaluacyjnymi

10.3.3 Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami ośrodków B+R

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mój region w Europie

Wprowadzenie

Nazywam się i jestem członkiem zespołu badawczego, który prowadzi badania dotyczące oceny bezpośredniego i pośredniego wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P.

Badanie prowadzone jest przez firmę Agrotec Polska na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Czy mogę nagrywać naszą rozmowę? Pragnę podkreślić, że to nagranie będzie jedynie formą notowania, a Pani/Pana wypowiedzi będą poufne.

Pytania

1. Proszę powiedzieć, jakie branże obejmuje oferta Pani/Pana instytucji w zakresie możliwości opracowania nowej technologii lub opracowania patentu na potrzeby przedsiębiorstw regionu?
2. Jeśli kiedykolwiek Pani/Pana instytucja nawiązała współpracę z przedsiębiorcą w zakresie tzw. nowych technologii? Proszę powiedzieć jak to się odbyło? Kto zainicjował proces? Czy współpraca zakończyła się sukcesem?
3. Jakie wymagania mają Pani/Pana zdaniem przedsiębiorcy z regionu, kiedy zgłaszają się do współpracy?
4. Czy Pani/Pana zdaniem oczekują porady za darmo w ramach praktyk uczelnianych? Czy oczekują może zbyt szybkiej usługi?
5. W ramach jakich branż widziecie Państwo największy potencjał do współpracy:
 - Bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania,
 - Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
 - Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,
 - Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,
 - Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
 - Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
 - Transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe,
 - Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysł kreatywny
6. Istnieje pogląd, że duże granty badawcze zniechęcają szkoły wyższe do poszukiwania współpracy z przedsiębiorstwami. Jaka jest Pani/Pana zdaniem opinia w tej sprawie?
7. Czy w przypadku, kiedy zgłosi się do Pani/Pana instytucji przedsiębiorca z branży, dla której jeszcze Pani/Pana instytucja nie świadczył usług, czy Pani/Pana jednostka byłaby w stanie zorganizować z zewnątrz niezbędną kadrę naukową do podjęcia się zlecenia?
8. Jakie są Pani/Pana zdaniem ryzyka współpracy JBR z przedsiębiorcami? Jakie Pani/Pana zdaniem są korzyści dla obu stron?
9. Jak Pani/Pana ocenia propozycje przedstawione w projekcie **Programu dla Innowacyjności Przedsiębiorstw do 2020 roku**:
 - a. Udzielanie wsparcia bezpośredniego przedsiębiorcom w ramach projektów zamkniętych – „szytych na miarę” i dopasowanych do potrzeb danego przedsiębiorcy;

- b. Ogłaszanie konkursów tematycznych – na wsparcie rozwoju konkretnych umiejętności, istotnych z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorstw. Ogłoszenia konkursów podparte wynikami przeprowadzonych wcześniej badań;
- c. Koncentracja na poziomie centralnym na wypracowywaniu dopasowanych do potrzeb przedsiębiorców narzędzi w obszarze rozwoju adaptacyjności i ich upowszechnianiu na poziomie regionalnym;
- d. Realizacja na poziomie centralnym działań ukierunkowanych na podnoszenie świadomości związanej z dostosowaniem kadr do potrzeb gospodarki;
- e. Realizacja na poziomie centralnym działań związanych z rozwojem kompetencji pracowników wynikających ze strategii rządowych, które nie są realizowane na poziomie regionalnym.
- f. Wdrożenia programu tzw. nowej szansy dla upadających przedsiębiorstw
- g. Wdrożenie programu zapobiegania sytuacjom kryzysowym w przedsiębiorstwie
- h. Umożliwienie wprowadzenia Joint Action Plan (JAP) – mini programu operacyjnego poświęconego przeprowadzaniu badań, testowaniu i pilotażom w ramach jednego lub kilku programów operacyjnych; - albo jako komponent każdej z osi priorytetowych w programie operacyjnym, albo osobna oś priorytetowa w programie operacyjnym.
- i. Priorytetowe traktowanie projektów związanych ze zidentyfikowanymi obszarami i technologiami w ramach horyzontalnych programów wspierających innowacje (np. poprzez przyznawanie dodatkowych punktów za technologie wskazane w wynikach projektu),
- j. Finansowanie komercjalizacji technologii wskazanych w projekcie jako kluczowe,
- k. Finansowanie B+R w priorytetowych obszarach wskazanych przez projekt,
- l. Przeprowadzanie zamówień przedkomercyjnych w obszarach wskazanych przez projekt
- m. Przeznaczenie dofinansowania w postaci grantów przede wszystkim na najbardziej ryzykowne fazy (tj. projekty B+R obejmujące rozwój samego pomysłu, B+R, prototyp, instalację pilotażową, wdrożenie wyników własnego B+R/własnej technologii). Jednocześnie zakup nowych technologii, maszyn i urządzeń wspierany będzie głównie za pomocą systemu instrumentów zwrotnych (pożyczek i gwarancji)
- n. Ulga podatkowa na działania B+R podejmowane przez przedsiębiorstwa. Ulga miałaby polegać na odliczaniu od podatku należnego 126% kosztów kwalifikowanych (100% kosztów zaliczanych do kosztów uzyskania przychodów + 26% tych kosztów odliczanych od podatku należnego)
- o. Zmiana formuły dotychczasowej działalności instrumentów inżynierii finansowej udzielanych przez programy regionalne. Proponuje się, by utrzymać formułę wsparcia funduszy pożyczkowo-poręczeniowych, równocześnie zmieniając priorytet na finansowanie kredytów obrotowych w powiązaniu z inwestycyjnymi dla mikro i małych przedsiębiorców
- p. Program Asystent dla MŚP, zakładający dofinansowanie zatrudnienia pracownika naukowego w przedsiębiorstwie
- q. Stworzenie rezerwy technologicznej obejmującej użytkowane i nieużytkowane patenty i technologie oraz wiedzę

10. Które z nich Pani/Pana zdaniem byłyby najbardziej skuteczne w regionu?

Formuła grzecznościowa / zakończenie wywiadu: podziękowanie za udzielone informacje, zapewnienie o ich wykorzystaniu tylko na potrzeby niniejszego badania i zgodnie ze standardami ewaluacyjnymi.

10.3.4 Scenariusz do wywiadu z przedstawicielami funduszy pożyczkowych i poręczeniowych

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Mój region w Europie

Wprowadzenie

Nazywam się i jestem członkiem zespołu badawczego, który prowadzi badania dotyczące oceny bezpośredniego i pośredniego wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P. Badanie prowadzone jest przez firmę Agrotec Polska na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Czy mogę nagrywać naszą rozmowę? Pragnę podkreślić, że to nagranie będzie jedynie formą notowania, a Pani/Pana wypowiedzi będą poufne.

Pytania

1. Jak Pani/Pana rozumie rolę swojej instytucji jako Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) w procesie wdrożenia RPO WK-P?
2. Jaka jest oferta Pani/Pana instytucji skierowana do przedsiębiorców z regionu w celu zwiększenia dostępności firm do kapitału zewnętrznego przedsiębiorstw?
3. Wobec ilu przedsiębiorstw w ciągu ostatnich 3 lat Pani/Pana instytucja prowadziła projekty finansowe?
4. Przedsiębiorstwa jakich branż obsługiwała Pani/Pana instytucja? Czy wśród tych firm były przedsiębiorstwa z branży /wymienić branże inteligentnej specjalizacji po diagnozie desk research/? Jakiego typu usługi świadczyła Pani/Pana instytucja tym przedsiębiorstwom?
5. Które ze zrealizowanych działań zrealizowanych na rzecz wsparcia przedsiębiorców z regionu uznaje Pani/Pan za dobrą praktykę zarówno w skali regionu, jak i kraju?
6. Czy w Pani/Pana ocenie otrzymane wsparcie zwiększyło skłonność przedsiębiorstw do inwestowania przy użyciu instrumentów zwrotnych? Jakiego typu?
7. W jaki sposób prowadzi Pani/Pana instytucja monitoring swoich działań skierowanych do przedsiębiorców?
8. Czy i w jakim zakresie Pani/Pana instytucja kontaktuje się z organizacjami przedsiębiorców z regionu kujawsko-pomorskiego?
9. Czy w Pani/Pana ocenie bezzwrotna pomoc w takiej postaci, jaką otrzymują przedsiębiorcy w ramach RPO WK-P może być skutecznym narzędziem wsparcia dla przedsiębiorców? Czy można wskazać bardziej skuteczne narzędzia? jakie?
10. Która forma wsparcia przedsiębiorców jest według Pani/Pana najbardziej skuteczna: pomoc bezzwrotna (dotacje) czy instrumenty zwrotne (pożyczki, poręczenia, kredyty)?
11. Czy Pani/Pana zdaniem oprocentowanie powinno być inne dla różnych rodzajów instrumentów finansowych: pożyczki, poręczenia lub kredytu? W jakim procencie Pani/Pana zdaniem taka pomoc powinna być oprocentowana, aby była atrakcyjna dla przedsiębiorców z regionu? Jakie są w Pani/Pana ocenie bariery w korzystaniu z pomocy bezzwrotnej przez przedsiębiorców?
12. Jakie powinny być według Pani/Pana kierunki wsparcia funduszy pożyczkowych lub poręczeniowych w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych?
13. Jaka Pani/Pana zdaniem powinna być rola funduszy pożyczkowych lub poręczeniowych pomagających przedsiębiorcom w celu tworzeniu zróżnicowanej struktury kosztów swojej inwestycji?
14. Czego Pani/Pana instytucja oczekuje od wykorzystania środków UE w przyszłym okresie programowania w zakresie wsparcia udzielanego funduszem pożyczkowym lub poręczeniowym działającym na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w regionie?

Formuła grzecznościowa / zakończenie wywiadu: podziękowanie za udzielone informacje, zapewnienie o ich wykorzystaniu tylko na potrzeby niniejszego badania i zgodnie ze standardami ewaluacyjnymi

10.3.5 Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami IZ RPO WK-P

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mój region w Europie

Wprowadzenie

Nazywam się i jestem członkiem zespołu badawczego, który prowadzi badania dotyczące oceny bezpośredniego i pośredniego wsparcia przedsiębiorczości w ramach RPO WK-P.

Badanie prowadzone jest przez firmę Agrotec Polska na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Czy mogę nagrywać naszą rozmowę? Pragnę podkreślić, że to nagranie będzie jedynie formą notowania, a Pana/Pani wypowiedzi będą poufne.

Działania RPO WK-P objęte badaniem: Działanie 4.3. Rozwój komercyjnych e-usług, Działanie 5.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu, Działanie 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, Poddziałanie 5.2.1. Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw, Poddziałanie 5.2.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, Działanie 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska, Działanie 5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii, Działanie 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów, Działanie 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje, Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych, Działanie 7.1. Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast (tylko projekty przedsiębiorców).

Zagadnienia ogólne

1. Jaka jest Pani/ Pana **rola w procesie zarządzania i wdrażania** RPO przedmiotowych działań RPO WK-P? Jaki jest zakres Pana/Pani obowiązków?

Warunki wsparcia

2. Jak Państwo oceniają aktualny kształt działań objętych badaniem? Czy z perspektywy czasu uważają Państwo, że zostały one przygotowane tak aby trafnie i efektywnie zwiększać konkurencyjności gospodarki regionu? Proszę ocenić:
 - a. prace nad programowaniem i podziałem środków w ramach działań (wysokość pomocy, całkowita alokacja na działania, zasady podziału środków),
 - b. dokumenty konkursowe (m.in. wzory, instrukcje, wytyczne, generator wniosków),
 - c. terminy ogłaszania konkursów / naborów (czy terminy nie były za krótkie),
 - d. wymagany zestaw załączników do WoD,
 - e. Ilość konkursów,
 - f. charakter konkursu (zamknięty, otwarty, z preselekcją, bez preselekcji),
 - g. czy zabrakło jakiegoś typu działań (typów projektów),
 - h. czy zabrakło jakiegoś typu beneficjenta,
 - i. organizacje zespołów ds. oceny projektów (liczba osób, posiłkowanie się ekspertami zewnętrznymi, obowiązujące terminy i procedury),
 - j. warunki kwalifikowalności wydatków,
 - k. minimalna / maksymalna wartość projektu,
 - l. maksymalny udział dofinansowania,

- m. konstrukcja kryteriów specyficznych¹²⁷ dla poszczególnych konkursów (wewnętrzne linie demarkacyjne) – czy występowały braki / luki w możliwości aplikowania,
 - n. konstrukcja kryteriów oceny wniosków - czy zostały odpowiednio sformułowane (umożliwiały wybór najlepszych projektów, najbardziej innowacyjnych, najlepiej przygotowanych do realizacji, czy były jednoznaczne i zrozumiałe),
 - o. sposób punktów w ramach kryteriów (warunki punktowania / waga oceny) - czy były odpowiednie?
- 3. Czy w/w warunki podlegały modyfikacji od początku wdrażania Działań? Z czego wynikały? Jakie były efekty?
 - 4. Jak w/w warunki powinny zostać sformułowane, aby np. w przyszłości wybierać projekty, które w największym stopniu trafnie i efektywnie zwiększałyby konkurencyjność gospodarki regionu?
 - 5. Proszę powiedzieć, jak wyglądał proces logiczny przyjęcia kryteriów specyficznych dla poszczególnych konkursów? Jakie założenia przyjmowali Państwo przed każdym z konkursów?
 - 6. Biorąc pod uwagę doświadczenia obecnego okresu programowania proszę powiedzieć, jaki system konkursów byłby najbardziej skuteczny dla realizacji celów RPO przyszłej podstawy programowej w zakresie pomocy skierowanej do przedsiębiorstw? Czy powinny być częstsze, rzadsze? W jakich interwałach będziecie Państwo projektować w tym obszarze tzw. kamienie milowe?
 - 7. Która forma wsparcia przedsiębiorców jest według Pana/Pani najbardziej skuteczna: pomoc bezzwrotna (dotacje) czy instrumenty zwrotne (pożyczki, poręczenia, kredyty)?
 - 8. Czy jeśli w przyszłej perspektywie finansowej wsparcie przedsiębiorców dotacjami zostanie ograniczone na rzecz wsparcia środkami zwrotnymi (np. pożyczkami na preferencyjnych warunkach) to przedsiębiorcy będą zainteresowani aplikowaniem o tego typu wsparcie? Jeśli nie, to dlaczego?
 - 9. Czy można wskazać obszary (typy projektów, grupy beneficjentów, wielkość projektów, inne kryteria) dla których zasadne byłoby wsparcie dotacjami a dla których środkami zwrotnymi? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź.
 - 10. Czy Pana/Pani zdaniem należy w kolejnej perspektywie finansowej ukierunkować wsparcie na określone typy przedsiębiorców, np.: mikro, małe, średnie, duże? Określone branże? Jeśli tak, to jakie typy przedsiębiorców powinny być preferowane? Proszę uzasadnić swoją opinię.

Ocena poziomu zakontraktowania i wydatkowania RPO WK-P

- 11. Czy Pana/Pani zdaniem aktualny (tj. na koniec lutego b.r.) poziom zakontraktowania / wydatkowania środków RPO w ramach działań objętych badaniem można uznać za zadowalający?
- 12. Jakie czynniki (negatywne / pozytywne) na ten poziom wpływały / wpływają?
- 13. Czy w działaniach objętych badaniem występuje ryzyko braku zakontraktowania / wydatkowania przyznanych środków (alokacji na działania)? /Wylistować zdiagnozowane na podstawie sprawozdań merytorycznych ryzyka/.
- 14. Jakie działania podejmowano / jakie należałoby podjąć, aby zwiększyć ten poziom?
- 15. Jak są Pana/Pani zdaniem przyczyny niskiej absorpcji środków (np. w Działaniu 5.4 czy 5.3.)? Proszę przeanalizować czynniki wewnętrzne (np. warunki konkursu) i zewnętrzne (np. liczba firm na rynku potencjalnie zainteresowanych realizacją tego typu projektów)?
- 16. Jakie działania podjęła IZ, aby przeciwdziałać niskiemu zainteresowaniu wnioskodawców? Jakie były efekty?
- 17. Czy były wystarczające? Jak jeszcze można przeciwdziałać niskiemu zainteresowaniu wnioskodawców? Czy i jakie należałoby wprowadzić rozwiązania, aby wzmocnić zainteresowanie aplikowaniem?
- 18. Jak są Pana/Pani zdaniem przyczyny wysokiego zainteresowania aplikowaniem o dofinansowanie (np. w Działaniu 5.2 czy 5.5)? Jakie czynniki zdecydowały o sukcesie?

Konkurencyjność oraz innowacyjność projektów

¹²⁷ Rozumiane są jako te, które wyraźnie odróżniają od siebie konkursy z tego samego działania, np. ograniczają wsparcie dla pełnej populacji potencjalnych beneficjentów, wprowadzają ograniczenia finansowe lub terytorialne.

19. Proszę ocenić, które z Działań / Poddziałań wspieranych w ramach RPO WK-P Pani/Pana zdaniem w największym stopniu adresują potrzeby województwa w zakresie zwiększenia konkurencyjności gospodarki regionu?
20. Czy można wskazać konkretne typy projektów w największym stopniu zwiększające konkurencyjność gospodarki regionu?
21. W jaki sposób można ocenić zgodność interwencji realizowanych w ramach RPO WK-P z Regionalną Strategią Innowacyjności Województwa Kujawsko-Pomorskiego? Czy oraz jakie zmiany należałoby podjąć, aby wsparcie w ramach programu operacyjnego przyszłej perspektywy finansowej, w większym stopniu realizowało cele Regionalnej Strategii Innowacyjności oraz Aktualizowanej Strategii Rozwoju?
22. Jaki model funkcjonowania systemu wsparcia przedsiębiorstw (bezzwrotne dotacje inwestycyjne, preferencyjne pożyczki i poręczenia, system mieszany, granty globalne itp.) będzie najbardziej odpowiedni i efektywny, w nowym okresie programowania w kontekście:
 - a. zapotrzebowania i możliwości pozyskiwania ww. wsparcia przez przedsiębiorstwa województwa kujawsko-pomorskiego,
 - b. podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw województwa,
 - c. dostępności do kapitału w województwie (sieć bankowa, instytucje pożyczkowe itp.)?

Instytucje Otoczenia Biznesu

23. Czy Urząd Marszałkowski współpracuje z IOB? Jeśli tak, w jakim zakresie?
24. Czy Pana/Pani zdaniem oferta IOB (szkoleniowa, doradcza oraz finansowa) działających w regionie jest atrakcyjna dla beneficjentów?
25. Jakiego wsparcia powinny udzielać IOB przedsiębiorcom? Jakie są wzajemne potrzeby i oczekiwania tych podmiotów?
26. Czy można wskazać liderów IOB w regionie? Które to konkretnie podmioty? Z czego wynika ich pozycja lidera?
27. Jakie powinny być kierunki wsparcia IOB w celu zwiększenia uczestnictwa przedsiębiorstw w mechanizmach sieciowych i kooperacyjnych?
28. Czy jakieś obszary działalności IOB Pana/Pani zdaniem się nie sprawdzają / wymagają modyfikacji? Które, w jakim kierunku i dlaczego?
29. Jakie są główne hamulce w bieżącej działalności IOB? Jakie są możliwe rozwiązania tych problemów?
30. Jakiego wsparcia Pana/Pani zdaniem potrzebują IOB? Od kogo (ustawodawca / władze w regionie)?

Wskaźniki realizacji RPO WK-P

Informacje dla badacza:

Wskaźniki podstawowe (2004 v.s. 2013):

- nakłady na działalność B+R ogółem w województwie na 1 mieszkańca w zł (z 58 na 100 zł/1MK)
- udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle (z 22,5% na 24,2%)
- Wartość dodana brutto na 1 pracującego (z 60,5 na 91,3 tys. zł/1 prac.)

Wskaźniki monitorowania (horyzontalne oraz produktu i rezultatu) osi priorytetowych (2010 v.s. 2013)

31. Czy Pana/Pani zdaniem aktualny (tj. na koniec lutego b.r.) poziom osiągniętych wskaźników realizacji RPO w ramach działań objętych badaniem można uznać na za zadowalający?
32. Jakie czynniki (negatywne / pozytywne) na ten poziom wpływały / wpływają?
33. Czy w działaniach objętych badaniem występuje ryzyko braku osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników?
34. Jakie działania podejmowano / jakie należałoby podjąć, aby zmienić ten stan rzeczy?

Ocena działań informacyjno-promocyjnych RPO WK-P

Ważnym elementem badania będzie również rozpoznanie działań IZ w zakresie oferty szkoleń skierowanych do przedsiębiorców oraz sposobu i zakresu promocji, informacji o ogłaszanych konkursach i upowszechniania wiedzy o możliwościach otrzymania dofinansowania ze środków RPO WK-P. Na tej podstawie oczekuje się od Wykonawcy oceny trafności działań IZ i skuteczności udzielonego wsparcia.

35. Jakież głównie działania są podejmowane w ramach systemu informacyjno-promocyjnego RPO?

36. Czy przekaz jest dostosowany do typów beneficjenta (m.in. przedsiębiorców)? Czy i jakie ostatnio prowadzono badania/ analizy, dotyczące skuteczności i przydatności poszczególnych narzędzi komunikacyjnych?
37. Ocena oferty szkoleń skierowanych do przedsiębiorców:
- a. liczba szkoleń,
 - b. terminy realizacji szkoleń (np. szkolenie a nabory),
 - c. tematyka szkoleń (przekrojowa, dedykowana np. konkurs / działanie),
 - d. sposoby dystrybucji informacji o szkoleniach,
 - e. organizacja procesu rekrutacji,
 - f. stopień zainteresowania wnioskodawców szkoleniami (na których szkoleniach jest większe zainteresowanie? z czego to może wynikać?),
 - g. uczestnictwo firm doradczych w szkoleniach (firmy konsultingowe),
 - h. ocena szkoleń z perspektywy uczestnika (wyniki ankiet),
 - i. lokalizacja szkoleń (jakie miasta),
 - j. ocena: czy występuje zależność pomiędzy udziałem wnioskodawcy w szkoleniu a jakością wniosku?
 - k. jakie są obecnie plany szkoleń dla przedsiębiorców?
38. Jaka jest Pana/Pani ocena funkcjonowania Punktów Informacyjnych?
39. Jaka jest rola działań informacyjno-promocyjnych w procesie wdrażania Działań dla przedsiębiorców? Czy realizacja tych działań ma wpływ na obecny poziom wdrożenia badanych Działań? Czy występowały jakieś różnice między Działaniami?
40. Co należałoby zmienić w przekazie informacyjno-promocyjnym dotyczącym RPO by lepiej adresował potrzeby przedsiębiorców? Czy wykorzystywane są rozwiązania/ pomysły stosowane przez IZ RPO w innych województwach?
41. Czy widzi Pan(i) potrzebę i możliwości realizacji w ramach pomocy technicznej przyszłej perspektywy kampanii informacyjno-promocyjnej na rzecz współpracy z B+R i transferu technologii w przyszłej perspektywie finansowej?

Ocena sytuacji i potencjału wnioskodawców / beneficjentów

42. Jakie typy inwestycji realizowanych w ramach RPO WK-P przez przedsiębiorców dominują:
- a. czy dominuje inwestowanie w środki trwałe,
 - b. badania naukowe,
 - c. innowacje imitacyjne (oparte na zakupie tzw. technologii ucieleśnionych czy też np. licencji, patentu, itp.),
 - d. inne jakie?
43. Z czego to może wynikać?
44. Jakie Pan/Pani dostrzega mocne i słabe strony przedsiębiorców regionu?
45. Na jakie bariery napotykają przedsiębiorcy w regionie w obszarze wdrażania innowacji? Jakie są źródła tych barier? Jakie działania należy podjąć, aby je wyeliminować?
46. W jakim zakresie przedsięwzięcia realizowane w ramach RPO WK-P wpłynęły na zwiększenie potencjału beneficjentów w zakresie transferu technologii?

Potencjał innowacyjny – technologiczny przedsiębiorstw

47. Na jakie bariery w zakresie: wdrażania innowacji, transferu technologii oraz podejmowania współpracy przedsiębiorstw i jednostek badawczo-naukowych (zarówno po stronie przedsiębiorstw, jak i jednostek badawczo-naukowych) napotykają te podmioty (m.in. na bazie doświadczeń z projektów RPO)? Na jakie bariery mogą napotkać w przyszłości?
- a. administracyjno-prawne,
 - b. finansowe,
 - c. kadrowe,

- d. lokalizacyjne (położenie geograficzne),
 - e. inne jakie?
48. Jakie działania należy podjąć, aby usuwać/minimalizować wpływ występujących barier w obszarze transferu technologii, współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi i rozwojowymi?
49. Jakie warunki muszą być spełnione aby zwiększyć aktywność jednostek naukowo-badawczych w inicjowaniu współpracy z przedsiębiorstwami w przyszłej perspektywie?
50. Proszę ocenić: w jaki sposób projekty RPO wpłynęły na:
- a. przełamanie potencjału w badanym obszarze (wiedza i informacja)?
 - b. wzrost potencjału beneficjentów w zakresie transferu technologii?
 - c. zapotrzebowanie w obszarze współpracy badawczej z jednostkami badawczo-naukowymi?
 - d. kształtowanie popytu na usługi proinnowacyjne?
51. W jakim stopniu programowanie przyszłej perspektywy finansowej w województwie kujawsko-pomorskim powinno uwzględniać rozwiązania i instrumenty prawno-fiskalne przewidziane w projekcie Programu ds. Rozwoju Przedsiębiorczości do roku 2020?
52. Jaki model dyfuzji technologii dominuje w wyniku interwencji RPO WK-P: poziomy tj. między przedsiębiorstwami czy też pionowy tj. między instytucjami naukowymi i przedsiębiorstwami? Jakiego działania podjąć, aby zwiększyć ten potencjał w przyszłej perspektywie finansowej?
53. Czy w wyniku interwencji RPO WK-P przełamana została bariera wiedzy i informacji o możliwościach transferu technologii?
54. W jaki sposób interwencje RPO WK-P wpłynęły na popyt na usługi proinnowacyjne (ocena potencjału i potrzeb technologicznych firmy, czy też przygotowanie oferty lub zapytania o technologię)?
55. Jaka jest potrzeba wsparcia procesu walidacji biznesowej transferu technologii?
56. Jaki mechanizm wspierania sektora B+R w ramach Regionalnego Systemu Innowacji byłby najbardziej efektywny? (wsparcie bezpośrednie czy pośrednie)?
57. Jaką są bariery we włączaniu sektora B+R w układy sieciowe?
58. Czym jest warunkowane zaangażowanie sektora B+R w inicjatywy klastrowe?

Pytania przekrojowe

59. Czy został wypracowany konsensus pomiędzy środowiskami gospodarczymi, naukowo – badawczymi, okołobiznesowymi i administracją odnośnie strategicznych kierunków rozwoju regionu oraz wzmocnienia jego pozycji konkurencyjnej?
60. Czy istnieje potrzeba opracowania podejścia opartego na projekcie systemowym w skali regionu w celu wypracowania warunków zapewnienia trwałszego wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw?
61. Jak Pan(i) myśli, jaki jest pożądany zakres włączenia przedsiębiorców (kierujących się indywidualizmem gospodarczym) w realizację projektów zintegrowanych, strategicznych dla celów regionu? Wyobraźmy sobie na przykład wiązkę projektów realizujących cel tematyczny 2 w skali regionu? Jaki byłby projekt kluczowy? Jakiego projektu, realizowanego przez przedsiębiorców mogłyby być z nim komplementarne?
62. Jakiego działania należałoby podjąć, aby zwiększyć konkurencyjność gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego (aktualnie oraz w przyszłym okresie programowania np. konstrukcja RPO na lata 2014-2020)?
63. w jaki sposób wspierać przedsiębiorców / instytucje w kierunku kreowania innowacji technologicznych?
64. W jaki sposób należy ukierunkowywać wsparcie w kolejnej perspektywie finansowej (jakiego typu projektów mogą być określane jako najefektywniej wspierające rozwój przedsiębiorczości)?

Formuła grzecznościowa / zakończenie wywiadu: podziękowanie za udzielone informacje, zapewnienie o ich wykorzystaniu tylko na potrzeby niniejszego badania i zgodnie ze standardami ewaluacyjnymi.